



Programmabegroting 2018-2022



waterschap
**Hollandse
Delta**

30 november 2017

WATERSCHAP

waterschap Hollandse Delta
Handelsweg 100
2988 DC Ridderkerk

Postbus 4103
2980 GC Ridderkerk
t 088 974 33 00
f 088 974 30 01
i www.wshd.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Bestuurlijke duiding begroting	6
1 Inleiding	10
1.1 Algemeen	10
1.2 Missie	10
1.3 Uitgangspunten en normen	10
1.4 Leeswijzer	11
2 Analyse financiële mutaties	12
2.1 Analyse ontwikkeling exploitatiesaldo 2018-2022	12
2.2 Investerings	22
2.3 Begroting naar kostendragers	31
2.4 Dekking	33
2.5 Aansluiting Burap 1-2017 en Kadernota 2018	33
3 Programmaplan	34
3.1 Programma 1 - Waterkeringen	35
3.2 Programma 2 - Water	41
3.3 Programma 3 - Zuiveren	52
3.4 Programma 4 - Wegen	60
3.5 Programma 5 - Algemene beleidstaken	67
3.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	73
3.7 Bedrijfsvoering en ondersteuning	74
4 Paragrafen	76
4.1 Ontwikkeling sinds het vorig begrotingsjaar	76
4.2 Incidentele baten en lasten	76
4.3 Doorbelasting indirecte kosten	78
4.4 Reserves en voorzieningen	81
4.5 Waterschapsbelasting	85
4.6 Weerstandvermogen	95
4.7 Houdbare overheidsfinanciën	104
4.8 Financiering	105
4.9 Verbonden partijen	108
4.10 Bedrijfsvoering	120
4.11 EMU-saldo	123
4.12 Duurzaamheid	124
4.13 Inkoop en aanbesteden	127
5 Exploitatiebegroting	128
5.1 Meerjarenbegroting naar programma	128
5.2 Meerjarenbegroting naar kosten- en opbrengstsoorten	131
6 Vaststelling programmabegroting 2018-2022	132

Bijlagen

Bijlage 1 Geprognosticeerde balans	133
Bijlage 2 Staat van vaste activa	134
Bijlage 3 Staat van reserves	136
Bijlage 4 Staat van voorzieningen	141
Bijlage 5 Staat van vaste schulden	143
Bijlage 6 Staat van personeelslasten en formatie	146
Bijlage 7 Financiering investeringsprojecten	147
Bijlage 8a Overzicht en toelichting geplande investeringsprojecten 2017-2022	148
Bijlage 8b Overzicht en toelichting op potentiële investeringsprojecten 2018-2022	162
Bijlage 9 Verdeelsleutels ondersteunende beheerproducten en afdelingskostenplaatsen	174
Bijlage 10 Verdeelsleutels beleidsproducten naar de taken (kostendragers)	175
Bijlage 11 Lijst van afkortingen	176

Voorwoord

Beste lezer,

Jaarlijks is het vaststellen van de programmabegroting een belangrijk moment omdat waterschap Hollandse Delta hiermee vertelt over zijn plannen voor de komende periode. In de Programmabegroting 2018-2022 kunt u lezen welke activiteiten het waterschap uitvoert en de financiële consequenties daarvan, zodat u veilig kunt wonen, werken en recreëren in ons gebied.

Uitgangspunt bij het opstellen van de programmabegroting is dat we de uitvoering op een maatschappelijke verantwoorde manier doen. Duurzaam, met oog voor de leefomgeving, met een hoge kwaliteit en tegen zo laag mogelijke kosten. De belastingopbrengst die nodig is om de taken in 2018 uit te voeren is € 149,4 miljoen. Dit is een stijging van 2,12% ten opzichte van 2017.

Als waterschap moeten we meer van buiten naar binnen denken. Natuurlijk werken we al met allerlei partijen samen, maar we kunnen en moeten in een vroegere fase van projecten al participeren. De nieuwe Omgevingswet die per 1 januari 2021 geïmplementeerd moet zijn, geeft inwoners en bedrijven meer mogelijkheden om initiatieven aan te dragen. Daar moeten we voor open staan.

Er liggen veel claims op ons gebied. We moeten anticiperen op toenemende piekbuien en steeds langere periodes van droogte. We moeten ook anticiperen op het feit dat er steeds meer mensen in ons gebied komen te wonen en werken. In de komende decennia worden vele duizenden huizen bijgebouwd en zal de hoeveelheid verhard oppervlakte toenemen. Er verandert nog meer. Het zout dringt verder door. De zeespiegel stijgt, de Nieuwe Waterweg wordt verdiept en zoute kwel treedt op. Met projecten als de Compenserende Maatregelen Kierbesluit werken we hieraan.

In 2018 starten we met de voorbereiding voor de waterschapsverkiezingen in 2019. We willen laten zien welke uitdagingen een bestuurslid van een waterschap heeft. Zodat meer mensen zich kandidaat stellen voor een bestuursfunctie bij het waterschap en daarmee deel uitmaken van ons democratisch proces.

Met de blik op de toekomst willen we samen met u bouwen aan een toekomstbestendige Delta.

Dijkgraaf,



Ir. I.G.M. de Bondt

Bestuurlijke duiding begroting

Collegelijk voor de Programmabegroting 2018-2022

In deze begroting werkt het college de Kadernota 2018 uit zoals die door de VV in juni 2017 is vastgesteld. Hieronder worden de speerpunten per programma uitgewerkt.

Waterkeringen

De borging van de waterveiligheid van de Zuid-Hollandse eilanden is de hoofddoelstelling voor het programma waterkeringen. Daartoe worden de waterkeringen beoordeeld aan de nieuwe wettelijke overstromingsnormen, worden dijktrajecten in het kader van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma versterkt en wordt invulling gegeven aan de wettelijke zorgplicht. Bijvoorbeeld door het verder ontwikkelen van het risicogestuurd beheer en onderhoud en het uniformeren van het gegevensbeheer en de informatievoorziening/automatisering.

Voor 2018 staat gepland om de eerste toetsing van de waterkeringen rond Rozenburg conform het Wettelijk Beoordelings Instrumentarium (WBI) afgerond te hebben. Daarnaast zal de HWBP-verkenning starten van zowel het project Zettingsvloeiing als het project Geervliet - Hekelingen. Ook zal de Inspectie Leefomgeving en Transport de invulling van de zorgplicht binnen WSHD voor het eerst beoordelen.

Water

Het Waterbeheerprogramma 2016-2021 bevat als hoofddoelen voor het programma Water zowel 'voldoende water' (niet te veel en niet te weinig) als 'schoon water'. Daartoe zal in 2018 de regionale watersysteembeoordeling worden opgeleverd, zodat de nieuwe wateropgave kan worden bepaald in verbinding met de klimaatscenario's 2014 van het KNMI. Daarnaast wordt de kaderstelling Baggeren omgezet in uitvoering en pakken we andere thema's in het baggeren op. Ook het gewone onderhoud blijft onze volle aandacht houden vanwege het belang voor schoon en voldoende water.

Bij het onderwerp 'schoon water' ligt de focus in 2018 verder op de uitvoering van de KRW-maatregelen en het monitoren van de effecten. De discussie over haalbare doelen moeten we samen voeren.

Zuiveren

In het coalitieprogramma op hoofdlijnen zijn twee hoofddoelstellingen geformuleerd voor het programma Zuiveren. Enerzijds is dat het effectief en efficiënt zuiveren van het afvalwater, anderzijds de verdergaande samenwerking in de afvalwaterketen.

Vanuit het effectief en efficiënt zuiveren van het afvalwater zal in 2018 ingezet worden op het uitvoeren van ALM-studies (Asset Lifecycle Management) voor een aantal zuiveringsinstallaties. Voor het proces en de aanpak zal een bestuurlijk kader worden vastgesteld, waarin o.a. externe ontwikkelingen en de verschillende stakeholders betrokken worden. Op basis van de ALM-uitkomsten zullen voor de betreffende zuiveringsinstallaties een investeringsprogramma worden opgesteld en te zijner tijd aan de VV voorgelegd worden. In relatie tot de ALM-studies wordt een tariefsegalisatiereserve zuiveren gevormd. De verwachting is dat vanuit de ALM studies een aantal investeringen zal volgen. Om de stijging van de zuiveringsheffing de komende jaren te kunnen beperken, wordt de bestemmingsreserve vanaf 2019 gevuld. Het college zal een toegesneden (meerjaren)onderhoudsplan opstellen conform het geactualiseerd onderhoudsbeleidsplan Zuiveren.

Voor 2018 is ook de verdere invulling van het Bestuursakkoord Water (BAW) van belang. Om de verdere kostenreductie, vermindering van de kwetsbaarheid en verbetering van de kwaliteit vorm te geven, wordt in 2018 vooral ingezet op verdere samenwerking met de gemeenten. Zodat de integrale sturing van de afvalwaterketen (ISA) in meerdere regio's operationeel wordt, afvalwaterakkoorden worden gesloten en gezamenlijk onderzoek wordt opgepakt. Waarbij niet alleen naar de kwetsbaarheid van de afvalwaterketen wordt gekeken, maar ook de samenwerking breder wordt opgepakt (ruimtelijke adaptatie, stresstest, etc.).

Wegen

In het Wegenbeheerprogramma zijn de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid als hoofddoelstellingen voor het programma Wegen vastgelegd. Daartoe zijn onderhoudsdoelstellingen geformuleerd voor de verschillende categorieën wegen en fietspaden. Daarbij is vastgelegd dat het budget in eerste instantie wordt aangewend voor de belangrijkste categorieën (gebiedsontsluitingswegen, erftoegangswegen type 1 en fietspaden). In tweede instantie worden de fietspaden op erftoegangswegen type 2 (ETW2) aangepakt met de resterende financiële ruimte. Voor 2018 zal onderzocht worden of de mate en snelheid waarin het kwaliteitsniveau van de laagste categorie (erftoegangswegen type 2) terugloopt, extra of andere maatregelen vereisen. De aanpak van het op orde brengen van ETW2 wordt via de Kadernota 2019 aan de VV voorgelegd.

Bij het beheer en onderhoud wordt ook aandacht besteed aan de duurzaamheid (LED-verlichting, ecologisch bermbeheer, Duurzaam GWW-aanbesteding, etc.).

In het coalitieprogramma is vastgelegd een onderzoek naar de wegenbeheerstaak van het waterschap uit te voeren. Daartoe is in 2017 is een bestuurlijke verkenning onder leiding van mevrouw K. Peijs gestart naar de mogelijkheden om de waterschapswegen over te dragen naar de gemeenten. De uitkomsten van deze verkenning worden in 2018 verwacht. Eventuele financiële consequenties kunnen wellicht bij het behandelen van de Kadernota 2019 worden meegenomen.

Algemene beleidstaken en dekkingsmiddelen

Het optimaal functioneren van het waterschap als functionele overheid wordt vanuit het bestuur bepaald. In het coalitieprogramma is daarover opgenomen: *'besturen blijft maatwerk en inspelen op veranderende omstandigheden'*. Daarbij zal in 2018 het verder ontwikkelen van de bestuurskracht parallel lopen aan de voorbereiding van de waterschapsverkiezingen op 20 maart 2019.

Maar ook de programma-overstijgende aspecten, zoals belastinginning, calamiteitszorg, regulering, automatisering, duurzaamheid en innovatie, educatie en buitenlandbeleid houden in 2018 bestuurlijke aandacht.

De uitkomsten van de Commissie Aanpassing Belastingen kan effect hebben op het proces van opleggen en innen van de belastingen. Het vastgesteld duurzaamheidsprogramma zal verder ingevuld worden, mede op basis van de Unie/IPO/VNG investeringsagenda en Green Deals, die landelijk zijn vastgelegd. Daarbij zal het nieuwe Regeerakkoord ook meegenomen worden.

Investerings

Daarnaast heeft het college in de Kadernota 2018 de wens uitgesproken om meer bestuurlijke toetsmomenten op investeringen in te bouwen. Dat is nog oefenen, want de systematiek wijkt flink af van de oude werkwijze. Wat betreft voorbereidingskosten en capaciteit hebben we een eerste inschatting opgenomen in deze begroting.

Met de nieuwe manier van werken beoogt het college te komen tot:

- Meer bestuurlijke betrokkenheid bij de totstandkoming van projecten
- Duidelijke en beslismomenten
- Stapsgewijs proces: controle over opgave, doelen en risico's
- Effectieve inzet uren en financiën
- Eenduidig proces voor alle programma's

Financieel perspectief 2018

De financiële vertaling van de ontwikkelingen opgenomen in de Kadernota 2018 en de ontwikkelingen bij het opstellen van de begroting resulteerde in eerste instantie in een verwachte stijging van de belastingopbrengst ruim boven de 2,38% die genoemd staat in de Kadernota. Dit kwam onder andere voort uit het opnemen van onder andere voorbereidings- en onderzoeksbudgetten, verhoging van de pensioenpremie, kosten duurzaamheid en innovatie, onderzoekskosten ALM's en uitvoering 4^e toetsronde.

Bij het opstellen van de begroting heeft het college naar mogelijkheden gezocht om de stijging van de belastingopbrengst te beperken om tegemoet te komen aan de wens van de VV. De stijging van

de belastingopbrengst voor 2018 komt uiteindelijk uit op 2,12%. In paragraaf 2.1 is opgenomen welke wijzigingen nog hebben plaatsgevonden.

Het financiële beleid van het college is gebaseerd op het met de Verenigde Vergadering afgesproken streven naar een duurzaam financieel evenwicht van de (meerjaren)begroting. Hiervan is sprake als de structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Door dit uitgangspunt te hanteren, wordt voorkomen dat in de toekomst schoksgewijze belastingverhogingen nodig zijn, wanneer incidentele dekkingsmiddelen (bijvoorbeeld de inzet van reserves) wegvallen.

De aanwezige algemene reserves per programma moeten voldoende zijn om de risico's van het betreffende programma af te kunnen dekken. Alle algemene reserves hebben eind 2018 een weerstandsvermogen boven de streefwaarde (klasse B) zoals geformuleerd in de nota Reserves en Voorzieningen 2017. De algemene reserves Waterkeringen en Water worden benut voor het aanvullen van de tariefegaliseringsreserve Watersysteemheffing om de voorziene stijging van de watersysteemheffing voor de jaren 2019 tot en met 2021 te beperken.

De algemene reserve Zuiveren zal de komende jaren in stand gehouden worden. In 2019 wordt de algemene reserve Wegen ingezet ter dekking van een aantal incidentele activiteiten. De reserve wordt verder in stand gehouden omdat het afstoten van de wegentaak gepaard kan gaan met het inzetten van middelen vanuit de reserve om de overdracht financieel haalbaar te maken.

Duurzaam financieel evenwicht betekent ook dat het onderhoud van onze kapitaalgoederen zo gebeurt dat het onderhoudsniveau voldoende is. Het waterschap heeft een meerjarige ontwikkeling ingezet om het gehele onderhoudsproces met behulp van assetmanagement verder te professionaliseren en steeds beter in beeld te brengen.

Financiële begroting in één oogopslag

In de hierna volgende tabel worden de lasten en baten gespecificeerd naar kosten- en opbrengstsoorten weergegeven.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten							
Rente & Afschrijving	28.752	26.659	27.677	27.409	28.641	28.641	28.195
Personeelslasten	44.753	45.508	45.346	45.001	45.379	45.725	46.309
Goederen en diensten van derden	75.441	82.683	82.505	82.411	85.166	86.761	85.388
Bijdragen aan derden	12.917	12.568	13.572	13.173	13.157	13.157	13.157
Toevo. voorzieningen / onvoorzien	1.778	846	852	846	856	855	855
Totaal Lasten	163.642	168.264	169.952	168.840	173.198	175.138	173.904
Baten							
Financiële baten	-1.052	-398	-285	-170	-122	-78	-32
Personeelsbaten	-391	-290	-206	-90	-90	-90	-90
Goederen en diensten aan derden	-4.748	-3.265	-3.667	-2.531	-2.457	-2.488	-2.260
Bijdragen van derden	-9.612	-9.150	-13.155	-9.560	-10.730	-10.706	-8.485
Waterschapsbelastingen	-145.842	-146.307	-149.412	-153.051	-156.776	-159.313	-161.623
Interne verrekeningen	-10.169	-7.213	-3.396	-2.783	-2.792	-2.806	-2.827
Totaal Baten	-171.813	-166.624	-170.122	-168.185	-172.968	-175.482	-175.318
Resultaat doorbelastingen	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-8.172	1.641	-170	655	231	-343	-1.414
Toevoeging aan reserves	15.808	12.039	9.001	3.546	2.599	2.343	2.414
Onttrekking aan reserves	-14.980	-13.136	-8.831	-4.201	-2.830	-2.000	-1.000
Saldo van baten en lasten na bestemming	-7.344	544	0	0	0	0	0

De gepresenteerde cijfers van de begroting 2017 betreffende de bijgestelde begroting na Burap 1 inclusief de budgetoverheveling vanuit de Jaarstukken 2016. Het gepresenteerde saldo van baten en lasten na bestemming is het resultaat van Burap 1-2017.

Op basis van de Programmabegroting 2018-2022 ontstaat het volgende beeld ten aanzien van de noodzakelijke belastingopbrengsten:

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1.000)	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Geraamd in Programmabegroting 2017-2021	146.307	147.027	149.143	150.762	150.746	150.746
Mutaties o.b.v. de notitie Kadernota 2018		2.762	4.417	6.655	8.874	11.550
Mutaties o.b.v. Burap 2 - 2016		40	40	40	40	40
Mutaties o.b.v. Burap 1 - 2017		70	70	70	70	70
Mutaties Programmabegroting 2018-2022		-486	-619	-751	-417	-784
Noodzakelijke belastingopbrengst	146.307	149.412	153.051	156.776	159.313	161.623
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		2,12%	2,44%	2,43%	1,62%	1,45%
In de notitie Kadernota 2018 geprognosticeerd						
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		2,38%	2,52%	2,51%	1,40%	1,68%

Onderstaand overzicht laat de stijging van de belastingopbrengst in de afgelopen jaren zien. Tevens is de vergelijking opgenomen met een gemiddelde stijging over alle waterschappen in Nederland. De belastingopbrengst voor WSHD is in de afgelopen jaren minder gestegen dan de gemiddelde belastingopbrengst van de waterschappen in Nederland.

	Belasting- opbrengst (x € 1.000)	% stijging belasting- opbrengst WSHD	Gemiddelde stijging waterschappen NL*
Begroting 2012	136.893		
Begroting 2013	137.578	0,50%	3,20%
Begroting 2014	141.166	2,61%	2,80%
Begroting 2015	143.920	1,95%	2,60%
Begroting 2016	144.792	0,61%	1,80%
Begroting 2017	146.307	1,05%	1,80%
Begroting 2018	149.412	2,12%	nnb
Gemiddelde stijging		1,47%	2,44%

* Bron: Unie van Waterschappen "Waterschapsbelastingen: Het hoe en waarom"



1 Inleiding

1.1 Algemeen

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting 2018-2022 van waterschap Hollandse Delta aan. Uitgangspunt voor het opstellen van de Programmabegroting zijn de Programmabegroting 2017-2021, het Coalitieprogramma op hoofdlijnen en de Kadernota 2018. De structurele mutaties uit Burap 2-2016 en Burap 1-2017 zijn verwerkt in deze Programmabegroting en de kaders vanuit de Kadernota 2018 zijn gehanteerd bij de uitwerking van de begroting.

1.2 Missie

De missie voor waterschap Hollandse Delta is als volgt geformuleerd:

“Waterschap Hollandse Delta beschermt de Zuid-Hollandse Eilanden tegen wateroverlast, beheert het oppervlaktewater, zuivert het afvalwater, beheert de (vaar)wegen en levert een actieve bijdrage aan de ruimtelijke invulling van zijn gebied. Het richt zich daarbij, samen met anderen, op veilig en duurzaam wonen, werken en recreëren voor burgers, bedrijven en andere gebruikers. Hollandse Delta is vooruitstrevend, open en transparant in de uitvoering van zijn taken, streeft naar de beste verhouding tussen maatschappelijke kosten en baten, stelt zich ten dienste van zijn omgeving en is een goed en aantrekkelijk werkgever.”

Bepalend hierbij zijn het gebied, de taken, het kwaliteitsniveau en de relatie met anderen (zowel inwoners als mede-overheden) en de medewerkers.

1.3 Uitgangspunten en normen

De Programmabegroting 2018-2022 geeft op basis van het Waterschapsbesluit de doelstellingen, activiteiten en daaraan gekoppelde kosten weer. Door middel van de bestuursrapportages (Buraps) wordt in 2018 verantwoording afgelegd over de voortgang respectievelijk de stand van zaken, de behaalde prestaties en de besteding van de (financiële) middelen. In de Jaarstukken 2018 legt het college van dijkgraaf en heemraden verantwoording af over hetgeen daadwerkelijk gerealiseerd is.

Met de Programmabegroting 2018-2022 worden geplande activiteiten en de begrote baten en lasten voor 2018 definitief door de Verenigde Vergadering vastgesteld. Beleidsmatige of financiële afwijkingen ten opzichte van de Kadernota worden in de Programmabegroting benoemd. Actuele ontwikkelingen zijn in de Programmabegroting meegenomen.

Verder blijkt uit de Programmabegroting duidelijk wat de doelstellingen per beleidsproduct zijn, welke activiteiten daarvoor nodig zijn en welke middelen hiervoor nodig zijn.

Voor de Programmabegroting 2018-2022 is een aantal uitgangspunten geformuleerd om invulling te geven aan een duurzaam financieel beleid:

- De kaders vanuit de Kadernota 2018 zijn gevolgd.
- Het waterschap streeft naar een structureel sluitende begroting. Structurele lasten dienen te worden gedekt door structurele baten.
- De belastingopbrengst is een reguliere begrotingspost en geen sluitpost.
- Reserves worden benut ter dekking van incidentele uitgaven en niet ter dekking van structurele uitgaven.
- Voor de prijsindexatie van materiële budgetten is in 2018 de nullijn gehanteerd. In de meerjarenraming is vanaf 2019 rekening gehouden met 2% inflatiecorrectie.
- Voor de raming van de loonkosten is rekening gehouden met een verhoging van 1,5% per jaar.

- Voor de berekening van de rentelasten is voor nieuw aan te trekken langlopende geldleningen een rente van 2,55% aangehouden. Voor kortlopende leningen is uitgegaan van 0,5% (oplopend naar 1% in 2020). Het renteomslagpercentage is vastgesteld op 2,62%.

1.4 Leeswijzer

De opzet van de Programmabegroting is conform de verplichte bepalingen van het Waterschapsbesluit waarbij gebruik wordt gemaakt van een programmaplan met de vijf programma's, waarbij conform de notitie Overhead van de BBV, bedrijfsvoering is toegevoegd als programma:

- Programma 1: Waterkeringen
- Programma 2: Water
- Programma 3: Zuiveren
- Programma 4: Wegen
- Programma 5: Algemene beleidstaken
- Programma 6: Bedrijfsvoering

Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Zowel beleidsmatig als financieel is het programmaplan meerjarig van opzet.

In hoofdstuk 2 wordt op hoofdlijnen ingegaan op de financiële ontwikkelingen en wordt een analyse gegeven rondom de investeringen. In dit hoofdstuk wordt verder de begroting naar kostendragers (de heffingen) gepresenteerd. Tot slot wordt in dit hoofdstuk de aansluiting gemaakt met de Kadernota 2018.

Hoofdstuk 3 bevat de toelichting op de programma's waarbij de programma's zijn opgedeeld in beleidsproducten. Per programma wordt een korte toelichting gegeven op de uitgangspunten en de kaders. Per beleidsproduct worden de volgende onderwerpen toegelicht:

- Basisgegevens
- Wat willen we bereiken in 2018-2022, inclusief de prestatie-indicatoren
- Wat gaan we daarvoor doen in 2018?
- Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022?

Met de prestatie-indicatoren worden de te realiseren beleidsdoelen geconcretiseerd. Door deze concretisering kan in de Buraps en het jaarverslag gerapporteerd worden over de voortgang en de realisatie van de beleidsproducten. Niet bij elk beleidsproduct zijn prestatie-indicatoren opgenomen. Een meetbare indicator is niet altijd beschikbaar.

Elk programma wordt afgesloten met een overzicht "Wat mag het kosten?".

De verplichte paragrafen ten aanzien van onder andere de waterschapsbelasting, toelichting op reserves en voorzieningen en het weerstandsvermogen zijn opgenomen in hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 5 bevat de exploitatiebegroting. De (meerjaren)begroting wordt weergegeven naar programma's en kosten- en opbrengstsoorten. De Verenigde Vergadering stelt de jaarschijf 2018 van de Programmabegroting vast. De cijfers voor de jaren 2019 tot en met 2022 zijn indicatief opgenomen en worden niet vastgesteld. De opgenomen ramingen van de Programmabegroting 2018-2022 betreffen de ramingen inclusief de wijzigingen zoals die tot en met de vergadering van de Verenigde Vergadering van 29 juni 2017 zijn vastgesteld. Het betreft vooral de wijzigingen die voortkomen uit Burap 1-2017 en de Kadernota 2018.

In hoofdstuk 6 is het vaststellingsbesluit opgenomen.

De begroting wordt afgesloten met een aantal bijlagen zoals de staten van reserves en voorzieningen, de staat van personeelslasten en formatie en het overzicht van geplande investeringsprojecten inclusief een toelichting. Tot slot is een lijst met afkortingen opgenomen.

2 Analyse financiële mutaties

2.1 Analyse ontwikkeling exploitatiesaldo 2018-2022

De Verenigde Vergadering heeft op 29 juni 2017 de Kadernota 2018 vastgesteld en besloten deze kaders te hanteren bij de uitwerking van de Programmabegroting 2018-2022. De voorstellen vanuit de Kadernota 2018 zijn in voorliggende begroting separaat inzichtelijk gemaakt. De structurele mutaties uit zowel Burap 2-2016 als Burap 1-2017 zijn verwerkt in voorliggende begroting. In totaal geeft dit het volgende beeld ten aanzien van de mutaties:

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1.000)	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Geraamd in Programmabegroting 2017-2021	146.307	147.027	149.143	150.762	150.746	150.746
Mutaties o.b.v. de notitie Kadernota 2018		2.762	4.417	6.655	8.874	11.550
Mutaties o.b.v. Burap 2 - 2016		40	40	40	40	40
Mutaties o.b.v. Burap 1 - 2017		70	70	70	70	70
Mutaties Programmabegroting 2018-2022		-486	-619	-751	-417	-784
Noodzakelijke belastingopbrengst	146.307	149.412	153.051	156.776	159.313	161.623
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		2,12%	2,44%	2,43%	1,62%	1,45%
In de notitie Kadernota 2018 geprognosticeerd						
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		2,38%	2,52%	2,51%	1,40%	1,68%

Toelichting mutaties

Hierna treft u een overzicht aan van de belangrijkste mutaties ten opzichte van de Kadernota 2018, Burap 1-2017 en Burap 2-2016. In dit overzicht zijn de mutaties van € 50.000 of groter opgenomen in een bepaalde jaarschijf.



Mutaties Programmabegroting 2018-2022

Omschrijving <i>bedragen x € 1.000</i>	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Programmabegroting 2017-2021	147.027	149.143	150.762	150.746	150.746
Structurele mutaties Jaarrekening 2016					
Structurele mutaties Burap 2 - 2016	40	40	40	40	40
Structurele mutaties Burap 1 - 2017	70	70	70	70	70
Kadernota 2018					
a Duurzaamheid out of pocket	383	143			
b Duurzaamheid capaciteit	462	28			
c1 Kapitaallasten	-78	-290	839	1.412	1.464
c2 Kapitaallasten (agio)	-400	-400	-400	-400	-400
d1 Voorbereidingsbudgetten Wateringen	335				
d2 Voorbereidingsbudgetten Water	484	1.173	1.173	1.173	1.173
d3 Voorbereidingsbudgetten Zuiveren	170	1.505	1.505	1.505	1.505
d4 Voorbereidingsbudgetten Wegen	11	153	153	153	153
e Toetsing waterkeringen	235	235	100	300	300
f Exploitatie 4e toetsronde	340	680	850	850	130
g Actualiseren legger waterkeringen		100	100		
h Uitvoeren innovatief dijkbeheer	100	100			
i Uitvoeren ALM	400	400	200	200	200
j GR SVHW indexering	45	90	135	180	225
k Inzet innovatiebudget	-225				
l Aanpassing pensioenen	500	500	500	500	500
m Loonindexering					1.800
n Prijsindexering			1.500	3.000	4.500
o Inzet reserves					
Totale mutaties kadernota	2.762	4.417	6.655	8.874	11.550
Mutaties Programmabegroting 2018-2022					
Programma Waterkeringen					
1 HWBP fase 2	-614				
2 Subsidie normtraject 20-3	-321				
3 Solidariteitsbijdrage HWBP	-300				
4 Verkenfase Zettingsvloeiing	-397	50	-100	-150	-150
5 Planfase Zettingsvloeiing			245	245	
6 Diverse kleine posten < € 50.000	-14	-9	-6	-6	-6
7 Doorberekeningen	1.519	1.416	1.450	1.716	1.452
Totaal mutaties programma Waterkeringen	-126	1.458	1.589	1.806	1.296
Programma Water					
8 Exploratiemanager	-100				
9 Onderhoud kunstwerken	-600				600
10 Evaluatie Waterbeheerprogramma	-110				
11 ALM studies	-100	-100	-100	-100	-100
12 Verlaging onderzoeksbudgetten		-746	-746	-746	-746
13 Duurzaamheid	-55	-75			
14 Samenwerking afvalwaterketen	-246	-226	-150	-150	-150
15 Incidenteel maaien	200				
16 Diverse kleine posten < € 50.000	10	15	15	15	15
17 Doorberekeningen	-273	-745	-870	-639	-377
Totaal mutaties programma Water	-1.273	-1.877	-1.851	-1.619	-757

Omschrijving	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
<i>bedragen x € 1.000</i>					
Programma Zuiveren					
18 Asbestcementleiding Westmaas	50				
19 Transportstelsel	100	100	100	100	100
20 Schoonmaak en slibtransport	243				
21 ALM studies	100	100	100	100	100
22 Duurzaamheid	-80	15			
23 Samenwerking afvalwaterketen	246	226	150	150	150
24 Verlaging onderzoeksbudgetten		-957	-957	-957	-957
25 Diverse kleine posten < € 50.000	-37	-36	-35	-34	-33
26 Doorberekeningen	1.743	1.673	1.773	1.727	1.247
Totaal mutaties programma Zuiveren	2.365	1.121	1.131	1.085	607
Programma Wegen					
27 Bomenkap	100	200			
28 Ecologisch bermbeheer	100	100	100	100	100
29 Gebiedsgerichte aanpak WBP	294	294	294	294	294
30 Verlaging onderzoeksbudgetten		-97	-97	-97	-97
31 Diverse kleine posten < € 50.000		-85	-10	-10	-10
32 Doorberekeningen	-292	-140	-206	-219	-268
Totaal mutaties programma Wegen	202	272	80	68	19
Programma Algemene Beleidstaken					
33 Diverse kleine posten < € 50.000	47	79	40	72	50
34 Doorberekeningen	67	647	686	725	786
Totaal mutaties programma Algemene Beleidstaken	113	726	726	797	836
Algemene dekkingsmiddelen					
35 Afbouw indexatie landelijke WOZ voorziening	-130	-260	-260	-260	-260
36 Vennootschapsbelasting (VPB)	50	50	50	50	50
37 Indexering salarissen	-200	-200	-200	-200	-200
38 Diverse kleine posten < € 50.000	-50	-123	-205	-236	-265
39 Doorberekeningen	96	-490	-702	-972	-980
Totaal mutaties Algemene dekkingsmiddelen	-234	-1.024	-1.317	-1.618	-1.655
Bedrijfsvoering en ondersteuning					
40 Personeelskosten	1.177	1.119	1.287	1.226	3
41 Uittlening personeel	181	299	302	305	305
42 Inhuurkosten	1.303	1.680	1.641	1.641	1.641
43 Mobiliteit	100				
44 Personeels- en salarissysteem	-80	-80	-80	-80	-80
45 Informatiebehoeften	200	200	200	200	200
46 Bijdrage Waterschapshuis	122	122	122	122	122
47 Rente langlopende leningen	860	591	647	718	397
48 Afschrijvingen	-455	-297	-974	-1.003	-1.164
49 Geactiveerde lasten	-405	-923	-918	-930	-951
50 Diverse kleine posten < € 50.000	30	31	22	35	15
51 Doorberekeningen	-2.864	-2.361	-2.131	-2.338	-1.861
Totaal mutaties Bedrijfsvoering en ondersteuning	168	381	117	-103	-1.374

Omschrijving <i>bedragen x € 1.000</i>	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Reserves					
52 Algemene reserve Waterkeringen	-200				
53 Algemene reserve Water	-300				
54 Asbestcementleiding Westmaas	-50				
55 Schoonmaak en slibtransport	-243				
56 Bestemmingsreserve rente egalisatie	-470	-207	-267	-338	3
57 Reserve reorganisatie WSHD	-450	-230	-230		
58 Reserve gegarandeerde geldleningen HVC NV	9	11	22	8	-8
59 Dotatie reserve tariefegalisatie Zuiveringsheffing		1.000	750	500	250
60 Inzet reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing		-2.000	-1.500	-1.000	
61 Inzet Algemene Reserve wegen		-250			
Totaal mutaties Reserves	-1.704	-1.676	-1.225	-830	245
Programmabegroting 2018-2022	149.412	153.051	156.776	159.313	161.623

Programma Waterkeringen

1. HWBP fase 2

Het dijkversterkingsproject Hoeksche Waard Noord wordt in 2017 opgeleverd met nog enkele restpunten. De uitvoering van de restpunten vindt plaats in de nazorgfase van de dijkversterkingsprojecten met behulp van zogenoemde 'fase 2 beschikking' van het HWBP. De kosten hebben betrekking op nazorg. Ter dekking van deze kosten wordt vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2) een bijdrage ontvangen. Deze opbrengsten worden als baten opgenomen in de begroting (€ 614.000).

2. Subsidie normtraject 20-3

Op basis van de Beoordeling Normtraject 2-3 Geervliet-Hekelingen is het oordeel dat het traject ruim niet voldoet aan de norm (categorie D). Hiermee is het hele traject afgekeurd en in het vastgestelde Hoogwaterbeschermingsprogramma aangemerkt om met voorrang uitgevoerd te worden. De exacte scope van de benodigde versterking is echter nog niet vastgelegd. Daarom wordt eerst een voorverkenning opgestart. In de voorverkenning zal een nadere analyse van het veiligheidsprobleem worden uitgewerkt en zal de scope van de versterkingsopgave worden bepaald. De uren voor de werkzaamheden in het kader van het normtraject 20-3 zijn voor 90% subsidiabel binnen het HWBP. Dit leidt tot een baat van € 321.000.

3. Solidariteitsbijdrage HWBP

De solidariteitsbijdrage van WSHD aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma valt lager uit vanwege een overschot in het Deltafonds. Als gevolg van onzekerheid ten aanzien van indexering en verdeelsleutels wordt dit voordeel incidenteel doorgevoerd in 2018 (€ 300.000).

4. Verkenfase Zettingsvloeiing

In de verlengde 3^e toetsronde bleek circa 7 kilometer van de primaire waterkering niet te voldoen aan de wettelijke voorschriften behorende bij het faalmechanisme zettingsvloeiing. Dit heeft geleid tot het HWBP-project 16E: 'Zettingsvloeiing V3T'. Het doel van dit project is ervoor te zorgen dat de primaire waterkeringen weer aan de wettelijke normen voldoen. De varianten zullen worden onderzocht in 2018/2019 in de verkenningsfase van dit project. De kosten voor de uitvoering van de verkenfase Zettingsvloeiing, zowel uren als out-of-pocket kosten, zijn voor 90% subsidiabel. De lasten en baten zijn opgenomen conform de laatste ramingen.

5. Planfase Zettingsvloeiing

Op basis van de varianten die uitgewerkt worden in de verkenfase voor het HWBP-project 16E: 'Zettingsvloeiing V3T' zal de planuitwerkingsfase volgen in 2020/2021. De kosten hiervoor (10% eigen bijdrage) zijn opgenomen.

6. *Diverse kleine posten < € 50.000*

Er zijn enkele kleinere mutaties die, gezien de omvang, niet separaat gepresenteerd worden. Het saldo van deze kleinere posten bedraagt in 2018 € 14.000 voordelig.

7. *Doorberekeningen*

Voor het programma Waterkeringen worden er de komende jaren meer uren toegerekend dan hetgeen aangenomen bij de Programmabegroting 2017-2021. Het nadeel voor 2018 wordt geraamd op € 1.648.000. Deze uren betreffen de inzet voor fase 2 van het HWBP project Hoeksche Waard Noord (zie punt 1, 100% subsidiabel), de inzet voor het normtraject 20-3 (zie punt 2, 90% subsidiabel) en de inzet voor de verkenfase Zettingsvloeiing (zie punt 4, 90% subsidiabel). De subsidie die ontvangen (baten) wordt voor deze inzet wordt verantwoord onder punt 1, 2 en 4.

De kapitaallasten zijn geactualiseerd. Er is een voordeel op de kapitaallasten van € 129.000 in 2018. Dit voordeel wordt onder andere verklaard doordat er minder rente wordt toegerekend aan het programma en lagere afschrijvingslasten door het vervallen van een investering.

Programma Water

8. *Exploratiemanager*

Voor het opstellen en uitwerken van een plan van aanpak voor de technische automatisering wordt een tijdelijke exploratiemanager aangetrokken. De kosten voor inhuur zullen verantwoord worden binnen bedrijfsvoering en ondersteuning. Ter dekking van deze kosten vindt een verlaging van de materiële budgetten binnen water plaats voor € 100.000.

9. *Onderhoud kunstwerken*

In de Kadernota 2014 is in de meerjarenraming een verhoging van het budget voor het onderhoud aan kunstwerken opgenomen voor de jaren vanaf 2018. Bij de uitwerking van deze onderhoudswerkzaamheden blijkt dat niet alle werkzaamheden gepland voor 2018 daadwerkelijk in 2018 kunnen worden uitgevoerd. Dit betekent dat het budget met € 600.000 in 2018 zal worden verlaagd. Door de fasering die was opgenomen, zullen de werkzaamheden in de tijd doorschuiven. Het bedrag van € 600.000 zal worden opgenomen in 2022.

10. *Evaluatie Waterbeheerprogramma*

Voor de evaluatie van het Waterbeheerprogramma was reeds een budget opgenomen in de programmabegroting 2017-2021. Op basis van de verwachte uit te voeren werkzaamheden kan dit budget verlaagd worden met € 110.000.

11. *ALM studies*

In de budgetten binnen water was € 100.000 opgenomen voor het uitvoeren van ALM studies. De ALM studies hebben echter volledig betrekking op de onderzoeken voor de zuiveringen waardoor deze kosten vallen onder het programma Zuiveren. Voor water betekent dit een verlaging van het budget met € 100.000.

12. *Verlaging onderzoeksbudgetten*

In de Kadernota 2018 was voor de voorbereidings- en onderzoeksbudgetten voor de jaren 2019 en verder een voorbereidings- en onderzoeksbudget opgenomen van € 2,8 miljoen. In de begroting wordt dit teruggebracht naar € 1 miljoen structureel. Voor water betekent dit een verlaging van € 746.000 vanaf 2019 ten opzichte van de Kadernota 2018.

13. *Duurzaamheid*

Voor de opname van het budget duurzaamheid is in de Kadernota 2018 gekeken naar het hele plan in plaats van de afzonderlijke jaarschijven. Dit betekent voor water een verlaging van de kosten in 2018 van € 55.000.

14. Samenwerking afvalwaterketen

Samenwerking in de afvalwaterketen maakte als beleidsproduct onderdeel uit van het programma Water. Gekeken naar de activiteiten en onderzoek bij andere waterschappen sluit plaatsing van dit beleidsproduct onder Zuiveren beter aan. Voor het programma Water betekent dit een verlaging van de kosten met € 246.000.

15. Incidenteel maaien

In de begroting is incidenteel € 200.000 opgenomen voor het verkleinen van de rietmassa in watergangen.

16. Diverse kleine posten < € 50.000

Er zijn enkele kleinere mutaties die, gezien de omvang, niet separaat gepresenteerd worden. Het saldo van deze kleinere posten bedraagt in 2018 € 10.000 nadelig.

17. Doorberekeningen

Voor het programma Water worden er de komende jaren minder uren toegerekend dan hetgeen aangenomen bij de Programmabegroting 2017-2021. Het voordeel voor 2018 wordt geraamd op € 291.000. De belangrijkste reden hiervoor is de verschuiving van samenwerking in de afvalwaterketen (zie punt 14).

De kapitaallasten zijn geactualiseerd. Er is een nadeel op de kapitaallasten van € 18.000 in 2018.

Programma Zuiveren

18. Asbestcementleiding Westmaas

Voor de buitenbedrijfstelling van de asbestcementleiding Westmaas is incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 220.000. Voor 2018 zijn de verwachte uitgaven € 50.000, deze kosten worden gedekt door middel van een onttrekking aan de reserve budgetoverhevelingen.

19. Transportstelsel

Het waterschap heeft kostenverdelingsovereenkomsten met diverse gemeenten voor de verdeling van de kosten gemaakt voor het transportstelsel. De inkomsten vanuit deze bijdragen zijn geactualiseerd op basis van de te uit te voeren werkzaamheden. Dit leidt tot een verlaging van de baten met € 100.000.

20. Schoonmaak en slibtransport (budgetoverheveling Jaarstukken 2016)

Bij de Jaarstukken 2016 is besloten € 243.000 aan budget ten behoeve van het intern slibtransport als gevolg van het leeg zetten van de slibgistingstanks op Sluisjesdijk over te hevelen naar 2018. De reserve budgetoverhevelingen wordt met een gelijk bedrag gemuteerd.

21. ALM studies

In de budgetten binnen water was € 100.000 opgenomen voor het uitvoeren van ALM studies. De ALM studies hebben echter volledig betrekking op de onderzoeken voor de zuiveringen waardoor deze kosten vallen onder het programma Zuiveren. Voor zuiveren betekent dit een verhoging van het budget met € 100.000.

22. Duurzaamheid

Voor de opname van het budget duurzaamheid is in de Kadernota 2018 gekeken naar het hele plan in plaats van de afzonderlijke jaarschijven. Dit betekent voor zuiveren een verlaging van de kosten in 2018 van € 80.000.

23. Samenwerking afvalwaterketen

Samenwerking in de afvalwaterketen maakte als beleidsproduct onderdeel uit van het programma Water. Gekeken naar de activiteiten en onderzoek bij andere waterschappen sluit plaatsing van dit beleidsproduct onder Zuiveren beter aan. Voor het programma Zuiveren betekent dit een verhoging van de kosten met € 246.000.

24. Verlaging onderzoeksbudgetten

In de Kadernota 2018 was voor de voorbereidings- en onderzoeksbudgetten voor de jaren 2019 en verder een voorbereidings- en onderzoeksbudget opgenomen van € 2,8 miljoen. In de begroting wordt dit teruggebracht naar € 1 miljoen structureel. Voor zuiveren betekent dit een verlaging van € 957.000 vanaf 2019 ten opzichte van de Kadernota 2018.

25. Diverse kleine posten < € 50.000

Er zijn enkele kleinere mutaties die, gezien de omvang, niet separaat gepresenteerd worden. Het saldo van deze kleinere posten bedraagt in 2018 € 37.000 voordelig.

26. Doorberekeningen

Voor het programma Zuiveren worden er de komende jaren meer uren toegerekend dan hetgeen aangenomen bij de Programmabegroting 2017-2021. Het nadeel voor 2018 wordt geraamd op € 1.498.000. De belangrijkste reden hiervoor is de verschuiving van samenwerking in de afvalwaterketen (zie punt 23).

De kapitaallasten zijn geactualiseerd. Er is een nadeel op de kapitaallasten van € 245.000 in 2018. Dit nadeel wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er meer rente wordt toegerekend aan het programma (hogere renteomslagpercentage).

Programma Wegen

27. Bomenkap

Voor het kappen van 1.100 bomen langs het Volkerak, ten zuiden van Achthuizen, is in 2018 en 2019 incidenteel budget opgenomen. In 2018 worden de uitgaven op basis van de huidige besteksprijzen geraamd op € 100.000.

28. Ecologisch bermbeheer

In de begroting is vanaf 2018 structureel € 100.000 opgenomen voor het maaien en afvoeren van het vrijkomende maaisel voor ecologisch bermbeheer. Ecologisch bermbeheer is gericht op het verschrallen van de ondergrond zodat er kruiden en planten meer kans krijgen om zich te ontwikkelen (bloemrijke bermen). Het betreft een opgave uit het wegenbeheerprogramma om het areaal ecologisch bermbeheer te vergroten.

29. Gebiedsgerichte aanpak WBP

In het Wegenbeheerprogramma is de opgave opgenomen om de wegen duurzaam veilig in te richten. Dit is onderverdeeld in trajecten en een gebiedsgerichte aanpak. Met deze gebiedsgerichte aanpak worden aanpassingen aan de wegen uitgevoerd zoals drempels, wegversmallingen en belijning. De realisatie van deze aanpassingen wordt gecombineerd met het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden. Voor de kosten van de aanpassingen waren investeringen opgevoerd. De verdere uitwerking van de uit te voeren maatregelen laat echter zien dat dit geen investeringen zijn. De investeringen komen te vervallen en vanaf 2018 wordt het budget van € 294.000 structureel opgenomen in de exploitatie.

30. Verlaging onderzoeksbudgetten

In de Kadernota 2018 was voor de voorbereidings- en onderzoeksbudgetten voor de jaren 2019 en verder een voorbereidings- en onderzoeksbudget opgenomen van € 2,8 miljoen. In de begroting wordt dit teruggebracht naar € 1 miljoen structureel. Voor wegen betekent dit een verlaging van € 97.000 vanaf 2019 ten opzichte van de Kadernota 2018.

31. Diverse kleine posten < € 50.000

Er zijn enkele kleinere mutaties die, gezien de omvang, niet separaat gepresenteerd worden. Het saldo van deze kleinere posten bedraagt in 2018 nihil.

32. Doorberekeningen

Voor het programma Wegen worden er de komende jaren minder uren toegerekend dan hetgeen aangenomen bij de Programmabegroting 2017-2021. Het voordeel voor 2018 wordt geraamd op € 263.000.

De kapitaallasten zijn geactualiseerd. Er is een voordeel op de kapitaallasten van € 29.000 in 2018.

Programma Algemene Beleidstaken

33. Diverse kleine posten < € 50.000

Er zijn enkele kleinere mutaties die, gezien de omvang, niet separaat gepresenteerd worden. Het saldo van deze kleinere posten bedraagt in 2018 € 47.000 nadelig.

34. Doorberekeningen

Voor het programma Algemene Beleidstaken worden er de komende jaren meer uren toegerekend dan hetgeen aangenomen bij de Programmabegroting 2017-2021. Het nadeel voor 2018 wordt geraamd op € 63.000.

De kapitaallasten zijn geactualiseerd. Er is een nadeel op de kapitaallasten van € 4.000 in 2018.

Algemene dekkingsmiddelen

35. Afbouw indexatie landelijke WOZ voorziening

De waterschappen betalen net als het Rijk en de gemeenten een jaarlijkse bijdrage voor de uitvoering van de Wet Waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Deze bijdrage wordt jaarlijks geïndexeerd. De Unie van Waterschappen heeft aangegeven dat deze indexering inmiddels onterecht is omdat de WOZ-uitvoeringskosten niet meer stijgen. Hiertoe heeft de minister van BZK toegezegd dat de indexatie in twee stappen zal worden afgebouwd, 50% in 2018 en 50% in 2019. De bijdrage van WSHD zal in 2018 naar verwachting dalen met € 130.000.

36. Vennootschapsbelasting (VPB)

In mei 2015 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen waardoor overheidsondernemingen per 1 januari 2016 belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. In samenwerking met Unie van Waterschappen wordt onderzocht wat de mogelijke consequenties zijn voor Waterschappen. Op basis van de gesprekken met de Belastingdienst is € 50.000 aan lasten opgenomen voor de onderdelen die VPB plichtig zijn.

37. Indexering salarissen

In de Programmabegroting 2017-2021 is de loonindexatie opgenomen als stelpost. Deze post is voor 2018 verwerkt in de personeelskosten onder bedrijfsvoering en ondersteuning en zorgt daarmee voor een verlaging binnen algemene dekkingsmiddelen (voordeel € 200.000).

38. Diverse kleine posten < € 50.000

Er zijn enkele kleinere mutaties die, gezien de omvang, niet separaat gepresenteerd worden. Het saldo van deze kleinere posten bedraagt in 2018 € 50.000 voordelig.

39. Doorberekeningen

Deze post betreft een verdeling van lasten over de programma's. Het totale nadeel voor deze post bedraagt € 96.000.

Bedrijfsvoering en ondersteuning

40. Personeelskosten

Er is voor 2018 een nadeel op de personeelskosten. Dit nadeel wordt met name veroorzaakt door een verhoging van de pensioenpremies en opname van frictiekosten. Het totale nadeel bedraagt € 1.177.000, waarvan de frictiekosten, zijnde € 450.000, gedekt worden vanuit de reserve reorganisatie WSHD (zie punt 57).

41. Uitlening personeel

Tot en met 2017 werd een aantal personeelsleden aan diverse organisaties gedetacheerd. Deze organisaties betaalden hiervoor een vergoeding. Vanwege het aflopen van een aantal van deze detacheringen zullen de vergoedingen lager zijn. Het nadeel in 2018 is € 181.000.

42. Inhuurkosten

In 2018 zijn inhuurkosten geraamd voor de flexibele schil voor specifiek in te huren expertise en het opvangen van piekbelastingen. De aanvullende kosten voor inhuur voor 2018 worden geraamd op € 1.303.000.

43. Mobiliteit

Als gevolg van de toenemende mobiliteit van medewerkers zullen de kosten gerelateerd aan instroom/doorstroom, werving en selectie en assessments in 2018 naar verwachting € 100.000 hoger zijn.

44. Personeels- en salarissysteem

Het personeels- en salarissysteem is samen met andere waterschappen ingekocht. Op basis van de huidige overeenkomst kan het budget voor het onderhoud van dit systeem structureel verlaagd worden met € 80.000.

45. Informatiebehoeften

Met ingang van 2018 wordt jaarlijks € 200.000 opgenomen voor het inspelen op ontwikkelingen op het gebied van ICT (de visie ontwikkeling), de implementatie van digikompas en aanschaf van software.

46. Bijdrage Waterschapshuis

Op basis van de begroting van het Waterschapshuis zal de bijdrage van WSHD voor 2018 en verder € 122.000 hoger zijn.

47. Rente langlopende leningen

De rentekosten voor langlopende leningen zijn naar verwachting in 2018 € 860.000 hoger dan begroot. De belangrijkste reden hiervoor is dat het oversluiten van het tweede deel van de herstructurering van de leningenportefeuille voor de lange termijn op basis van de geldende rentestanden niet interessant bleek.

48. Afschrijvingen

De planningen van zowel de lopende als de geplande investeringen zijn geactualiseerd. Deze actualisatie resulteert in 2018 in een voordeel van € 455.000 op de afschrijvingslasten.

49. Geactiveerde lasten

Ten opzichte van de Programmabegroting 2017-2021 worden er meer uren geraamd die geactiveerd kunnen worden op investeringsprojecten. Het voordeel voor de exploitatie bedraagt € 405.000.

50. Diverse kleine posten < € 50.000

Er zijn enkele kleinere mutaties die, gezien de omvang, niet separaat gepresenteerd worden. Het saldo van deze kleinere posten bedraagt in 2018 € 30.000 nadelig.

51. Doorberekeningen

Binnen de bedrijfsvoering worden materiële lasten en uren verwerkt die vervolgens worden doorberekend aan de programma's. Voor de jaarschijf 2018 is het saldo van de doorbelastingen van de bedrijfsvoering € 2.864.000 voordelig.

Mutaties reserves

52. Algemene reserve Waterkeringen

Ter dekking van het onderzoeks- en voorbereidingsbudget in 2018 wordt € 200.000 onttrokken aan de algemene reserve Waterkeringen.

53. Algemene reserve Water

Ter dekking van het onderzoeks- en voorbereidingsbudget in 2018 wordt € 300.000 onttrokken aan de algemene reserve Waterkeringen.

54. Asbestcementleiding Westmaas

Voor de buitenbedrijfstelling van de asbestcementleiding Westmaas is incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 220.000. Voor 2018 zijn de verwachte uitgaven € 50.000, deze kosten worden gedekt door een onttrekking aan de reserve budgetoverhevelingen (zie punt 18).

55. Schoonmaak en slibtransport

Bij de Jaarstukken 2016 is besloten € 243.000 aan budget ten behoeve van het intern slibtransport als gevolg van het leeg zetten van de slibgistingstanks op Sluisjesdijk over te hevelen naar 2018. Dit bedrag wordt gedekt door een onttrekking aan de reserve budgetoverhevelingen van € 243.000 (zie punt 20).

56. Bestemmingsreserve rente egalisatie

Overschotten en tekorten op de te betalen rente ten opzichte van de begrote rentelast worden ten gunste gebracht c.q. onttrokken aan deze reserve. In 2018 zal € 470.000 minder worden toegevoegd aan deze reserve dan voorzien in de Programmabegroting 2017-2021.

57. Reserve reorganisatie WSHD

Vanuit de reductie van het aantal formatieplaatsen als gevolg van de afronding van het Hoogwaterbeschermingsprogramma konden enkele formatieplaatsen nog niet per 2018 definitief vervallen. Ter dekking van de hieruit naar voren komen frictiekosten zal in 2018 een bedrag van € 450.000 worden onttrokken aan de bestemmingsreserve reorganisatie WSHD.

58. Reserve gegarandeerde geldleningen HVC NV

Op basis van de aan HVC N.V. gegarandeerde geldleningen wordt voor 2018 een hogere garantstellingsprovisie van HVC verwacht. De hogere vergoeding leidt tot een aanvullende dotatie aan de reserve gegarandeerde geldleningen HVC NV van € 9.000.

59. Dotatie reserve tariefegalisatie Zuiveringsheffing

De algemene reserve Zuiveren zal de komende jaren worden aangevuld in relatie tot de ALM studies die uitgevoerd gaan worden. De verwachting is dat vanuit de ALM studies een aantal investeringen zal volgen. Om de stijging van de zuiveringsheffing de komende jaren te kunnen beperken, wordt de reserve aangevuld vanaf 2019 aangevuld.

60. Inzet reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing

De algemene reserves Waterkeringen en Water worden benut voor het aanvullen van de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing om de voorziening stijging van de watersysteemheffing voor de jaren 2019 tot en met 2021 te beperken. De inzet vanuit de reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing worden voorzien vanaf 2019.

61. Inzet Algemene Reserve Wegen

Ter dekking van incidentele uitgaven voorzien in 2019 zal gebruik worden gemaakt van de inzet van de algemene reserve Wegen voor een bedrag van € 250.000.

2.2 Investeringsen

2.2.1 Voorbereiding en onderzoek

Mede ingegeven vanuit bestuurskracht wenst het college bij investeringsprojecten meer toetsmomenten in te bouwen en een meer inhoudelijke discussie te voeren. Derhalve is gewerkt aan een systeemwijziging met als doel dat VV, D&H en organisatie in de juiste rol komen. Het college heeft deze nieuwe werkwijze geïntroduceerd bij de Kadernota 2018. Deze werkwijze is doorgevoerd in de Programmabegroting 2018-2022. Met de voorgestelde werkwijze wordt ervaring opgedaan. De komende jaren zal de werkwijze verder ontwikkeld en geprofessionaliseerd worden. De nieuwe werkwijze moet er aan bijdragen dat het moment van aanvang en de financiële omvang van investeringen beter geraamd worden. In de huidige lijst van geplande investeringen zijn investeringen opgenomen (uit eerdere jaren) waarvan de business case en de kostenraming verouderd zijn. Deze zullen door middel van onderzoek opnieuw gevalideerd moeten worden. Een aantal van die investeringen is om die reden ook verplaatst van "geplande investering" naar "potentiële investeringsprojecten".

Dit heeft geleid tot een groslijst met mogelijke investeringen die onderzocht dan wel voorbereid worden. Hiermee wordt meer inzicht verkregen in de investeringen op korte en lange termijn. De groslijst zoals gepresenteerd in de Kadernota 2018 (bijlage 1b, Kadernota) is opgenomen in bijlage 8b van deze begroting. Enkele investeringen opgenomen in de groslijst zijn komen te vervallen bijvoorbeeld doordat uit nader onderzoek is gebleken dat de opgave anders kan worden ingevuld dan eerder aangenomen. In de toelichting op de groslijst is aangegeven en toegelicht welke investering dit betreft.

In de Kadernota 2018 is aangegeven dat 28 investeringen zullen worden opgepakt in 2018. Deze lijst is ongewijzigd. Hieronder is aangegeven welke investeringen dit betreft. Een toelichting op deze investeringen is opgenomen in bijlage 8a.

Nr	Programma	investeringsnaam	investerings-nummer	Geprognosticeerd jaar van aanvang	Voorbereiding in 2018	Onderzoek in 2018	Onderzoek in 2019
1	Waterkeringen	Zettingsvloeiing V3T ged. Spijkenisserbrug	7202200014	2018	X		
2	Water	Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne / KVV	7103000014	2018	X		
3	Water	Oeverconstructie met verbr. (vieramb.)	7103100287	2018	X		
4	Water	Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2	7103100307	2018	X		
5	Water	Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61	7103100322	2018	X		
6	Water	KRW-opgave Afwatering Voorne Oost	7103100341	2018	X		
7	Water	Wateropgave Hooqvliet peilvak Y03.005	7103100342	2018	X		
8	Water	Optimalisatie Watervoorziening Brielse Meer	7103100345	2018	X		
9	Water	NBW 2017-2027 Peilvak 17 ^E s'Gravendeel	7103100344	2018	X		
10	Water	Gemaal Hoofdland en waterkwal. Zwiindrecht	7103100202	2018	X		
11	Water	Verbreding hoofdwatergang Toldijk	7103100275	2018	X		
12	Water	Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer	7103100285	2018	X		
13	Water	Peilopzet Oudendijk (peilbesluit De Eendragt)	7103100337	2018	X		
14	Water	Plaatselijk verdiepen	7103100227	2018	X		
15	Zuiveren	Afsluiters effluentbemaling rwzi Dokhaven	7304100127	2018	X		
16	Zuiveren	Beluchtingscircuit rwzi Goedereede	7304100130	2018	X		
17	Zuiveren	Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)	7304210021	2018	X		
18	Zuiveren	TA Dokhaven	7304100124	2018	X		
19	Zuiveren	Online meters waterlijn rwzi's	7304100118	2018	X		
20	Zuiveren	Slibindikking, slibontwater. Sluisjesdijk	7304210023	2018	X		
21	Zuiveren	Trafo's Sluisjesdijk	7304210035	2018	X		
22	Zuiveren	Vernieuwen perslucht ringleiding Dokhaven	7304100119	2018	X		
23	Zuiveren	Semafoonmroepsysteem rwzi's	7304100126	2018	X		
24	Zuiveren	Vervanging omroepsysteem rwzi Dokhaven (vervalt)	Reeds vervallen bij Kadernota 2018				
25	Zuiveren	Afsluiters B-trap Dokhaven	7304100125	2018	X		
26	Wegen	VRI Rotterdamseweg - Industrieweg	7405210068	2018	X	X	
27	Wegen	Bijdrage reconstructie N489	7405210069	2018	X	X	
28	Wegen	Bijdrage reconstructie A29 - N487	7405210070	2018	X	X	

2.2.2 Mutaties investeringen

In deze paragraaf worden de mutaties in de geplande investeringen toegelicht. Ingegaan wordt op de nieuwe, gewijzigde en vervallen investeringen ten opzichte van Burap 1-2017 en de Kadernota 2018. Een integraal overzicht van de geplande investeringen is opgenomen als bijlage 8a. In dit overzicht zijn ook, indien van toepassing, het geactualiseerde jaar van aanvang en jaar van realisatie opgenomen. Bijlage 8b bevat een korte toelichting met de inhoud van iedere investering.

Geplande investeringen Programmabegroting 2018-2022 in relatie tot Programmabegroting 2017-2021

<i>bedragen x € 1.000</i>	Netto 2016	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020	Netto 2021	Netto 2022	Netto 2023 e.v.	Totaal
Programmabegroting 2017-2021	1.082	12.583	17.729	28.538	8.130	2.959		130	71.151
Mutaties Burap 1 - 2017									0
- nieuwe investeringen		421	0	0	0	0	0	0	421
- vervallen		-350	-813	-830	-850	-850	0	-103	-3.796
- raming aangepast		-125	-37	0	0	0	0	0	-162
- planning aangepast	-250	-4.391	4.776	-3.135	2.500	501	0	0	0
- afschaffing bouwrente		-151	-28	-202	-38	-121		-27	-567
Vrijgemaakt	-832	-2.625	-1.759	-961	0	0	0	0	-6.177
Mutaties Programmabegroting 2018-2022									0
- nieuwe investeringen		0	6.152	6.550	2.760	2.250	2.800	2.000	22.512
- vervallen		-169	-979	-1.111	-343	-294	0	0	-2.896
- raming aangepast	0	-830	-1.449	1.022	2.350	-185	0	0	908
- planning aangepast		-1.295	2.007	-638	-74	0	0	0	0
- splitsing projecten bijlage 8b		-50	-8.529	-13.176	-5.664	-1.190	0	0	-28.609
Programmabegroting 2018-2022	0	3.018	17.071	16.057	8.771	3.070	2.800	2.000	52.785

De onderste rij geeft, netto, het totaal aan geplande investeringen in de Programmabegroting 2018-2022. De bijbehorende investeringen worden gepresenteerd in bijlage 8a inclusief de bijbehorende toelichtingen.

Hieronder worden per programma de mutaties op de geplande investeringen toegelicht. De mutaties die worden toegelicht zijn:

- Nieuwe investeringen
- Gewijzigde investeringen

Mutaties in de planningen (het jaar van aanvang dan wel het jaar van realisatie) worden niet afzonderlijk toegelicht.



Nieuwe investeringen

Programma Waterkeringen

Object-nummer	Omschrijving	Jaar aanvang	Jaar realisatie	Bruto inves- tering	Bijdragen en subsidies	Netto inves- tering
7202200015	Realisatie Zettingsvloeijing V3T	2022	2023	40.000	-36.000	4.000

7202200015 Realisatie Zettingsvloeijing V3T

In de verlengde 3e toetsronde in 2013 bleek circa 7 km van de primaire waterkering niet te voldoen aan de wettelijke voorschriften behorende bij het faalmechanisme zettingsvloeijing. Dit heeft geleid tot het HWBP-project 16E: 'Zettingsvloeijing V3T'. Doel van dit project is ervoor te zorgen dat de primaire waterkeringen weer aan de wettelijke normen voldoen. De varianten zullen worden onderzocht in 2018/2019 in de verkenningsfase van dit project welke in de exploitatie is opgenomen. Daarna volgt de planuitwerkingsfase 2020/2021, eveneens opgenomen in de exploitatie. De realisatiefase staat gepland als investering voor 2022/2023.

Programma Water

Object-nummer	Omschrijving	Jaar aanvang	Jaar realisatie	Bruto inves- tering	Bijdragen en subsidies	Netto inves- tering
7103100341	KRW opgave Afwatering Voorne- Oost	2018	2019	622	-415	207
7103100342	Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005	2018	2019	325		325
7103100344	NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas	2018	2018	260	0	260
7103100345	Optimalisatie Watervoorz Brielse Meer	2018	2021	2.000	-1.800	200

7103100341 KRW opgave Afwatering Voorne-Oost

Ten oosten van het Kanaal door Voorne ligt een KRW-waterlichaam waarvoor in het KRW-proces is afgesproken om dit waterlichaam over 1 km te verruimen en te voorzien van een oever met voldoende oeverplanten. Met de provincie en de gemeenten van Voorne-Putten is afgesproken dat deze maatregel onderdeel kan uitmaken van het project Kreeken Kweken en de bijbehorende subsidievoorwaarden.

7103100342 Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005

Dit project geeft invulling aan het oplossen van een deel van de stedelijke wateropgave van het waterschap zoals opgenomen in het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het betreft een bijdrage aan de gemeente Rotterdam voor het graven van water in peilvak Y03.005 te Hoogvliet. Het project omvat het openleggen van een verduikering en het graven van water wat in verbinding komt te staan met het al bestaande oppervlaktewater.

7103100344 NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas

Naar aanleiding van de wateropgave in "'t Schenkeltje" oostelijk van de Alexanderstraat te 's Gravendeel is gezocht naar mogelijkheden om de opgave in te vullen. Verbetering van de bestaande situatie door ter plaatse van het gemaakte Kiltunnel een afsluitbare duiker aan te leggen is opgepakt door de gemeente. Bij uitwerking van de oplossing is een alternatief in beeld gekomen wat beter aansluit op de eisen van een te verlenen vergunning voor kruising van de "overige" waterkering. Deze oplossing wordt door de gemeente nu gereed gemaakt om te realiseren. WSHD draagt bij in het project en bewaakt de te behalen doelstelling in het kader van de wateropgave.

7103100345 Optimalisatie Watervoorziening Brielse Meer

Gelet op de toenemende verzilting is het gewenst de watervoorziening uit het Brielse Meer te optimaliseren en is hiervoor in het "Deltaprogramma zoetwater" een maatregel opgenomen. In 2015 heeft WSHD het besluit genomen deze maatregel uit te werken en te realiseren door onder andere een tental inlaten naar de omringende poldergebieden te automatiseren en op afstand

bedienbaar te maken. Samen met een nog op te stellen beheerprogramma voor waterinlaat tijdens perioden van verzilting en het plaatsen van chloridemeetpunten moet hiermee een optimalisatie van de watervoorziening ontstaan. In 2017 is een begonnen met de voorbereidende werkzaamheden en onderzoeken. Financiering van de maatregel is voor driekwart voorzien uit het Deltafonds en een kwart door de partners in de Bernissecommissie.

Programma Zuiveren

Object-nummer	Omschrijving	Jaar aanvang	Jaar realisatie	Bruto inves- tering	Bijdragen en subsidies	Netto inves- tering
7304000062	Bijdrage ren. rioolgemaal Drechtwaard	2018	2018	135		135
7304000063	Bijdrage aan R'dam (afvalwatertransportsysteem)	2021	2022	300		300
7304100118	Online meters waterlijn rwzi's	2018	2019	4.100		4.100
7304100119	Vernieuwen perslucht ringleidingDokhaven	2018	2019	100		100
7304100120	Kettingruimers Dokhaven	2018	2020	400		400
7304100123	Roostergoedinstallatie rwzi Dordrecht	2019	2020	1.300		1.300
7304100124	TA Dokhaven	2018	2020	2.200		2.200
7304100125	Afsluiters B-trap Dokhaven	2018	2019	500		500
7304100126	Semafoonmroepsysteem rwzi's	2018	2019	200		200
7304100127	Afsluiters effluentbemaling rwzi Dokh	2018	2019	200		200
7304100130	Beluchtingscircuit rwzi Goedereede	2018	2019	1.300		1.300
7304100132	Kettingruimers Dokhaven (2020)	2018	2020	750		750
7304100133	Kettingruimers Dokhaven (2021)	2018	2022	750		750
7304100134	Kettingruimers Dokhaven (2022)	2018	2022	500		500
7304210035	Trafo's Sluisjesdijk	2018	2019	100		100
7304210036	Centrifuges Sluisjesdk pompen ontw.slib	2019	2021	3.900		3.900

7304000062 Bijdrage renovatie rioolgemaal Drechtwaard

Rioolgemaal Drechtwaard is in eigendom en beheer bij de gemeente Barendrecht. Op dit rioolgemaal is een kostenverdeling van toepassing tussen gemeente en waterschap. Deze investering betreft een bijdrage in de kosten van de reeds uitgevoerde renovatie van het rioolgemaal.

7304000063 Bijdrage aan R'dam (afvalwatertransportsysteem)

Rotterdam is reeds enige jaren bezig met de renovatie en optimalisatie van dit stelsel. Per jaarschijf vindt verrekening plaats. De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de rioolgemaal en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. Op basis van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en diensgevolge de bijdragen) strekken zich uit over meerdere jaren.

7304100118 Online meters waterlijn rwzi's

Toepassing van online-meters in het zuiveringsproces is onderdeel van het toekomst gereed maken van de rwzi's. Met deze meetinstrumenten is het mogelijk de bedrijfsvoering van de rwzi's op afstand te doen (project WCK 2.0) en daarmee te zorgen voor efficiencyverbetering van de bedrijfsvoering en betere prestaties van de installaties. Naar de toekomst toe maakt dit zelfsturende rwzi's mogelijk. Het betreft meetinstrumenten voor de waterlijn van de zgn. buiten-rwzi's (excl. rwzi Dokhaven/ Sluisjesdijk).

7304100119 Vernieuwen perslucht ringleiding Dokhaven

De perslucht ringleiding is in slechte staat omdat deze door interne corrosie aangetast is. Een betrouwbare perslucht ringleiding is noodzakelijk omdat het de besturing van de op afstand bediende afsluiters verzorgt. Zonder lucht kunnen vanuit de centrale controlekamer de

besturingsafsluiters niet op afstand worden bediend. Tevens wordt deze perslucht ingezet voor de bediening van (zwaar) gereedschap bij calamiteiten en onderhoudswerkzaamheden. De investering betreft twee nieuwe perslucht buffervaten, nieuwe appendages (overdrukventielen, afsluiters en sensoren), nieuwe luchtverdeelleiding en deels het vervangen van de perslucht ringleiding (distributienetwerk).

7304100123 Roostergoedinstallatie rwzi Dordrecht

Het vuilvang-rendement van de huidige stappenroosters op de rwzi Dordrecht is laag. Gevolg is dat met name de beluchtingstanks sterk vervuilen met als gevolg een hoger energieverbruik van de beluchtingsinstallatie en hoge onderhoudskosten aan mechanische equipment. Doordat de nieuw te installeren roosters een hoger rendement bedrijfswatergebruik hebben dan de huidige stappenroosters dient tevens voorzien te worden in een nieuwe bedrijfswaterinstallatie.

7304100124 TA Dokhaven

De technische automatisering (TA) bestaat onder andere uit beeldschermen, netwerken, computers, besturingscomputers en overage apparatuur waarmee dit alles is verbonden met de pompen, afsluiters, schakelaars en opnemers. In de periode 2018 tot en met 2020 wordt het verouderde deel van de TA vervangen. Hiermee wordt een robuuste TA opgeleverd die weer voor een lange periode (15 jaar) onderhoudbaar is zodat de instandhouding en besturing van Dokhaven gegarandeerd blijft.

7304100125 Afsluiters B-trap Dokhaven

Om tot uitvoering te komen van het project bellenbeluchting in 2019, moet de B-trap nader worden geïnspecteerd en zijn onderhoudswerkzaamheden noodzakelijk. Het project omhelst onder meer:

- het testen van de afsluiters;
- amoveren van de bediening.

7304100126 Semafoonoproepsysteem rwzi's

Het semafoonoproepsysteem is aan het einde van de technische levensduur en de fabrikant geeft aan dat vervanging op componentniveau niet meer gegarandeerd kan worden. Daarom is het noodzakelijk het (semafoon-)oproepsysteem te vernieuwen. Bij een verstoring of uitval van een rwzi/ rioolgemaal wordt middels een automatische semafoonoproep de dienstdoende procesvoerder gealarmeerd zodat er direct actie genomen kan worden. Het semafoonoproepsysteem is onderdeel van de Technische Automatisering (TA) van WSHD. Met de TA worden installatieonderdelen en werktuigen bestuurd en kunnen de rwzi's en bijbehorende rioolgemaal via beeldschermen worden bediend en bewaakt.

7304100127 Afsluiters effluentbemaling rwzi Dokh

Doordat de afsluiters niet meer hun functie vervullen, zijn de afgelopen jaren het effluentwerk, met appendages, en terugslagkleppen niet voldoende onderhouden. Hierdoor kan zowel de werking van de waterkerende afsluiters, als van de effluentpompen voor de komende jaren niet worden gegarandeerd. De werkzaamheden worden uitgevoerd in de effluentafvoer Oost- en West-uitstroomconstructie naar de Maas en betreffen het vervangen van effluent afsluiters, inspectie van de twee effluent leidingen en appendages en het inspecteren en onderhoud van de onderhoudsafsluiters van de effluentpompen.

7304100130 Beluchtingscircuit rwzi Goedereede

In 2015 is bij inspectie van het beluchtingscircuit 3 van rwzi Goedereede ernstige aantasting van het beton geconstateerd. De tanks, gebouwd in 1999, zijn aangetast omdat de coating die moet beschermen tegen sulfaat-aantasting niet meer werkt. In 2016 is het circuit drooggezet en is bij de vervolgininspectie geconstateerd dat de constructie is aangetast en deze alleen door betondelen te vervangen gerepareerd kan worden. Het concrete resultaat is een gerenoveerd beluchtingscircuit-3 op rwzi Goedereede dat de komende 25 jaar weer zijn functie kan vervullen.

7304100120 Kettingruimers Dokhaven

7304100132 Kettingruimers Dokhaven (2020)

7304100133 Kettingruimers Dokhaven (2021)

7304100134 Kettingruimers Dokhaven (2022)

Op rwzi Dokhaven bevinden zich nabezinktanks, tussenbezinktanks en zandverwijderingstanks welke voorzien zijn van kettingruimersystemen. Het doel van dit systeem is om door middel van ruimers/schrapers het drijfzand uit de waterlijn en het bezonken slib/zand op de bodem van de tanks te verwijderen. In totaal heeft rwzi Dokhaven 36 tanks. Uit metingen op slijtage is gebleken dat de eerste kettingruimers met bijbehorende tandwielen en glijgeleiders toe zijn aan vervanging. De overige kettingruimers worden de komende 4 jaren eveneens vervangen.

7304210035 Trafo's Sluisjesdijk

Het gaat bij deze investering om het vervangen van de natte hoogspanningstrafo's door droge hoogspanningstrafo's van dezelfde capaciteit.

7304210036 Centrifuges Sluisjesdk pompen ontw.slib

De centrifuges, ontwaterd slibpompen en alle bijbehorende randapparatuur zoals aandrijving, besturing, meet- en doseervoorzieningen zijn aan modernisering en/of vervanging toe. Dit geldt ook voor de opslag- en (doseer)voorzieningen ten aanzien van chemicaliën. Deze investering is nodig om de betrouwbaarheid, beschikbaarheid, veiligheid en prestaties te garanderen en te verbeteren.

Programma Wegen

Object-nummer	Omschrijving	Jaar aanvang	Jaar realisatie	Bruto inves- tering	Bijdragen en subsidies	Netto inves- tering
7405210068	VRI Rotterdamseweg - industrieweg	2018	2018	175		175
7405210069	Bijdrage reconstructie N489	2018	2019	267		267
7405210070	Bijdrage reconstructie A29-N487	2018	2019	150		150

7405210068 VRI Rotterdamseweg - industrieweg

Uit het oogpunt van verkeersveiligheid en -doorstroming is op diverse kruispunten in beheer bij het waterschap een verkeersregelininstallatie aanwezig. Voor de noodzakelijke vervanging van deze installaties is een investeringsprogramma opgesteld. In 2018 zijn er 5 installaties op de Rotterdamseweg te Ridderkerk om te vervangen. Tot op heden is voor 4 installaties een krediet opgevoerd. Dit krediet voorziet in de vervanging van de verkeersregelininstallatie op de kruising met de Industrielaan. Dit najaar wordt de kredietaanvraag aangeboden, de voorbereiding voor de aanbesteding is gestart en medio 2018 vindt de uitvoering plaats.

7405210069 Bijdrage reconstructie N489

Met de provincie en de gemeente Binnenmaas wordt gewerkt aan de verbetering van de verkeersveiligheid op de N489 ter hoogte van Mijnsheerenland en Westmaas. Deze investering betreft de bijdrage van het waterschap in een pakket aan maatregelen zoals het omvormen van een bestaand kruispunt in een rotonde en het aanpassen van een bestaande aansluiting.

7405210070 Bijdrage reconstructie A29-N487

Ter verbetering van de doorstroming en verkeersveiligheid op de afrit Numansdorp van de A29 reconstrueert Rijkswaterstaat het kruispuntafrit A29/N487. Als betrokken/aansluitend wegbeheerder wordt WSHD verzocht een financiële bijdrage te leveren aan deze reconstructie.

Programma Algemene beleidstaken

Object-nummer	Omschrijving	Jaar aanvang	Jaar realisatie	Bruto inves- tering	Bijdragen en subsidies	Netto inves- tering
7607320001	Vervangen surveillancevaartuig (RIB)	2020	2020	60		60

7607320001 Vervangen surveillancevaartuig (RIB)

De huidige RIB is aan het einde van haar technische levensduur. Het vaartuig is van vóór 2003 en de complete boot, dat wil zeggen zowel de boot (de luchtkussens zijn versleten) als de motor dienen vervangen te worden.

Ondersteuning en bedrijfsvoering

Object-nummer	Omschrijving	Jaar aanvang	Jaar realisatie	Bruto inves- tering	Bijdragen en subsidies	Netto inves- tering
7811500094	IRIS OWA en Ecolims	2018	2018	133		133

7811500094 IRIS OWA en Ecolims

Het huidige systeem voor de informatievoorziening over de waterkwaliteit is verouderd en wordt niet meer onderhouden en doorontwikkeld. In 2018 dient derhalve te worden geïnvesteerd in een nieuw informatiesysteem.

Gewijzigde geplande investeringen

Programma Waterkering

Objectnr.	Omschrijving	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering
7202200013	Voorz. brede blik waterkeringversterking	995 0		995 0

7202200013 Voorz. brede blik waterkeringversterking

De voorziening Brede Blik is bedoeld voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingsprojecten, eindigend in 2017. Onttrekkingen uit de geplande investering vinden plaats per VV-besluit. Onttrekkingen tot nu toe betreffen Hellevoetsluis (€ 200.000, Burap 2-2014) en Spui Oost € 5.000 (Burap 1-2016). Afsluiting van dit krediet vindt plaats in 2017.

Programma Water

Objectnr.	Omschrijving	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering
7103000014	Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne/KVW	163 410		163 410
7103100227	Plaatselijk verdiepen	200 252		200 252
7103100275	Verbreding hoofdwatgang toldijk	175 965		175 965
7103100285	Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer	177 162		177 162
7103100287	Oeverconstructie met verbr. (vieramb.)	125 130		125 130
7103100307	Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2	5.400 6.415		5.400 6.415

7103000014 Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne/KVW

In de vergadering van het college van D&H van 3 mei 2016 zijn voor het gebied Voorne-Putten de peilbesluiten Noordrand van Voorne en Klein Voorne West vastgesteld. In het beoogde project worden enkele twee kleine gemalen van nieuwe automatiseringsapparatuur voorzien, wordt een

inlaat vervangen en geautomatiseerd, worden stuwen vernieuwd en worden schade beperkende maatregelen vanwege peilaanpassingen uitgevoerd. In de aanloop naar het vrijmaken van het krediet is een SSK-raming opgesteld waaruit bleek dat de originele raming, groot € 163.000, te laag is. De stijging is gebaseerd op de recente SSK-raming waarin rekening is gehouden met ouderdom/techniek van bestaande kunstwerken en de consequenties daarvan, een bedrag voor risicoreservering, het begroten van de gedetailleerde activiteiten per maatregel, het huidige prijspeil en ruimte voor nadere detaillering van het definitieve ontwerp. Door een nauwkeurigere uitwerking van de maatregelen en toepassing van de SSK-systematiek sluit de investering op € 410.000.

7103100227 Plaatselijk verdiepen

Plaatselijk verdiepen van het waterlichaam Stadspolders te Dordrecht is een KRW resultaat plichtige maatregel ter verbetering van de waterkwaliteit. Realisatie van de verdieping was bedacht in combinatie met gepland reguliere baggerwerk. Dit bleek in de praktijk niet mogelijk te zijn waardoor de synergievoordelen zijn vervallen. De IBC uit 2014 is geactualiseerd. De kosten bedragen op basis van de SSK-raming € 252.000 en zijn daarmee hoger dan de raming die in de Programmabegroting 2017-2021 was opgenomen.

7103100275 Verbreding hoofdwatgang Toldijk

In dit project dient het watersysteem ten zuidoosten van de kern van Spijkenisse vergroot te worden zodat er voldoende water richting het nieuwe gemaal Putten kan afstromen. Op basis van variantenstudies is een voorkeursalternatief gekozen en uitgewerkt dat afwijkt van de eerder geplande en geraamde oplossing. De investering bedraagt op basis van de SSK-raming € 965.000 en overschrijdt substantieel het bedrag dat in de begroting was voorzien. Oorzaken zijn onder andere een incomplete eerste raming, kostenactualisatie, de toepassing van nieuwe normeringen, een andere werkwijze en het opnemen van een risicoreservering. Om het water tijdig en in voldoende mate naar het gemaal te transporteren, moeten watergangen en kunstwerken veel groter gemaakt worden en zal meer grondverwerving nodig zijn dan in de eerste oplossingsrichting was aangenomen. De uitvoering staat gepland voor 2018 en 2019.

7103100285 Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer

Onderdeel van het KRW-programma is de realisatie van een tiental vispaaiplaatsen in het waterlichaam Brielse Meer. De IBC is al eerder opgesteld en vanwege prioritering doorgeschoven. De realisatie van de maatregel is voorzien in 2018/2019 en gereed eind 2019. De beschikbaarheid van voldoende locaties is geen risico meer en verwerking in de recent bijgestelde SSK-raming is aanleiding geweest het benodigde krediet naar beneden bij te stellen.

7103100287 Oeverconstructie met verbr. (vieramb.)

In het kader van de waterkwaliteit dient langs het KRW-waterlichaam Vierambachtenboezem-Oost in Spijkenisse een 400 meter lange natuurvriendelijke oever aangelegd te worden. Vanwege herprioritering is dit project doorgeschoven voor realisatie naar 2018 en 2019. De IBC is geactualiseerd evenals de SSK-raming en de planning met inachtnaam van de huidige risico's. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de raming van het krediet van € 125.000 naar € 130.000.

7103100307 Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2

Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2 betreft het scheiden van aan- en afvoer van het watersysteem Torenstee en renovatie en mogelijke capaciteitsuitbreiding van gemaal Cromstrijen. Het project start in 2018, waarbij de uitvoering van de werkzaamheden gepland zijn van 2019 t/m 2021. De raming uit 2014 is op basis van de huidige risico's geactualiseerd en komt uit op € 6,4 miljoen.

Programma Zuiveren

Objectnr.	Omschrijving	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering
7304000055	Rwzi RdamDokh:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	810 350		810 350
7304000057	Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	1.846 1.846	-98 -184	1.748 1.662

7304000055 Rwzi RdamDokh:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)

De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de rioolgemalen en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. In het kader van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en diensgevolge de bijdragen) strekken zich uit over meerdere jaren. Deze bijdrage betreft de renovatie van de persleiding van rioolgemaal Holwinde naar de rwzi Hoogvliet.

Door de gemeente is aangegeven dat de scope van dit project is verkleind en de planning aangepast. De verlaging van het bedrag wordt enerzijds veroorzaakt door de wijziging van de scope en anderzijds doordat er geen BTW (meer) wordt berekend.

7304000057 Ged. vervanging rioolpersleiding Mijnsheerenland

De rioolpersleiding, met een lengte van ruim 3.000 meter, bestaat voor het grootste deel uit asbestcement (AC) en dateert uit 1965. Vanaf 1993 hebben zich diverse leidingbreuken voorgedaan. Uit onderzoek is gebleken dat op sommige plaatsen de wanddikte van de leiding significant is afgenomen. Deze leiding ligt deels in de berm van provinciale weg N489, die gereconstrueerd gaat worden. De definitieve scope van deze reconstructie is nog niet vastgesteld door de provincie. Op basis van een variantenstudie is het meest optimale persleidingtracé bepaald. De geraamde bijdrage van de gemeente Binnenmaas is naar boven bijgesteld van € 98.000 (opgenomen in de Programmabegroting) naar € 184.500 ten gevolge van het doorberekenen van de interne uren.

Programma Wegen

Objectnr.	Omschrijving	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering
7405210017	Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe Tonge	200 680		200 680

7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge

De bijdrage aan de fietstunnel N215 Nieuwe Tonge en de bijdrage aan de ontsluiting N215 Nieuwe Tonge zijn twee opgaves voor het waterschap. De provincie heeft er één project van gemaakt en één bijdrageverzoek aan het waterschap gedaan. Hierdoor wordt voorgesteld om de projecten 7405210015 Bijdrage fietstunnel N215 Nieuwe-Tonge (€ 125.000) en 7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge (€ 200.000) samen te voegen tot: 7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge (€ 325.000).

Daarnaast valt de bijdrage hoger uit dan voorzien. Met de provincie Zuid-Holland en de gemeente Goeree Overflakkee wordt gewerkt aan de aanpak van de ontsluiting van Nieuwe Tonge. Het betreft in deze een bijdrage aan de realisatie van een rotonde en een ongelijkvloerse kruising. Door een andere noodzakelijke oplossingsrichting in het ontwerp zijn de kosten hoger. Hierdoor is de gevraagde bijdrage door de provincie ook hoger dan nu is voorzien. De extra bijdrage betreft € 355.000.

2.3 Begroting naar kostendragers

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017	Begroting 2018	Vershil t.o.v. begroting na wijziging	Voordeel (V) / Nadeel (N)
<u>Netto-lasten:</u>				
Watersysteemheffing	74.218	76.336	2.118	N
Zuiveringsheffing	60.229	63.154	2.926	N
Wegenheffing	9.217	9.302	85	N
Totaal netto-lasten	143.664	148.792	5.128	N
<u>Mutaties reserves:</u>				
Watersysteemheffing	310	404	94	N
Zuiveringsheffing	2.330	204	-2.126	V
Wegenheffing	2	12	10	N
Totaal mutaties reserves	2.643	620	-2.023	V
<u>Netto-belastingopbrengsten:</u>				
Watersysteemheffing	-74.528	-76.740	-2.212	V
Zuiveringsheffing	-62.559	-63.358	-799	V
Wegenheffing	-9.220	-9.314	-95	V
Totaal netto-belastingopbrengsten	-146.307	-149.412	-3.105	V
Resultaat	0	0	0	



Specificatie verdeling beleidsproducten naar de kostendragers

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Totaal	Water- systeem- heffing	Zuiverings- heffing	Wegen- heffing
PC_1 Waterkeringen				
1.10. Plannen,instrumenten ®isters waterker.	3.562	3.562		
1.20. Versterken waterkeringen	9.933	9.933		
1.30. Behouden waterkeringen	5.476	5.476		
1.40. Calamiteiten waterkeringen	1.462	1.462		
Totaal waterkeringen	20.432	20.432		
PC_2 Water				
2.10. Plannen,instrumenten ®isters watersys.	6.122	6.122		
2.20. Droge voeten	25.159	25.159		
2.30. Voldoende water	903	903		
2.40. Schoon en gezond water	1.196	1.196		
2.50. Baggeren	11.168	11.168		
2.60. Vaarwegenbeheer	413	413		
2.70. Calamiteiten watersystemen	110	110		
2.80. Samenwerken in de afvalwaterketen				
Totaal Water	45.069	45.069		
PC_3 Zuiveren				
3.10. Plannen,instrumenten ®isters zuiv.beh.	3.258		3.258	
3.20. Gezuiverd afvalwater	53.347		53.347	
3.30. Calamiteiten zuiveringsbeheer	46		46	
3.40. Samenwerken in de afvalwaterketen	847		847	
Totaal Zuiveren	57.497		57.497	
PC_4 Wegen				
4.10. Plannen,instrumenten ®isters wegenbeh.	995			995
4.20. Berijdbaarheid	3.773			3.773
4.30. Verkeersveiligheid	3.386			3.386
4.40. Calamiteiten wegenbeheer	34			34
Totaal Wegen	8.189			8.189
PC_7 Algemene beleidstaken				
7.10. Bestuur	4.185	1.883	1.883	419
7.20. Externe communicatie	1.478	665	665	148
7.30. Waterwet	6.472	5.825	647	
Totaal Algemene beleidstaken	12.135	8.373	3.196	566
PC_8 Algemene dekkingsmiddelen				
8.10. Algemene lasten en baten	4.970	2.236	2.236	497
8.20. Onvoorzien	500	225	225	50
8.40. Exploitatiesaldo				
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	5.470	2.461	2.461	547
Nettolasten	148.792	76.336	63.154	9.302
Mutaties reserves				
Onttrekkingen				
Waterkeringen	-1.550	-1.550		
Water	-3.950	-3.950		
Zuiveren	-1.200		-1.200	
Wegen	-300			-300
Algemene beleidstaken				
Algemene dekkingsmiddelen	-1.381	-621	-621	-138
Totaal onttrekkingen	-8.381	-6.121	-1.822	-438
Toevoegingen				
Waterkeringen	1.350	1.350		
Water	3.150	3.150		
Zuiveren				
Wegen				
Algemene beleidstaken				
Algemene dekkingsmiddelen	4.501	2.025	2.025	450
Totaal toevoegingen	9.001	6.525	2.025	450
Totaal mutaties reserves	620	404	204	12
Te dekken door belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	-76.740	-76.740		
Zuiveringsheffing	-63.358		-63.358	
Wegenheffing	-9.314			-9.314
Totaal belastingopbrengsten	-149.412	-76.740	-63.358	-9.314
Resultaat na bestemming	0	0	0	0

2.4 Dekking

Op basis van de Programmabegroting 2018-2022 ontstaat het volgende beeld van de noodzakelijke belastingopbrengsten.

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1.000)	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Geraamd in Programmabegroting 2017-2021	146.307	147.027	149.143	150.762	150.746	150.746
Mutaties o.b.v. de notitie Kadernota 2018		2.762	4.417	6.655	8.874	11.550
Mutaties o.b.v. Burap 2 - 2016		40	40	40	40	40
Mutaties o.b.v. Burap 1 - 2017		70	70	70	70	70
Mutaties Programmabegroting 2018-2022		-486	-619	-751	-417	-784
Noodzakelijke belastingopbrengst	146.307	149.412	153.051	156.776	159.313	161.623
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		2,12%	2,44%	2,43%	1,62%	1,45%
In de notitie Kadernota 2018 geprognosticeerd						
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		2,38%	2,52%	2,51%	1,40%	1,68%

2.5 Aansluiting Burap 1-2017 en Kadernota 2018

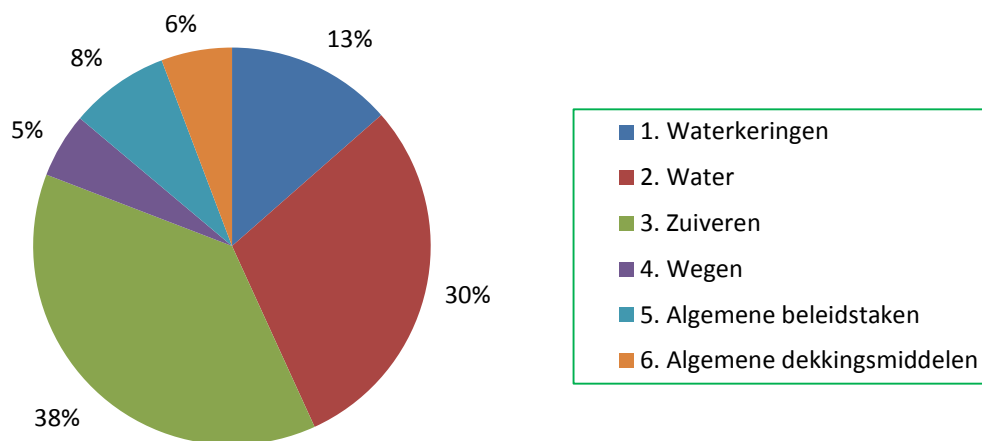
Zoals eerder vermeld zijn de mutaties uit de Kadernota 2018 en Burap 1-2017 in de meerjarenraming verwerkt, waarbij de mutaties uit de Kadernota 2018 separaat inzichtelijk zijn gebleven.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Burap 2 - 2017	40	40	40	40	40
Burap 1 - 2017	70	70	70	70	70
Kadernota 2018	2.762	4.417	6.655	8.874	11.550
Totaal mutaties	2.871	4.526	6.765	8.984	11.660
Gesplitst naar programma's					
Waterkeringen	1.018	1.127	1.060	1.160	676
Water	623	1.150	1.224	1.371	1.366
Zuiveren	708	1.913	2.351	2.789	3.139
Wegen	147	348	331	330	330
Algemene beleidstaken	50	50	50	50	50
Algemene dekkingsmiddelen	45	90	1.635	3.180	4.725
Ondersteuning en bedrijfsvoering	282	-152	114	104	1.374
Totaal mutaties	2.871	4.526	6.765	8.984	11.660

3 Programmaplan

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Waterkeringen	18.564	19.516	20.232	21.607	22.122	22.630	21.937
Water	41.152	43.486	44.269	45.286	47.258	48.164	49.721
Zuiveren	54.213	55.090	56.297	57.060	57.433	57.074	56.697
Wegen	7.217	8.027	7.889	8.060	8.117	8.079	8.030
Algemene beleidstaken	13.862	11.776	12.135	12.932	13.043	13.124	13.163
Algemene dekkingsmiddelen	4.930	8.955	8.590	8.107	8.803	10.241	12.074
Ondersteuning en bedrijfsvoering							
Totaal netto lasten	139.938	146.850	149.412	153.051	156.776	159.313	161.623
Belastingopbrengsten	-147.281	-146.307	-149.412	-153.051	-156.776	-159.313	-161.623
Saldo van baten en lasten na bestemming	-7.344	544	0	0	0	0	0

Verdeling netto-lasten 2018



3.1 Programma 1 - Waterkeringen

Inhoud programma	
Omschrijving	
	Het beheergebied van Hollandse Delta wordt beschermd tegen overstromingen door een stelsel van primaire, regionale en overige waterkeringen. Het programma Waterkeringen betreft alle activiteiten van het waterschap gericht op het in stand houden van deze waterkeringen. De doelen voor de waterkeringen zijn beschreven in het hoofdstuk Waterveiligheid van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het thema Waterveiligheid is onderverdeeld in drie subthema's, de drie lagen uit de Meerlaagse Veiligheidsbenadering: • Preventie (Laag 1) • Ruimtelijke inrichting (Laag 2) • Crisisbeheersing (Laag 3)
Algemene beleidsuitgangspunten	
	Per 1 januari 2017 is de Waterwet gewijzigd. Daarmee wordt de beoordeling van de veiligheid van de primaire keringen door de keringbeheerders gebaseerd op de overstromingskansbenadering. In 2022 moeten alle primaire keringen voor de eerste keer volgens de nieuwe methodiek beoordeeld zijn. De Inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT) ziet in het kader van de zorgplicht namens het Rijk toe op een adequaat beheer van de primaire keringen. In 2018 zal WSHD voor de eerste keer ge-audit worden door ILT. De provincie Zuid-Holland heeft in 2016 een besluit genomen over de aanwijzing en normering van de compartimenteringskeringen. De provincie heeft voor WSHD 274 km compartimenteringskering aangewezen. Voor deze keringen geldt dat het bestaande profiel als norm zal worden gehanteerd. Dat betekent dat het huidige beheer en onderhoud kan worden voortgezet, waarbij voorkomen wordt dat het profiel van deze keringen wordt aangetast.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	
	• Europese Hoogwaterrichtlijn • Waterwet • Waterschapswet • Verordening waterkering West-Nederland, PZH • Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West Nederland 2014, PZH • Overstromingsrisicobeheersplannen • Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer • Hoogwaterbeschermingsprogramma • Planologische Kernbeslissing 'Ruimte voor de Rivier' • Wet natuurbescherming • Natura 2000 • Wet veiligheidsregio's • Landelijk draaiboek Hoogwater en Overstroming • Landelijk Referentiekader Netcentrisch Werken • Omgevingswet (waarschijnlijk invoering in 2021)

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerprogramma 2016-2021
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019
- Calamiteitenplan WSHD
- Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen

3.1.1 Plannen/instrumenten en registers waterkeringen

Naam: 1.10 Plannen/instrumenten en registers waterkeringen

Basisgegevens

Omschrijving	Het formuleren en vastleggen van het beleidskader voor de reglementaire beheerstaak "Waterkeringszorg". Het vaststellen en onderhouden van leggers en beheerregisters. Het monitoren van de standzekerheid van de waterkeringen.
Kerngegevens	364 km primaire waterkeringen in beheer 412 km regionale waterkeringen in beheer

Wat willen we bereiken in 2018-2022

In 2022 dienen alle primaire en regionale waterkeringen beoordeeld te zijn aan de nieuwe normen uit de waterwet. Daarnaast dienen in 2024 alle regionale waterkeringen getoetst te zijn. Afgekeurde waterkeringen worden ofwel aangemeld bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma (primaire waterkeringen), ofwel opgenomen in het eigen uitvoeringsprogramma (regionale waterkeringen).

Voor het beheer en onderhoud van de primaire en regionale keringen wil Hollandse Delta aan de wettelijke zorgplicht voldoen.

De leggers en beheerregisters worden geactualiseerd, ten behoeve van een goede invulling van de beheerstaak.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Afgeronde toetsing van de dijktrajecten (in aantal trajecten)	n.v.t.	1	3	7	12	17	17

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren	1. Actualiseren van de opgave voor het voortrollend HWBP. 2. Actualiseren van het 'Uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024'. 3. Vaststellen van de eerste beoordeling van drie normtrajecten. 4. Opstellen verbeterplan zorgplicht naar aanleiding van audit ILT. 5. Actualiseren monitoringsplan zettingsvloeiing.
---------------	--

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- | | |
|---------------|--|
| Te realiseren | <ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks actualiseren voortrollend HWBP naar aanleiding van de eerste beoordelingsronde • Uitvoeren beoordeling alle primaire waterkeringen • Voorbereiden en uitvoeren van de tweede gedetailleerde toetsing voor de boezemkeringen • Herzien legger en beheerregister primaire en regionale waterkeringen • Uitvoeren verbeteragenda zorgplicht waterkeringen |
|---------------|--|

3.1.2 Versterken waterkeringen

Naam: 1.20 Versterken waterkeringen

Basisgegevens

- | | |
|--------------|---|
| Omschrijving | <p>Het tot stand brengen, vernieuwen, aanpassen en het eventueel van derden overnemen van waterkeringen (inclusief keermiddelen in kunstwerken) om het wettelijk vastgestelde beschermingsniveau van het bedijkte gebied in stand te houden. Hieronder zijn begrepen de primaire, regionale en overige waterkeringen plus de daarin opgenomen waterkerende keermiddelen in kunstwerken.</p> |
|--------------|---|

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Het HWBP2 dient in 2018 volledig uitgevoerd en afgerekend te zijn. De geprogrammeerde projecten van het (nieuwe) HWBP zijn conform planning in uitvoering. Tevens voldoen de in 2013 afgekeurde regionale keringen in 2020 aan de norm.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ol style="list-style-type: none"> 1. Voorbereiden versterking regionale keringen Boezemvliet, de Keen en Boezem van Dirksland. 2. Afwikkelen specifieke HWBP-voorzieningen zoals "Brede Blik" en "niet subsidiabele grondaankopen". 3. Uitvoeren HWBP-project 'Zettingsvloeiing V3T, gedeelte Spijkenisserbrug 4. Uitvoeren verkenning overig deel van HWBP-project 'Zettingsvloeiing V3T'. 5. Uitvoeren voorverkenning normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen 6. Opstellen opleverdossiers en afwikkelen fase 2 verplichtingen dijkversterkingsprojecten Eiland van Dordrecht, Spui Oost, Hoeksche Waard Zuid en Hoeksche Waard Noord. |
|---------------|---|

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van de versterkingswerken uit het 'Uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024'. • Realiseren van nieuwe projecten die in het nieuwe HWBP opgenomen zijn. |
|---------------|---|

3.1.3 Behouden waterkeringen

Naam: 1.30 Behouden waterkeringen

Basisgegevens

Omschrijving	Het met beheer en onderhoud waarborgen van het waterkerend vermogen van primaire en regionale waterkeringen in beheer bij het waterschap. Uitvoering van en toezicht houden op onderhoudswerkzaamheden aan de waterkeringen en de daarin gelegen waterkerende kunstwerken in beheer bij het waterschap. Onder "behouden waterkeringen" valt ook het muskusratten- en beverrattenbeheer.
--------------	--

Wat willen we bereiken in 2018-2022

- Erosiebestendige bekledingen op risicovolle waterkeringen, en een doelmatige beheersing van muskus- en beverratten.
- Alle uit het HWBP2 opgeleverde dijkversterkingsprojecten zijn overgedragen aan de beheerorganisatie en in beheer en onderhoud genomen. Het risicogestuurd beheer en onderhoud voor de waterkeringen is geïmplementeerd.
- De doelstellingen uit het 'Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019' ten aanzien van innovatief dijkbeheer en reductie van energieverbruik voor maaien zijn bereikt.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren	1. Het werkorder-gestuurd uitvoeren van inspecties aan de objecten en bekledingen van waterkeringen. 2. Uitvoeren van gewoon, dan wel buitengewoon onderhoud, op basis van de resultaten uit inspecties en veiligheidstoetsingen. 3. Evalueren inzet drones bij dijkbeheer. 4. Maatregelen uitvoeren (energie-efficiënte aanbesteding, ander beheer, hergebruik maaisel) ten behoeve van het terugbrengen van het energieverbruik voor maaien.
---------------	---

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren	• Uitvoeren van inspecties aan de objecten en bekledingen van waterkeringen. • Uitvoeren van gewoon, dan wel buitengewoon onderhoud, op basis van de resultaten uit inspecties en veiligheidstoetsingen. • Het planmatige onderhoud uitvoeren. • Opstellen en actualiseren register van door WSHD te onderhouden objecten en onderhoudsplicht.
---------------	---

3.1.4 Calamiteiten waterkeringen

Naam: 1.40 Calamiteiten waterkeringen

Basisgegevens

Omschrijving	Het beheersen en bestrijden van afwijkingen van de waterkeringen in bedreigende situaties en het (doen of laten) treffen van maatregelen om de waterkerende functie te waarborgen en de gevolgen van calamiteiten te beperken, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
--------------	---

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Een dijkbewakingsorganisatie die volledig is bezet, opgeleid en getraind, ingebed in de samenwerking met alle crisispartners en andere waterschappen. De dijkbewakingsorganisatie moet gedurende 72 uur volcontinu kunnen draaien in twee shifts van eigen medewerkers, vrijwilligers en personeel van Stadsbeheer Rotterdam en Stadsbeheer Dordrecht. Hiervoor is in de planperiode een gestage groei van het aantal eigen medewerkers, vrijwilligers en personeel van gemeenten in de dijkbewakingsorganisatie noodzakelijk.

Daarnaast dient er voldoende voorraad aan calamiteitenbestrijdingsmiddelen te zijn om zonder tijdsverlies noodzakelijke maatregelen op/aan waterkeringen te kunnen treffen.

Het eigen calamiteitenbestrijdingsplan waterkeringen dient actueel te zijn. Bij veiligheidsregio's en gemeenten wordt kennis en expertise ingebracht voor het opstellen en borgen van evacuatiestrategieën.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren	1. Evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen. 2. Opstellen van een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen, Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden. 3. Opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen en schadebeelden op/aan waterkeringen, inclusief daarbij behorende kunstwerken, onder andere voor regulering van regionale watersystemen.
---------------	--

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren	• Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen. • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Meerjarenbeleidsplan OTO. • Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie en dijkbewakingsorganisatie.
---------------	---

3.1.5 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten 1.10 Plannen,instrumenten®isters waterker.	1.713	2.376	3.882	4.063	4.390	4.488	3.768
1.20 Versterken waterkeringen	10.669	11.183	13.989	12.220	13.505	13.754	11.276
1.30 Behouden waterkeringen	5.560	5.269	5.496	5.511	5.430	5.438	5.445
1.40 Calamiteiten waterkeringen	1.386	1.360	1.462	1.473	1.472	1.476	1.469
Totaal Lasten	19.328	20.188	24.828	23.267	24.797	25.155	21.957
Baten 1.10 Plannen,instrumenten®isters waterker.	0	0	-321	0	0	0	0
1.20 Versterken waterkeringen	-388	-580	-4.056	-1.040	-2.205	-2.205	0
1.30 Behouden waterkeringen	-314	-20	-20	-20	-20	-20	-20
Totaal Baten	-702	-600	-4.396	-1.060	-2.225	-2.225	-20
Saldo van baten en lasten voor bestemming	18.626	19.588	20.432	22.207	22.572	22.930	21.937
Toevoeging aan reserves	0	0	1.350	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-62	-72	-1.550	-600	-450	-300	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	18.564	19.516	20.232	21.607	22.122	22.630	21.937



3.2 Programma 2 – Water

Inhoud programma	
Omschrijving	
Omschrijving	Waterschap Hollandse Delta heeft als wettelijke taak de waterstaatkundige verzorging van zijn beheersgebied. Tot die taak wordt gerekend de zorg voor het watersysteem. De doelen voor het programma Water zijn beschreven in het hoofdstuk Voldoende Water van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. De thema's Voldoende en Schoon Water zijn onderverdeeld in drie subthema's: • Basisinrichting watersysteem • Robuust en klimaatbestendig watersysteem • Faciliteren gebruiksfuncties
Algemene beleidsuitgangspunten	
	Het realiseren en beheren van een robuust en klimaatbestendig watersysteem en het faciliteren van gebruiksfuncties door het beheren van de hoeveelheid (zoet)water.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	
	• Waterschapswet • Waterwet • Kaderrichtlijn Water en Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP1 en 2) • Nationaal waterplan • Structuurvisie Ruimte en Mobiliteit • Provinciale Waterverordening Zuid-Holland • Keur • Legger wateren en kunstwerken • Peilbesluiten • Deltabeslissing 'zoetwatervoorziening' • Besluit Bodemkwaliteit • Scheepvaartverkeerswet • Waterschapsreglement • Wet veiligheidsregio's • Besluit lozen buiten inrichtingen • Besluit lozing afvalwater huishoudens • Activiteitenbesluit • Bestuurlijk Akkoord Waterketen (BWK-2007) • Bestuursakkoord Water (BAW-2011) • Meerjarenafspraak Energie-efficiëntie (MJA3) (2008, 2016) • Klimaatakkoord Unie van Waterschappen(2010) • Green Deal Duurzaam GWW (2013) • Green Deal Energie (2016) • Klimaatakkoord Parijs (2016)

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerprogramma 2016-2021
- Planning vaststellen peilbesluiten
- Beheerplan baggerwerken 2015-2029
- Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem
- Incidentbestrijdingsplan Vaarwegen
- Nota 'Strategie: Doelmatigheid in de afvalwaterketen voor WSHD' (2011)
- Visie 'Samenwerken in de Waterketen' (2010)
- Nota Duurzaamheid 2015
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019
- Beschikbaarheid en inzet noodbemaling (2016)
- Nota Peilbeheer (2016)

3.2.1 Plannen/instrumenten en registers water

Naam: 2.10 Plannen/instrumenten en registers water

Basisgegevens

Omschrijving	• Het opstellen van de strategische en tactische beleidskaders met betrekking tot watersysteem en vaarwegen. • Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van watersystemen ondersteunen, waaronder wordt gerekend: 1 Peilbesluiten; 2 Waterakkoorden; 3 Legger waterlopen en kunstwerken; 4 Beheerregister waterlopen en kunstwerken; 5 Meetprogramma/monitoring waterkwantiteit en -kwaliteit; 6 Het toetsen van plannen van derden (externe plannen).
Kerngegevens	Primair in- en uitlaatpunt: 32 Primair inlaatpunt: 48 Primair uitlaatpunt: 44 Bemalingsgebieden: 82

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Basisinrichting watersysteem

Lange termijn doel: het watersysteem is ingericht volgens geldende ontwerpeisen en functioneert optimaal.

Hiervoor zullen we in de planperiode (WBP 2016-2021) de ontwerpeisen voor het watersysteem evalueren en actualiseren en het proces van de legger en het beheerregister optimaliseren.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

Lange termijn doel: het watersysteem is robuust en toekomstbestendig zodat (negatieve) effecten van klimaatverandering worden voorkomen. Hiervoor zullen in de planperiode (WBP 2016-2021) gebiedsprocessen doorlopen worden voor gebieden waar de wateropgave niet maatschappelijk verantwoord ingevuld kan worden. Daarnaast zal de regionale watersysteembeoordeling geactualiseerd worden. Advies zal zijn uitgebracht over hoe om te gaan met de nieuwe opgave die volgt uit de actualisatie van de regionale watersysteembeoordeling.

Faciliteren gebruiksfuncties

Lange termijn doel: er is voldoende (zoet) water beschikbaar om de gebruiksfuncties zo goed mogelijk te faciliteren.

Voor 80% van het beheergebied geldt een actueel peilbesluit. Het voorzieningenniveau voor zoetwater is vastgelegd. Minimaal iedere 2 jaar wordt een WaterWerken opgesteld.

Duurzaamheid

Doel (Opgaveplan Duurzaamheid 2016-2019): een toekomstig waterschap dat als waterautoriteit inspiratie en kennis brengt en voldoet aan de sector-brede afspraken op het gebied van klimaat.

Vanaf 2017 wordt de efficiency van het totale energieverbruik voor heel WSHD met 2% per jaar verbeterd. Het stimuleren van het nemen van maatregelen door derden/burgers. Verdere optimalisatie van het watersysteem op water-, energie en grondstoffengebruik. In 2019 zijn 3 doorspoelgemalen energieneutraal ingericht als pilot voor het gehele gebied.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
De oppervlakte van het beheersgebied in procenten waarvoor een actueel peilbesluit geldt	65,5%	71%	72%	74%	77%	80%	NTB

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren

Basisinrichting watersysteem

1. Plan van aanpak optimalisatie keur om deze geschikt te maken voor de nieuwe regelgeving als gevolg van de Omgevingswet.
2. Bepalen prestatie-indicatoren voor het functioneren van het watersysteem ten behoeve van het onderhoud.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

3. Plan van aanpak gebiedsgerichte evaluatie ontwerpnormen.
4. Doorlopen van het gebiedsproces voor de peilgebieden in het Oudeland van Strijen.
5. Optimalisatie modellering.
6. Opleveren van de regionale watersysteembeoordeling.
7. Opstarten van het plan van aanpak invulling her-berekende wateropgave.
8. Beleidskader opstellen hoe om te gaan met de stedelijke wateropgave versus de regionale wateropgave.
9. Vaststellen van de uitgangspunten voor de watersysteembeoordeling.

Faciliteren gebruiksfuncties

10. Optimalisatie peilindicator.

Duurzaamheid

11. In 2018 zijn de opties om energie te produceren uit biomassa onderzocht.

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren	Basisinrichting watersysteem
	- Actualiseren legger en beheerregister op basis van Baggeren onder de loop en in relatie tot de nieuwe Omgevingswet; deadline 2021. - Aanpassen legger op basis van mutaties (vergunningen en projectplannen); continu.
	Robuust en klimaatbestendig watersysteem - Vaststellen beleidskader voor gebieden die in aanmerking komen voor gebiedsnormering. - Beleidskader opstellen hoe om te gaan met de stedelijke wateropgave versus de regionale wateropgave.
	Faciliteren gebruiksfuncties - Deelnemen aan regionale en landelijke overleggen om vanuit het Deltaprogramma te komen tot passende en realistische kaders voor de zoetwatervoorziening. - Peilindicatoren monitoren en evalueren. - Opstellen van de Waterwerkenrapportage; Vertaling van landelijk beleid naar regionaal beleidskader, inclusief het voorzieningenniveau ten aanzien van het peilbeheer; deadline 2021.

3.2.2 Droge voeten

Naam: 2.20 Droge voeten

Basisgegevens

Omschrijving	Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en kunstwerken voor het uitvoeren van het waterbeheer.
Kerngegevens	7.259 km watergangen in beheer

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Robuust en klimaatbestendig watersysteem:
In 2021 is de wateropgave in stedelijk gebied gerealiseerd conform prestatie indicator. In stedelijk gebied dat "op slot" gaat of waar het maatschappelijk verantwoord is, is de opgave ingevuld rekening houdend met klimaatverandering (2030-2050).

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
Nog te realiseren NBW-opgave landelijk gebied in m3*	293.088	202.000					
Nog te realiseren NBW-opgave stedelijk gebied in m3(1/3 van totaal tot 2027)	181.178	180.000	160.000	140.000	120.000	101.000	NTB

* De resterende opgave is voor het Oude Land van Strijen. Hiervan is het streven om de norm aan te passen waardoor de opgave vervalt. Om deze reden is er vanaf 2018 geen streefwaarde meer opgenomen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <p>Basisinrichting watersysteem</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vertalen van de prestatie-indicatoren voor het functioneren voor het watersysteem naar onderhoudsconcepten, op basis van de balans tussen kosten-risico's-prestaties. <p>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Opstarten van het gebiedsproces voor de opgave in landelijk gebied (Oude Land van Strijen). <p>Duurzaamheid</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Onderzoeken van de opties om energie te produceren uit biomassa. |
|---------------|---|

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <p>Basisinrichting watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanpassen legger op basis van mutaties (vergunningen en projectplannen), continu. <p>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen beleidskader voor gebieden die in aanmerking komen voor gebiedsnormering. Beleidskader opstellen hoe om te gaan met de stedelijke wateropgave versus de regionale wateropgave. <p>Faciliteren gebruiksfuncties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een functiefaciliteringskaart ten behoeve van zoet water opstellen. • Peilindicatoren monitoren en evalueren. • Opstellen van de Waterwerkenrapportage; Vertaling landelijk beleid naar regionaal beleidskader, inclusief het voorzieningenniveau ten aanzien van het peilbeheer; deadline 2021. |
|---------------|---|



3.2.3 Voldoende water

Naam: 2.30 Voldoende water	
Basisgegevens	
Omschrijving	Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het aan- en afvoeren van water ten behoeve van het peilbeheer, de zoetwatervoorziening en de waterkwaliteit. Het omvat het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van kunstwerken voor de actieve waterbeheersing. Met behulp van regulerende kunstwerken (gemalen, hevels en stuwen) oefenen we invloed uit op de aan- en afvoer van water ten behoeve van de waterkwantiteit en waterkwaliteit. Hierbij wordt rekening gehouden met de functies van een gebied.
Kerngegevens	Circa 3.000 regulerende kunstwerken 83.231 ha gebied waar het water op peil gehouden moet worden
Wat willen we bereiken in 2018-2022	
<i>Basisinrichting watersysteem</i> De ontwerpeisen voor het watersysteem voor een goed peilbeheer en zoetwatervoorziening zijn uitgewerkt. Het risicogestuurd objectenmanagement is geïmplementeerd. Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het peilbeheer, dat wil zeggen peilbeheer is conform peilbesluit uitgevoerd. Knelpunten in het watersysteem, die het peilbeheer belemmeren, zijn opgelost. <i>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</i> Zoetwatermaatregelen uit het Deltaprogramma voor het waterschap zijn uitgevoerd.	
Wat gaan we daarvoor doen in 2018	
Te realiseren	Basisinrichting watersysteem 1. Uitvoeren peilbeheer conform peilbesluit. 2. Peilbesluiten waar nodig actualiseren volgens de methodiek GGOR. 3. Uitvoeren van onderhoud en verbeteringen aan peil-regulerende kunstwerken. 4. Uitwerken van de Deltabeslissingen in concrete uitvoeringsmaatregelen. Robuust en klimaatbestendig systeem 5. Opstellen ontwerpeisen voor peilbeheer en zoetwatervoorziening. Faciliteren gebruiksfuncties 6. Uitvoeren onderhoud volgens onderhoudsplannen ten aanzien van assets watersystemen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren	Basisinrichting watersysteem
	• Opstellen ontwerpisen voor peilbeheer en zoetwatervoorziening. • Uitvoeren onderhoud volgens onderhoudsplannen.
	Robuust en klimaatbestendig watersysteem
	• Ontwerpisen opnieuw vastgesteld met aandacht voor peilbeheer, zoetwatervoorziening en klimaatverandering.
	Faciliteren gebruiksfuncties
	• Uitvoeren onderhoud volgens onderhoudsplannen. • Uitvoeren maatregelen deltabeslissingen. • Een uitgewerkte functie faciliteringskaart voor zoet water is beschikbaar. • Elke 2 jaar is gerapporteerd over het peilbeheer en de zoetwatervoorziening. • Moderne en snel inzetbare noodpompen zijn beschikbaar.

3.2.4 Schoon en gezond water

Naam: 2.40 Schoon en gezond water

Basisgegevens

Omschrijving	Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van kunstwerken voor de waterbeheersing ten behoeve van waterkwaliteitsdoelstellingen. Optreden tegen lozingen en overleg met gemeenten voor een beter rioleringsstelsel. Ook het beïnvloeden van derden via communicatie en overleg met de agrarische sector hoort hieronder (aanpak van bronnen van verontreiniging).
Kerngegevens	41 volgens de Kaderrichtlijn water aangewezen waterlichamen

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Basiswaterkwaliteit

Lange termijn doel: het watersysteem is ecologisch gezond volgens geldende ecologische en chemische normen.

Hiervoor wordt in de planperiode (WBP 2016-2021) met behulp van het eigen beoordelingssysteem gerapporteerd aan het bestuur over de voortgang van het KRW doelbereik. Daarnaast wordt via het landelijke KRW monitoringsprogramma gerapporteerd aan de EU.

Om de gestelde doelen in de KRW-waterlichamen te bereiken en uitsluitend voor dat gedeelte waarvoor het waterschap zelf verantwoordelijk is, zijn de maatregelen uit SGBP-1 en SGBP-2 in 2021 uitgevoerd. Van alle overige wateren voldoet 60% aan de STOWA-klasse III. Nieuwe prioritaire knelpunten zijn binnen 3 jaar opgelost.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

Lange termijn doel: het watersysteem is robuust en toekomstbestendig zodat (negatieve) effecten van klimaatverandering worden voorkomen.

Hiervoor wordt in de planperiode (WBP 2016-2021) de evaluatie en actualisatie van de ontwerpbeisen voor het watersysteem rekening gehouden met klimaateffecten op waterkwaliteit en ecologie. Het risicogestuurd objectenmanagement is volledig geïmplementeerd.

Faciliteren gebruiksfuncties

Lange termijn doel: er is water van voldoende kwaliteit beschikbaar om de gebruiksfuncties zo goed mogelijk te faciliteren.

Het voorzieningsniveau van het regionale voorzieningenniveau voor zoetwater is vastgesteld. De zwemwaterprofielen zijn elke 4 jaar opnieuw vastgesteld conform landelijke richtlijnen. De kwaliteit van de zwemwateren is minimaal 'aanvaardbaar'.

In overleg met de natuurbeheerders zijn de waterkwaliteitsdoelen voor natuurgebieden verkend. De match tussen de normering voor de functie en de actuele meetwaarden is verbeterd.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
KRW maatregelen SGBP-2 zijn volgens planning in uitvoering (stuks/cumulatief)	2	17	50	75	100	139	NTB

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

- | | |
|---------------|--|
| Te realiseren | <p>Basis waterkwaliteit</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoeren KRW-monitoringsprogramma, jaarschijf 2018. 2. Rapportage voortgang KRW-doelbereik aan de hand van het eigen KRW-beoordelingssysteem van WSHD. 3. Opstellen van de Waterwerkenrapportage, waarin toestand en trend van de waterkwaliteit wordt beschreven. 4. Resterende maatregelen uit het SGBP-1 uitvoeren. 5. Maatregelen en onderzoeken uit SGBP2 opstarten en uitvoeren. |
|---------------|--|

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- | | |
|---------------|--|
| Te realiseren | <ul style="list-style-type: none"> • Vastleggen van het regionale voorzieningenniveau voor zoetwater. |
|---------------|--|

3.2.5 Baggeren

Naam: 2.50 Baggeren

Basisgegevens

Omschrijving	Onderdeel van het Waterbeheerprogramma 2016-2021 is het op orde brengen, hebben en houden van het watersysteem voor zowel het thema Voldoende als Schoon water. In dit beleidsproduct gaat het over periodiek op diepte brengen van de watergangen door het verwijderen van de aanwezige sliblaag.
Kerngegevens	circa 4.300 km waterlopen in periodiek onderhoud

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Er wordt gebaggerd conform de nieuwe kaderstelling baggeren als resultaat van bestuursbesluit met als doel een duurzaam en betaalbaar onderhoudsprogramma baggeren waarmee we het watersysteem op orde houden.

Starten met maatwerkgericht baggeren zodat een betere nut en noodzaak afweging plaatsvindt op het wel of niet baggeren van watergangen.

Prestatie indicatoren	Nulmeting 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
% watergangen (in onderhoud bij WSHD) dat gebaggerd is conform het onderhoudsprogramma*	98%	100%	100%	100%	100%	100%

* onderhoudsprogramma is gebaseerd op de standaard cyclus inclusief maatwerk

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren	1. Uitvoering van het landelijk, stedelijk en overige baggerwerken 2018 conform de nieuwe kaderstelling baggeren als resultaat van Baggeren onder de loop. 2. Voorbereiden van de stedelijke, landelijke en overige baggerwerken 2019 conform de nieuwe kaderstelling baggeren als resultaat van Baggeren onder de loop. 3. Invulling geven aan de strategische aanbestedings- en contracteringsstrategie door het opstellen van geïntegreerde contracten voor het landelijk baggeren op de eilanden Voorne Putten en Goeree Overflakkee.
---------------	---

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren	• Starten met maatwerkgericht baggeren zodat een betere nut en noodzaak afweging plaatsvindt op het wel of niet baggeren van watergangen. • Invulling geven aan de aanbestedings- en contracteringsstrategie volgens de vastgestelde kaders.
---------------	---

3.2.6 Vaarwegbeheer

Naam: 2.60 Vaarwegbeheer	
Basisgegevens	
Omschrijving	Het onderhouden en bedienen van vaarwegvoorzieningen.
Kerngegevens	50 km vaarwegen
Wat willen we bereiken in 2018-2022	
Voor de afbakening en uitvoering van de vaarwegentaak is een beleidskader opgesteld.	
Wat gaan we daarvoor doen in 2018	
Te realiseren	1. Beïnvloeden van externe ontwikkelingen met betrekking tot vaarwegbeheer zoals nieuwe BRTN (Beleidsvisie Recreatietoervaartnet). 2. Uitvoeren regulier onderhoud ten behoeve van vaarwegbeheer. 3. Evalueren en actualiseren van het incidentenbestrijdingsplan Vaarwegen in 2018.
Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022	
Te realiseren	• Herzien van het Incidentenbestrijdingsplan Vaarwegen. • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Incidentenbestrijdingsplan Vaarwegen. • Kansen zoeken en benutten voor samenwerking met andere partijen om de bediening van kunstwerken efficiënter in te richten.

3.2.7 Calamiteiten water

Naam: 2.70 Calamiteiten water	
Basisgegevens	
Omschrijving	Beheersing en bestrijding van afwijkingen van de gewenste hoeveelheid water dan wel de kwaliteit of ecologische toestand daarvan, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
Wat willen we bereiken in 2018-2022	
• Het calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem is actueel en wordt in 2019 herzien. • Opstellen van een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen, Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden. • Een qua omvang, uitrusting, opleidingsniveau en training op haar taak toegerust incidentmanagement bij waterbeheer.	
Wat gaan we daarvoor doen in 2018	
Te realiseren	• Evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem. • Opstellen van een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden. • Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan regionale watersystemen en vaarwegen, inclusief daarbij behorende kunstwerken.

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- Te realiseren
- Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem.
 - Op grond van de uitkomsten van de Watersysteemanalyse 2018 herzien van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem in 2019.
 - Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Meerjarenbeleidsplan OTO.
 - Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen en schadebeelden op/aan watersysteem, inclusief daarbij behorende kunstwerken.

3.2.8 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten							
2.10 Plannen,instrumenten®isters water	6.261	6.253	6.122	6.040	6.172	6.161	6.211
2.20 Droge voeten	22.951	23.757	25.542	27.816	29.075	29.635	30.420
2.30 Voldoende water	1.462	1.053	903	888	885	871	865
2.40 Schoon en gezond water	862	976	1.196	964	947	950	952
2.50 Baggeren	13.128	14.096	11.468	11.388	11.396	11.413	11.437
2.60 Vaarwegbeheer	572	415	415	415	418	419	419
2.70 Calamiteiten water	294	171	110	109	101	101	102
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen	894	914	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	46.425	47.634	45.755	47.621	48.993	49.549	50.407
Baten							
2.10 Plannen,instrumenten®isters water	-23	0	0	0	0	0	0
2.20 Droge voeten	-334	-384	-384	-384	-384	-384	-384
2.30 Voldoende water	-3	0	0	0	0	0	0
2.40 Schoon en gezond water	-33	0	0	0	0	0	0
2.50 Baggeren	-361	0	-300	-300	-300	-300	-300
2.60 Vaarwegbeheer	0	-2	-2	-2	-2	-2	-2
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen	-59	-43	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-814	-428	-686	-686	-686	-686	-686
Saldo van baten en lasten voor bestemming	45.611	47.206	45.069	46.936	48.308	48.864	49.721
Toevoeging aan reserves	0	0	3.150	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-4.458	-3.720	-3.950	-1.650	-1.050	-700	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	41.152	43.486	44.269	45.286	47.258	48.164	49.721



3.3 Programma 3 – Zuiveren

Inhoud programma	
Omschrijving	
Omschrijving	Het programma Zuiveren zorgt voor een doelmatige en duurzame bouw en exploitatie van zuiveringstechnische werken binnen de wettelijke eisen en bepalingen, nu en in de toekomst.
Algemene beleidsuitgangspunten	
	Bij het zuiveren van afvalwater staat duurzaamheid steeds meer centraal. Dit komt terug in aspecten als het beperken van het energieverbruik, het reduceren van het gebruik van hulpstoffen, het verhogen van de eigen energieproductie, het opwaarderen van afvalstoffen tot grondstof en het verminderen van afval. Deze verduurzaming heeft tot doel onze "footprint", oftewel de nalatenschap aan toekomstige generaties, te beperken en de doelmatigheid van de zuiveringsprocessen te vergroten.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	
	Wettelijke bepalingen: • Waterwet • Waterbesluit • KRW • Wet Milieubeheer • Activiteitenbesluit Bestuurlijke akkoorden: • Meerjarenaafsprak Energie-efficiëntie (MJA3) (2008, 2016) • Klimaatakkoord Unie van Waterschappen (2010) • Bestuursakkoord Water (2011) • Green Deal Energiefabriek en fosfaatakkoord (2011) • Green Deal Duurzaam GWW (2013) • Green Deal Grondstoffen (2014) • Energieakkoord 2014 van de Sociaal Economische Raad • Green Deal Energie (2016) • Klimaatakkoord Parijs (2016) • Deal 'pilots regionale energiestrategieën' (2016) Maatschappelijke ontwikkelingen: • Vraag naar kostenbeheersing • Overheidsbeleid ten aanzien van energietransitie • Vraag naar innovatie • Aandacht voor Cradle to Cradle (C2C) benadering: maximale terugwinning van grondstoffen uit afval(water) • Aandacht voor schadelijke microverontreinigingen in gezuiverd afvalwater zoals medicijnresten, bestrijdingsmiddelen en resistente bacteriën
Kaderstellende beleidsnota's	
	• Waterbeheerprogramma 2016-2021 • Nota Strategie: 'Doelmatigheid in de afvalwaterketen voor WSHD' (2011) • Nota Duurzaamheid 2015 • Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019 • Energie-efficiëntieplan (EEP) 2017-2020 (MJA-3) • Calamiteitenplan

3.3.1 Plannen/instrumenten en registers zuiveren

Naam: 3.10 Plannen/instrumenten en registers zuiveren

Basisgegevens

Omschrijving	Het formuleren en vastleggen van het strategisch beleid voor Zuiveren, het volgen van externe ontwikkelingen en het vertalen naar en opstellen van (meerjarige) plannen en maatregelen. Thema en gebiedsgerichte plannen: de activiteiten die het waterschap, veelal samen met gemeenten, kennispartners en bedrijven ontplooit in de sfeer van studies, (technologische) onderzoeken en plannen ter optimalisatie van het programma Zuiveren.
--------------	--

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Het behouden of verkrijgen van optimale prestaties (doelmatig en duurzaam) over de gehele levenscyclus van installaties waarbij afweging en keuzes plaatsvinden op basis van de balans prestaties-kosten-risico's.

Het in beeld brengen en definiëren van de investerings- en veranderopgave voor het Programma Zuiveren.

Verdere implementatie en ontwikkeling van assetmanagement.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren	1. Het uitvoeren van het investeringsprogramma slibverwerkingsinstallatie Sluisjesdijk. 2. Participeren in de Energie- en grondstoffenfabriek. 3. Het uitvoeren van maatregelen uit het EEP 2017-2020. 4. Het voorbereiden van bestuurlijke besluitvorming ten aanzien van de ALM-resultaten voor de rwzi's op het eiland Goeree-Overflakkee en de rwzi Spijkenisse. 5. Het opstellen en uitwerken van meerjarige investering-, onderhoud- en bedrijfsvoeringprogramma's als vervolg op de besluitvorming ten aanzien van bovenstaande ALM-studies. 6. Het opstarten van de ALM's voor de rwzi's Heenvliet en Hellevoetsluis. In de ALM's worden de externe stakeholders meegenomen. 7. Het uitvoeren van een technische schouw (inventarisatiefase) van de rwzi Dokhaven als voorbereiding op de ALM. 8. Het uitvoeren van maatregelen conform het Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019.
---------------	---

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren	De volgende onderzoeken zullen in de planperiode worden gestart/doorgezet: • Het uitvoeren van het investeringsprogramma slibverwerkingsinstallatie Sluisjesdijk. • Participeren in de Energie- en grondstoffenfabriek en samenwerken met HVC. • Het verder uitvoeren van ALM's met onder andere de ALM Dokhaven in 2019. • Het verder invoeren, toepassen en optimaliseren van assetmanagement. • Het uitvoeren van maatregelen uit het EEP 2017-2020. • Het uitvoeren van maatregelen conform het Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019.
---------------	--

3.3.2 Gezuiverd afvalwater

Naam: 3.20 Gezuiverd afvalwater

Basisgegevens

Omschrijving	Het door het bouwen, verwerven, beheren, onderhouden en bedienen van zuiveringstechnische werken (transportgemalen en -leidingen, rioolwaterzuiveringsinrichtingen en slibverwerkingsinstallaties) mogelijk maken van het transporteren, zuiveren en lozen van afvalwater. Daarbij worden het ontstane zuiveringsslib en de andere restproducten van een rwzi die voor een eindbestemming worden aangeboden tot een eindproduct verwerkt.
--------------	--

Wat willen we bereiken in 2018-2022

1. Voldoen aan normen en eisen
2. Zuiveren tegen de laagste kosten
 - Door continue verbetering wordt de efficiëntie verhoogd
 - Kosten en prestaties zichtbaar gemaakt in Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer (ZB), Waterschapspeil en Waterschapsspiegel
 - Renovatie/vervanging installaties op basis van levenscyclusanalyse
3. Optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid installaties in relatie tot geaccepteerd risiconiveau
4. Maximale veiligheid installaties conform de wettelijke voorschriften
5. Maximaal haalbare duurzaamheid bij ontwerp en beheer installaties (zie ook hoofdstuk Duurzaamheid)
6. Minimaal energieverbruik / maximale energierugwinning/ minimaal chemicaliëngebruik en terugwinning van reststoffen

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Aantal storingen aan kritische objecten	965	1.140	<1.000	<800	<800	<800	<800
Afnameverplichting	99,9%	>99%	>99%	>99%	>99%	>99%	>99%
Beschikbaarheid installaties	99,4%	99,3%	>98%	>98%	>98%	>98%	>98%
Fosforverwijderingsrendement	88,2%	>77,5	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5%
Nalevingspercentage Waterwetvergunning	100%	98%	>98%	>98%	>98%	>98%	>98%
Slibafzet in tonnen	79.008	80.900*	78.400	78.400	78.400	78.400	78.400
Stikstofverwijderingsrendement	81,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5%

* De prognose voor 2017 wijkt af van de andere jaren als gevolg van het buiten bedrijf stellen van één van de slibgistingstank op Sluisjesdijk. Hierdoor wordt het slib elders verwerkt waar een lager ontwateringsprestatie gehaald wordt. Dit leidt tot een hogere hoeveelheid af te voeren slib.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren

1. Beheer

Het reguliere beheer van de installaties moet ertoe leiden dat de ruim 130 miljoen m3 gezuiverd afvalwater voldoet aan bovenstaande kpi's.

Onderzoeken op welke wijze verdergaande procesautomatisering en slim gebruik van data kunnen bijdragen aan efficiency- en prestatieverbetering, verdere verduurzaming en kostenoptimalisatie en sturen op afstand:

- a) opstarten project online meters in de waterlijn rwzi's en onderzoeken online meters in de sliblijn;
- b) evaluatie en/of verdere uitrol pilot slim gebruik van data;
- c) opstellen/herijken visie toekomstige processturing;
- d) onderzoeken/voorbereiden grootschalige vervanging- en moderniseringsopgave van de Technische Automatisering.

2. Onderhoud

- a) Het opstellen of aanpassen van een MeerjarenOnderhoudsprogramma. In dit programma worden nieuwe KPI's voor onderhoud (storingen) ontwikkeld.
- b) Parallel aan het ritme van ALM-studies worden op basis van de ALM-uitkomsten de onderhoudsconcepten voor de individuele installaties bijgewerkt.

3. Storingen

Omdat het aantal storingen aan de kritische objecten hoger ligt dan de streefwaarde wordt de aard en de urgentie van deze storingen door de organisatie geanalyseerd. Daarbij zal bekeken welke verbeteringen in de bedrijfsvoering nuttig dan wel noodzakelijk zijn.

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren

Waterschapsbrede Controle Kamer

Als gevolg van de invoering van de Waterschapsbrede Controle Kamer (WCK) en een aantal verbeterprojecten zullen de zuiveringsprocessen verder worden geoptimaliseerd.

Onderhoud

Onderhoud wordt uitgevoerd conform het meerjarenonderhoudsprogramma, dat is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Regulier basisonderhoud (inspecties en vervolgwerk).
2. Groot onderhoud (frequent en niet-frequent).
3. Correctief onderhoud (als gevolg van storingen).

Conform de planning van ALM-studies zullen de onderhoudsconcepten worden bijgewerkt en wordt het meerjarig onderhoudsprogramma aangepast.

3.3.3 Samenwerken in de afvalwaterketen

Naam: 3.30 Samenwerken in de afvalwaterketen

Basisgegevens

Omschrijving

Doelen voor de samenwerking in de afvalwaterketen zijn vastgelegd in het Waterbeheerprogramma 2016-2021 onder het hoofdstuk Waterketen.

Samenwerken in de afvalwaterketen is gericht op de waterkwaliteits-, waterkwantiteits- en zuiveringsdoelen door beïnvloeding van gemeentelijke plannen, borging van belangen, analyse en optimalisatie van de afvalwaterketen en daarnaast faciliteren van gewenste ontwikkelingen.

Verder wordt uitvoering gegeven aan het Bestuursakkoord Water (BAW) 2011 door (bestuurlijk) afspraken te maken met gemeenten, waterschappen en andere partners om de doelen van het BAW te realiseren (minder meerkosten, verminderde kwetsbaarheid en verbeterde kwaliteit).

Kerngegevens

17 gemeenten
20 zuiveringskringen

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Beheer rwzi's (voor zover betrekking op het gemeentelijk domein)

- In 2021 zijn met alle gemeenten actuele afnameverplichtingen en afspraken over de samenstelling van het afvalwater bestuurlijk vastgesteld.

Impact op Oppervlaktewater

- De rwzi's en de riooloverstorten vormen geen belemmering voor de waterkwaliteit (zwemwater, KRW-waterlichamen en prioritaire knelpunten).
- In 2021 veroorzaakt 95% van de lozingen geen knelpunt in de watersysteemtoetsing.

Doelmatige waterketen

- In 2020 wordt binnen het programma Zuiveren een berekende

besparing gerealiseerd van € 5,2 miljoen per jaar ten opzichte van de geprognosticeerde stijging uit 2010 (minder meer uitgeven).

- In 2020 wordt door betere samenwerking tussen het waterschap en de gemeenten door WSHD een berekende besparing gerealiseerd van € 7,2 miljoen per jaar ten opzichte van de geprognosticeerde stijging van 2010.
- In 2020 besparen gemeenten € 7,2 miljoen ten opzichte van de geprognosticeerde stijging van 2010 (minder meer uitgeven) in het gemeentelijk domein door een betere samenwerking.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Het % gemeenten waarmee actuele afspraken bestuurlijk zijn vastgesteld	0%	20%	40%	70%	80%	100%	100%
Het aantal bespaarde €'s per jaar t.o.v. de doelstelling	40%	60%	80%	90%	100%	100%	100%

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren

Invulling geven aan het bestuursakkoord Water (BAW) door:

- In drie van de zes regio's is Integraal sturen afvalwaterketen (ISA) uitgerold.
- In alle regio's is samen met de gemeenten de kwetsbaarheid in de keten in beeld gebracht.
- Met drie gemeenten is een afvalwaterakkoord gesloten.
- In de Rotterdamse regio is een regionale studie uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren

- Uitvoering geven aan de overeenkomsten die in het Bestuursakkoord Water (BAW) 2011 door het waterschap en de gemeenten zijn afgesloten (minder meerkosten, verminderde kwetsbaarheid en verbeterde kwaliteit).
- In de periode tot en met 2021 zijn met alle gemeenten afvalwaterakkoorden afgesloten.
- In de periode tot en met 2021 wordt in de zes regio's Integraal sturen afvalwaterketen (ISA) uitgerold.
- Het gezamenlijk beheren van ISA met de gemeenten.

3.3.4 Calamiteiten zuiveren

Naam: 3.40 Calamiteiten zuiveren

Basisgegevens

Omschrijving	Bestrijding van (dreigende) incidenten of calamiteiten op zuiveringen, rioolgemalen of (pers)leidingen, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt. Het uitgangspunt bij de bestrijding, in welke vorm dan ook, is het beperken en wegnemen van het (dreigende) gevaar voor de waterstaatswerken, het beperken van milieuschade en het voorkomen van slachtoffers. 1. Een actueel Calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren. Het Calamiteitenbestrijdingsplan behandelt de gefaseerde bestrijding van de calamiteiten die stagnatie in de afvoer van rioolwater veroorzaken en die op kunnen treden bij de zuivering en het transport van rioolwater. 2. Adequate incidentenplannen en bedrijfsnoodplannen. 3. Snelle en adequate bestrijding van calamiteiten.
--------------	---

Wat willen we bereiken in 2018-2022

- Een actueel calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren; het bestrijdingsplan behandelt de gefaseerde bestrijding van de calamiteiten die op kunnen treden bij het transport van rioolwater en op de zuiveringsinstallaties.
- Actuele bedrijfsnoodplannen Dokhaven en Sluisjesdijk.
- Snelle en adequate bestrijding van calamiteiten.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren	1. Evalueren en herzien van het calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren. 2. Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan rioolwatertransportleidingen, rioolgemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk.
---------------	--

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren	• In stand houden van het calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren. • Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan rioolwatertransportleidingen, rioolgemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk.
---------------	---

3.3.5 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten 3.10 Plannen, instrumenten & registers zuiveren	1.693	2.274	3.258	3.585	3.247	3.259	3.276
3.20 Gezuiverd afvalwater	54.051	53.683	54.323	52.770	53.526	53.401	53.252
3.30 Calamiteiten zuiveren	262	63	46	47	47	48	48
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen			889	883	816	820	825
Totaal Lasten	56.007	56.020	58.516	57.284	57.637	57.527	57.400
Baten 3.10 Plannen, instrumenten & registers zuiveren	-178	0	0	0	0	0	0
3.20 Gezuiverd afvalwater	-1.262	-1.011	-976	-911	-911	-911	-911
3.30 Calamiteiten zuiveren	0	0	0	0	0	0	0
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen			-43	-43	-43	-43	-43
Totaal Baten	-1.441	-1.011	-1.019	-954	-954	-954	-954
Saldo van baten en lasten voor bestemming	54.566	55.009	57.497	56.330	56.683	56.574	56.447
Toevoeging aan reserves	858	5.436	0	1.000	750	500	250
Onttrekking aan reserves	-1.211	-5.355	-1.200	-271	0	0	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	54.213	55.090	56.297	57.060	57.433	57.074	56.697



3.4 Programma 4 – Wegen

Inhoud programma

Omschrijving

Omschrijving Het programma Wegen richt zich op het bieden van voldoende veiligheid op de wegen en een goede bereikbaarheid van het beheergebied door een juiste afstemming tussen het gebruik, de functie en de inrichting van wegen.

Algemene beleidsuitgangspunten

De strategische visie, vastgelegd in het Wegenbeheerprogramma 2016-2021 zoals dat is vastgesteld door de Verenigde Vergadering in 2016, is dat het waterschap een goed wegbeheerder wil zijn. Binnen het wegbeheer zijn daarbij verkeersveiligheid en bereikbaarheid de belangrijkste pijlers.

Het thema verkeersveiligheid omvat alle activiteiten van het waterschap die erop gericht zijn de veiligheid van de weggebruiker op de wegen en fietspaden te waarborgen. Daarbij zorgt de aanpak van de verkeersveiligheid voor een reductie van het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden naar evenredigheid van de landelijke doelstellingen.

Bereikbaarheid is de motor achter de economie. De wegen van Hollandse Delta vormen deels de schakel tussen de Zuidvleugel van de Randstad en de zuidwestelijke delta, maar zijn ook van belang voor de lokale en regionale economie. Het wegareaal is hiervoor robuust en toekomstbestendig zodat het gebied optimaal ontsloten is en de mobiliteitsvraag van de gebruiksfuncties zo goed mogelijk gefaciliteerd is.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Reglement van bestuur voor WSHD
- Wegenwet
- Wegenverkeerswet
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid
- CROW-richtlijnen
- Wet veiligheidsregio's

Kaderstellende beleidsnota's

- Visie Ruimte en Mobiliteit en het Programma Mobiliteit
- Regionale en Provinciale verkeers- en vervoerplannen
- Wegenbeheerprogramma 2016-2021
- Incidentbestrijdingsplan Wegen
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019

3.4.1 Plannen/instrumenten en registers wegen

Naam: 4.10 Plannen/instrumenten en registers wegen

Basisgegevens

Omschrijving	Het waterschap zorgt voor het opstellen van eigen strategische en tactische beleidskaders en –regels en programma's van eisen. Er wordt bijgedragen aan het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheerinstrumenten (o.a. legger gemeenten en beheerregister waterschap) met als doel de status van de wegen zichtbaar te maken en/of te houden. Binnen zowel de provincie alsook de diverse regio's wordt gewerkt aan nieuwe beleidskaders. Als betrokken wegbeheerder haakt het waterschap aan bij deze processen en heeft het een actieve inbreng. Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van wegen ondersteunen, zoals: • Verkeersbesluiten • Beheerregister wegen en kunstwerken • Het toetsen van plannen van derden (externe plannen)
Kerngegevens	1.265 km wegen en 306 km fietspad in beheer

Wat willen we bereiken in 2018-2022

De Wegenlegger wordt beheerd door de provincie. Ten behoeve van de eigen taakuitvoering beschikt het waterschap over een actueel beheerregister van de wegen, waarin de feitelijke toestand (ligging, afmeting, vorm, constructie) is opgenomen.

De gebiedsgerichte samenwerking wordt verder geïntensiveerd. Daarbij zal mobiliteit in toenemende mate bepalend zijn voor de ruimtelijke ordening en inrichting.

De integrale aanpak van wegen wordt verder ingevuld waarbij in de komende jaren conform planning gebieden zowel verkeerskundig alsook onderhoudstechnisch worden aangepakt en waarbij het risicogestuurd objectenmanagement volledig wordt geïmplementeerd.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Het aantal verkeersbesluiten	8	15	15	15	15	15	15

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren	1. Up-to-date houden onderhoudsconcepten in Maximo. 2. Up-to-date houden risicomatrices. 3. Deelnemen aan werkgroepen van Unie, CROW en Swov en relevante overlegstructuren op regionaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. 4. Actualiseren Algemeen Programma van Eisen Inrichting Wegen. 5. Actualiseren Algemeen Programma van Eisen Kunstwerken. 6. Actualiseren beheerregister Wegen. 7. Afhankelijk van de uitkomsten uit de bestuurlijke verkenning naar de overdracht van de wegen (onderzoek Peijs, 2017): uitvoeren vervolgwerkzaamheden, waaronder vervolgoverleggen met gemeenten.
---------------	--

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- Te realiseren
- In de planperiode ligt de focus op de implementatie van het Wegenbeheerprogramma en het bijbehorende maatregelenpakket, monitoring en analyse.

3.4.2 Berijdbaarheid

Naam: 4.20 Berijdbaarheid

Basisgegevens

Omschrijving	Bereikbaarheid hangt samen met een goed wegennet. Vorm- en regelgeving moeten ervoor zorgen dat het gebruik van een verkeersvoorziening conform de functie is. Een belangrijk instrument hiervoor is de categorisering.
Kerngegevens	1.265 km wegen en 306 km fietspad in beheer

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Lange-termijndoel (Wegenbeheerprogramma 2016-2021): het wegareaal is robuust en toekomstbestendig zodat het gebied optimaal ontsloten is en de mobiliteitsvraag van de gebruiksfuncties zo goed mogelijk gefaciliteerd is.

Van de nog aan te passen wegen (ten aanzien van de categorisering) zal in 2021 van 12,5 km de inrichting zijn afgestemd op de categorisering. De categorisering van de wegen zal elke 5 jaar worden herzien.

Bij de uitvoering van werkzaamheden aan de wegen wordt de bereikbaarheid zo min mogelijk belemmerd en er wordt bijgedragen aan optimale ketenmobiliteit door een goede verbinding van de verschillende mobiliteitsnetwerken.

Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het wegenbeheer zodat het onderhoud aan de wegverharding de bereikbaarheid zo min mogelijk belemmert.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
het aantal km nog conform de categorisering in te richten wegen, conform doelstelling Wegenbeheer programma.	0	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

- Te realiseren
- Uitvoeren van de geplande opgaven om de categorisering van de wegen aan te passen.
 - Ontwikkelen van de bereikbaarheidsmonitor: hierin wordt (jaarlijks) gerapporteerd over de verkeersintensiteit en de trendmatige ontwikkeling daarvan.
 - Evalueren van het meetnet verkeerstellingen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van de geplande opgaven om de categorisering van de wegen aan te passen. • In beeld brengen van de beschikbaarheid van de wegen. • Berekenen of inschatten van de effecten van de mobiliteitsontwikkeling op de doorstroming en de staat van onderhoud. |
|---------------|---|

3.4.3 Verkeersveiligheid

Naam: 4.30 Verkeersveiligheid

Basisgegevens

Omschrijving	Activiteiten die erop gericht zijn de veiligheid van de weggebruiker op de wegen en fietspaden van het waterschap te waarborgen. Daarvoor is het essentieel de verkeersveiligheid steeds verder te verbeteren, zonder de mobiliteit en bewegingsvrijheid ingrijpend te beperken. Daarnaast heeft het waterschap de zorgplicht voor het wegbeheer.
--------------	--

Waterschap Hollandse Delta streeft ernaar zijn taken op een duurzame wijze uit te voeren. In juni 2016 is het Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019 vastgesteld. Hiermee zijn de doelstellingen en maatregelen vastgesteld op het gebied van energie-efficiency en productie, vermindering uitstoot van broeikasgassen en inkoop binnen alle programma's.

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Lange-termijndoel (Wegenbeheerprogramma 2016-2021): de aanpak van de verkeersveiligheid zorgt voor een reductie van het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden naar evenredigheid van de landelijke doelstellingen.

De wegen van het waterschap zullen zijn ingericht conform de Basiskennmerken Wegontwerp en eventuele nieuwe 'black spots' zijn binnen 3 jaar opgelost.

Jaarlijks wordt gerapporteerd over de verkeersveiligheid van het wegenareaal en de trendmatige ontwikkeling daarvan.

Er wordt voldaan aan de zorgplicht zodat de kwaliteit van de wegverharding niet leidt tot verkeersonveilige situaties. Het risicogestuurd objectenmanagement is volledig geïmplementeerd.

Conform het Opgaveplan Duurzaamheid werkt het waterschap onder andere aan een reductie van het energieverbruik van de openbare verlichting en een reductie van CO2 bij de aanleg en het onderhoud van wegen.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Prognose 2018	Streef-waarde 2021
Het % D (zeer slecht) per type weg (conform de CROW-systematiek voor de beoordeling van de kwaliteit van de wegverharding):				
- Gebiedsontsluitingswegen	11%	10%	12%	6%
- Erftoegangswegen type 1	10%	6%	8%	6%
- Erftoegangswegen type 2 (met fietsroutes)	11%	p.m.	n.t.b.	6%
- Erftoegangswegen type 2 (zonder fietsroutes)			p.m.	29%
- Fietspaden	2%	4%	6%	6%
Totaal waarden	9%	p.m.	p.m.	18%

In het Wegenbeheerprogramma zijn afspraken gemaakt over de te behalen streefwaarde in 2021. De fasering over de jaren kan sterk fluctueren op basis van de te realiseren wegen. In de jaarstukken zal ieder jaar achteraf de realisatie worden toegelicht.

Het aantal erftoegangswegen (ETW2), die eveneens fietsverbinding zijn, met een CROW kwaliteit D wordt op 6% gebracht in de programmaperiode van het WgBP.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Het % wegen dat is ingericht conform de basiskennmerken wegontwerp	88%	88%	88%	89%	90%	91%	91%

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ol style="list-style-type: none"> 1. Opstellen van een verkeersveiligheidsmonitor. 2. Onderzoeken nut en noodzaak van een eigen, aanvullende verkeersveiligheidsanalyse. 3. Uitvoeren van de geplande projecten voor het verbeteren van de verkeersveiligheid. 4. Bijdragen aan landelijke en regionale publiekscampagnes op het gebied van verkeersveiligheid ('Modder op de weg', 'Wij gaan weer naar school'). 5. Frequent overleggen met politie en justitie en doorontwikkeling van handhavingsarrangementen. 6. Evalueren en actualiseren van beheer- en onderhoudsplannen. 7. Uitvoeren van onderhoud aan wegen, met als doel het percentage D (zeer slechte weg), afhankelijk van het type weg, aan te pakken. 8. Streven naar minimaal acceptabele omvang openbare verlichting. 9. Toepassen LED bij het vervangen van openbare verlichting. 10. Inzetten van alternatieven voor verlichting waar mogelijk. |
|---------------|---|

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van risicogestuurd onderhoud op het gebied van verkeersveiligheid, openbare verlichting en verkeersregelininstallaties. • Bijdragen aan landelijke en regionale publiekscampagnes op het gebied van verkeersveiligheid. • Pilot met energieopwekking uit wegverharding en/of bermen uitvoeren. • Onderzoek naar het hergebruik van asfalt om een normering te kunnen vaststellen voor het mengsel van asfalt bij aankoop respectievelijk het speelveld te leren kennen ten behoeve van afvoereisen in bestekken. |
|---------------|---|

3.4.4 Calamiteiten wegen

Naam: 4.40 Calamiteiten wegen

Basisgegevens

Omschrijving	Het optreden bij onverwachte gebeurtenissen die het normale gebruik ernstig hinderen voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
--------------	---

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Lange-termijndoel (Wegenbeheerprogramma 2016-2021): het waterschap treedt adequaat op bij dreiging van of acuut gevaar voor wegen in zijn beheer.

Het Incidentbestrijdingsplan Wegen is actueel en het incidentmanagement bij wegbeheer is qua omvang, uitrusting, opleidingsniveau en training op haar taak toegerust.

Een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen, Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden zal zijn opgesteld.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ol style="list-style-type: none"> 1. Evalueren en actualiseren van het Incidentbestrijdingsplan Wegen. 2. Opstellen van een Meerjarenbeleidsplan Opleiden, Trainen, Oefenen op netcentrische werkwijze over de vier taakvelden. 3. Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen en schadebeelden op/aan wegen. |
|---------------|---|

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Incidentbestrijdingsplan Wegen. • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Meerjarenbeleidsplan OTO. • Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie en dijkbewakingsorganisatie. |
|---------------|---|

3.4.5 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten 4.10 Plannen,instrumenten®isters wegen	1.128	814	995	1.053	1.046	1.038	1.042
4.20 Berijdbaarheid	11.692	12.225	11.378	11.407	11.131	11.042	11.011
4.30 Verkeersveiligheid	2.152	3.049	3.526	3.762	3.762	3.719	3.697
4.40 Calamiteiten wegen	153	38	34	34	25	25	25
Totaal Lasten	15.125	16.126	15.934	16.255	15.962	15.824	15.775
Baten 4.10 Plannen,instrumenten®isters wegen	-6	0	0	0	0	0	0
4.20 Berijdbaarheid	-7.597	-7.455	-7.605	-7.605	-7.605	-7.605	-7.605
4.30 Verkeersveiligheid	-151	-169	-140	-140	-140	-140	-140
Totaal Baten	-7.754	-7.624	-7.745	-7.745	-7.745	-7.745	-7.745
Saldo van baten en lasten voor bestemming	7.370	8.502	8.189	8.510	8.217	8.079	8.030
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-154	-475	-300	-450	-100	0	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	7.217	8.027	7.889	8.060	8.117	8.079	8.030

Het totaal aan lasten in 2018 voor het programma wegen, € 15.934.000, wordt voornamelijk gedekt door ontvangen gelden vanuit de Wet herverdeling wegenbeheer, zijnde € 7.373.000 (onderdeel van baten 4.20 Berijdbaarheid).



3.5 Programma 5 – Algemene beleidstaken

Inhoud programma

Omschrijving

Omschrijving Dit programma betreft activiteiten van het waterschap die niet onder een inhoudelijk programma verantwoord kunnen worden. Het betreft activiteiten gericht op het besturen van het waterschap en de externe communicatie.

Algemene beleidsuitgangspunten

Het college van Dijkgraaf en Heemraden vormt een collegiaal dagelijks bestuur en treedt als zodanig naar buiten. De Verenigde Vergadering (VV) is het algemeen bestuur van het waterschap. De leden worden gekozen door de burgers en bedrijven uit het verzorgingsgebied.

De activiteiten van het waterschap worden breed bekend gemaakt. De beleidskeuzes van het bestuur en de uitvoering van de waterschapstaken moeten op een transparante en voor iedereen begrijpelijke wijze gecommuniceerd worden. Belanghebbenden worden vooraf, in een zo vroeg mogelijk stadium, bij de planvorming betrokken.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Waterwet
- Waterbesluit
- Wet op de Veiligheidsregio's
- Uitvoeringsprogramma Crisisbeheersing Unie van Waterschappen
- Reglement van bestuur voor het waterschap Hollandse Delta
- Keur van waterschap Hollandse Delta

Kaderstellende beleidsnota's

- Coalitieprogramma op hoofdlijnen 2015-2019
- Gedragscode bestuurlijke integriteit Hollandse Delta
- Organisatiebesluit WSHD
- Delegatie- en mandaatbesluit 2014-2
- Waterbeheerprogramma 2016-2021

3.5.1 Bestuur

Naam: 7.10 Bestuur	
Basisgegevens	
Omschrijving	Alle activiteiten gericht op het besturen van het waterschap, waaronder de ambtelijke voorbereiding van de bestuursvergaderingen. Onder dit product valt ook het realiseren van een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige calamiteitenorganisatie en het buitenlandbeleid.
Kerngegevens	30 leden Verenigde Vergadering (VV) 6 leden college van Dijkgraaf en Heemraden (D&H)
Wat willen we bereiken in 2018-2022	
	• Het op een rechtmatige, doelmatige, integere en transparante wijze maken van strategische keuzes en het behartigen van belangen van de ingelanden van het waterschap. Leidraad daarvoor vormt de vastgestelde missie van waterschap Hollandse Delta. • De waterstaatkundige zorg voor het gebied wordt in goede samenwerking met gemeenten, provincie, Rijkswaterstaat, Veiligheidsregio's en andere waterschappen uitgevoerd onder normale en buitengewone omstandigheden. Daartoe wordt ook de calamiteitenorganisatie opgeleid, getraind en geoefend. Voor de komende jaren ligt daarbij het accent op het netcentrisch werken. • Het stimuleren van internationale kennisuitwisseling en het structureren van de internationale samenwerking binnen de focuslanden Ethiopië en Zuid-Afrika.
Wat gaan we daarvoor doen in 2018	
Te realiseren	1. Het voorbereiden van de waterschapsverkiezingen (in 2019) door het opstellen van een Projectplan Waterschapsverkiezingen en een opkomstbevorderend communicatieplan Verkiezingen. 2. Evalueren (en indien nodig actualiseren) van het Calamiteitenplan 2017-2021, het Crisiscommunicatieplan en de uitgangspunten voor de dijkbewakingsorganisatie. 3. Evalueren van de internationale samenwerking in Ethiopië (als focusland van WSHD).
Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022	
Te realiseren	• Rechtmatige verkiezingen van het nieuwe waterschapsbestuur. • Introductie van de nieuwe bestuursleden. • Actualiseren van het Calamiteitenplan, het crisiscommunicatieplan en de calamiteitenorganisatie (inclusief opleiding - training - oefening). • Evaluatie en actualisatie van het Buitenlandbeleid in 2021.

3.5.2 Externe communicatie

Naam: 7.20 Externe communicatie

Basisgegevens

Omschrijving	Externe communicatie is het geheel van communicatievormen en communicatieprocessen van het waterschap naar de buitenwereld. Dit bestaat uit de rechtstreekse communicatie met de inwoners, bedrijfsleven en samenwerkingspartners, public relations en imagocommunicatie.
--------------	---

Wat willen we bereiken in 2018-2022

De kernstrategie is het vergroten van het waterbewustzijn en de naam- en taakbekendheid vast te houden. Dit bereiken we door op begrijpelijke wijze informatie te geven die afgestemd is op de verschillende doelgroepen. De communicatie wordt in concrete projecten gebiedsgericht/persoonsgericht opgezet en toegespitst op wensen en behoeften van de ontvanger. De focus ligt op basisscholen, burgers, bedrijven en samenwerkingspartners. De communicatiedoelstellingen Communicatiebeleid 2015-2019:

1. Tenminste 60% van de inwoners en bedrijven is zich bewust van de waterrisico's, de waterveiligheid en het handelingsperspectief. Belanghebbenden zijn zich bewust van de projecten in hun achtertuin, nut en noodzaak daarvan.
2. Tenminste 80% van de inwoners blijft één van de taken van het waterschap kennen. De taakbekendheid van wegen en zuiveren blijven respectievelijk tenminste 40% en 60%. De bekendheid van de overige taken blijft tenminste 80%. In stedelijk gebied (Spijkenisse, Eiland van Dordrecht en Eiland IJsselmonde) blijft de naamsbekendheid tenminste 75%.
3. Inwoners en agrariërs waarderen het waterschap gemiddeld met tenminste rapportcijfer resp. 7,5 en 6,5 en benoemen betrouwbaar, deskundig, klantgericht als kernwaarden.
4. Communicatie richt zich op het positioneren van de organisatie als een betrouwbare, deskundige, klantgerichte en transparante overheidsorganisatie en samenwerkingspartner. Samenwerkingspartners waarderen Hollandse Delta met tenminste rapportcijfer 7.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Aantal inwoners dat wekelijks bereikt wordt door nieuws in regionale media.	382.000	350.000	360.000	370.000	380.000	390.000	390.000
Waardering inwoners (rapportcijfer 2014 6.9)			> 7				> 7
Naams- en taakbekendheid behouden voor waterkeringen en watersystemen			>80%				>80%
Bereik tweets social media	4.000.000				4.000.000		

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Te realiseren	Op basis van de Communicatiebeleid 2015 - 2019 wordt onder meer het volgende gerealiseerd: 1. In 2018 wordt een vervolg imago-onderzoek uitgevoerd naar waardering, klanttevredenheid, naam- en taakbekendheid en het waterbewustzijn. 2. Uitvoeren burgerpanel onderzoek onder inwoners en bedrijven. 3. Uitkomsten imago-onderzoek en burgerpanelonderzoek worden vertaald naar project- en corporate communicatie en educatie met nadruk op het vergroten van het waterbewustzijn. 4. Doorvoeren quick wins (social) mediabeleid. 5. Uitvoeren en door ontwikkelen educatiebeleid: we bereiken meer dan 1200 (basis)schoolleerlingen. 6. Aansluiten bij evenementen van derden voor het vergroten van het waterbewustzijn.
---------------	---

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren	• Uitvoering communicatie conform het in 2015 vastgestelde communicatiebeleidsplan. • Gerichte inzet van het burgerpanel. • In 2019 een nieuwe communicatiestrategie maken voor periode 2019-2023 onder andere op basis van het coalitieakkoord naar aanleiding van de verkiezingen in 2019.
---------------	--

3.5.3 Waterwet

Naam: 5.30 Waterwet

Basisgegevens

Omschrijving	Waterwet is het geheel van activiteiten gericht op het reguleren van activiteiten en werken in het beheersgebied van WSHD. Het gaat hierbij om initiatieven van burgers, bedrijven, andere overheden en het waterschap zelf.
Kerngegevens	• 1100 Watervergunningen • 150 Meldingen AMvB • 500 Meldingen Keur • 400 Meldingen Grondwater • 100 Adviezen aan gemeenten (riolerings- en bestemmingsplannen) • 30 Adviezen aan RWS / RUD's • 10 Verkeersbesluiten • 10 Milieu Risico Analyses bij BRZO bedrijven

Wat willen we bereiken in 2018-2022

De nadruk ligt op vereenvoudiging van de regelgeving, diversifiëring van het instrumentarium door communicatie en uitbreiding algemene regels en verbeterde samenwerking met netwerkpartners.

In 2021 zal de Waterwet opgaan in de Omgevingswet, wat in die voorgaande jaren al extra activiteiten met zich mee brengt.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Doorlooptijd van de aanvragen binnen de gestelde termijn	95%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Max. % van uitgevoerde controles wordt bestuursrechtelijk gehandhaafd	<8%	7%	7%	7%	7%	7%	7%
Max. % van uitgevoerde controles wordt strafrechtelijk gehandhaafd	<1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

- Te realiseren
1. Optimaliseren zaakgericht werken en voorbereiden aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
 2. Verdere automatisering processen door koppeling van het VTH-zaaksysteem (PowerBrowser) met het organisatie brede document management systeem (SharePoint) en het implementeren van de digitale handtekening.
 3. Automatiseren afgifte snelvaarontheffingen Brielse Meer.
 4. Mobiel werken, zowel bij vergunningverlening als bij toezicht en handhaving.
 5. Intensivering samenwerking met andere overheden (RWS, WSRL).
 6. Verbeteren sturing op beheer kaders.
 7. Via implementatietrajecten voorbereiden op de komst van de Omgevingswet in 2021.

Wat gaan we daarvoor doen in 2019-2022

Te realiseren

De ingezette lijnen voortzetten, de binnenkomende aanvragen behandelen, continu zoeken naar verbeteringen en jaarlijks op basis van de risico-inventarisatie het toezicht prioriteren. Aan de hand van geanalyseerde metingen van de waterkwaliteit wordt toezicht – meer dan voorheen - gericht ingezet bij het traceren van oorzaken in gebieden waar de waterkwaliteit niet voldoet aan de gestelde eisen. Het effect van toezicht wordt daarmee verder verbeterd.

Met de integratie van de Waterwet in de Omgevingswet optimaliseren van de samenwerking met waterschappen/RWS enerzijds en omgevingsdiensten/gemeenten anderzijds. De samenwerking leidt zowel op efficiency van uitvoering, klantvriendelijkheid als op inhoud tot verbeteringen.



3.5.4 Wat mag het kosten?

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten 7.10 Bestuur	5.706	4.753	4.767	5.474	5.528	5.540	5.559
7.20 Externe communicatie	1.530	1.371	1.478	1.489	1.500	1.506	1.514
7.30 Waterwet	7.461	6.430	6.752	6.681	6.727	6.791	6.802
Totaal Lasten	14.698	12.554	12.997	13.644	13.755	13.836	13.875
Baten 7.10 Bestuur	-640	-582	-582	-582	-582	-582	-582
7.20 Externe communicatie	0	0	0	0	0	0	0
7.30 Waterwet	-196	-130	-280	-130	-130	-130	-130
Totaal Baten	-836	-712	-862	-712	-712	-712	-712
Saldo van baten en lasten voor bestemming	13.862	11.842	12.135	12.932	13.043	13.124	13.163
Toevoeging aan reserves	0	200	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	-266	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	13.862	11.776	12.135	12.932	13.043	13.124	13.163



3.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Inhoud programma							
Omschrijving							
Omschrijving	Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Hieronder vallen de belastingheffing, het invorderingsbeleid en de kwijschelding. Verder worden hier ontvangen dividenden, overige algemene baten en lasten en de raming voor onvoorziene uitgaven verantwoord.						
Algemene beleidsuitgangspunten							
De belastingheffing vindt plaats op basis van actuele wet- en regelgeving. De heffingen worden ingezet voor waterschap gerelateerde taken. Gestreefd wordt naar een evenwichtige verdeling van kosten over de categorieën. De uitvoering van de heffing en invordering wordt afgewikkeld door SVHW.							
Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Het % van alle aanslagen dat voor 31 december van het betreffende jaar is opgelegd.	98,7%	98%	98%	98%	98%	98%	98%

3.6.1 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten 8.10 Algemene lasten en baten	4.535	7.585	7.293	7.129	8.397	9.813	11.035
8.20 Onvoorzien	0	500	500	500	500	500	500
8.30 Belastingen	261	0	0	0	0	0	0
8.40 Exploitatiesaldo	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	4.795	8.085	7.793	7.629	8.897	10.313	11.535
Baten 8.10 Algemene lasten en baten	-5.348	-2.378	-2.324	-1.068	-944	-915	-625
8.30 Belastingen	-147.542	-146.307	-149.412	-153.051	-156.776	-159.313	-161.623
8.40 Exploitatiesaldo	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-152.890	-148.684	-151.736	-154.119	-157.720	-160.228	-162.248
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-148.094	-140.600	-143.942	-146.490	-148.823	-149.915	-150.713
Toevoeging aan reserves	14.489	6.403	4.501	2.546	1.849	1.843	2.164
Onttrekking aan reserves	-8.746	-3.155	-1.381	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Saldo van baten en lasten na bestemming	-142.351	-137.352	-140.822	-144.944	-147.973	-149.072	-149.549

3.7 Bedrijfsvoering en ondersteuning

Inhoud programma	
Omschrijving	
Omschrijving	In april 2016 heeft de Commissie BBV een notitie overhead uitgebracht. In deze notitie is aangegeven dat er een wijziging in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is doorgevoerd. Eén van de onderdelen van de wijziging betreft een beter inzicht in de overhead kosten, oftewel de kosten die verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. De kosten voor sturing en ondersteuning wordt hierdoor afzonderlijk in beeld gebracht in een afzonderlijk programma. De BBV geldt voor provincies en gemeenten, de waterschappen zijn hier niet aan gebonden maar dergelijke regelgeving wordt vaak binnen afzienbare tijd overgenomen voor de waterschappen. Het afzonderlijk tonen van de kosten verbonden aan de sturing en ondersteuning betekent dat de kosten voor de doorbelasting niet langer bij de overige programma's in beeld wordt gebracht maar separaat worden toegelicht. Dit levert een transparanter inzicht ten aanzien van de doorbelasting. Het afzonderlijk in beeld brengen, levert een directer inzicht en betekent verder geen wijziging in structuur. Derhalve is ervoor gekozen de wijziging in de BBV reeds te volgen.
Algemene beleidsuitgangspunten	
	Het afzonderlijk tonen van de kosten verbonden aan de bedrijfsvoering en ondersteuning betekent dat de kosten voor de doorbelasting niet langer bij de overige programma's in beeld wordt gebracht maar separaat worden toegelicht. Dit levert een transparanter inzicht ten aanzien van de doorbelasting en betekent verder geen wijziging in structuur. Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de Bedrijfsvoering, wordt een definitie van de Bedrijfsvoering geïntroduceerd. Deze definitie luidt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Door de definitie te gebruiken, kan een eenduidig inzicht worden gegeven in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	
	• Waterschapswet • Waterschapsbesluit • Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschappersonneel (SAW)
Kaderstellende beleidsnota's	
	• Verordening Beleids- en verantwoordingsfunctie waterschap Hollandse Delta 2014 • Kostentoedelingsverordening Hollandse Delta 2016 • Inkoopbeleid • HRM beleid

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2016	Prognose 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020	Streef-waarde 2021	Streef-waarde 2022
Gerealiseerde gemiddelde betaaltermijn (aantal dagen na ontvangstdatum factuur)	20	30	30	30	30	30	30
Het % facturen dat binnen de reguliere termijn van 30 dagen is betaald.	94%	90%	90%	90%	90%	90%	90%

3.7.1 Wat mag het kosten?

Hieronder is een overzicht van de baten en lasten van de bedrijfsvoering opgenomen onderverdeeld naar beleidsproduct. Het totaal van de netto-lasten wordt op basis van de richtlijnen in paragraaf 4.3 'Doorbelasting indirecte kosten' verdeeld over de programma's en de investeringen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Ondersteuning en bedrijfsvoering							
Lasten 9.10 Organisatieontwikkeling	1.034	1.762	1.471	1.590	1.600	1.599	1.599
9.20 Personeel en organisatie	44.309	44.601	44.447	44.184	44.563	44.900	45.476
9.30 Kwaliteitszrg, arbeidsomst. & milieuzorgbel	8	60	60	60	60	60	60
9.40 Informatievoorziening	4.605	5.463	5.613	5.575	5.558	5.357	5.261
9.60 Financiën	30.251	28.915	946	473	430	318	314
9.70 Juridische zaken	117	104	104	104	104	104	104
9.80 Faciliteiten	6.213	5.907	5.928	6.063	6.002	5.974	5.897
Totaal Lasten	86.536	86.812	58.569	58.050	58.317	58.313	58.711
Baten 9.10 Organisatieontwikkeling	-96	-90	-90	-90	-90	-90	-90
9.20 Personeel en organisatie	-8.771	-7.413	-3.512	-2.783	-2.792	-2.806	-2.827
9.30 Kwaliteitszrg, arbeidsomst. & milieuzorgbel							
9.40 Informatievoorziening							
9.60 Financiën	-31.782	-28.211	-40		-8		
9.70 Juridische zaken	-8						
9.80 Faciliteiten	-127	-37	-37	-37	-37	-37	-37
Totaal Baten	-40.784	-35.751	-3.679	-2.910	-2.927	-2.933	-2.954
Totaal Ondersteuning en bedrijfsvoering	45.752	51.060	54.891	55.140	55.390	55.380	55.757
Toevoeging aan reserves	460						
Onttrekking aan reserves	-348	-93	-450	-230	-230		
Saldo van baten en lasten na bestemming	45.865	50.968	54.441	54.910	55.160	55.380	55.757
Doorbelast naar programma's							
Waterkeringen	4.433	4.684	6.474	6.386	6.427	6.461	6.502
Water	17.077	17.968	17.422	17.362	17.478	17.570	17.682
Zuiveren	14.245	13.727	15.637	15.738	15.804	15.906	16.041
Wegen	4.608	5.089	5.033	5.082	5.106	5.127	5.149
Algemene beleidstaken	10.657	9.521	9.860	10.560	10.644	10.688	10.760
Algemene dekkingsmiddelen	-5.156	-20	15	-217	-301	-372	-376
Totaal Doorbelast	45.865	50.968	54.441	54.910	55.160	55.380	55.757
Saldo	0	0	0	0	0	0	0

4 Paragrafen

4.1 Ontwikkeling sinds het vorig begrotingsjaar

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2018-2022 is rekening gehouden met de volgende in- en externe ontwikkelingen.

Formatie nieuw Kabinet

Na de Tweede Kamer verkiezingen van 15 maart 2017 is gestart met de formatie voor een nieuw Kabinet. Eind oktober werd het nieuwe kabinet beëdigd. In het Regeerakkoord heeft milieu en klimaat een redelijk prominente plaats gekregen, waarmee het in lijn ligt met de investeringsagenda van Unie-IPO-VNG (zie hieronder). Door de lange duur van de onderhandelingen konden de specifieke effecten van het nieuwe Regeerakkoord (zoals de verhoging van het lage BTW-tarief) niet meer meegenomen worden bij de opstelling van deze begroting. Dergelijke effecten zullen worden verwerkt in Burap 1-2018.

Investeringsagenda 'Naar een Duurzaam Nederland'

Door de Unie van Waterschappen is samen met het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse gemeenten een investeringsagenda opgesteld. In de Investeringsagenda is vastgelegd wat de decentrale overheden willen doen en wat zij nodig hebben om een bijdrage te leveren in de realisatie van de energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Het nieuwe kabinet en de Tweede Kamer worden gevraagd vertrouwen, ruimte en middelen voor deze Investeringsagenda te geven.

Europese ontwikkelingen

Binnen de Europese Unie wordt momenteel veel aandacht besteed aan de onderhandelingen met Groot-Brittannië over hun vertrek uit de Europese Unie (de Brexit). Daarnaast vormen het migratie-vraagstuk en de uitwerking van het klimaatakkoord van Parijs belangrijke gespreksonderwerpen. Met name dit laatste heeft een directe relatie met de waterschapstaken.

Aanpassing wet- en regelgeving

De invoering van de nieuwe Omgevingswet blijkt een complexe operatie te zijn waarbij verschillende wetten en regels op elkaar afgestemd moeten worden. Derhalve is de invoeringsdatum uitgesteld tot 2021. Ondertussen wordt de impact op de verschillende processen binnen het waterschap (zoals beleidsontwikkeling, omgevingsmanagement, vergunningverlening en handhaving) steeds duidelijker. Samen met Rijkswaterstaat, de milieudiensten en de gemeenten worden de voorbereidingen voor de invoering getroffen.

Interne ontwikkelingen

Op 1 juli 2017 is mevrouw De Bondt benoemd als dijkgraaf van waterschap Hollandse Delta, voorzitter van het College van D&H en de Verenigde Vergadering. Daarnaast is zij voorzitter van het Hoofdstembureau. Het Hoofdstembureau zorgt voor de voorbereidingen van de Waterschapsverkiezingen van 20 maart 2019. Deze voorbereidingen zullen in 2018 plaatsvinden.

4.2 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren worden beschouwd. Incidentele baten en lasten leiden tot minder inzicht in het reguliere, meerjarige beeld van de netto kosten. Eliminatie van de incidentele baten en lasten op het resultaat na bestemming levert een gezuiverd netto resultaat op. Dit biedt meer inzicht in het meerjarig structureel financieel perspectief.

Bij incidentele baten en lasten wordt als richtlijn gehanteerd dat deze baten en lasten zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen (artikel 4.14 Waterschapsbesluit). Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe

toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal drie jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Daarnaast worden meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een besluit van de VV aangewezen als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan drie jaar.

In het hieronder opgenomen overzicht zijn de incidentele baten en lasten van € 50.000 en hoger opgenomen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Incidentele lasten					
<u>Programma Waterkeringen</u>					
Planfase Zettingsvloeiing			245	245	
<u>Programma Water</u>					
Incidenteel maaien	200				
Duurzaamheid	-55	-75			
<u>Programma Zuiveren</u>					
Asbestcementleiding Westmaas	50				
Schoonmaak en slibtransport	243				
Duurzaamheid	-80	15			
Dotatie reserve tariefsegalisatie Zuiveringsheffing		1.000	750	500	250
<u>Programma Wegen</u>					
Bomenkap	100	200			
<u>Programma Ondersteuning en bedrijfsvoering</u>					
Mobiliteit	100				
Totaal incidentele lasten	558	1.140	995	745	2.500
Incidentele baten					
<u>Programma Waterkeringen</u>					
HWBP fase 2	-614				
Subsidie normtraject 20-3	-321				
Verkenfase Zettingsvloeiing	-397	50	-100	-150	-150
Algemene reserve Waterkeringen	-200				
<u>Programma Water</u>					
Algemene reserve Water	-300				
Inzet reserve tariefsegalisatie Watersysteemheffing		-2.000	-1.500	-1.000	
<u>Programma Zuiveren</u>					
Asbestcementleiding Westmaas	-50				
Schoonmaak en slibtransport	-243				
<u>Programma Wegen</u>					
Inzet reserve wegen		-250			
<u>Programma Ondersteuning en bedrijfsvoering</u>					
Bestemmingsreserve rente egalisatie	-470	-207	-267	-338	3
Reserve reorganisatie WSHD	-450	-230	-230		
Totaal incidentele baten	-3.045	-2.637	-2.097	-1.488	-147
Saldo van incidentele baten en lasten	-2.487	-1.497	-1.102	-743	2.353

4.3 Doorbelasting indirecte kosten

WSHD kent drie taken, het watersysteembeheer, het zuiveringsbeheer en het wegenbeheer. Alle lasten moeten worden toegerekend naar deze taken om de belastingtarieven te kunnen bepalen. De lasten op de programma's Waterkeringen, Water, Zuiveren en Wegen worden rechtstreeks toegerekend. Voor de lasten die gerekend worden tot de programma's Algemene Beleidstaken, Algemene Dekkingsmiddelen en Bedrijfsvoering en Ondersteuning, de zogenoemde indirecte lasten, worden verdeelsleutels gehanteerd om deze lasten toe te rekenen naar de heffingen. Uitgangspunt is dat de systematiek voor toerekening van de kosten eenvoudig en transparant is.

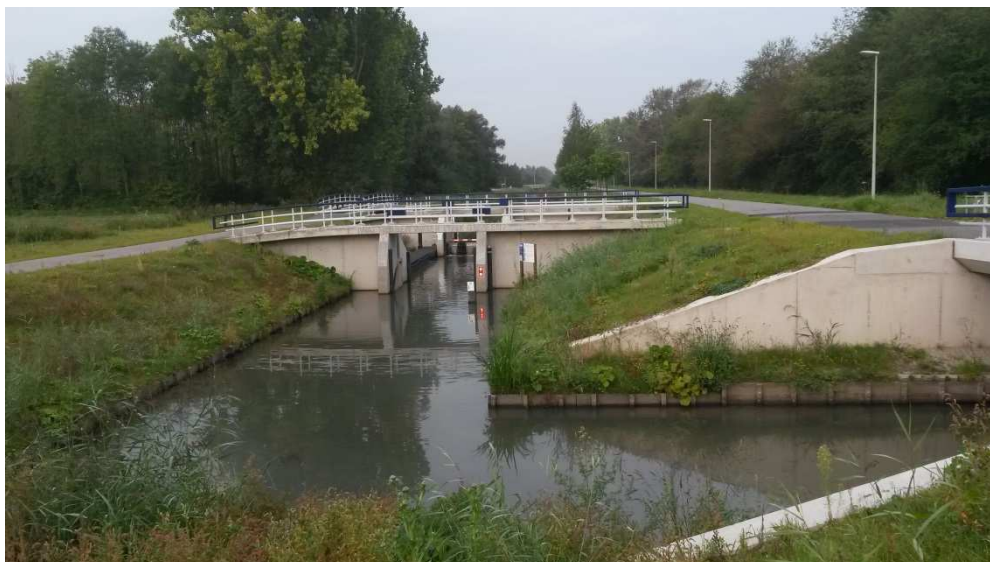
Het huidige beleid ten aanzien van het doorbelasten van de indirecte kosten is vastgelegd in de beleidsnota Doorbelasting indirecte kosten (door de VV vastgesteld op 27 september 2012). Als gevolg van onder andere organisatorische wijzigingen zoals samenvoegingen van afdelingen is actualiseren van dit beleid nodig. Om in de toekomst sneller in te kunnen spelen op wijzigingen wordt het beleid ten aanzien van de doorbelasting van indirecte kosten met ingang van 1 januari 2018 niet meer vastgelegd in een separate beleidsnota maar wordt de werkwijze vastgelegd in de programmabegroting.

De wijze van berekenen wordt in de hierna volgende paragrafen toegelicht. Een samenvattend overzicht van de gehanteerde percentages is opgenomen in bijlage 10.

4.3.1 Uitgangspunten

De uitgangspunten bij de toegepaste methodiek van doorbelasting indirecte kosten zijn:

- Voldoen aan de Waterschapswet, het Waterschapsbesluit, de regeling beleidsvoorbereiding en -verantwoording waterschappen (RBVW) en de verordening "Beleids- en verantwoordingsfunctie waterschap Hollandse Delta 2014".
- De kostentoerekening vindt plaats op basis van objectieve en bedrijfseconomische criteria. Hiermee wordt bedoeld dat de kosten van de ondersteunende beheerproducten, ondanks het ontbreken van een directe relatie met de primaire beheerproducten, zo zuiver mogelijk verdeeld worden. Het gevolg is, dat een zo juist mogelijke toerekening naar de taken en dus de tarieven plaatsvindt.
- Eenvoud, de toegepaste methodiek dient eenvoudig te zijn.
- De uitkomst van de doorbelasting moet een bestendige uitkomst hebben. De toerekening moet plaatsvinden volgens een bestendige gedragslijn en onafhankelijk van een vermoedelijk effect op de tarieven.
- Alle kosten die een directe relatie met een beleidsproduct hebben, worden rechtstreeks op dit product verantwoord.
- Ter voorkoming van het "rond rekenen" van tarieven is er voor gekozen ondersteunende beheerproducten elkaar niet over en weer met kosten te laten belasten.



4.3.2 Wijze van doorbelasten van producten Algemene beleidstaken

Het programma Algemene beleidstaken omvat de beleidsproducten bestuur, externe communicatie en waterwet. De netto-kosten die hiervoor worden verantwoord, worden verdeeld over de drie waterschapstaken. Deze kosten worden op basis van een procentuele verdeling toegerekend naar de waterschapstaken. Voor het bepalen van de procentuele verdeling wordt uitgegaan van de gemiddelde kosten in de primitieve begrotingen van de afgelopen vier jaar. Het berekende percentage wordt afgerond op 5% of een veelvoud daarvan. Elk jaar worden bij het opstellen van de nieuwe begroting de berekende percentages getoetst. Over de jaren 2014-2017 is het beeld als volgt:

Omschrijving (bedragen x €1.000)	2014	2015	2016	2017	gemiddeld	in %	afgerond
Watersysteem	39.949	44.464	42.831	41.376	42.155	43%	45%
Zuiveren	43.201	44.032	43.459	47.287	44.495	46%	45%
Wegen	10.652	10.730	9.943	10.643	10.492	11%	10%
Totaal	93.802	99.227	96.233	99.306	97.142		

Bovenstaande verdeling geldt voor de beleidsproducten bestuur en externe communicatie. Voor het beleidsproduct Waterwet geldt een alternatieve verdeling van 90% watersysteem en 10% zuiveren. De verdeling voor dit product is anders omdat de kosten voor dit beleidsproduct een grotere relatie hebben met watersysteem dan met zuiveren. Vanuit dit beleidsproduct is er geen relatie met wegen waardoor er geen doorbelasting plaatsvindt naar deze taak.

4.3.3 Wijze van doorbelasten van producten Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen bestaat uit vier beleidsproducten, algemene baten en lasten, onvoorzien, belastingen en exploitatiesaldo. Voor de toerekening van algemene baten en lasten en onvoorzien wordt dezelfde procentuele verdeling gehanteerd als bij de verdeling van de lasten voor het programma Algemene Beleidstaken. Deze producten dienen namelijk het algemene waterschapsbelang en worden derhalve toegerekend aan alle waterschapstaken.

Voor de belastingen en het exploitatiesaldo geldt dat deze direct kunnen worden toegerekend aan één van de waterschapstaken. De verdeling vindt dan ook plaats op basis van de directe link met de betreffende taak.

4.3.4 Wijze van doorbelasten Bedrijfsvoering en Ondersteuning

De kosten van de bedrijfsvoering en ondersteuning worden verzameld per afdeling. Dit houdt in dat de kosten voor bijvoorbeeld huisvesting en informatiebeleid en automatisering worden toegewezen aan de verschillende afdelingen. De verdeelsleutels die hiervoor worden gehanteerd, zijn opgenomen in bijlage 9. Op de afdelingskostenplaatsen worden naast de doorberekende kosten van de ondersteunende beheerproducten ook de kosten die direct ten laste van een afdeling komen verzameld. Dit betreft met name de personeelskosten (salariskosten, sociale premies en dergelijke). Het totaal van de kosten van een afdeling wordt verdeeld op basis van het geraamde aantal uur voor die afdeling. Door de totaal geraamde kosten te delen door het aantal directe uren dat door de afdeling wordt besteed aan de beheerproducten, wordt een uurtarief berekend. De op deze wijze berekende uurtarieven worden alleen gebruikt voor de kostentoerekening.

Op basis van de geraamde ureninzet worden de kosten van de bedrijfsvoering en ondersteuning doorbelast aan de beleidsproducten die onder de programma's vallen en aan de investeringsprojecten. Bij dit laatste wordt rekening gehouden met de randvoorwaarden zoals opgenomen in de beleidsnota 'Activeren, Waarderen en Afschrijven'. De doorbelasting in enig jaar vindt derhalve plaats op basis van de procentuele verdeelsleutels van de ingeschatte tijdsbesteding die bij de programmabegroting voor dat jaar zijn vastgesteld.

Met ingang van het begrotingsjaar 2018 zullen de kosten voor bedrijfsvoering en ondersteuning worden doorbelast door een directe tegenboeking op de lasten. Voorheen vond de doorbelasting van lasten plaats door het boeken van een baat. Omdat deze manier van doorbelasten zorgt voor het verhogen van zowel lasten als baten wordt met ingang van 2018 een directe tegenboeking op de lasten gehanteerd. Hiermee ontstaat een transparanter beeld van de kosten in enig begrotingsjaar.

4.3.5 Tarieven voor derden

Het waterschap verricht diensten en/of werkzaamheden ten behoeve van derden. Voor die gevallen waarbij geen vaste afspraken zijn gemaakt met degene voor wie de werkzaamheden worden verricht dienen onderstaande tarieven te worden gehanteerd. De tarieven worden jaarlijks geactualiseerd op grond van de begroting van het betreffende jaar.

Uitgangspunten bij het berekenen van de tarieven zijn:

- Bij de berekening van de directe uurtarieven gaat waterschap Hollandse Delta uit van het maximum van de salarisschalen;
- Voor de indirecte personeelskosten wordt een vaste opslag per uur berekend;
- Voor de toegerekende kosten (bedrijfsvoering en ondersteuning) wordt ook een vaste opslag per uur berekend;
- Alle opslagen worden jaarlijks bijgesteld aan de hand van de begrotingsgegevens van dat jaar;
- Onderstaande tarieven zijn exclusief BTW.

Op basis van deze uitgangspunten gelden voor het begrotingsjaar 2018 de volgende in rekening te brengen uurtarieven per salarisschaal:

Schaal	Tarief	Schaal	Tarief	Schaal	Tarief
3	72	8	85	13	118
4	74	9	90	14	125
5	75	10	96	15	133
6	78	11	103	16	141
7	81	12	110	18	158

In deze tarieven is rekening gehouden met een opslag voor indirecte personeelskosten van € 6,04 en een opslag van € 37,80 voor bedrijfsvoering en ondersteuning.



4.4 Reserves en voorzieningen

De basis voor de toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de voorzieningen is het bestaand beleid zoals geformuleerd in de beleidsnota 'Reserves en voorzieningen', vastgesteld door de Verenigde Vergadering op 29 september 2016.

De reserves worden onderscheiden in algemene reserves en bestemmingsreserves. Voor een specificatie van het verloop van de reserves wordt verwezen naar bijlage 3.

4.4.1 Algemene reserves

Onder een algemene reserve wordt verstaan: een reserve waaraan de Verenigde Vergadering geen specifieke bestemming heeft gegeven en die als buffer fungeert voor de opvang van eventuele financiële tegenvallers.

Algemene reserve Waterkeringen (811001)

Het saldo van de reserve wordt per 1 januari 2018 geraamd op € 3.717.011. Ter dekking van de voorbereidings- en onderzoekskosten in 2018 wordt € 200.000 onttrokken aan deze reserve. Daarnaast wordt € 1.350.000 aan deze reserve onttrokken ter aanvulling van de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing.

Algemene reserve Water (811002)

Het geraamde saldo van deze reserve per 1 januari 2018 bedraagt € 8.357.706. Ter dekking van de voorbereidings- en onderzoekskosten in 2018 wordt € 300.000 onttrokken aan deze reserve. Daarnaast wordt € 3.150.000 aan deze reserve onttrokken ter aanvulling van de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing.

Algemene reserve Zuiveren (811003)

Het saldo van deze reserve wordt per 1 januari 2018 geraamd op € 4.814.563.

Algemene reserve Wegen (811004)

Het geraamde saldo van deze reserve per 1 januari 2018 bedraagt € 5.675.039.

Algemene reserve Algemene beleidstaken (811005)

Het geraamde saldo van deze reserve bedraagt per 1 januari 2018 € 70.139. Vanuit de exploitatie wordt € 794.000 toegevoegd aan deze reserve.

4.4.2 Bestemmingsreserves

Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan: een reserve waaraan de Verenigde Vergadering een bepaalde bestemming heeft gegeven. De bestemmingsreserves worden onderverdeeld in "Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie" en "Overige bestemmingsreserves".

Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie (egalisereserves) zijn reserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven. Deze reserves hoeven niet specifiek besteed te worden (artikel 4.52 Waterschapsbesluit).

Egalisereserves

Tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing (812001)

In 2016 is de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing ingesteld met een bedrag van € 2,5 miljoen. Het geraamde saldo per 1 januari 2018 van deze reserve bedraagt € 750.000. In 2018 zal ter egalisatie van het tarief van de Watersysteemheffing € 500.000 worden onttrokken aan deze reserve.

De verwachte stijging in het tarief voor de Watersysteemheffing vanaf 2019 maakt het wenselijk voor de jaren 2019 tot en met 2021 gebruik te maken van tariefegalisatie. Voorgesteld wordt in 2018 deze reserve te verhogen met € 4,5 miljoen vanuit de algemene reserve Waterkeringen

(€ 1.350.000) en vanuit de algemene reserve Water (€ 3.150.000).

Overige bestemmingsreserves

Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH (813001)

Voor de bouw van de slibverbrandingsinstallatie van DRSH Zuiveringsslib NV te Dordrecht is in het verleden een subsidie ontvangen van Rijkswaterstaat. Bij de bouw van de installaties werden aanvankelijk aanvullende eisen gesteld ten aanzien van het reduceren van slib, c.q. de verwerking van slib. Door te kiezen voor de oprichting van DRSH Zuiveringsslib NV waren deze aanvullende eisen per installatie niet nodig. De uiteindelijk in 1994 door Rijkswaterstaat toegekende subsidie is gebaseerd op de bouw van vijf installaties. Jaarlijks vindt gedurende 25 jaar, tot en met 2019, een vrijval plaats ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. Voor 2018 bedraagt de geraamde onttrekking € 316.000.

Reserve egalisatie Cross Border Lease (813002)

Op 1 oktober 1998 is door één van de rechtsvoorgangers van WSHD (Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden) een Cross Border Lease transactie (CBL) afgesloten met investeerders en banken in de Verenigde Staten. Deze transactie betreft een overeenkomst over de verhuur en huur van 20 rioolwaterzuiveringsinstallaties, waarmee in 1998 een financieel rendement is behaald van circa € 15 miljoen. Met dit resultaat is een reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. In 2018 vindt de laatste onttrekking plaats, zijnde een bedrag van € 591.160. Per 31 december 2018 is daarmee het bedrag van de reserve nihil en zal de reserve worden opgeheven.

Reserve Gegarandeerde geldleningen HVC NV (813004)

Deze reserve is bestemd voor de (gedeeltelijke) dekking van eventuele aanspraken op de garantstelling die door WSHD is verstrekt voor door HVC afgesloten geldleningen. In verband met de garantstelling wordt van HVC jaarlijks provisie ontvangen. De ontvangen provisie wordt gestort in de reserve. Voor 2018 wordt de te ontvangen provisie geraamd op € 81.505. Deze reserve wordt aan het eind van de looptijd van de gegarandeerde geldleningen opgeheven.

Reserve Reorganisatie WSHD (813005)

De gelden in deze reserve zijn bestemd voor het dekken van reorganisatiekosten. Het geraamde saldo van deze reserve per 1 januari 2018 bedraagt € 1.829.090. In 2018 zal € 450.000 worden onttrokken aan deze reserve.

Reserve Dijkversterkingen (813006)

Deze bestemmingsreserve wordt ingezet voor niet-subsidiabele kosten welke voortkomen uit de plannings- en uitvoeringsfase van dijkversterkingen in het HWBP2-programma en niet-subsidiabele kosten uit de opgave van het nHWBP. Het saldo van deze reserve wordt per 1 januari 2018 geraamd op € 2.732.822.

Reserve Vervangingsinvesteringen Wegen (813009)

Bij de vaststelling van de Jaarstukken 2012 op 27 juni 2013 is besloten tot instelling van deze reserve. Het saldo van deze reserve per 1 januari 2018 bedraagt € 600.000. In 2018 wordt € 300.000 onttrokken aan deze reserve.

Reserve Budgetoverhevelingen (813010)

De bestemmingsreserve budgetoverhevelingen wordt gebruikt bij bedragen die vanuit enig kalenderjaar worden overgeheveld naar een volgend kalenderjaar. De eisen waaraan een budgetoverheveling moet voldoen, zijn dermate strikt dat er weinig budgetoverhevelingen zijn. Wanneer de budgetoverheveling voldoet aan de gestelde eisen, is budgetoverheveling mogelijk. Bij het vaststellen van de Jaarstukken 2016 (VV 31 mei 2017) is besloten € 243.000 vanuit deze reserve ten gunste te brengen aan de exploitatie van 2018 (ter dekking van de kosten voor het leeg zetten van de slibgistingstanks op Sluisjesdijk en als gevolg hiervan de hogere kosten voor het intern slibtransport). Daarnaast wordt vanuit de reserve € 50.000 ten gunste gebracht aan de exploitatie ten behoeve van de dekking van de kosten voor het verwijderen van de asbestcementleiding Westmaas. De totale onttrekking voor 2018 wordt daarmee geraamd op € 293.000.

Reserve Geactiveerde lasten (813012)

Bij het vaststellen van de Programmabegroting 2013 (VV 22 november 2012) is besloten tot het instellen van deze reserve. Vanaf dat moment wordt de inzet van personeel voor de realisatie van investeringen vanaf 2012 toegerekend aan de betreffende investeringen, mits wordt voldaan aan de in de nota AWA opgenomen randvoorwaarden. Het is nog onzeker of de geraamde inzet daadwerkelijk gerealiseerd wordt. Gezien deze onzekerheid wordt het verwachte voordeel van € 1.632.000 gestort in deze reserve.

Bestemmingsreserve Baggeren (813014)

Het doel van deze reserve is het inlopen van de achterstanden in het baggeren en het opvangen van tegenvallers in de uitvoering van het baggeren. Het geraamde saldo per 1 januari 2018 van deze reserve bedraagt € 125.000.

Bestemmingsreserve Grensoverschrijdend afvalwater (813015)

Deze reserve wordt gebruikt voor het opvangen van fluctuaties in de belastingopbrengst vanuit het grensoverschrijdend afvalwater. De geraamde stand van deze reserve per 1 januari 2018 is € 1.232.074.

Bestemmingsreserve Friciekosten Aquon (813016)

Aquon staat voor een belangrijke verandering. In de meetvraag van de waterschappen is sinds de oprichting een trend zichtbaar van dalende productieaantallen. Om de bedrijfsinrichting aan te passen aan de nieuwe situatie wordt Aquon in de komende jaren omgebouwd. De meetvraag voor de komende jaren zal de basis vormen voor de aanstaande Aquon inrichting. Voor de opgegeven meetvraag wordt voor de komende jaren bestuurlijk commitment gevraagd voor de periode 2016-2019. Ter dekking van de extra kosten is deze reserve ingesteld.

Bestemmingsreserve Rente egalisatie (813017)

De Verenigde Vergadering heeft op 31 maart 2016 ingestemd met de herstructurering van de leningportefeuille. De vorming van de bestemmingsreserve Rente egalisatie was onderdeel van dit besluit. Als gevolg van de herstructurering kan een structureel voordeel van € 1.000.000 worden behaald. De overschotten en tekorten op de te betalen en toe te rekenen rente ten opzichte van de begrote rentelast worden ten gunste c.q. onttrokken aan de reserve. Omdat de daadwerkelijk te betalen rente kan wijzigen als gevolg van af te sluiten geldleningen in Burap 2 in enig jaar, worden eventuele overschotten/tekorten ten opzichte van de begrote rentelast op de geldleningen toegevoegd c.q. onttrokken aan deze bestemmingsreserve bij de jaarrekening. De eventuele verschillen worden toegelicht in de jaarrekening. Op basis van deze systematiek wordt in 2018 een bedrag van € 1.993.600 toegevoegd aan deze reserve (zijnde de behaalde rentevoordelen) en wordt € 1.381.000 onttrokken aan deze reserve (zijnde het structureel voordeel en de dekking voor het afschaffen van de bouwrente).

Bestemmingsreserve Educatie (813018)

Via deze reserve zijn extra middelen beschikbaar voor educatie ten behoeve van het vergroten van het waterbewustzijn. Het geraamde saldo per 1 januari 2018 is € 160.000.

Bestemmingsreserve Persoonsgebonden basisbudget (813019)

In het CAO-akkoord 2014-2016 is vastgelegd dat iedere medewerker een persoonsgebonden basis budget van € 5.000 krijgt voor een periode van 5 jaar. Medewerkers kunnen dit budget onder meer inzetten voor opleiding, loopbaan, ontwikkeling, vitaliteit en coaching. Jaarlijks wordt per medewerker een bedrag van € 1.000 begroot. Het niet uitgegeven bedrag wordt gedoteerd aan deze reserve om ervoor te zorgen dat er voldoende middelen zijn bij het aflopen van de vijf jaar.

Bestemmingsreserve Onderhoud wegen (813020)

Deze reserve is bij Burap 1-2017 ingesteld voor het onderhoud van de verkeersregelininstallaties aan de Rotterdamseweg en de IJsselmondse randweg waarvoor afkoopsommen zijn ontvangen van derden. Het geraamde saldo per 1 januari 2018 bedraagt € 38.606.

4.4.3 Reserves in relatie tot weerstandsvermogen

In september 2016 heeft de VV de beleidsnota Reserves en Voorzieningen 2017 vastgesteld. Hierin is opgenomen dat gestreefd wordt naar een weerstandsvermogen per programma dat voldoet aan de classificatie B 'ruim voldoende'.

Bedragen x € 1.000	Stand reserve per 31 december 2018 (in €)	Streefwaarde ratio (midden klasse B)	Huidige ratio weerstandvermogen	Beschikbare ruimte reserve (in €)
Waterkeringen	2.167	1,70	A	1.485
Water	4.908	1,70	A	2.274
Zuiveren	4.815	1,70	A	2.310
Wegen	5.675	1,70	A	5.466
Totaal	17.564			11.536

Bovenstaand overzicht laat zien dat alle algemene reserves eind 2018 een weerstandsvermogen hebben boven de streefwaarde (klasse B) zoals geformuleerd in de nota Reserves en Voorzieningen 2017. De algemene reserves Waterkeringen en Water worden benut voor het aanvullen van de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing om de voorziene stijging van de watersysteemheffing voor de jaren 2019 tot en met 2021 te beperken. De algemene reserve Zuiveren zal de komende jaren worden aangevuld in relatie tot de ALM studies die uitgevoerd gaan worden. De verwachting is dat vanuit de ALM studies een aantal investeringen zal volgen. Om de stijging van de zuiveringsheffing de komende jaren te kunnen beperken, wordt nu alvast de reserve aangevuld. De algemene reserve Wegen wordt in stand gehouden omdat het afstoten van de wegentaak gepaard kan gaan met het inzetten van middelen vanuit de reserve om de overdracht financieel haalbaar te maken.

4.4.4 Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd indien er voor het waterschap een verplichting of verantwoordelijkheid bestaat om op een bepaalde manier te handelen of presteren jegens een derde. Indien hier een financiële verplichting aan hangt, kan c.q. is het verplicht hiervoor middelen apart te zetten ter hoogte van het ingeschatte benodigde bedrag (onderdeel van het vreemd vermogen).

Arbeidsgerelateerde voorzieningen

Voorziening Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur (850001)

Deze voorziening is gevormd en bedoeld voor uitbetaling van salaris en kosten van outplacement van werknemers die niet meer ingezet kunnen worden in de bedrijfsprocessen, evenals de pensioenen en uitkeringen aan voormalige bestuursleden. De administratie voor de berekening en uitbetaling van de wachtgelden en pensioenen wordt verzorgd door een extern bureau dat jaarlijks voor alle bekende toekomstige verplichtingen nieuwe actuariële berekeningen opstelt en voor de lopende pensioenen en wachtgelden de toekomstige verplichtingen actualiseert. Hieruit blijkt met welke verplichtingen WSHD voor de toekomst rekening moet houden.

Voor 2018 is rekening gehouden met een begrote storting van € 100.000. De noodzakelijke hoogte van de voorziening volgt uit de actuariële berekening en hangt in sterke mate af van de renteontwikkeling.

Voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)

Deze voorziening is ter dekking van de uit te betalen jubileumuitkering en vergoedingen voor leeftijdsontslag waar werknemers recht op hebben. Tevens wordt in deze voorziening de waarde van nog door personeelsleden op te nemen verlofdagen over de afgelopen jaren gekwantificeerd. Conform het Waterschapsbesluit (art. 4.54 en 4.55) moet voor arbeidsgerelateerde verplichtingen een voorziening worden gevormd. In 2018 is een toevoeging van € 252.000 begroot. De werkelijke storting wordt bepaald op basis van het personeelsverloop en de renteontwikkeling. Naar verwachting wordt in 2018 € 89.000 onttrokken.

Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven

Voorziening grensoverschrijdend afvalwater (GOAW) (855002)

Voor het Hoogheemraadschap van Delfland (HHD) en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) wordt afvalwater gezuiverd op onze zuivering Dokhaven in Rotterdam-Zuid. Op basis van aangiften met geschatte vervuilingseenheden (v.e.'s) van HHD en HHSK worden voorlopige aanslagen voor dit zogenaamde grensoverschrijdend afvalwater opgelegd. Op basis van definitieve v.e.'s en een correctie op de kosten voor kwijtschelding en oninbaar wordt na afloop van een belastingjaar een definitieve afrekening opgemaakt. De definitieve v.e.'s zijn uiterlijk drie jaar na afloop van een belastingjaar bekend (worden aangeleverd door HHSK en HHD). Op basis van de laatst bekende werkelijke v.e.'s is de voorziening gevormd.

4.5 Waterschapsbelasting

4.5.1 Algemeen

De financiering van de exploitatiekosten van waterschap Hollandse Delta vindt voornamelijk plaats door het heffen van waterschapsbelastingen. Het belastingstelsel bestaat uit de volgende belastingsoorten:

- **Watersysteemheffing:** Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem, de waterkeringszorg en het aandeel passief waterkwaliteitsbeheer;
- **Wegenheffing:** Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen;
- **Zuiveringsheffing:** Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater;
- **Verontreinigingsheffing:** Dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij WSHD. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste aan de watersysteemheffing.

Voor de Programmabegroting 2018-2022 bedraagt de totale netto belastingopbrengst jaarschijf 2018 € 149.412.000. Deze totale belastingopbrengst is door middel van kostenverdeling als volgt verdeeld over de heffingen:

Heffing (bedragen x € 1.000)	Belastingopbrengst
Watersysteemheffing	76.740
Wegenheffing	9.314
Zuiveringsheffing	63.358
Totale belastingopbrengst	149.412

Hierna wordt toegelicht hoe de berekening van de verschillende heffingen naar tarieven tot stand komt.

Belastingverordening

Jaarlijks worden door de VV de belastingverordeningen watersysteemheffing, wegenheffing, zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing vastgesteld. Door middel van de belastingverordeningen wordt het opleggen van de aanslagen conform de tarieven zoals deze uit de Programmabegroting voortvloeien van een formele grondslag voorzien. Tevens wordt in de verordeningen de mogelijkheid tot het gespreid betalen formeel mogelijk gemaakt. De belastingverordeningen worden gelijktijdig met de Programmabegroting in de VV van november vastgesteld.

Kostentoedelingsverordening

Conform artikel 120 van de Waterschapswet stelt de VV een kostentoedelingsverordening vast, waarin voor elk van de categorieën van heffingsplichtigen de toedeling van het kostenaandeel is opgenomen. Bij de berekening van de tarieven 2017 voor verharde openbare wegen is uitgegaan van een gedifferentieerd tarief dat 320% hoger is dan het tarief ongebouwd.

Kwijtschelding en oninbaar

Op grond van artikel 144 van de Waterschapswet zijn de waterschappen bij het verlenen van kwijtschelding gebonden aan de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De daarin opgenomen kwijtscheldingsnorm bedraagt 90% van de bijstandsnorm. Artikel 144 van de Waterschapswet geeft waterschappen echter de mogelijkheid om in strakkere of in ruimere zin van de 90% kwijtscheldingsnorm af te wijken. Afwijkingen in ruimere zin zijn toegestaan tot maximaal 100% van de bijstandsnorm. In het kwijtscheldingsbeleid van WSHD zijn de kosten van bestaan gesteld op 100% van de bijstandsnorm. Het kwijtscheldingsbeleid is van toepassing op de watersysteemheffing en wegenheffing voor wat betreft de ingezetenen én op de zuiveringsheffing voor huishoudens. Het percentage kwijtschelding bedraagt voor de Programmabegroting 2018-2022: 8,8%. Voor oninbaarheid van belastingopbrengsten wordt (evenals voorgaande jaren) 1% gehanteerd. De kosten voor kwijtschelding en oninbaar worden in mindering gebracht op de bruto belastingopbrengsten.

In onderstaande tabel is een specificatie gegeven van de totale bruto-belastingopbrengst en de totale kwijtschelding en oninbaarheid.

Specificatie belastingopbrengst (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Bruto-belastingopbrengst	157.368	156.003	159.310
-/- kwijtschelding	8.105	8.116	8.284
-/- oninbaar	1.464	1.580	1.614
Netto-belastingopbrengst	147.799	146.307	149.412



Heffingsgrondslag

De heffingsgrondslag (het aantal verwachte heffingseenheden) wordt gebruikt om het tarief te bepalen. Om een inschatting te maken voor de belastingopbrengsten voor de planperiode 2017-2021 is door het SVHW gebruik gemaakt van ervaringsgegevens over de afgelopen heffingsjaren, de verleende bouwvergunningen en de overige bekende prognoses over de toename van het aantal woningen en bedrijven. Tevens is rekening gehouden met een mutatie van de waarde als gevolg van de jaarlijkse waardering.

Categorie/	Eenheid	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Belastingsoort							
Watersysteem-heffing							
Ingezetenen	huishouden	365.700	368.000	368.000	368.000	368.000	368.000
Gebouwd	WOZ-waarde						
	x 1.000.000						
- binnendijks		75.350	78.381	80.731	81.929	81.929	81.929
- buitendijks		19.400	20.137	20.741	21.049	21.049	21.049
Ongebouwd	hectare						
Overig ongebouwd							
- binnendijks excl. wegen		57.600	57.921	57.921	57.921	57.921	57.921
- binnendijks wegen		6.500	6.500	6.500	6.500	6.500	6.500
- buitendijks excl. wegen		6.700	5.983	5.983	5.983	5.983	5.983
- buitendijks wegen		1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Natuur		12.500	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Wegenheffing							
Ingezetenen	huishouden	313.900	316.000	316.000	316.000	316.000	316.000
Gebouwd	WOZ-waarde						
	x 1.000.000	73.400	76.315	78.604	79.770	79.770	79.770
Ongebouwd	hectare	63.500	63.313	63.313	63.313	63.313	63.313
Natuur		10.400	10.800	10.800	10.800	10.800	10.800
Zuiveringsheffing	Vervuilings-eenheid						
- woonruimten en bedrijven		1.305.700	1.305.300	1.305.300	1.305.300	1.305.300	1.305.300
Verontreinigings-heffing	Vervuilings-eenheid	910	4.200	4.200	4.200	4.200	4.200

4.5.2 Watersysteemheffing

Algemeen

Via de watersysteemheffing worden de kosten verhaald die het waterschap maakt voor het beheer en onderhoud van de waterkeringen, het waterkwantiteitsbeheer en het passieve waterkwaliteitsbeheer. Binnen de omslagheffing wordt een onderscheid gemaakt in vier belastingcategorieën, te weten:

- ingezetenen;
- gebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- ongebouwd (zakelijk gerechtigden van ongebouwde eigendommen);
- natuur (zakelijk gerechtigden van natuurterreinen).

De per categorie verschuldigde waterschapslasten worden berekend door de aan de categorieën toegerekende netto-kosten te delen door het aantal belastbare eenheden.

Kostentoerekening watersysteemheffing

De kostentoerekening naar de belastingcategorieën vindt plaats aan de hand van de toerekeningspercentages zoals die zijn vastgelegd in de kostentoedelingsverordening. Het aandeel van de categorie ingezetenen is hierbij bepaald op basis van de inwonerdichtheid in het waterschapsgebied (conform artikel 120 van de Waterschapswet). Het restant is verdeeld op basis van de economische waardeverhouding tussen gebouwd, ongebouwd en natuur. Conform de Waterschapswet moet de kostentoedelingsverordening minimaal eenmaal per vijf jaar worden geactualiseerd. In de Verenigde Vergadering van 24 september 2015 is de Kostentoedelingsverordening 2016 vastgesteld.

De betreffende percentages zijn:

Categorie	Toerekeningspercentage
Ingezetenen	45,00 %
Gebouwd	43,57 %
Ongebouwd	11,34 %
Natuur	0,09 %

Tariefdifferentiatie

Met ingang van 1 januari 2008 is de Wet modernisering waterschapsbestel in werking getreden waardoor de Waterschapswet gewijzigd is. De gewijzigde Waterschapswet biedt een beperkte mogelijkheid om tarieven te differentiëren. WSHD heeft in de kostentoedelingsverordening vastgelegd om de volgende tariefdifferentiatie toe te passen:

Buitendijks gelegen onroerende zaken:

Voor buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn, wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd. Dit gedifferentieerd tarief ligt 75% lager dan het tarief dat volgens de Verordening watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.

Verharde openbare wegen:

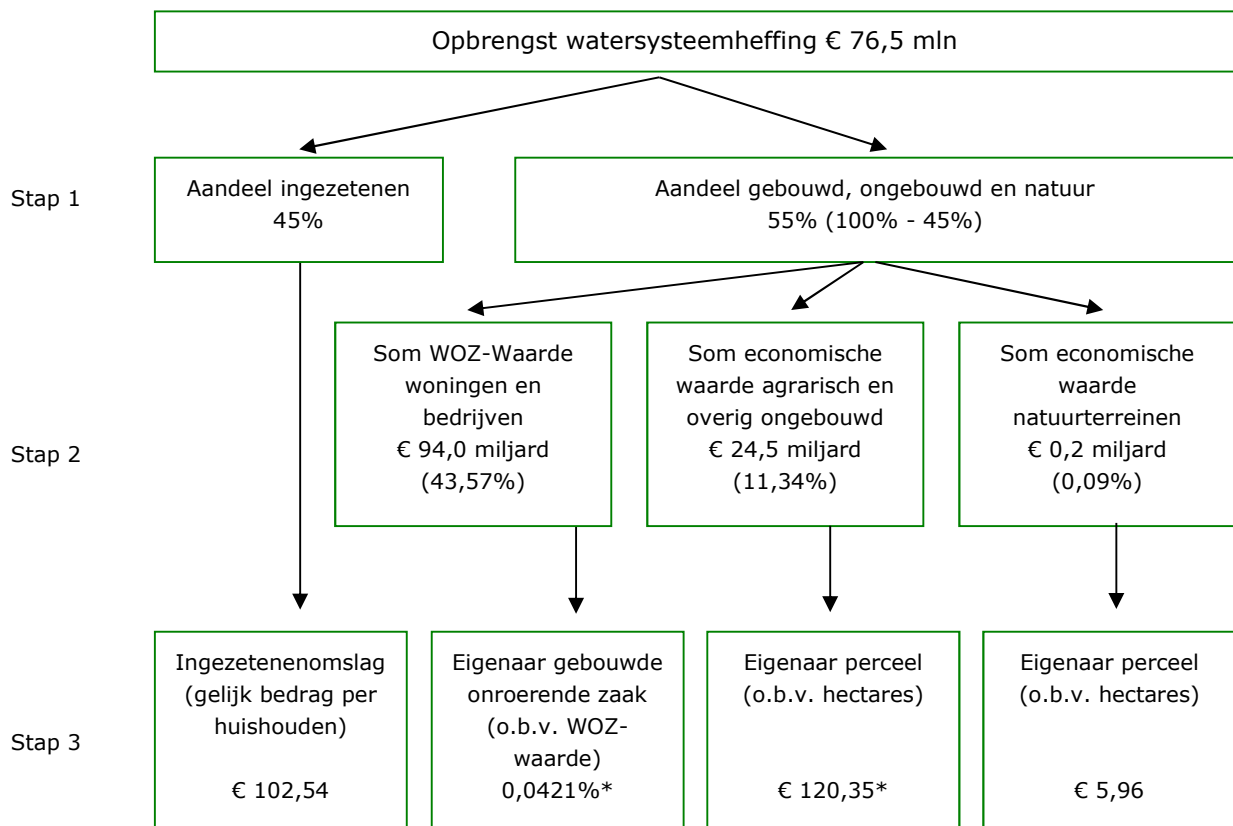
Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd.

Categoriale kosten

In de kostentoedelingsverordening is vastgelegd dat de categoriegebonden kosten worden toegerekend aan de veroorzakende categorieën. Het betreft de kosten voor heffing en invordering en de kosten voor verkiezingen.

Schematische weergave watersysteemheffing

In onderstaand overzicht is schematisch weergegeven op welke wijze de tariefbepaling van de watersysteemheffing plaatsvindt.



* Dit betreft de gemiddelde tarieven exclusief tariefdifferentiatie.

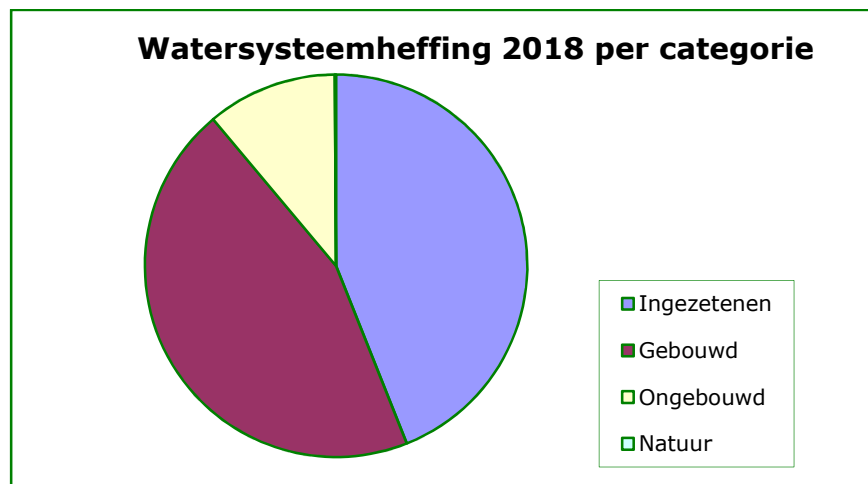
Toelichting op bovenstaand schema:

Het belastingaandeel van de watersysteemheffing bedraagt voor de categorie ingezetenen 45% en voor de categorie gebouwd, ongebouwd en natuur 55% (zie stap 1). Bij stap 2 wordt het procentueel kostenaandeel van 55% op basis van de economische waarde verdeeld over de categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur. Hiermee is het kostenaandeel per categorie bepaald. Vervolgens wordt het kostenaandeel bij stap 3 gedeeld door het aantal belastbare eenheden waaruit het tarief volgt. Bij de watersysteemheffing is besloten tot tariefdifferentiatie bij de categorieën gebouwd en ongebouwd. Dit betekent dat de buitendijkse gebieden een korting krijgen van 75%. Zij betalen dan nog 25% van het tarief van binnendijkse gebieden. Verder wordt er tariefdifferentiatie toegepast voor verharde openbare wegen.

De tarieven voor de watersysteemheffing zijn (na tariefdifferentiatie) als volgt:

Categorie	Eenheid	Tarief 2018
Ingezetenen	Huishouden	€ 102,54
Gebouwd binnendijs	Vast % WOZ-waarde	0,0421%
Gebouwd buitendijs	Vast % WOZ-waarde	0,0105%
Natuur - ongebouwd	Hectare	€ 5,96
Overig ongebouwd:		
Buitendijs excl. wegen	Hectare	€ 23,83
Buitendijs wegen	Hectare	€ 328,82
Binnendijs excl. wegen	Hectare	€ 95,31
Binnendijs wegen	Hectare	€ 400,30

In onderstaande grafiek is de verdeling van de watersysteemheffing per categorie weergegeven.



4.5.3 Wegenheffing

Algemeen

De omslag wegenheffing is bedoeld ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen in het beheersgebied van WSHD. De bekostiging van het wegenbeheer wordt ingevuld binnen het beheersgebied van het waterschap waarin de wegentaak wordt uitgeoefend. Concreet betekent dit dat de kostentoedelingsverordening op het punt van het wegenbeheer niet van toepassing is op de gemeente Rotterdam, gebied Europoort en de gemeente Dordrecht. Deze gebieden zijn bij de Wet herverdeling wegenbeheer van 1992 uitgesloten.

Binnen de omslagheffing wordt een onderscheid gemaakt in 4 belastingcategorieën, te weten:

- ingezetenen;
- gebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- ongebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- natuur (zakelijk gerechtigden van natuurterreinen).

De per categorie verschuldigde waterschapslasten worden berekend door de aan de categorieën toegerekende netto-kosten te delen door het aantal belastbare eenheden.

Kostentoerekening wegenheffing

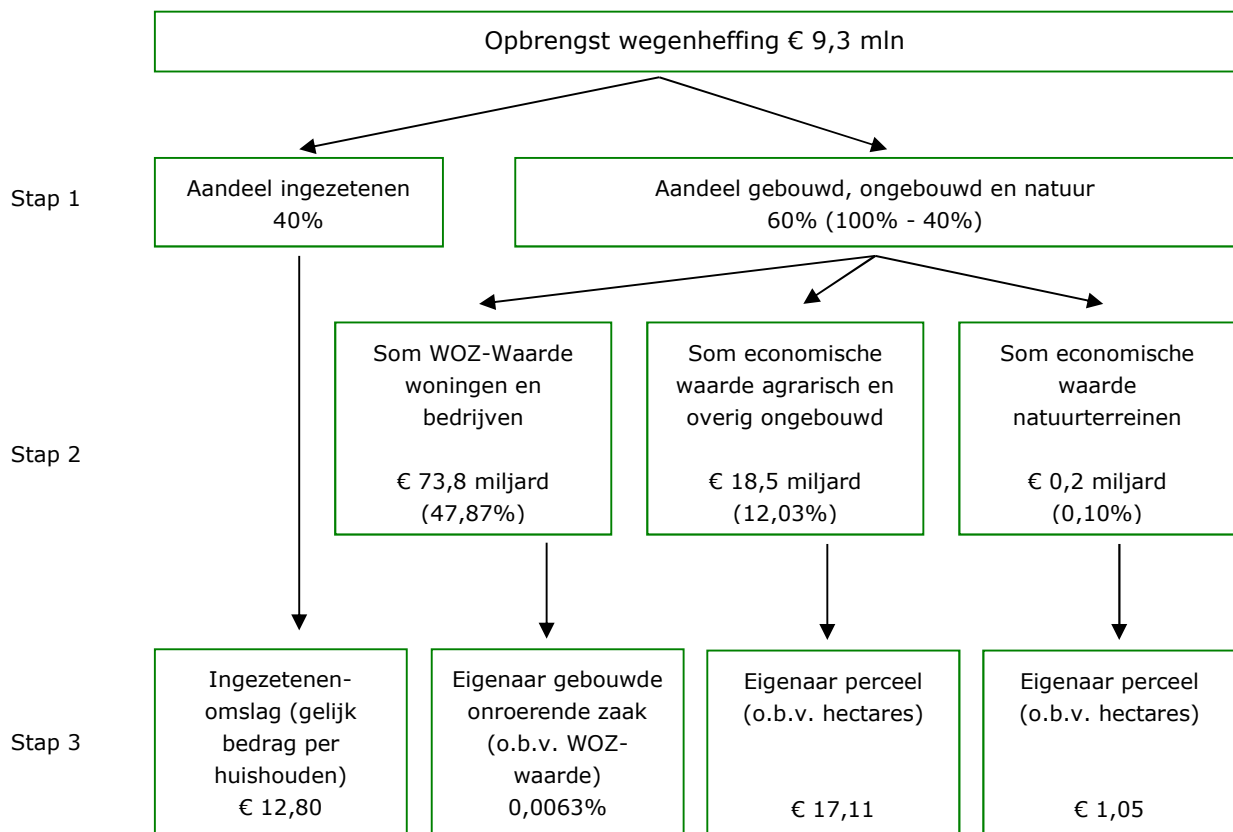
De kostentoerekening naar de belastingcategorieën vindt plaats aan de hand van de toerekeningspercentages zoals die zijn vastgelegd in de kostentoedelingsverordening. Het aandeel van de categorie ingezetenen is hierbij bepaald op basis van de inwonerdichtheid in het waterschapsgebied (conform artikel 120 van de Waterschapswet). Het restant is verdeeld op basis van de economische waardeverhouding tussen gebouwd, ongebouwd en natuur.

De betreffende percentages zijn:

Categorie	Toerekeningspercentage
Ingezetenen	40,00 %
Gebouwd	47,87 %
Ongebouwd	12,03 %
Natuur	0,10 %

Schematische weergave wegenheffing

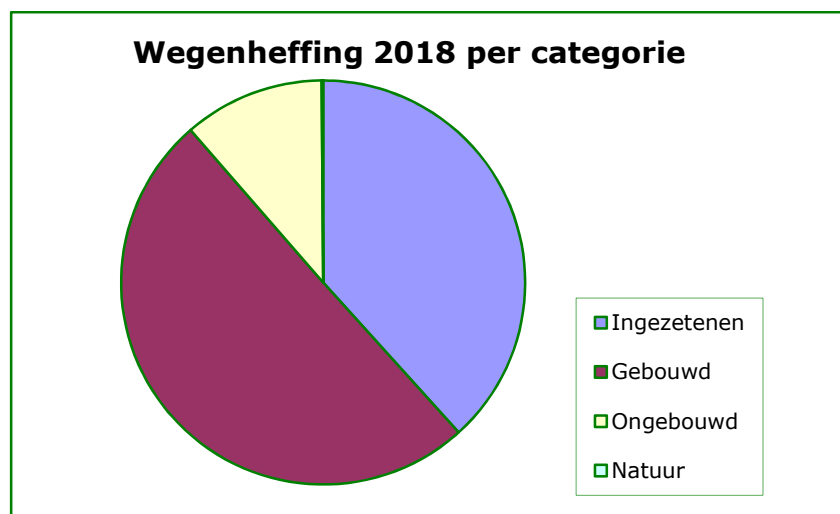
In onderstaand overzicht is schematisch weergegeven op welke wijze de tariefbepaling van de wegenheffing plaatsvindt.



Toelichting op bovenstaand schema:

Het belastingaandeel van de wegenheffing bedraagt voor de categorie ingezetenen 40% en voor de categorie gebouwd, ongebouwd en natuur 60% (zie stap 1). Bij stap 2 wordt het procentueel kostenaandeel van 60% op basis van de economische waarde verdeeld over de categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur. Hiermee is het kostenaandeel per categorie bepaald. Vervolgens wordt het kostenaandeel bij stap 3 gedeeld door het aantal belastbare eenheden waaruit het tarief volgt.

In onderstaande grafiek is de verdeling van de wegenheffing per categorie weergegeven.



4.5.4 Zuiveringsheffing

In onderstaand overzicht is schematisch weergegeven op welke wijze de tariefbepaling van de zuiveringsheffing plaatsvindt.

Opbrengst zuiveringsheffing € 63,4 mln	÷	Netto aantal vervuilingseenheden (v.e.'s) 1.187.119	=	€ 53,37 (per v.e.)
---	---	---	---	-----------------------

Het aantal netto vervuilingseenheden komt als volgt tot stand:

Categorie	Bruto-v.e.'s	Aftrek eenheden	Netto-v.e.'s
Huishoudens	978.975	-/- 110.173	868.802
Bedrijven	326.325	-/- 8.008	318.317
Totaal	1.305.300	-/- 118.181	1.187.119

Toelichting op bovenstaand schema: De zuiveringsheffing is ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater. De zuiveringsheffing bestaat uit een bedrag per netto vervuilingseenheid (v.e.), die is bepaald door de totale netto-kosten van het programma zuiveren te delen door het verwachte aantal netto-vervuilingseenheden (bruto v.e.'s min de aftrek voor kwijtschelding, oninbaar en verminderingen). Het aldus bepaalde bedrag wordt bij de huishoudens in het beheersgebied in rekening gebracht en bij de in het beheersgebied gelegen bedrijven. De heffing bij de huishoudens is gebaseerd op de omvang van de betreffende huishouding. Eenpersoonshuishoudens worden voor één v.e. aangeslagen, meerpersoonshuishoudens worden voor drie v.e. aangeslagen. De heffing bij bedrijven wordt per individueel bedrijf bepaald.

4.5.5 Verontreinigingsheffing

Dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij WSHD. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste aan de watersysteemheffing.

4.5.6 Belastingtarieven

categorie / belastingsoort	eenheid	TARIEVEN 2017			TARIEVEN 2018			stijgings- %
		ingezetenen watersysteem- beheer	wegenbeheer	totaal	ingezetenen watersysteem- beheer	wegenbeheer	totaal	
Ingezetenen	huishouden	€ 100,15	€ 12,67	€ 112,82	€ 102,54	€ 12,80	€ 115,34	2,2%
Gebouwd								
- Binnendijks	vast % WOZ-waarde	0,0427%	0,0065%	0,0492%	0,0421%	0,0063%	0,0484%	-1,7%
- Buitendijks	vast % WOZ-waarde	0,0107%	0,0065%	0,0172%	0,0105%	0,0063%	0,0168%	-2,1%
Natuur-ongebouwd	hectare	€ 6,06	€ 1,08	€ 7,15	€ 5,96	€ 1,05	€ 7,01	-1,9%
Overig ongebouwd	hectare	€ 116,67	€ 16,95		€ 120,35	€ 17,11		
- Buitendijks exclusief wegen	hectare	€ 23,26	€ 16,95	€ 40,21	€ 23,83	€ 17,11	€ 40,94	1,8%
- Buitendijks wegen	hectare	€ 321,02	€ 16,95	€ 337,97	€ 328,82	€ 17,11	€ 345,93	2,4%
- Binnendijks exclusief wegen	hectare	€ 93,05	€ 16,95	€ 110,00	€ 95,31	€ 17,11	€ 112,42	2,2%
- Binnendijks wegen	hectare	€ 390,81	€ 16,95	€ 407,76	€ 400,30	€ 17,11	€ 417,41	2,4%
Zuiveringsheffing	vervuilingseenheid	€ 52,68		€ 52,68	€ 53,37		€ 53,37	1,3%
Verontreinigingsheffing	vervuilingseenheid	€ 52,68		€ 52,68	€ 53,37		€ 53,37	1,3%

4.5.7 Ontwikkeling belastingdruk 2018: een aantal profielen

Onderstaand is voor een aantal profielen aangegeven wat de lastendruk in 2018 is. Tevens is de stijging/daling ten opzichte van 2017 aangegeven. Bij de berekening van de aanslagbedragen zijn, voor zover van toepassing, de watersysteemheffing, de wegenheffing en de zuiveringsheffing toegepast.

nr	profiel	programmabegroting 2017 lastendruk		programmabegroting 2018 lastendruk		verschil buitendijks tov 2017	verschil binnendijks tov 2017
		buitendijks	binnendijks	buitendijks	binnendijks		
	Huishoudens						
1.	huurwoning (éénpersoonshuishouden)	€ 165	€ 165	€ 169	€ 169	1,9%	1,9%
2.	huurwoning (meerpersoonshuishouden)	€ 271	€ 271	€ 275	€ 275	1,7%	1,7%
3.	koopwoning (meerpersoonshuishouden) € 200.000 Woz-waarde	€ 305	€ 369	€ 309	€ 372	1,3%	0,8%
4.	koopwoning (meerpersoonshuishouden) € 750.000 Woz-waarde	€ 400	€ 640	€ 402	€ 638	0,5%	-0,3%
	Agrarische ondernemingen						
5.	agrarijsch bedrijf met opstallen (meerpersoonshuishouden) € 240.000 Woz-waarde en 25 hectare ongebouwd	€ 1.317	€ 3.139	€ 1.339	€ 3.202	1,7%	2,0%
6.	agrarijsch bedrijf met opstallen (meerpersoonshuishouden) € 500.000 Woz-waarde en 40 hectare ongebouwd	€ 1.965	€ 4.917	€ 1.997	€ 5.014	1,6%	2,0%
7.	akkerbouw bedrijf met opstallen (meerpersoonshuishouden) € 500.000 Woz-waarde en 60 hectare ongebouwd	€ 2.769	€ 7.117	€ 2.816	€ 7.263	1,7%	2,0%
8.	tuinderij bedrijf met opstallen (meerpersoonshuishouden) € 500.000 Woz-waarde en 3 hectare ongebouwd	€ 478	€ 847	€ 483	€ 855	1,0%	0,9%
	Natuurterreinen						
9.	een natuurterrein van 1.000 hectare	€ 7.146	€ 7.146	€ 7.007	€ 7.007	-1,9%	-1,9%
	Handel en industrie						
10.	groothandel ad. € 2.400.000 WOZ-waarde en 10 vervuilingseenheden	€ 940	€ 1.709	€ 938	€ 1.695	-0,2%	-0,8%
11.	kantoor / klein bedrijf ad. € 150.000 WOZ-waarde en 3 vervuilingseenheden	€ 184	€ 232	€ 185	€ 233	0,8%	0,4%
12.	middelgroot metaalbedrijf ad. € 12.000.000 WOZ-waarde en 450 vervuilingseenheden	€ 25.770	€ 29.614	€ 26.039	€ 29.825	1,0%	0,7%
	Buitendijks						
13.	groot bedrijf (buitendijks) ad. € 150.000.000 WOZ-waarde	€ 25.825		€ 25.273		-2,1%	
14.	bedrijf (buitendijks) ad. € 5.000.000 WOZ-waarde	€ 861		€ 842		-2,1%	
	Wegbeheerder						
15.	wegbeheerder 250 hectare binnendijks		€ 101.939		€ 104.353		2,4%

Nadere toelichting ontwikkeling lastendruk begroting 2018

De begrote netto belastingopbrengst stijgt van € 146.307.000 in 2017 naar € 149.412.000 in 2018. Dit is een stijging van € 3.105.000 (2,1%). Deze belastingstijging is als volgt verdeeld over de heffingen:

Heffing	Stijging belastingopbrengst
Watersysteemheffing	€ 2.212.000
Wegenheffing	€ 95.000
Zuiveringsheffing	€ 799.000
Totaal	€ 3.105.000

Aangezien de belastingstijging verschillend verdeeld is over de heffingen leidt dit ook tot verschillen in de belastingstijging per categorie belastingplichtigen.

4.6 Weerstandsvermogen

Inleiding

Elke organisatie loopt in meer of mindere mate risico's, hierbij kan gedacht worden aan onder meer aansprakelijkheidsrisico's, financiële risico's, imago- en reputatie risico's, informatierisico's en milieurisico's. Het in kaart brengen van de risico's maakt het mogelijk ze te analyseren en te beoordelen. Een dergelijke analyse bestaat uit een inschatting van de kans dat een gebeurtenis optreedt en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn.

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Deze risico's hebben geen impact op het weerstandsvermogen van het waterschap omdat passende beheersmaatregelen zijn genomen (verzekering, een post opgenomen in de begroting, een voorziening getroffen). De getroffen maatregelen zijn met name bedoeld om de gevolgen te reduceren en niet om de oorzaken weg te nemen. Deze risico's komen niet in aanmerking voor opname in de risicoparagraaf.

Het weerstandsvermogen geeft de financiële draagkracht van het waterschap aan indien zich onvoorziene tegenvallers voordoen en is op basis van het Waterschapsbesluit een verplicht onderdeel van de begroting. Op basis van het risicoprofiel kan worden bepaald hoeveel geld (weerstandsvermogen) nodig is om de gevolgen van de risico's te dekken.

Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de 'Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' welke in 2008 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld. In dit beleidsstuk is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van het risicomanagement. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

Waterschap Hollandse Delta is verplicht zowel in de begroting als in het jaarverslag de risico's te vermelden die de financiële positie van het waterschap kan beïnvloeden. Er dient een zo goed mogelijk beeld van de kwantificeerbare risico's aanwezig te zijn. Dat betekent echter niet dat in de waterschapshuishouding geen risico's meer aanwezig zouden zijn. Net als iedere andere organisatie heeft ook het waterschap bij de uitvoering van haar taken te maken met onzekerheden die kunnen leiden tot financiële nadelen.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie is. Dit is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Het weerstandsvermogen is de ratio van de weerstandscapaciteit in verhouding tot de risico's. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen

en mogelijkheden waarover het waterschap kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om die risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

4.6.1 Belangrijkste risico's

De belangrijkste risico's van het waterschap zijn geïnventariseerd. Het risicoprofiel is zeer divers van aard. Zowel grote als kleine risico's, risico's met interne of externe oorzaak en risico's die operationeel dan wel strategisch van aard zijn. Een aantal van deze risico's is regulier van aard.

Hieronder volgen de belangrijkste geïdentificeerde risico's:

Belastingprocedure tariefdifferentiatie Wegbeheerder (Watersysteemheffing)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Op 28 december 2016 heeft de rechtbank Overijssel in een belastingprocedure tussen de provincie Flevoland en het belastingkantoor GBLT dat namens Waterschap Zuiderzeeland de heffing van de waterschapsbelastingen verzorgt, overwogen dat het begrip 'verharde openbare wegen' zoals dat in artikel 122, derde lid, onder b, van de Waterschapswet voor de tariefdifferentiatie wegen wordt gebruikt, beperkt moet worden uitgelegd. De rechtbank oordeelde dat onverharde weggedeelten die dienstbaar zijn aan de (verkeersfunctie van de) verharde weg, niet onder de reikwijdte van dit begrip vallen. Volgens de rechter mag de tariefdifferentiatie wegen zich dus alleen uitstrekken over verharde weggedeelten. Het gaat om een principiële uitspraak, met in potentie grote financiële gevolgen voor de waterschappen. Het is namelijk zo dat alle waterschappen een tariefdifferentiatie wegen hanteren en hierbij uitgaan van de ruime interpretatie van het begrip 'verharde openbare wegen'. GBLT heeft inmiddels hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank. Het kan nog enige tijd duren voordat het Gerechtshof of –indien cassatie wordt ingesteld, de Hoge Raad– een definitief oordeel in deze kwestie velt. Omdat het niet ondenkbeeldig is dat (alle) wegbeheerders als gevolg van de uitspraak met ingang van dit jaar bezwaar tegen hun belastingaanslag zullen maken, breekt voor de waterschappen een periode van onzekerheid met betrekking tot de belastingopbrengsten aan. Het maximale risico voor WSHD wordt ingeschat op € 750.000. In het geval de belastingplichtige over 2016 en voorgaande jaren geen bezwaar heeft ingediend en de aanslag heeft betaald, is deze onherroepelijk. Een terugbetaling van mogelijk onterecht betaalde belasting is dan niet aan de orde.	40% - 59%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Water		

Bezwijkingsgevaar Duiker Strijen

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Naar aanleiding van een globale bouwkundige inspectie en het daarop volgende nader onderzoek is gebleken dat de duikersluis in Strijen constructief niet voldoet. Dit kan significante schade tot gevolg hebben: de verwachte kosten voor tijdelijk herstel van de functie van de duiker bedragen € 800.000, de hoogte van eventuele schadevergoedingen kan oplopen tot € 1.000.000. De beheermaatregelen zijn het voortzetten van de regelmatige inspecties. Daarnaast wordt een IBC uitgewerkt om te komen tot renovatie of vervanging van de duiker. Relatie met programma: Water	0% - 19%	Groter dan € 1.000.000

Bijdrage fietspad S40/Fietspad Korteweg

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Dit project is één van de projecten uit het 'Gebiedsprofiel verkeer en vervoer Hoeksche Waard' die WSHD uitvoert. In de regionale projectgroep verkeersveiligheid Hoeksche Waard (RPV) van januari 2015 is besloten deeltraject IV van de fietsverbinding uit te voeren, onder andere bestaand uit een vrijliggend fietspad langs de Korteweg in de gemeentes Korendijk en Cromstrijen. Dit is bestuurlijk bevestigd door de bij de RPV betrokken partijen. Het project is onderdeel van een pilot Duurzaam GWW binnen WSHD. Er is een samenwerkingsovereenkomst met de markt (Stichting Rondon GWW), onder andere gericht op innovaties in het proces. De raming komt € 400.000 hoger uit dan het beschikbare krediet. Het risico bestaat dat de betrokken partijen niet instemmen met een hogere bijdrage. Relatie met programma: Wegen	0% - 19%	€ 250.000 - € 1.000.000

Bijdrage Generieke Digitale Infrastructuur (GDI)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2014 stelde het Kabinet een Digicommissaris aan om de problematiek rondom de GDI (MijnOverheid en DigiD) structureel op te lossen. De problematiek richt zich voornamelijk op twee thema's: de governance en de financiën. In de zomer van 2016 heeft de Ministerraad zodoende besloten dat er gezamenlijke financiering komt voor de GDI en dat de toerekenbare kosten worden doorbelast aan gebruikers (profijtbeginsel). De Unie heeft, evenals de VNG en IPO, steeds aangegeven geen voorstander van dit profijtbeginsel te zijn omdat door tarifiering het gebruik van de voorzieningen wordt belemmerd en er hoge administratieve lasten mee zijn gemoeid. Om te voorkomen dat de GDI in 2018 weer financieel vastloopt, wilden het Ministerie van BZK en de Digi-commissaris besluitvorming over doorbelasting van GDI voorzieningen voor de voorjaarsnota 2017 effectueren. Op 24 februari jl. heeft de Ministerraad besloten het gebruik van de voorzieningen DigiD, MijnOverheid en Digipoort met ingang van 2018 door te belasten aan de afnemers. Voor de waterschappen en belastingsamenwerkingen betekent dit dat zij voor DigiD en MijnOverheid moeten gaan betalen. Hoeveel dit zal zijn, hangt af van prognose-cijfers en hoe bepaalde zaken doorbelast	40% - 59%	€ 250.000 - € 1.000.000

gaan worden. Op basis van de huidige inzichten wordt gedacht aan een aanvullend bedrag van ongeveer € 700.000 voor de waterschappen en een bedrag van ongeveer € 3 miljoen voor de belastingsamenwerkingen waaraan waterschappen deelnemen. Het bedrag van die belastingsamenwerkingen is inclusief het gebruik voor de gemeenten binnen die organisaties. Deze bedragen kunnen nog wijzigen door gewijzigde prognose-cijfers en doorbelastingsafspraken die in de loop van 2017 gemaakt worden. Daarnaast heeft de Ministerraad op 8 juli 2016 besloten tot vernieuwing van de berichtenvoorziening, ofwel MijnOverheid Berichtenbox. In 2017 en 2018 moeten de afnemers, in lijn met het profijtbeginsel en conform de denklijn in het conceptarrangement, naar rato van gebruik voor de berichtenvoorziening betalen. Voor de belastingsamenwerkingen en de drie waterschappen die zelf belastingen heffen, komt dat neer op een bedrag van € 2,7 miljoen in 2017. In dit bedrag zit ook nog een gedeelte wat voor rekening van de gemeenten komt. Dit omdat er ook belastingsamenwerkingen zijn die voor waterschappen en gemeenten werken.		
Relatie met programma: Algemene dekkingsmiddelen		

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2020 vindt een bijstelling van de meerjarenbijdrage aan het HWBP plaats. Dit betreft een herrekening van de bijdragen van alle waterschappen in het totaal, gebaseerd op de WOZ-waarden. Dit is een landelijke herrekening waardoor de effecten voor WSHD nog niet specifiek verwerkt kunnen worden in de begroting. Daarnaast is in de begroting van het Deltafonds aangegeven dat alle waterschappen gezamenlijk in 2019 een eenmalige korting krijgen op de factuur van de HWBP-solidariteitsbijdragen van € 31,8 miljoen. De achtergrond hiervan is dat er vanuit het HWBP2 geld beschikbaar komt voor het nieuwe HWBP-programma; € 318 miljoen in totaal. Zonder de korting zouden de waterschappen door de eigen bijdrage van 10% € 31,8 miljoen boven het wettelijke plafond van € 185 miljoen per jaar uitkomen. Die € 185 miljoen is de bijdrage van de waterschappen van € 181 miljoen (vastgesteld in 2015) geïndexeerd naar het huidige prijspeil.	40% - 59%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Waterkeringen		

Bijdragen aan objecten van derden

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Het waterschap heeft afspraken met derden over kostenverdelingen inzake werkzaamheden aan gezamenlijk gebruikte dan wel gezamenlijk belang dienende objecten. Wanneer deze werkzaamheden worden uitgevoerd, is het van belang dat alle betrokkenen vooraf overeenstemming hebben over het doel van de werkzaamheden, de bijpassende maatregelen, de kosten en de wijze van afrekenen. Voor een object waarop een kostenverdeling van toepassing is, geldt dat derden werkzaamheden hebben uitgevoerd zonder dat hierover vooraf overleg is gevoerd of overeenstemming is bereikt. De hoogte van de eventuele bijdrage vanuit WSHD is nog onduidelijk, op voorhand wordt nu het risico in beeld gebracht.	40% - 59%	€ 50.000 - € 100.000
Relatie met programma: Zuiveren		

Bijdragen aan objecten van derden (Rotterdam)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Medio 2016 heeft een afrekening van de bijdrage van het waterschap aan een door een gemeente gepleegde investering in een afvalwatertransportsysteem plaatsgevonden. Aanvankelijk heeft deze gemeente aangegeven dat er mogelijk een dispuut met de aannemer was over de afrekening van genoemd project. Later heeft betreffende gemeente aangegeven dat de verwachting was dat er geen grond was voor een claim en dat de verjaringstermijn bijna bereikt was. Derhalve is dit project in december 2016 definitief afgesloten.	40% - 59%	€ 250.000 - € 1.000.000
Ondanks de verwachtingen van betreffende gemeente inzake deze claim heeft de gemeente in april 2017 een brief ontvangen van het advocatenkantoor van de aannemer waarin wordt aangegeven dat de betreffende aannemer zich het recht wenst voor te behouden om de betalingen, waarover een dispuut bestaat, te vorderen. Het betreft volgens opgave een bedrag van circa € 600.000, met een kostenverdeling voor WSHD van 66%. Het risico voor WSHD bedraagt op basis hiervan circa € 400.000.		
Relatie met programma: Zuiveren		

Garantstelling HVC

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
De in de GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSH Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSH NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 397 aandelen (per januari 2014 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). In september 2011 is dit belang overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 28% van het totale financiële belang binnen de GR.	0% - 19%	Groter dan € 1.000.000
WSHD is per 31 december 2017 hoofdelijk aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 29,2 miljoen en de schuldpositie		

voor de bio-energiecentrale (BEC) te Alkmaar (€ 5,4 miljoen). De aandeelhouders B staan volledig garant voor de Slibverbrandingsinstallatie, voor de BEC is de garantstelling naar rato van de aandelenverhouding tussen aandeelhouder A (gemeente) en B (waterschappen). De garantstelling voor de BEC geldt alleen indien wordt afgeroepen door HVC. In januari 2017 is een nieuwe lening van ruim € 500.000 aangegaan. In januari 2018 zal een nieuwe lening van € 5 miljoen worden aangetrokken.		
Relatie met programma: Zuiveren		

Garantstelling Unie van Waterschappen

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.	0% - 19%	€ 250.000 - € 1.000.000
In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6.013.268.		
Relatie met programma: Algemene beleidstaken		

Invoering vennootschapsbelastingplicht

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In mei 2015 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen waardoor overheidsondernemingen per 1 januari 2016 belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. Dat betekent dat overheden belasting moeten gaan betalen over de winst die behaald wordt op activiteiten waarop, volgens de wet, in concurrentie wordt getreden met "de markt". Op dit moment wordt, in samenwerking met Unie van Waterschappen, onderzocht wat de mogelijke consequenties zijn voor Waterschappen. De verwachting is dat de belastingdruk beperkt zal zijn. Dit is echter nog onzeker, met name omdat een nieuwe wet betreft waarover nog geen rechtspraak of jurisprudentie bekend is. De onzekerheid zal pas worden weggenomen wanneer de Belastingdienst zich hier definitief over uitspreekt.	40% - 59%	€ 100.000 - € 250.000
Op basis van de gesprekken met de Belastingdienst is € 50.000 aan lasten opgenomen voor de onderdelen die VPB plichtig zijn. Het opgenomen risico betreft de onderwerpen waarover de gesprekken met de Belastingdienst nog gaande zijn.		
Relatie met programma: Algemene dekkingsmiddelen		

Onderhoud beschoeiing

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Tot nu toe is bestendige gedragslijn van WSHD rondom onderhoud van beschoeiingen gebaseerd op het uitgangspunt dat waterschappen enkel verantwoordelijk zijn voor het waarborgen van het doorstroomprofiel en op basis daarvan eigenaren van aangrenzende percelen zelf verantwoordelijk zijn voor het instandhouden van de oever en de beschoeiing. Vanuit de jurisprudentie is dit standpunt ter discussie gekomen en is de vraag gerezen of het waterschap een onderhoudsplicht heeft op basis van de Keur en Legger voor het instandhouden van de oever en de beschoeiingen in hoofdwatertangen. Op basis van het huidige inzicht is een risico opgenomen dat WSHD mogelijk de oever zal dienen te herstellen en/of beschoeiingen in hoofdwatertangen zal dienen te vervangen. Er is een grove schatting gemaakt van de daarmee gepaard gaande kosten.	20% - 39%	Groter dan € 1.000.000
Relatie met programma: Water		

Ontbreken uitwijkvoorziening

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
WSHD heeft geen uitwijkvoorziening: bij een calamiteit waardoor het hoofdgebouw onbruikbaar wordt of de ICT-infrastructuur (geheel of gedeeltelijk) vernietigd wordt, zullen in hoog tempo maatregelen moeten worden genomen om de ICT-infra weer beschikbaar te stellen. De extra kosten om technische maatregelen te treffen om een volledige uitwijk te realiseren voor het hoofdgebouw staan echter op dit moment niet in verhouding tot de kans dat het risico zich voordoet en de geschatte omvang van de kosten. In 2017 wordt er op basis van de verschillende scenario's van een calamiteit beoordeeld welke uitwijkvoorziening wel financieel verantwoord is voor WSHD.	0% - 19%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Ondersteuning en bedrijfsvoering		

Vervuiling oppervlaktewater

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Het (tijdelijk) niet voldoen aan normen c.q. een overschrijding in het kader van de Waterwet en/of milieuvergunning. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een grote brand, transportongevallen of illegale lozingen op het oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en waardoor de kosten niet verhaald kunnen worden en voor rekening komen van WSHD.	0% - 19%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Water		

Vuilafvoer

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Voor de afvoer van afvalstoffen vanaf de zuiveringen wordt in 2017 een nieuwe aanbesteding gestart. De resultaten van deze Europese aanbesteding worden pas in 2018 verwacht. Gelet op de hoeveelheid afvalstoffen kan dit een structureel financieel effect hebben voor de exploitatie van Zuiveren.	40% - 59%	€ 50.000 - € 100.000
Relatie met programma: Zuiveren		

Wateroverlast 2015

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Op 31 augustus 2015 trad in het oosten van het beheergebied wateroverlast op als gevolg van een grote hoeveelheid neerslag. Als gevolg van deze wateroverlast zijn 36 claims ingediend bij WSHD. In deze claims wordt gesteld dat er schade is geleden door wateroverlast. De omvang van het risico is nog niet te bepalen omdat dit onder andere afhankelijk is van aansprakelijkheid van WSHD, mogelijke dekking vanuit verzekering (indien aansprakelijk), schadeomvang in een aantal gevallen nog door deskundigen moet worden vastgesteld.		Nog niet te kwantificeren
Relatie met programma: Water		

Ten opzichte van 2017 zijn de volgende risico's vervallen:

- Aansprakelijkstelling vanwege kosten voor voorkomen schade grondwerkzaamheden (vervallen bij Jaarstukken 2016), er is niets meer vernomen van de wederpartij, dit risico kan vervallen.
- Aansprakelijkstelling vanwege schade (vervallen bij Jaarstukken 2016), er loopt momenteel geen rechtszaak, dit risico maakt onderdeel uit van het risico onderhoud beschoeiing.
- Bijdragen aan objecten van derden (1), voor de bijdrage aan het object in eigendom van een derde is een formeel verzoek van de gemeente ontvangen, deze bijdrage wordt opgevoerd als nieuwe geplande investering, daarmee kan het risico vervallen.
- OZB-vrijstelling publiek beheerde zuiveringsinstallaties (vervallen bij Jaarstukken 2016), de Hoge Raad heeft het advies van de Advocaat-Generaal overgenomen dat een awzi een samenhangend systeem vormt waardoor slechts een klein aantal onderdelen belastbaar zullen zijn. Aangezien het dan om verwaarloosbaar kleine bedragen gaat, is het risico vervallen.
- Risicogestuurd baggeren, met de invoering van de nieuwe werkwijze Baggeren onder de loep is er budget voor stedelijk baggeren opgenomen, daarmee is het risico vervallen.
- Verlaging vervuilingseenheden grensoverschrijdend afvalwater, de effecten in de aantallen vervuilingseenheden zijn meegenomen in de meerjarige ramingen, daarmee is het risico vervallen.

4.6.2 Berekening van de benodigde weerstandscapaciteit

Het bedrag dat relevant is voor de berekening van het weerstandsvermogen is het reëel financieel gevolg per risico. Het reëel financieel gevolg is het product van de kans van optreden van een risico maal het geschat financieel gevolg bij het voordoen van een risico. Bij ieder risico is een inschatting gemaakt van de kans van optreden en het ingeschat financieel gevolg. De risico's zijn per programma in beeld gebracht. Voor de niet in te schatten en onbekende risico's wordt voorgesteld een bedrag op te nemen van € 500.000 (opgenomen onder Algemeen). Of dit teveel of te weinig is, moet blijken wanneer er adequatere middelen zijn om risico's te inventariseren en te kwantificeren.

In de 'Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' is bepaald dat 90% van het totale reëel financieel gevolg wordt meegenomen voor de berekening van het weerstandsvermogen. De toekomstige praktijk en ervaringen van andere waterschappen zullen moeten uitwijzen of deze schatting goed is geweest.

Bovenstaande wordt cijfermatig inzichtelijk gemaakt in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000	Totaal ingeschatte risico's (in €)	Niet in te schatten risico's (in €)	Totaal risico's (in €)	Benodigde weerstand- capaciteit (90%) (in €)
Waterkeringen	446		446	401
Water	1.721		1.721	1.549
Zuiveren	1.637		1.637	1.473
Wegen	137		137	123
Totaal	3.941	0	3.941	3.546

In bovenstaande tabel zijn de algemene risico's (risico's die vallen onder algemene beleidstaken, algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering en ondersteuning inclusief de niet in te schatten risico's toegerekend naar de programma's op basis van de procentuele verdeling genoemd in paragraaf 4.3.2).

4.6.3 Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Om de risico's te kunnen opvangen, is het van belang dat het waterschap over een buffer beschikt die hiervoor voldoende is, de zogenaamde weerstandscapaciteit. Weerstandscapaciteit bestaat uit die middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken.

Daarbij komen de volgende onderdelen in aanmerking:

- de omvang van de vrij besteedbare reserves;
- de omvang van de stille reserves;
- de omvang van de onbenutte belastingcapaciteit.

De vrij besteedbare reserves

Bij waterschap Hollandse Delta vormt het eigen vermogen de belangrijkste buffer tegen optredende risico's. Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves, egalisereserves en bestemmingsreserves. De algemene reserves en bestemmingsreserves waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen als vrij besteedbare reserves worden beschouwd.

De stille reserves (grond, dienstwoningen en aandelen)

Van stille reserves is sprake wanneer de marktwaarde van bepaalde activa hoger is dan de op de balans opgenomen boekwaarde. De aanwezigheid van dergelijke stille reserves is een onvermijdelijk gevolg van het voorschrift dat de boekwaarde van de activa gebaseerd moet zijn op de historische kostprijs. Een stille reserve kan tot de weerstandscapaciteit worden gerekend indien het desbetreffende actief vrij verhandelbaar is en de opbrengst bij verkoop uitgaat boven het bedrag dat nodig is om wegvallende inkomsten op te vangen. Waterschappen kennen in het algemeen twee soorten stille reserves, de stille reserves in financiële bezittingen en materiële bezittingen. De stille reserves zijn vanuit het voorzichtigheidsbeginsel niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit

Voor de waterschappen gelden er, in tegenstelling tot de gemeenten, met betrekking tot de tariefstelling geen wettelijke maxima. De voor weerstandscapaciteit in te schatten ruimte is in principe onbegrensd. Vooralsnog zijn de stille reserves niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

4.6.4 Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit

De totale omvang van de (geprognosticeerde) beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve) per programma is in onderstaande tabel per 31 december 2018 weergegeven.

Bedragen x € 1.000	Stand reserve per 31 december 2018 (in €)	Streefwaarde ratio (midden klasse B)	Huidige ratio weerstandvermogen	Beschikbare ruimte reserve (in €)
Waterkeringen	2.167	1,70	A	1.485
Water	4.908	1,70	A	2.274
Zuiveren	4.815	1,70	A	2.310
Wegen	5.675	1,70	A	5.466
Totaal	17.564			11.536

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt in de ratio weerstandsvermogen.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Op basis van de berekende ratio weerstandsvermogen en bovenstaande tabel kan het weerstandsvermogen per programma als volgt worden geclassificeerd:

- Programma Waterkeringen: uitstekend
- Programma Water: uitstekend
- Programma Zuiveren: uitstekend
- Programma Wegen: uitstekend

4.7 Houdbare overheidsfinanciën

Een sluitende meerjarenbegroting vormt de basis voor houdbare waterschapsfinanciën. Houdbare waterschapsfinanciën vergen echter meer dan dat er tegenover alle lasten op de begroting ook voldoende baten staan. Vereist is dat het waterschap in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden heeft om de klappen te kunnen opvangen. Dit is voor waterschap Hollandse Delta het geval. Er is sprake van structureel sluitende begroting. Het weerstandsvermogen voor het programma zuiveren is ruim voldoende om de onderkende risico's op te vangen. Voor de overige programma's is het weerstandsvermogen uitstekend. Ten opzichte van voorgaande begrotingsjaren is de vaste schuld gestegen. Dit is het gevolg van de herstructurering van de leningenportefeuille, waarbij (aflossingsvrije) leningen met hoge rentes zijn overgesloten naar lossende leningen tegen de huidige lage marktrente. Hiermee heeft het waterschap bereikt dat de rentelast verlaagd is en dat de leningen een gelijkmatiger aflossingspatroon kennen. Waterschap Hollandse Delta is voor circa 87% gefinancierd met vreemd vermogen. Dit ligt in lijn met de andere waterschappen (op basis van vergelijkende cijfers over 2014, Bron financiële trendanalyse gemeenten, provincies en waterschappen van Deloitte, 25-2-2016). Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van het waterschap goed is.

4.8 Financiering

Het waterschap heeft in de loop der jaren investeringen (vaste activa) uitgevoerd, die vanwege hun meerjarige nut over meerdere jaren worden afgeschreven. In 2018 wordt € 106 miljoen aan investeringen uitgegeven, waarvoor in een aantal gevallen een bijdrage van derden wordt ontvangen (in totaal voor 2018 geraamd op € 52 miljoen). De afschrijvingen over 2018 worden begroot op € 22 miljoen (inclusief afschrijving agio). Een overzicht per activasoort is als bijlage 2 in deze begroting opgenomen.

Het waterschap financiert zijn taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen). Het verloop van de vaste schulden over 2018 is als bijlage 5 in deze begroting opgenomen.

Wet Fido

De regels voor een juiste toepassing van het aantrekken van vreemd vermogen zijn vastgelegd in de Wet Financiering decentrale overheden, kortweg de Wet Fido. Deze wet heeft tot doel een solide financiering en kredietwaardigheid van decentrale overheden te bevorderen en in stand te houden. Om deze doelstellingen te kunnen toetsen, hanteert de wet twee instrumenten:

- De kasgeldlimiet voor de beperking van het renterisico op korte financieringen (<1 jaar);
- De renterisiconorm voor de beperking van het renterisico op lange financieringen (>1 jaar).

De kasgeldlimiet geeft aan tot welk bedrag lagere overheden hun activiteiten met korte middelen mogen financieren. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. Elk kalenderkwartaal wordt de gemiddelde korte schuld van de betreffende maanden getoetst aan de limiet. Voor 2018 bedraagt het begrotingstotaal € 170 miljoen zodat de kasgeldlimiet van waterschap Hollandse Delta uitkomt op een bedrag van € 39 miljoen (naar beneden afgerond). Hiervoor heeft het waterschap een kredietfaciliteit bij de NWB afgesloten. Op basis van de prognose zal deze faciliteit in 2018 niet worden overschreden.

Uitgangspunt voor het invoeren van een renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van lange geldleningen met het oog op een beperking van de renterisico's. Het bedrag aan aflossingen en het lening bedrag dat in aanmerking komt voor een renteherziening mogen in het betreffende jaar de renterisiconorm niet overschrijden. De renterisiconorm is 30% van het begrotingstotaal. De maximale herfinancieringsruimte (verplichte aflossing) voor 2018 is dus 30% van € 170 miljoen is € 51 miljoen). Het bedrag dat het waterschap moet aflossen (€ 15,4 miljoen) blijft hier ruim onder.

Renterisiconorm <i>(bedragen x € 1.000)</i>	2018	2019	2020	2021	2022
Renteherzieningen					
Reguliere aflossingen	15.433	15.956	14.343	15.474	15.806
Renterisico	15.433	15.956	14.343	15.474	15.806
Renterisiconorm 30% van € 170 miljoen	51.000	51.000	51.000	51.000	51.000
Ruimte onder de renterisiconorm	35.567	35.044	36.657	35.526	35.194

Schatkistbankieren

Op 5 februari 2014 is WSHD gestart met schatkistbankieren. Alle tegoeden in rekening-courant bij NWB boven het drempelbedrag moeten worden afgeroomd naar een rekening-courant van WSHD bij de Nederlandse schatkist. Het drempelbedrag is het tegoed dat WSHD maximaal buiten de schatkist aan mag houden op de rekening-courant bij NWB. Het drempelbedrag bedraagt voor WSHD 0,75% van het begrotingstotaal. In 2018 zal dit 0,75% van € 170 miljoen zijnde € 1,3 miljoen (in 2017 € 1,3 miljoen). Het gemiddelde per kwartaal op de rekening-courant bij NWB mag niet boven het drempelbedrag uitkomen. Over de benutting van het drempelbedrag zal WSHD rapporteren in de jaarstukken.

WSHD mag maximaal per dag de intradaglimiet bij de Nederlandse schatkist opnemen om betalingen te kunnen doen. De intradaglimiet voor WSHD bedraagt in 2018 € 5 miljoen (2017 € 5 miljoen). De hoogte van de intradaglimiet is gebaseerd op de gemiddelde hoogte aan betalingen over een jaar. WSHD kan de intradaglimiet zelf wijzigen.

Het is voor WSHD mogelijk om deposito's te plaatsen bij de Nederlandse schatkist als bekend is dat tegoeden gedurende langere tijd niet nodig zijn.

Financiële risico's

Bij het beheer van de liquiditeiten spelen renterisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico en valutarisico een rol. Voor het waterschap zijn de twee laatstgenoemde risico's niet aan de orde, omdat overheidsinstellingen slechts met eigen valuta werken. De inkomende en uitgaande geldstromen van de Cross Border Lease worden afgerekend in dollars zodat het waterschap hierover geen valutarisico loopt.

Het *renterisicobeheer* is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van vreemd vermogen hoger, respectievelijk dat de renteopbrengsten van activa lager, zijn dan een gewenst niveau. Zolang de rente op korte financieringsmiddelen lager is dan de rente op lange financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van korte middelen. De berekende grens van de kasgeldlimiet wordt hierbij als maximum aangehouden, tenzij er redenen zijn om hiervan tijdelijk af te wijken, bijvoorbeeld het verlaat opleggen van de omslagheffingen. Het aantrekken van kasgeldleningen kan een instrument zijn om binnen het maximum van de kasgeldlimiet te blijven. In het eerste halfjaar van 2017 is hiervan een aantal keer gebruik gemaakt.

Het *kredietrisicobeheer* (of debiteurenrisico) is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie als gevolg van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. Dit risico wordt zoveel mogelijk beperkt door het voeren van een strak invorderingsbeleid met de uiteindelijke inschakeling van deurwaarders. Waterschap Hollandse Delta heeft deze taak ondergebracht bij het Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW).

Het *liquiditeitenrisicobeheer* is het beheersen van risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitenplanning en meerjareninvesteringsplanning waardoor de financieringskosten hoger kunnen uitvallen. De beheersing van dit risico is afhankelijk van de hardheid van de cijfers die in de meerjarenbegroting zijn opgenomen.

Rentevisie

Renteomslag

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de rentekosten moeten worden toegerekend aan de beleidsproducten. Deze toerekening vindt plaats via de renteomslag. Het renteomslagpercentage (rekenrente) wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de verwachte boekwaarde van de vaste activa per 1 januari. Het renteomslagpercentage wordt naar verwachting 2,62%. In de Programmabegroting 2017-2021 was de renteomslag 2,27%.

Rente kortlopende leningen

Voor 2018 verwacht het waterschap dat de rente 0,50% is (2017 0,25%). Vanaf 2019 wordt rekening gehouden met een rente van 0,75% en vanaf 2020 structureel 1,00%

Rente langlopende leningen

De verwachting is dat de rente voor langlopende leningen in 2018 2,55% (2017 2,55%) zal zijn. Medio 2017 bedroeg de rente 1,60% (medio 2016 1,49%).

De totaal begrote rentelast komt in 2018 uit op € 6,768 miljoen. In de reserve rente egalisatie zal een bedrag van € 1,994 miljoen worden gestort.

Rentegevoeligheid

Als gevolg van de herstructurering van de leningenportefeuille in 2016 is een structureel voordeel van € 1.000.000 behaald. Dit voordeel wordt gerealiseerd door overschotten en tekorten op de te betalen en toe te rekenen rente ten opzichte van de begrote rentelast in de begroting 2016 ten gunste te brengen aan c.q. ten laste te brengen van de bestemmingsreserve rente egalisatie. De voor- en nadelen als gevolg van het verschil tussen de daadwerkelijke rentelast en de begrote

rentelast zijn daarmee afhankelijk van het daadwerkelijke rentepercentage waartegen een nieuwe lening wordt afgesloten. Bij het opstellen van de begroting wordt het te verwachten rentepercentage zo goed mogelijk geraamd maar wijzigingen zijn mogelijk. Wanneer de rente harder stijgt dan voorzien, kan dit gevolgen hebben voor de haalbaarheid van het structureel voordeel op de lange termijn.

Een indicatief rekeningvoorbeeld geeft het effect aan:

De gemiddelde financieringsbehoefte voor 2018 is € 43 miljoen. Een wijziging in het rentepercentage van 1% betekent een structureel hogere last van € 430.000.

Treasurybeheer

Het risicoprofiel van de financiering is laag. In de leningenportefeuille vaste schulden bevinden zich geen leningen met de mogelijkheid van een renteherziening.

Zoals hiervoor al aangegeven, worden krediet-, koers- en valutarisico's niet of nauwelijks gelopen. Forse mutaties in aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kortlopende financieringsmiddelen hebben invloed op het begrotingsresultaat.

De korte rente is nog steeds historisch laag (debetrente rekening-courant NWB juli 2017: 0,1%). Periodiek wordt bekeken welk deel van de kortlopende financieringsmiddelen wordt omgezet in geldleningen met een langere looptijd.

De omvang van de leningenportefeuille wordt per 1 januari 2018 geraamd op € 241 miljoen (1 januari 2017 € 257 miljoen) en de reguliere aflossing op € 15,4 miljoen (2017 € 15,7 miljoen). Er vinden in 2018 geen extra aflossingen plaats omdat daarvoor contractueel geen mogelijkheden bestaan.

Voor 2018 wordt de omvang van de in de loop van het jaar af te sluiten vaste geldleningen geraamd op € 15 miljoen. Voor 2017 zal geen lening meer worden aangetrokken. Als met het afsluiten van een geldlening in 2018 rekening wordt gehouden, is de omvang van de leningenportefeuille per 31 december 2018 € 241 miljoen. Mogelijk zal voor de in 2018 af te sluiten geldleningen, gebruik gemaakt gaan worden van de ruimte in krediet bij de Europese Investeringsbank (EIB). Van het op 5 juli 2016 afgesloten krediet bij de EIB ad € 120 miljoen, resteert nu nog € 90 miljoen.

Kort geld wordt aangetrokken in de vorm van een rekening-courant krediet, kasgeld- en call-geldleningen bij de huisbankier (NWB) of andere geldverstrekkers die voldoende kredietwaardig zijn.

Ter dekking van de financieringsbehoefte wordt de Verenigde Vergadering gevraagd het college van dijkgraaf en heemraden, conform het Treasurystatuut, bevoegd te maken tot:

- Het aangaan van kortlopende financieringsmiddelen (rekening-courant verhouding en kasgeldleningen) tot een bedrag van maximaal de kasgeldlimiet ad € 39 miljoen;
- Het aangaan van langlopende financieringsmiddelen tot maximaal € 15 miljoen.

Renteschema

In de notitie rente heeft de commissie BBV geadviseerd om het renteschema op te nemen in de paragraaf financiering van de begrotingen en jaarstukken. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Omschrijving			
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
a1	De externe rentelasten over lange financiering	5.402	
	Agio	1.171	
a2	De externe rentelasten over korte financiering	195	
			6.768
b	Externe rentebaten	-/-	
	<i>Saldo rentelasten en rentebaten</i>		6.768
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	
c3	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+	
		-/-	
	<i>Aan taakvelden toe te rekenen externe rente</i>		6.768
d1	Rente over eigen vermogen	+	
d2	Rente over voorzieningen	+	
	<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>		6.768
e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	6.753
f	Renteresultaat op het taakveld Treasury		15

4.9 Verbonden partijen

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de Programmabegroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. Het beleid ten aanzien van de verbonden partijen is vastgelegd in de Nota verbonden partijen welke door de Verenigde Vergadering is vastgesteld op 26 september 2013.

Een verbonden partij is een rechtspersoon waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in geval de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

4.9.1 Visie op verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, c.q. gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit, maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

4.9.2 Overzicht verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta heeft met veel participanten een relatie. Het is dan ook niet de bedoeling over elk van hen in dit kader te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in elk geval 2 vennootschappen, 4 gemeenschappelijke regelingen en 2 verenigingen.

Vennootschappen

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB)
2. Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden SUB-I BV (ZHEW)

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	5-mei-1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang WSHD	De deelneming van Hollandse Delta in deze AAA-bank bedraagt € 234.140 opgebouwd uit 1893 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 143 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.	
Bestuurlijk belang WSHD	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	1.399.000.000	1.507.000.000
-Vreemd vermogen	89.915.000.000	92.907.000.000
-Jaarresultaat	95.000.000	107.000.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's		
Overige informatie	In verband met de kapitaalseisen onder Bazel III heeft de bank begin 2011 besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse nettowinst. Op grond van de aangekondigde minimale eis voor de leverage ratio per 1 januari 2018 van vooralsnog 3% zal geen dividend meer worden uitgekeerd tot de bank aan deze minimeis voldoet. De nettowinst zal worden toegevoegd aan de algemene reserves.	

Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden SUB-I BV (ZHEW)

Vestigingsplaats	Dordrecht		
Rechtsvorm	Besloten Venootschap		
Ingangsdatum	17-sep-1998		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	ZHEW SUB-I bv is een 100% dochter van WSHD en is opgericht om het leasecontract van de cross border lease aan te gaan.		
Financieel belang WSHD	Een aandelenkapitaal van € 90.756 waarvan gestort € 18.151.		
Bestuurlijk belang WSHD	n.v.t.		
Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016	
-Eigen vermogen	2.130.000	1.426.000	
-Vreemd vermogen	9.184.000	7.738.000	
-Jaarresultaat	0	0	
Relatie met programma	Zuiveren		
Risico's			
Overige informatie	Binnen deze B.V. zijn deposito's ondergebracht die dienen voor de jaarlijkse leasebetalingen van de cross border lease.		

Gemeenschappelijke regelingen / verenigingen

1. Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)
2. Aquon
3. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
4. Het Waterschapshuis
5. Unie van Waterschappen (UvW)
6. Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)

Vestigingsplaats	Klaaswaal
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1-jan-2005
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De uitvoering van de belastingheffing en invordering van de waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling SVHW.
Financieel belang WSHD	De begroting van SVHW kent een complexe tariefstructuur met daarin een aantal historisch gegroeide aandachtspunten. Het Algemeen Bestuur van SVHW heeft in het verleden de wens uitgesproken om te komen tot een transparantere tariefstructuur met een duidelijkere relatie tot de afgenomen diensten en waarin de aandachtspunten zijn verholpen. In de vergadering op 12 april 2017 heeft het Algemeen Bestuur unaniem ingestemd met een wijziging van de tariefstructuur. Deze nieuwe tariefstructuur is verwerkt in de begroting 2018. Voor 2018 is de bijdrage aan de dienstverlening door SVHW begroot op € 4.854.000.
Bestuurlijk belang WSHD	Op 1 januari 2017 heeft SVHW 22 deelnemers. In 2016 is de stemverhouding gewijzigd. WSHD heeft 35,79% van de stemmen. Afgerond komt dit neer op 12 stemmen op een totaal van 33 (36,36%).

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)

Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	463.000	690.000
-Vreemd vermogen	4.392.000	5.490.000
-Jaarresultaat	43.000	227.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's		
Overige informatie		

Aquon

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1-jul-2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Aquon is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. Aquon levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. Aquon verzorgt voor WSHD en de andere deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang WSHD	Voor 2018 is de bijdrage voor de dienstverlening van Aquon begroot op € 3.308.000.	
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	2.447.564	1.165.101
-Vreemd vermogen	14.740.340	17.173.930
-Jaarresultaat	529.240	0
Relatie met programma	Water, Zuiveren en Algemene Beleidstaken	
Risico's	De eigenaren hebben een streep gezet onder het verleden, de nieuwe strategie en beleidslijnen ('Aquon2.0') is door allen onderschreven. De gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling is vastgesteld. Hiermee zijn de bestuurlijke risico's (zoals het risico van uittredende partijen) afgenomen. De nieuwe strategie koerst op efficiëntie en effectiviteitsverbetering van het onderzoeksbedrijf op de langere termijn door te investeren in een centraal geleide organisatie met name door het productieproces volledig te integreren op één locatie. De business case die hiertoe wordt opgesteld, zal inzicht geven in de vraag of met de benodigde investeringen ook de gewenste voordelen zullen worden behaald. Doortastende besluitvorming in de loop van 2018 is hierbij noodzakelijk omdat anders het risico wederom ontstaat dat deelnemers op zoek gaan naar alternatieven waarmee de continuïteit van Aquon wordt bedreigd.	
Overige informatie	In 2015 is een ombouwplan vastgesteld (1e fase)	

Aquon

	gericht op het terugdringen van de capaciteit en op het efficiënter inrichten van de organisatie. Dit plan moet binnen een periode van twee jaar leiden tot structureel lagere kosten en een betere dienstverlening aan de deelnemende waterschappen. De uitvoering van deze eerste fase is in 2016 voor een groot deel gerealiseerd. In 2016 is in samenwerking met alle deelnemende waterschappen een eensluidende toekomststrategie voor Aquon opgesteld. Kern van de gezamenlijke strategie: Aquon is voor de waterschappen een belangrijke schakel binnen de primaire werkprocessen en is hiermee een ketenpartner van en voor de waterschappen. De strategie is gericht op verdere ontwikkeling tot een efficiënte full service partner met een daarbij passende governance structuur. Het genomen besluit is richtinggevend voor het ombouwplan dat nu in uitvoering is. In 2018 zal op basis van een business case een keuze moeten worden gemaakt voor verdergaande centralisatie van de productie op één locatie waarmee verdergaande automatisering van het productieproces mogelijk wordt.
--	--

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1-sep-2011
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan onder de naam Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 met als doel het resterende slib uit het zuiveringsproces adequaat te verwerken.
Financieel belang WSHD	De in de GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSN Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSN NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 397 aandelen (per januari 2015 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). In september 2011 is dit belang overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 28% van het totale financiële belang binnen de GR. De GR ziet toe op de verwerking van het slib door HVC.
Bestuurlijk belang WSHD	Sinds 2016 nemen twee leden van WSHD zitting in het algemeen bestuur van de GR en neemt één lid zitting in het dagelijks bestuur van de GR.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	0	0
-Vreemd vermogen	68.017	54.506
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's		
Overige informatie	WSHD levert vanaf 2014 het secretariaat van de GR en begeleidt de P&C-cyclus. De juridische ondersteuning wordt geleverd door Delfland. De gemaakte kosten worden gelijkmatig verdeeld over de aandeelhoudende waterschappen.	

Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1-jul-2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT-programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang WSHD	De in de HWH begroting 2018 vastgestelde bijdrage van Hollandse Delta bedraagt € 842.466.	
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	1.273.317	-10.045
-Vreemd vermogen	7.438.213	9.636.169
-Jaarresultaat	-194.589	-32.873
Relatie met programma	Bedrijfsvoering	
Risico's	Met de inwerkingtreding van de nieuwe Gemeenschappelijke regeling per 1-1-2015 worden programma/project-specifieke risico's door de deelnemers aan het betreffende programma/project gedragen. Dit betreft het zogenaamde 'loden deur' principe. Naast project specifieke risico's zijn er ook programma overstijgende risico's die het geheel van Het Waterschapshuis betreffen. Voorbeelden hiervan zijn het risico van uittreding van een waterschap en de invulling van projectcapaciteit. Op grond van art. 41 van de Gemeenschappelijke regeling zullen de waterschappen er zorg voor dragen dat het Waterschapshuis te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan de verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.	
Overige informatie	Het Waterschapshuis is een organisatie die is opgebouwd uit een algemeen deel (bedrijfsvoering), waarvan de kosten door alle deelnemers worden gedeeld. Daarnaast is er een deel waarin waterschappen facultatief participeren (projecten) en zijn er collectieve projecten waarin alle aan de GR deelnemende waterschappen participeren.	

Het Waterschapshuis

	Het Waterschapshuis bestaat uit een vaste kern van medewerkers, die zorgt voor instandhouding. Daarnaast is er een flexibele schil van medewerkers voor de invulling van de programma's. Om vraag en aanbod goed op elkaar af te stemmen is besloten om vanuit een meerjarenprogramma te werken. Het Waterschapshuis is in essentie een 'IT-projecten-fabriek': Het Waterschapshuis verricht alleen maar activiteiten en projecten in opdracht van, voor en door waterschappen. Onder alle projecten, collectief of facultatief, liggen dus opdrachten van (groepen van) waterschappen.
--	---

Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	1-jan-1927
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse waterschappen zijn verenigd in de Unie van Waterschappen. De Unie behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de regering, internationale instanties, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt deel in veel overleg- en adviesorganen en is betrokken bij de ontwikkeling van het rijksbeleid, regelgeving en beleidsnota's voor waterbeheer. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten. De Unie opereert op basis van de volgende visie: • De Unie wil leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer, in zowel nationale als internationale context, met als doel: duurzaam waterbeheer. • De Unie is een inspirerende gesprekspartner over regionaal waterbeheer en dus aanwezig op plekken waar belangrijke besluiten worden genomen. • De Unie excelleert in strategisch netwerken, speelt adequaat in op veranderingen, neemt initiatieven, is communicatief in het inspireren en verbinden en kent de 'ins and outs' van de Haagse en Brusselse bureaucratie. Het Uniebureau anticipeert op veranderende wensen van waterschappen, veranderende maatschappelijke vraagstukken en toenemende internationalisering. De beoogde proactieve inzet van het Uniebureau, als ondersteuner van het bestuur, wordt bereikt met een organisatiestructuur die op samenwerking is gericht.
Financieel belang WSHD	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. De bijdrage voor 2018 wordt geraamd op ca. € 565.000.
Bestuurlijk belang WSHD	Het hoogste orgaan van de Unie van Waterschappen is

Unie van Waterschappen

	de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting. De ledenvergadering vergadert 4 keer per jaar. Uit de ledenvergadering worden de leden van het bestuur gekozen. Formele besluitvorming vindt plaats in het bestuur en in de ledenvergadering. Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben. Per beleidsterrein wordt in de commissie het beleid van de Unie voorbereid en deels vastgesteld. De bestuurlijke commissies worden geadviseerd door ambtelijke werkgroepen. Hierin heeft een beperkt aantal waterschapsmedewerkers zitting.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	-169.857	718.128
-Vreemd vermogen	11.700.521	11.110.404
-Jaarresultaat	-982.501	887.985
Relatie met programma	Algemene beleidstaken	
Risico's		
Overige informatie	In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben. In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6.013.268.	

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen

Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	22-dec-1910
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen. Zij verricht al datgene dat in het belang is of kan zijn voor een goede taakuitoefening door de aangesloten waterschappen. De volgende waterschappen zijn aangesloten: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta en waterschap Rivierenland.
Financieel belang WSHD	De eventuele bijdrage voor 2018 moet nog worden

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen

	vastgesteld. In het verleden bedroeg deze € 1.400 per jaar.	
Bestuurlijk belang WSHD	De dijkgraaf van waterschap Hollandse Delta is voorzitter van de VZHW. Ook de secretariaatsfunctie wordt vanuit Hollandse Delta ingevuld. Er worden 4 vergaderingen per jaar gehouden. Daarnaast wordt regelmatig overlegd met de Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland en de HID van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	19.453	23.061
-Vreemd vermogen	0	0
-Jaarresultaat	-4.402	3.608
Relatie met programma		
Risico's		
Overige informatie		

De VV heeft op 29 september 2016 besloten tot vaststelling van het liquidatieplan en daarmee formeel besloten tot opheffing van de gemeenschappelijke regeling Groenbeheer Hoeksche Waard per 1 januari 2017. Daarnaast is in 2016 een afkoopsom betaald aan het Streekarchief Voorne Putten en Rozenburg voor uittreding uit de gemeenschappelijke regeling per 1 januari 2018. Beide gemeenschappelijke regelingen zijn daarmee in 2018 geen verbonden partijen meer.

Indirect verbonden partijen

Naast de partijen die voldoen aan de definitie verbonden partij, zijn er ook partijen waar WSHD indirect mee verbonden is, oftewel de indirect verbonden partijen. Bij deze partijen is er wel sprake van een financieel belang maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang bijvoorbeeld omdat de deze partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

Indirect verbonden partijen:

1. NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (N.V. HVC)
2. Stowa
3. Muskusrattenbeheer (MBR)

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

Vestigingsplaats	Alkmaar
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Ingangsdatum	1-jan-2010
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	HVC is verantwoordelijk voor het duurzaam afvalbeheer van haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen). Daarnaast produceert HVC duurzame energie. Deze wordt geleverd aan gemeenten, waterschappen, bedrijven en particulieren.
Financieel belang WSHD	Gezamenlijk bezitten Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland 397 aandelen (per januari 2014 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). Vanaf 1 januari 2010 zijn deze

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

	aandelen in beheer van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009.	
Bestuurlijk belang WSHD	De GR is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van HVC.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	81.849.000	89.440.000
-Vreemd vermogen	81.849.000	860.654.000
-Jaarresultaat	13.476.000	7.575.000
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's	De waterschappen hebben via de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 hun voormalige belangen in DRSH Zuiveringsslib NV ondergebracht bij de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De waterschappen staan vanaf hun toetreding garant voor de financiering van de activiteiten die HVC voor de waterschappen uitvoert. In het B-plusaandeelhouderschap dat in 2013 van kracht is geworden, heeft de garantstelling ook betrekking op financiering van investeringen ter verduurzaming van de activiteiten die voor de waterschappen worden uitgevoerd. Zo wordt een deel van de financiering (c.q. de daarvoor benodigde garantstelling) van de bio-energiecentrale (BEC) in Alkmaar aan de waterschappen toegerekend aangezien de BEC de groene elektriciteit levert ten behoeve van de bedrijfsvoering van de slibverbrandingsinstallatie (SVI). Een verdere aanpassing c.q. uitbreiding van de garantstelling vindt alleen plaats na besluitvorming door de GR over (financiering van) nieuwe investeringen ten behoeve van de waterschappen. De betrokken waterschappen zijn ieder hoofdelijk aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 29,2 miljoen (31 december 2017) en de schuldpositie voor de BEC (€ 5,4 miljoen). In 2018 zal een oude lening van € 5 miljoen worden afgelost. Daartegenover zal in 2018 voor € 8 miljoen aan nieuwe leningen worden aangetrokken. De aandeelhouders B staan naar rato garant voor de leningen ten aanzien van de Slibverbrandingsinstallatie, voor de BEC is de garantstelling circa 12% van het totaal, naar rato van de aandelenverhouding tussen aandeelhouders A en B. Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de gemeenschappelijke regeling. In 2018 is dit een bedrag van € 291.510. Hollandse Delta krijgt hiervan € 81.505 toebedeeld.	
Overige informatie	HVC heeft samen met het Brabantse SNB in februari 2015 een overeenkomst getekend met de Belgische firma EcoPhos voor het terugwinnen van fosfaat uit de vliegash van de slibverbrandingsinstallaties in Dordrecht (HVC) en Moerdijk (SNB). De vergunningverlening voor de slibasverwerking heeft vertraging opgelopen. De start van de terugwinning wordt niet voor 2019 verwacht.	

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

	In 2016 is in opdracht van de GR een strategisch onderzoek gestart naar de mogelijkheden tot opvolging van de huidige Slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht, welke rond 2028 het einde van haar levensduur bereikt. Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met Waternet en Hollands Noorderkwartier en in overleg met SNB en de andere Nederlandse waterschappen.
--	--

Stichting toegepast onderzoek waterbeheer (STOWA)

Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)	
Rechtsvorm	Stichting	
Ingangsdatum	13-sep-1971	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven van de regionale waterbeheerders goed uit te voeren.	
Financieel belang WSHD	De bijdrage voor 2018 bedraagt naar verwachting € 467.000.	
Bestuurlijk belang WSHD	In het bestuur van de STOWA zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers. Momenteel is WSHD niet direct vertegenwoordigd in het STOWA bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2015	31-dec-2016
-Eigen vermogen	6.522.000	6.592.000
-Vreemd vermogen	2.017.000	2.004.000
-Jaarresultaat	-70.000	-1.266.000
Relatie met programma	Waterkeringen, Water, Zuiveren en Algemene Beleidstaken	
Risico's		
Overige informatie	Enkele onderwerpen, die momenteel vanuit STOWA worden opgepakt, gestimuleerd of ondersteund: • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Energie- en grondstoffenfabriek, Platform Water en Energie) • Integrale oplossingen in de waterketen (bijv. medicijnresten, Expertgroep Waterfabriek) • Innovatie in de waterveiligheid (o.a. MLV, dijken op veen) • Normering regionale waterkeringen (overstromingsklassen) • Inspectie waterkeringen (Handboek) • Expertgroep Windturbines en Waterkeringen (kennisuitwisseling) • Expertisenetwerk Pijpleidingen (kennisuitwisseling) • Kennisplatform Risicobeheersing (kennisuitwisseling) • Innovatie in het Waterbeheer (flexibel peilbeheer, visvriendelijke gemalen)	

Muskusrattenbeheer (MRB)		
Vestigingsplaats		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor 'gemene rekening'	
Ingangsdatum	1-jul-2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De bestrijding van 'muskus- en beverratten' is per 01 juli 2011 een taak van de waterschappen geworden. Namens de waterschappen Rijn en IJssel (10,4%), Vallei en Veluwe (18,2%), Rivierenland (47,5%) en Hollandse Delta (23%) is de organisatie en uitvoering ondergebracht bij waterschap Rivierenland.	
Financieel belang WSHD	De voorlopige bijdrage voor 2018 wordt geraamd op € 1.704.000.	
Bestuurlijk belang WSHD	Er vindt bestuurlijk overleg plaats.	
Financiële kerncijfers: -Eigen vermogen -Vreemd vermogen -Jaarresultaat		
Relatie met programma	Waterkeringen	
Risico's		
Overige informatie	Financieel verrekenmodel 1. Waterschap Rivierenland stelt voor de kosten van de werkzaamheden, genoemd in artikel 3, vooraf jaarlijks een begroting op. 2. De te verrekenen kosten vloeien voort uit de jaarrekening van waterschap Rivierenland. 3. Het bepaalde in dit artikel is van toepassing bij het vaststellen van de financiële verhoudingen tussen de waterschappen in geval van verrekening van de kosten die met deze overeenkomst zijn gemoeid, en in geval van het opstellen van een liquidatieplan bij opzegging of beëindiging van de overeenkomst. 4. De waterschappen nemen deel voor: a. wat betreft waterschap Rijn en IJssel voor 10,4%, b. wat betreft waterschap Vallei en Veluwe voor 18,2%, c. wat betreft waterschap Hollandse Delta voor 23,9%, d. wat betreft waterschap Rivierenland voor 47,5%. Genoemde percentages gelden eveneens voor de onderlinge verrekening van financiële gevolgen van risico's. Onder deze risico's worden in ieder geval verstaan de risico's die waterschap Rivierenland loopt in de bijzondere situaties, zoals genoemd in artikel 10 van de overeenkomst. Genoemde vooraf vastgestelde percentages zullen vervolgens jaarlijks worden toegepast op de door waterschap Rivierenland daadwerkelijk te dragen kosten en de financiële gevolgen van risico's.	

4.10 Bedrijfsvoering

4.10.1 Algemeen

Formatie en bezetting

De formatie van Hollandse Delta is per 1 januari 2018 vastgesteld op 506,01 formatieplaatsen (formatie per 1 januari 2017 was 515,61 formatieplaatsen). Op basis van het aantal formatieplaatsen en het maximum van de loonschalen zijn de personeelskosten bepaald (zie bijlage 6). Hierin zijn verwerkt:

- de afronding van de reductie van 22 formatieplaatsen als gevolg van de afronding van het HWBP-programma in 2018 (tot en met 2017 waren reeds 12,67 formatieplaatsen ingeleverd);
- de 2% efficiencykorting ter grootte van € 700.000 waartoe besloten is in 2017.

	Formatie in fte
Directieraad	2
Financiën	28,52
Personeel & Organisatie	9,85
Bestuurlijke & Juridische Zaken	36,92
Vergunningverlening	23,62
Handhaving	14,05
Zuiveren en Onderhoud	92,07
Plannen & Regie	49,28
Projecten & Uitvoering	65,0
Beheer & Operatie	112,81
Advies & Automatisering	71,89
Totaal	506,01

Ziekteverzuim

In 2017 is sprake van een stijging van het langdurig verzuim. Eén van de oorzaken is het stijgen van de gemiddelde leeftijd. De ingezette activiteiten om tot een daling te komen, zijn geïntensiveerd. Het streven is om het gemiddelde terug te brengen naar minder dan 5,0%.

Inhuur

Hollandse Delta beschikt over een flexibele schil voor de opvang van pieken in het werk als gevolg een tekort aan capaciteit en/of kennis. In dit onlosmakelijk onderdeel van de arbeidsorganisatie wordt voornamelijk gebruik gemaakt van inhuur.

Ten behoeve van de uitvoering van projecten wordt eveneens een beroep gedaan op inhuur. In 2018 bedraagt het inhuurbudget € 4.036.000. Ten opzichte van 2017, waar het totale inhuurbudget in de begroting € 6.242.000 bedroeg, betekent dit een daling van € 2.206.000.

Mobiliteit

Met de introductie van de aanstelling in algemene dienst is doorstroom naar andere functies eenvoudiger geworden en wordt deze ook gestimuleerd. Dit komt mede tegemoet aan de wens om medewerker de mogelijkheid te bieden om invulling te geven aan de eigen loopbaan. Een en ander leidt tot een toename van het aantal wervingsactiviteiten.

Organisatieontwikkeling

Organisatieverandering is een continu proces binnen Hollandse Delta. De strategische personeelsplannen (SPP) zijn leidend voor de personele invulling van deze ontwikkel-/verandertrajecten. Ook hier is de voornoemde mobiliteit een belangrijk instrument.

Trainees

Het programma Verjongen & Verkleuren draagt bij aan de lange termijn personeelsvoorziening voor Hollandse Delta. In dit kader wordt het traineeprogramma "Waterschapstalent, heb jij het?" in 2018 gecontinueerd.

Management Development (MD)

Het MD-programma is een vast onderdeel in de samenwerking tussen management en directie. Onderwerpen in het programma zijn samenwerking, communicatie en leiderschap. Ieder jaar wordt in samenspraak met de directie en het management de inhoud van het programma bepaald.

Integriteit

Het programma met dilemmatrainingen voor medewerkers is een jaarlijks terugkerend onderdeel. De huidige versie is aan een revisie toe en krijgt in 2018 een nieuwe invulling.

4.10.2 Cross Border Lease

Algemeen

Op 1 oktober 1998 is door een van de rechtsvoorgangers van WSHD, het voormalig Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden (ZHEW), een Cross Border Lease-transactie (CBL) afgesloten met een investeerder in de Verenigde Staten (Wells Fargo Bank) en de Nederlandse Waterschapsbank en ABN AMRO bank voor de lease van 20 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). De CBL-constructie betreft een overeenkomst over de verkoop en huur van 20 rwzi's verspreid in het gehele beheersgebied. Met deze constructie is in 1998 een eenmalig financieel rendement behaald van circa € 15 miljoen. Met dit bedrag is een reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct zuiveren van afvalwater. De voornaamste reden voor de buitenlandse investeerder om een CBL-transactie aan te gaan, is het verkrijgen van versnelde afschrijvingsmogelijkheden op basis van fiscale regelgeving in de Verenigde Staten, waardoor belastbare winsten tijdelijk worden uitgesteld. Het rentevoordeel dat door dit uitstel van betaling ontstaat, is de winst voor de investeerder. Bij het aangaan van de overeenkomst is geregeld dat beide partijen (de investeerders en voormalig ZHEW) het winstvoordeel delen.

Het totaal geïnvesteerd vermogen in de CBL-constructie bedraagt ongeveer € 365 miljoen. De CBL is verdeeld over drie trusts met verschillende looptijden. Aan het einde van de looptijden vloeit het eigendom van de installaties door middel van het uitoefenen van een koopoptie weer terug naar WSHD.

De CBL-constructie is dusdanig opgezet dat hierdoor geen verstoring van de bedrijfsvoering plaatsvindt en er geen nieuwe financiële consequenties ontstaan. Het beheer en onderhoud en verzekering van betreffende CBL-installaties vindt op een zelfde wijze plaats als voor installaties die niet onder de CBL vallen.

Toelichting op de constructie

De Amerikaanse investeerder heeft in 1998 een bedrag van circa € 365 miljoen betaald voor de overname van de rwzi's. Het financiële voordeel dat met deze transactie behaald is, is 50/50 gedeeld met de Amerikaanse investeerder en bedroeg voor beide partijen circa € 15 miljoen. Met dit gerealiseerde resultaat is de reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar, tot en met 2018, een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater.

Uiteraard is het uiteindelijk de bedoeling dat én WSHD het eigendom van de rwzi's terugkrijgt én de investeerder het geïnvesteerde bedrag terugkrijgt. De wijze waarop dat plaatsvindt, is contractueel vastgelegd. Van het ontvangen investeringsbedrag is circa € 230 miljoen op depositorekeningen gezet bij de RBS, als rechtsopvolger van ABN AMRO bank (Series A Deposit, circa € 207 miljoen) en de Nederlandse Waterschapsbank (Series B Deposit, circa € 23 miljoen). Over de Series B Deposit (€ 23 miljoen bij NWB) kan in principe vrij beschikt worden. Om die reden is dit deposito opgenomen in de balans van WSHD. Over de Series A Deposit (€ 207 miljoen bij RBS) kan niet vrij beschikt worden, waardoor dit deposito destijds niet in aanmerking is gekomen

voor opname in de balans. Bij het aangaan van het contract is dit een eis van de investeerder geweest om meer zekerheid te hebben over de daadwerkelijke betaling van de leasetermijnen.

Vanaf 1998 worden hiervan jaarlijks de contractueel verplichte leasebetalingen aan de investeerder vast (Series A and B Deposit Agreement). Inmiddels is vanaf 1998 in totaal een bedrag van ongeveer € 180 miljoen aan leasebetalingen gedaan van beide deposito's. Op de depositorekeningen resteert momenteel nog ongeveer € 50 miljoen. Dit bedrag zal tot aan het einde van de looptijden van de verschillende trusts middels leasebetalingen aan de investeerder worden voldaan. De hoogte van de bedragen van deze leasebetalingen liggen per installatie contractueel

Uitoefening van de koopoptie

In de periode 2018-2022 eindigen de looptijden van de drie trusts. Trust I eindigt per 5 januari 2018. Contractueel is bepaald dat WSHD dan een koopoptie kan uitoefenen door middel van een onherroepelijke schriftelijke kennisgeving. WSHD dient de koopoptie uit te oefenen met betrekking tot de gehele property (dat wil zeggen alle drie de trusts tegelijk). Aangezien WSHD penvoerder van het contract als geheel is én een garantieovereenkomst is aangegaan, moet WSHD deze kennisgeving tot uitvoering van de koopoptie afgeven namens de drie betrokken waterschappen. De kennisgeving moet vergezeld gaan van een kopie van een besluit van de dagelijkse besturen van WSHD, WSRL en HHSK ter goedkeuring van de uitoefening van de koopoptie. De bestuursbesluiten tot uitoefening van de koopoptie zijn in het voorjaar van 2017 door de dagelijkse besturen van WSHD, WSRL en HHSK genomen.

Risico's

Het is lastig om in financieel roerige tijden aan te geven wat in de toekomst risico's zijn van bepaalde instellingen of landen. Op dit moment heeft de Nederlandse Waterschapsbank een triple A rating bij zowel Moody's als Standard en Poor's. RBS heeft een rating van A3/positive bij Moody's en BBB+/stable bij S&P. Amerikaanse Staatsobligaties zijn nog steeds gewild en gelden al sinds jaar en dag als een veilige belegging. Het blijft uiteraard niet te voorspellen wat er in de toekomst op de financiële markten zal gebeuren. Wel kan geconcludeerd worden dat WSHD zich met de bestaande CBL-constructie géén risicovolle producten, beleggingen of derivaten heeft aangemeten. Resumerend kan worden geconcludeerd dat WSHD in de volgende gevallen een risico loopt:

1. Faillissement van de Verenigde Staten;
2. Faillissement van RBS of de Nederlandse Waterschapsbank;
3. Een daling van de rating onder de norm zoals overeengekomen in de overeenkomst;
4. Het niet naleven van de beheersaspecten van het CBL-contract.

Ten aanzien van de eerste twee risico's kan gesteld worden dat deze buiten onze beheersing vallen. Overigens worden deze risico's klein geacht. Ten aanzien van het derde risico zijn de beheersaspecten vastgelegd in een handleiding CBL met uitgebreide werkbeschrijvingen.



4.11 EMU-saldo

De waterschappen zijn in het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) verplicht financiële informatie op kwartaalbasis te verstrekken aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In de programmabegroting is deze verplichte informatie eveneens opgenomen.

Ten behoeve van deze gegevensverstrekking is er een convenant afgesloten tussen de waterschappen en het CBS. Deze informatie wordt door het CBS onder andere gebruikt voor de verplichte aanlevering van kwartaalinformatie over overheden aan de Europese Commissie.

4.11.1 Opbouw EMU-saldo

Omschrijving (bedragen x € 1.000)		Begroting 2017 incl wijz.	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging/onttrekking aan de reserves	-1.543	170	-655	-231	343	1.414
2	Invloed investeringen						
2a	bruto investeringsuitgaven	min	75.471	52.716	39.869	24.436	25.465
2b	investeringsbijdragen van derden	plus	49.191	15.044	2.397	700	18.000
2c	verkoop mva en iva	plus					
2d	afschrijvingen	plus	20.567	22.080	21.605	22.474	22.373
3	Invloed van voorzieningen						
3a	toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	plus	346	352	346	356	355
3b	onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	min					
3c	betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	min	744	764	749	740	736
3d	evt. externe vermeerderingen van voorzieningen	plus					
4	invloed reserves						
4a	evt. betalingen rechtstreeks uit reserves	min					
4b	evt. externe vermeerderingen van reserves	plus					
5	Deelnemingen en aandelen						
5a	boekverlies	plus					
5b	boekwinst	min					
Geraamd EMU-saldo WSHD		-7.654	-15.834	-16.925	-1.877	13.843	15.940
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macroreferentiewaarde		-23.400	-23.400	-23.400	-23.400	-23.400	-23.400
Verschil (+ = ruimte; - = tekort)		15.746	7.566	6.475	21.523	37.243	39.340

De gepresenteerde cijfers van de begroting 2017 betreffende de bijgestelde begroting na Burap 1 inclusief de budgetoverheveling vanuit de Jaarstukken 2016. Het gepresenteerde saldo van baten en lasten na bestemming is het resultaat van Burap 1-2017.

4.11.2 Toelichting op EMU-saldo

De vier Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) zijn er samen verantwoordelijk voor dat Nederland gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) moeten de vier overheden samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent vanuit de Europese Unie wordt gesteld, waaronder het EMU-saldo. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren, hebben de waterschappen,

net als de andere overheden, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Het financieel akkoord loopt tot en met 2017. Doordat de kabinetsformatie op het moment van het opstellen van de begroting nog niet was afgerond, zijn er nog geen afspraken gemaakt over de verdeling van het EMU-saldo. De verwachting is dat de afspraken voor 2017 worden doorgetrokken naar 2018. Dit betekent dat de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) in 2018 gezamenlijk een maximaal aandeel in het EMU-tekort mogen hebben van 0,3% BBP. Deze ruimte is niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen. Als referentiewaarde wordt uitgegaan van de jaren 2014 en 2015 waarin de ruimte wel nader was verdeeld. De waterschappen gezamenlijk hadden hierin een ruimte van 0,06%.

Vanuit de Unie van Waterschappen (UvW) wordt geadviseerd om ook voor 2018 te blijven werken met de systematiek van referentiewaarden. In 2017 heeft de Unie voor WSHD een referentiewaarde van € 23,4 miljoen als indicatie voor het toegestane EMU-tekort afgegeven. Vanwege het ontbreken van nadere informatie voor 2018 wordt deze referentiewaarde ook gehanteerd in de begroting voor 2018.

4.12 Duurzaamheid

Waterschap Hollandse Delta streeft ernaar om zijn taken op een duurzame wijze uit te voeren. In uw vergadering van 30 juni 2016 is het Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016 - 2019 vastgesteld. Hiermee zijn de doelstellingen en maatregelen vastgesteld op het gebied van energie-efficiency en productie, vermindering uitstoot van broeikasgassen en inkoop binnen alle programma's.

Wat willen we bereiken in 2018-2022

Programma Waterkeringen

Beleidsdoelstellingen:

Energiegebruik voor maaien en afvoeren is per 2019 met 10 – 20% teruggebracht t.o.v. 2015

- Maaiwerk wordt meer energie-efficiënt aanbesteed.
- Waar mogelijk wordt begrazen toegepast in plaats van maaien.
- Hergebruik maaisel door slimmer afvoeren.

CO2 reductie door per 2018 voor te schrijven dat maaisel duurzaam wordt verwerkt

- Onderzoek wordt uitgevoerd en plan wordt opgesteld.

In 2017 maakt WSHD op 2 plekken gebruik van innovatief dijkbeheer

- Uitvoeren pilots drones/remote sensing.
- Introductie Standardized Precipitation Index (SPI).

In 2018 worden zonnepanelen en/of windmolens op 5 waterkeringen toegestaan

Programma Water

Beleidsdoelstellingen:

Vanaf 2017 wordt de efficiency van het totaal energieverbruik met 2% per jaar verbeterd

- Opstellen businesscase voor (gezamenlijk met waterketenpartners) stimuleren maatregelen door derden/burgers.
- Onderzoeken mogelijkheden waterberging op/in agrarische percelen.
- Reduceren energieverbruik/CO2 reductie.
- Reduceren diesilverbruik.
- Reduceren energieverbruik gebouwen.
- Pilot onderzoek onnodige doorspoeling.
- Toepassen duurzame verlichting.

Verder optimalisatie watersysteem op water-, energie en grondstoffengebruik per 2016

- Waterbalans opstellen voor 2 bemalingsgebieden en opstellen optimalisatie-advies
- Onderzoek naar implementatie "Smart Polder".
- Breed onderzoek naar verbruik en winning energie uit grondstoffen.

In 2018 zijn opties om energie te produceren uit biomassa onderzocht

- Bureau studie uitvoeren; uitvoeren pilot en vervolgens uitrollen.

Circulair gebruik bouwmaterialen bij onderhoud en renovaties op gemalen per 2017

- Implementeer hergebruik restproducten.
- Implementeer gebruik grondstoffen met verkleinde CO2-footprint.

In 2019 zijn 3 doorspoelgemalen energieneutraal als pilot voor geheel gebied

- Optimaliseren doorspoelgemalen.
- Onderzoeken energieopwekking inlaat Bernisse.
- Realiseren e-opwekking.

Toekomstbestendig watersysteem in relatie tot klimaat-adaptatie

- Meedoen en betrokken blijven bij initiatieven van gemeenten
- Breder kader betrekken bij invulling primaire taak

Programma Zuiveren

Beleidsdoelstellingen:

In 2020 is energie-efficiency binnen het eigen zuiveringsproces met 8% verbeterd t.o.v. 2016

- WKK Dokhaven vervangen door HR motoren.
- Optimaliseren beluchters bij vervanging en nieuwbouw.
- Optimaliseren aanvoer en transport naar awzi's.
- Warmtelevering Sluisjesdijk aan warmtenet.
- Riothermie/warmte uit rioolwater onderzoeken.

In 2020 is eigen energieproductie 40% van het totale verbruik

- In 2020 wordt 5 – 10% van het eigen energiegebruik duurzaam opgewekt.
- Per jaar wordt 2% extra biogas geproduceerd.
- In 2019 levert HVC 15 – 25% van de duurzame energieproductie.
- WSHD heeft altijd 3 proeftuinen in het beheersgebied, gericht op duurzaamheidsdoelstellingen.

In 2019 is de op chemicaliën gebaseerde milieubelasting met 5-10% verlaagd

- Milieubelasting van het huidige chemicaliëngebruik wordt bepaald; vervolgens onderzoeken biobased alternatieven.
- Optimaliseren van polymeergebruik door geïnstalleerde meetinstrumenten.

In 2019 betere verwaarding van grondstoffen in afvalwaterketen

- Fosfaat teruggewinning met Ecophosroute.
- Haalbaarheidsonderzoek naar bio plastics uit rwzi Dordrecht wordt uitgevoerd.
- Onderzoek naar synergie rwzi en mestverwerking rwzi Goeree uitvoeren.
- Haalbaarheidsonderzoek uitvoeren effluent rwzi's als zoetwatervoorziening agrariërs.
- Optimaliseren aanvoer en transport rwzi's, waarbij stromen zo veel mogelijk worden gescheiden.

In 2019 positiebepaling t.a.v. brongerichte aanpak nieuwe stoffen (medicijnresten, micro-plastics)

- In beeld brengen aanvoer en afvoer medicijnen op rwzi's; vervolgens strategie bepalen.
- Actieve deelname aan projecten KWR/STOWA en landelijke ontwikkelingen volgen.
- In kaart brengen van de zogenaamde "hotspots" (in- en uitgaande medicijnen op rwzi's) binnen ons waterschap

Programma Wegen

Beleidsdoelstellingen:

In 2019 reductie energiegebruik openbare verlichting van 10 – 20 % t.o.v. 2015

- Streven naar minimaal acceptabele omvang openbare verlichting.
- Vervangen openbare verlichting door LED.
- Inzetten van alternatieven voor verlichting waar mogelijk.

In 2019 wordt 20 – 30 % van de wegbermen ecologisch beheerd

- Opstellen Bermbeheerplan.
- Opstellen monitoringsplan voor maatregelen die voortkomen uit Bermbeheerplan
- Monitoren maaien en afvoeren.
- Implementeren en monitoren andere maatregelen dan maaien en afvoeren.
- Energieneutraliteit als eis in maaibestek opgenomen.

In 2019 pilot met energieopwekking uit wegverharding en/of bermen

- Uitvoeren pilot.

In 2019 is zoutgebruik (kg/strooibeurt) met 10 – 20% gereduceerd t.o.v. gemiddelde afgelopen 10 jaar

- Zoutgebruik optimaliseren door aanpassing gr/m2 of strooibreedte.
- Optimaliseren wijze van strooien.
- Uitgangspunten strooirode herzien.

Stimuleren hergebruik asfalt

- Onderzoek naar het hergebruik van asfalt om normering te kunnen vaststellen voor het mengsel van asfalt bij aankoop resp. het speelveld te leren kennen t.b.v. afvoereisen in bestekken.

Reductie van CO2 door toepassing van nieuwe materialen bij wegaanleg als alternatief voor traditioneel asfalt

- 0-meting van CO2-uitstoot bij productie nieuw (traditioneel) asfalt.

Overige Beleidstaken

Beleidsdoelstellingen:

10 – 20% reductie bedrijfskilometers met auto

- Bedrijfskilometers reduceren d.m.v. "Mobiel werken".
- Overige gereden kilometers reduceren.

10 - 20% minder bedrijfsauto's op diesel/benzine in 2019

- Aanschaf nieuwe "groene" auto's in wagenpark.
- Oplaadpalen e-auto's op steunpunten aanleggen.

Duurzame aanbesteding en inkoop toegepast

- Duurzaamheid is aantoonbaar expliciet gemaakt in besluitvormingsproces bij aanbesteding en/of inkoop.
- Toetsing aanwezigheid duurzaamheidsparagraaf bij besluitvormingsprocessen.
- Kennisontwikkeling op het gebied van duurzaamheid stimuleren, onder meer door toepassing Duurzame GWW.

10 – 20 % reductie van het grondstoffengebruik (energie, koffiebekers, papier etc.)

- Zichtbaar maken en optimaliseren van grondstoffengebruik.

Eigen energieopwekking

- Verkennen, selecteren en (laten) ontwikkelen van windenergie op WSHD-locaties.
- Verkennen, selecteren en (laten) ontwikkelen van (grootschalig, grondgebonden) zonne-energie op WSHD-locaties.

Versterken Duurzaam terreinbeheer

- Implementeren Barometer Zilver voor alle eigendommen.
- Invoeren natuurwaarde-verhogend onderhoud.

Duurzamer omgaan met eigendommen

- Afstoten gronden.
- Onderhoud gebouwen.
- Het integreren van (dakgebonden) zonne-energie bij groot onderhoud of renovatie van gebouwen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2018

Programma Waterkeringen

Verminderen energieverbruik voor maaien en afvoeren, door:

- Waar mogelijk begrazen in plaats van maaien

Innovatief dijkbeheer door:

- gebruikmaken van drones/remote sensing

Toestaan zonnepanelen en/of windmolens op 5 waterkeringen in 2018 door:

- beleid voor windmolens en/of zonnepanelen ontwikkelen

Programma Water

Verbeteren energie efficiency door:

- Businesscase voor stimuleren van te nemen maatregelen door derden/burgers.

Verminderen water-, energie- en grondstoffenverbruik door:

- onderzoek naar toepassen Smartpolder technologie.

Onderzoek naar opties om energie uit biomassa te produceren door:

- uitvoeren bureau studie naar regeling voor schouwstroken,
- pilot energie uit biomassa + uitrol.

Drie energie-neutrale doorspoelgemalen in 2019 door:

- optimaliseren doorspoelen,
- onderzoek energie opwekking inlaat Bernisse,
- E-opwekking.

Programma Zuiveren

Verbeteren energie-efficiency door:

- optimaliseren aanvoer en transport naar rwzi's;
- studie naar 100% energie-neutraliteit

Programma Wegen

Geen specifieke maatregelen gepland voor 2018; inzetten op (verder) uitvoeren van de maatregelen 2016 en 2017:

- Uitbreiden ecologisch bermbeheer. Uitbreiden van bermbeheer langs dijken naar bermen van wegen, althans waar dat kan.
- LED verlichting is bestendig beleid, standaard inbouwen in vervanging,
- Duurzaam veilig inrichten wegen is ook onderdeel van het opgaveplan. Inpassen bij groot onderhoud (in circa 15-20 jaar),
- Slimmer strooien onderzoeken.

Overige beleidstaken

Duurzame aanbesteding en inkoop door:

- duurzaamheid is aantoonbaar bij aanbesteding/inkoop

4.13 Inkoop en aanbesteden

In de eerste helft van 2017 heeft de Verenigde Vergadering de dialoog gevoerd over de invulling van de kaderstellende en controlerende rol. Dit heeft geleid tot concrete kaders op het gebied van de toepassing van MVI-criteria, de deelname van het MKB, biobased inkopen, circulair inkopen, klimaatbewust inkopen, innovatiegericht inkopen, internationale sociale voorwaarden en Social Return on Investment (SROI), meetbare ambities en convenanten. Het college heeft, met inachtneming van deze kaders, in het tweede kwartaal van 2017 het inkoop- en aanbestedingsbeleid vastgesteld. Daarin ligt, conform de voorgestelde kaders, de focus op de thema's klimaatbewust en innovatiegericht inkopen. In de P&C cyclus van 2018 wordt op deze kaders gerapporteerd.

Daarnaast is in 2017 het inkoopactieplan organisatiebreed opgesteld. Hiermee wordt in 2018 de naleving van aanbestedingsrichtlijnen gemonitord. Bovendien draagt dit bij aan het doelmatig en rechtmatig aanbesteden.



5 Exploatiebegroting

5.1 Meerjarenbegroting naar programma

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Waterkeringen							
Lasten 1.10 Plannen,instrumenten & registers waterker.	1.713	2.376	5.232	4.063	4.390	4.488	3.768
1.20 Versterken waterkeringen	10.669	11.183	13.989	12.220	13.505	13.754	11.276
1.30 Behouden waterkeringen	5.560	5.269	5.496	5.511	5.430	5.438	5.445
1.40 Calamiteiten waterkeringen	1.386	1.360	1.462	1.473	1.472	1.476	1.469
Totaal Lasten	19.328	20.188	26.178	23.267	24.797	25.155	21.957
Baten 1.10 Plannen,instrumenten & registers waterker.	0	-72	-1.871	-600	-450	-300	0
1.20 Versterken waterkeringen	-450	-580	-4.056	-1.040	-2.205	-2.205	0
1.30 Behouden waterkeringen	-314	-20	-20	-20	-20	-20	-20
Totaal Baten	-764	-672	-5.946	-1.660	-2.675	-2.525	-20
Totaal Waterkeringen	18.564	19.516	20.232	21.607	22.122	22.630	21.937
Water							
Lasten 2.10 Plannen,instrumenten & registers water	6.261	6.253	6.122	6.040	6.172	6.161	6.211
2.20 Droge voeten	22.951	23.757	28.692	27.816	29.075	29.635	30.420
2.30 Voldoende water	1.462	1.053	903	888	885	871	865
2.40 Schoon en gezond water	862	976	1.196	964	947	950	952
2.50 Baggeren	13.128	14.096	11.468	11.388	11.396	11.413	11.437
2.60 Vaarwegbeheer	572	415	415	415	418	419	419
2.70 Calamiteiten water	294	171	110	109	101	101	102
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen	894	914	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	46.425	47.634	48.905	47.621	48.993	49.549	50.407
Baten 2.10 Plannen,instrumenten & registers water	-23	0	-300	0	0	0	0
2.20 Droge voeten	-825	-1.134	-4.034	-2.034	-1.434	-1.084	-384
2.30 Voldoende water	-3	0	0	0	0	0	0
2.40 Schoon en gezond water	-33	0	0	0	0	0	0
2.50 Baggeren	-4.329	-2.970	-300	-300	-300	-300	-300
2.60 Vaarwegbeheer	0	-2	-2	-2	-2	-2	-2
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen	-59	-43	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-5.273	-4.148	-4.636	-2.336	-1.736	-1.386	-686
Totaal Water	41.152	43.486	44.269	45.286	47.258	48.164	49.721
Zuiveren							
Lasten 3.10 Plannen,instrumenten & registers zuiveren	1.693	2.274	3.258	3.585	3.247	3.259	3.276
3.20 Gezuiverd afvalwater	54.909	59.120	54.323	53.770	54.276	53.901	53.502
3.30 Calamiteiten zuiveren	262	63	46	47	47	48	48
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen			889	883	816	820	825
Totaal Lasten	56.865	61.456	58.516	58.284	58.387	58.027	57.650
Baten 3.10 Plannen,instrumenten & registers zuiveren	-178	0	0	0	0	0	0
3.20 Gezuiverd afvalwater	-2.433	-6.366	-2.176	-1.182	-911	-911	-911
3.30 Calamiteiten zuiveren	-40	0	0	0	0	0	0
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen			-43	-43	-43	-43	-43
Totaal Baten	-2.651	-6.366	-2.219	-1.224	-954	-954	-954
Totaal Zuiveren	54.213	55.090	56.297	57.060	57.433	57.074	56.697

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Wegen							
Lasten 4.10 Plannen,instrumenten & registers wegen	1.128	814	995	1.053	1.046	1.038	1.042
4.20 Berijdbaarheid	11.692	12.225	11.378	11.407	11.131	11.042	11.011
4.30 Verkeersveiligheid	2.152	3.049	3.526	3.762	3.762	3.719	3.697
4.40 Calamiteiten wegen	153	38	34	34	25	25	25
Totaal Lasten	15.125	16.126	15.934	16.255	15.962	15.824	15.775
Baten 4.10 Plannen,instrumenten & registers wegen	-6	0	0	0	0	0	0
4.20 Berijdbaarheid	-7.751	-7.855	-7.905	-8.055	-7.705	-7.605	-7.605
4.30 Verkeersveiligheid	-151	-244	-140	-140	-140	-140	-140
Totaal Baten	-7.908	-8.099	-8.045	-8.195	-7.845	-7.745	-7.745
Totaal Wegen	7.217	8.027	7.889	8.060	8.117	8.079	8.030
Algemene beleidstaken							
Lasten 7.10 Bestuur	5.706	4.753	4.767	5.474	5.528	5.540	5.559
7.20 Externe communicatie	1.530	1.571	1.478	1.489	1.500	1.506	1.514
7.30 Waterwet	7.461	6.430	6.752	6.681	6.727	6.791	6.802
Totaal Lasten	14.698	12.754	12.997	13.644	13.755	13.836	13.875
Baten 7.10 Bestuur	-640	-608	-582	-582	-582	-582	-582
7.20 Externe communicatie	0	-240	0	0	0	0	0
7.30 Waterwet	-196	-130	-280	-130	-130	-130	-130
Totaal Baten	-836	-978	-862	-712	-712	-712	-712
Totaal Algemene beleidstaken	13.862	11.776	12.135	12.932	13.043	13.124	13.163
Algemene dekkingsmiddelen							
Lasten 8.10 Algemene lasten en baten	10.717	11.103	9.287	8.124	8.683	10.107	11.666
8.20 Onvoorzien	0	500	500	500	500	500	500
8.30 Belastingen	261	0	0	0	0	0	0
8.40 Exploitatiesaldo	8.307	2.885	2.508	1.551	1.563	1.549	1.533
Totaal Lasten	19.284	14.487	12.294	10.175	10.746	12.156	13.699
Baten 8.10 Algemene lasten en baten	-9.037	-4.784	-3.705	-2.068	-1.944	-1.915	-1.625
8.30 Belastingen	-147.542	-146.307	-149.412	-153.051	-156.776	-159.313	-161.623
8.40 Exploitatiesaldo	-5.056	-749	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-161.636	-151.839	-153.117	-155.119	-158.720	-161.228	-
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	-142.351	-137.352	-140.822	-144.944	-147.973	-149.072	163.248
Ondersteuning en bedrijfsvoering							
Lasten 9.10 Organisatieontwikkeling	2.768	2.940	0	0	0	0	0
9.20 Personeel en organisatie	72.717	72.607	3.846	3.013	3.022	2.806	2.827
9.30 Kwaliteitszrg,arbeidsomst. & milieuzorgbel	439	396	0	0	0	0	0
9.40 Informatievoorziening	7.415	8.267	0	0	0	0	0
9.50 Concern control	711	557	0	0	0	0	0
9.60 Financiën	35.579	31.955	0	0	0	0	0
9.70 Juridische zaken	1.788	1.577	0	0	0	0	0
9.80 Faciliteiten	8.361	7.930	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	129.779	126.230	3.846	3.013	3.022	2.806	2.827

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Baten 9.10 Organisatieontwikkeling	-2.768	-2.940	0	0	0	0	0
9.20 Personeel en organisatie	-72.717	-72.607	-3.846	-3.013	-3.022	-2.806	-2.827
9.30 Kwaliteitszrg,arbeidsomst. &milieuzorgbel	-439	-396	0	0	0	0	0
9.40 Informatievoorziening	-7.415	-8.267	0	0	0	0	0
9.50 Concern control	-711	-557	0	0	0	0	0
9.60 Financiën	-35.579	-31.955	0	0	0	0	0
9.70 Juridische zaken	-1.788	-1.577	0	0	0	0	0
9.80 Faciliteiten	-8.361	-7.930	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-129.779	-126.230	-3.846	-3.013	-3.022	-2.806	-2.827
Totaal Ondersteuning en bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	-7.344	544	0	0	0	0	0

Recapitulatie baten en lasten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten							
Waterkeringen	19.328	20.188	26.178	23.267	24.797	25.155	21.957
Water	46.425	47.634	48.905	47.621	48.993	49.549	50.407
Zuiveren	56.865	61.456	58.516	58.284	58.387	58.027	57.650
Wegen	15.125	16.126	15.934	16.255	15.962	15.824	15.775
Algemene beleidstaken	14.698	12.754	12.997	13.644	13.755	13.836	13.875
Algemene dekkingsmiddelen	19.024	14.487	12.294	10.175	10.746	12.156	13.699
Ondersteuning en bedrijfsvoering	129.779	126.230	3.846	3.013	3.022	2.806	2.827
waarvan doorberekend	-122.053	-118.572					
Totaal Lasten	179.189	180.303	178.670	172.259	175.663	177.354	176.191
Baten							
Waterkeringen	-764	-672	-5.946	-1.660	-2.675	-2.525	-20
Water	-5.273	-4.148	-4.636	-2.336	-1.736	-1.386	-686
Zuiveren	-2.651	-6.366	-2.219	-1.224	-954	-954	-954
Wegen	-7.908	-8.099	-8.045	-8.195	-7.845	-7.745	-7.745
Algemene beleidstaken	-836	-978	-862	-712	-712	-712	-712
Algemene dekkingsmiddelen	-161.375	-151.839	-153.117	-155.119	-158.720	-161.228	-163.248
Ondersteuning en bedrijfsvoering	-7.726	-7.657	-3.846	-3.013	-3.022	-2.806	-2.827
Totaal Baten	-186.532	-179.759	-178.670	-172.259	-175.663	-177.355	-176.191
Eindtotaal	-7.344	544	0	0	0	0	0

5.2 Meerjarenbegroting naar kosten- en opbrengstsoorten

Conform artikel 4.9 lid e van het Waterschapsbesluit is in onderstaande staat de begroting naar kosten- en opbrengstsoorten opgenomen. De indeling is voorgeschreven in de "Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen".

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten							
Rente & Afschrijving	28.752	26.659	27.677	27.409	28.641	28.641	28.195
Personeelslasten	44.753	45.508	45.346	45.001	45.379	45.725	46.309
Goederen en diensten van derden	75.441	82.683	82.505	82.411	85.166	86.761	85.388
Bijdragen aan derden	12.917	12.568	13.572	13.173	13.157	13.157	13.157
Toev. voorzieningen / onvoorzien	1.778	846	852	846	856	855	855
Totaal Lasten	163.642	168.264	169.952	168.840	173.198	175.138	173.904
Baten							
Financiële baten	430	398	285	170	122	78	32
Personeelsbaten	391	290	206	90	90	90	90
Goederen en diensten aan derden	4.748	3.265	3.667	2.531	2.457	2.488	2.260
Bijdragen van derden	9.612	9.150	13.155	9.560	10.730	10.706	8.485
Waterschapsbelastingen	145.842	146.307	149.412	153.051	156.776	159.313	161.623
Interne verrekeningen	10.791	7.213	3.396	2.783	2.792	2.806	2.827
Totaal Baten	171.813	166.624	170.122	168.185	172.968	175.482	175.318
Resultaat doorbelastingen	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-8.172	1.641	-170	655	231	-343	-1.414
Toevoeging aan reserves	15.808	12.039	9.001	3.546	2.599	2.343	2.414
Onttrekking aan reserves	-14.980	-13.136	-8.831	-4.201	-2.830	-2.000	-1.000
Saldo van baten en lasten na bestemming	-7.344	544	0	0	0	0	0

6 Vaststelling programmabegroting 2018-2022

Vergaderdatum: 30 november 2017

Agendapunt : ...**

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING

ONDERWERP: Programmabegroting 2018-2022

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 17-10-2017;

gehoord het advies van de commissie Water van 13-11-2017, de commissie Waterkering, Wegen en Vergunningverlening van 14-11-2017 en de commissie Middelen, Bestuurlijke Zaken en Handhaving van 15-11-2017;

gelet op:

- artikel 77 Waterschapswet;
- artikel 99 tot en met 101 van de Waterschapswet;

BESLUIT:

- a. De Programmabegroting 2018-2022 vast te stellen en daarmee de bedragen voor 2018 per programma, tot een totaal bedrag van (afgerond) € 179.000.000 aan lasten.
- b. De belastingopbrengst 2018 ten opzichte van 2017 met 2,12% te laten stijgen tot een bedrag van € 149.412.000.
- c. In te stemmen met het verhogen van de reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing met € 4.500.000.
- d. Ter dekking van de toevoeging zoals benoemd bij punt c een bedrag van € 1.350.000 te onttrekken aan de algemene reserve Waterkeringen en een bedrag van € 3.150.000 te onttrekken aan de algemene reserve Water.
- e. Een bedrag van € 200.000 te onttrekken aan de algemene reserve Waterkeringen.
- f. Een bedrag van € 300.000 te onttrekken aan de algemene reserve Water.
- g. Een bedrag van € 450.000 te onttrekken aan de bestemmingsreserve reorganisatie WSHD.
- h. Een bedrag van € 293.000 te onttrekken aan de bestemmingsreserve budgetoverhevelingen.
- i. In te stemmen met het vormen van een reserve tariefegalisatie Zuiveringsheffing.
- j. De beleidsnota Doorbelasting indirecte kosten (DIK) van 27 september 2012 in te trekken.
- k. In te stemmen met het opheffen van de reserve egalisatie Cross Border Lease per 31 december 2018.
- l. Ter dekking van de financieringsbehoefte het college van dijkgraaf en heemraden, conform het Treasurystatuut, bevoegd te maken tot:
 - Het aangaan van kortlopende financieringsmiddelen (rekening-courant verhouding en kasgeldleningen) tot een bedrag van maximaal de kasgeldlimiet van € 39 miljoen;
 - Het aangaan van langlopende financieringsmiddelen tot maximaal € 15 miljoen.

Ridderkerk, 30 november 2017

De Verenigde Vergadering voornoemd,

secretaris-directeur,

dijkgraaf,

drs. A.A. van Vliet.

ir. I.G.M. de Bondt.



Bijlage 1 Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans geeft de verwachte ontwikkeling van de bezittingen en schulden van het waterschap weer. Om een rekenkundig evenwicht te kunnen presenteren, geven de posten 'Vlottende activa' en 'Overige vlottende passiva' het saldo van de geraamde passiva en de geraamde vaste activa weer.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	1-1-2018	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022
Activa						
Immateriële vaste activa	75.074	74.028	72.787	70.767	68.108	65.810
Materiële vaste activa	239.280	255.917	273.026	276.308	265.087	252.477
Financiële vaste activa	7.365	5.213	4.197	3.255	2.106	1.531
Totaal vaste activa	321.718	335.158	350.010	350.330	335.301	319.819
Vlottende activa	0	0	0	0	0	0
Totaal activa	321.718	335.158	350.010	350.330	335.301	319.819
Passiva						
<u>Eigen vermogen</u>						
Algemene reserves	22.634	18.428	18.792	19.406	20.020	20.634
Egalisatiereserves	750	4.750	3.500	2.750	2.250	2.500
Bestemmingsreserves	21.161	21.537	21.768	21.673	21.902	22.452
Totaal eigen vermogen	44.545	44.715	44.061	43.830	44.173	45.586
<u>Voorzieningen</u>	9.910	9.498	0	8.711	8.330	7.949
<u>Langlopende schulden</u>	241.045	255.089	263.746	255.272	239.466	239.466
<u>Vlottende passiva</u>						
Kasgeldleningen	26.218	25.856	33.108	39.000	39.000	26.817
kortlopende leningen	0	0	0	3.518	4.332	0
Totaal vlottende passiva	26.218	25.856	33.108	42.518	43.332	26.817
Totaal passiva	321.718	335.158	340.915	350.330	335.300	319.818

Bijlage 2 Staat van vaste activa

De staat van vaste activa geeft inzicht in de kapitaallasten voor 2017. Dit betekent dat voor het in beeld brengen van de kosten voor de activa de rentekosten en de afschrijvingslasten zijn gepresenteerd. De rentekosten zijn bepaald op basis van het vastgestelde renteomslagpercentage (zie paragraaf 4.7 Financiering).

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 1-1-2018	Vermeer- deringen 2018	Vermin- deringen 2018	Afschrijving 2018	Rente 2018	Kapitaal- lasten 2018	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021	Boekwaarde 31-12-2022
In exploitatie											
Immateriële vaste activa											
Bijdr.aan act.in eigendom v/h Ryk(02020)	1.885			269	49	319	1.615	1.346	1.077	808	538
Bydr.activa eigend.openb.lichamen(02030)	14.413			522	378	900	13.891	13.369	13.196	12.663	12.130
Overige immateriële vaste activa (03090)	58.062	90		1.749	38	1.787	56.403	57.636	55.879	54.463	52.700
Uitg. onderzoek en ontwikkeling (01020)	669			528	18	546	141				
Immateriële Vaste Activa (010010)		268					268	236	205	173	442
Totaal Immateriële vaste activa	75.029	358		3.068	483	3.551	72.318	72.588	70.357	68.108	65.810
Materiële vaste activa											
Bedrijfsgebouwen (04050)	12.674			547	332	880	12.127	11.579	11.032	10.495	9.958
Gronden en terreinen (04010)	9.596				251	251	9.596	9.596	9.596	9.596	9.596
Overige Bedrijfsmiddelen (04040)	1.456	2.500		659	38	697	3.297	5.499	5.824	5.185	4.546
Vervoermiddelen en Werktuigen (04020)	944	1.240		270	25	295	1.914	1.524	1.233	921	665
Watergangen en Kunstwerken (04070)	62.190	71.377	-45.855	4.164	1.629	5.793	83.549	98.833	101.669	102.981	98.195
Waterkeringen (04060)	4.426	4.605	-4.444	438	116	554	4.149	3.923	8.352	7.858	7.412
Wegen (04080)	17.131	4.654	-1.070	1.550	449	1.999	19.165	18.152	16.570	15.094	13.648
ZTW Slibverwerking (04110)	8.536	7.809		1.294	224	1.518	15.050	18.758	17.202	19.852	29.796
ZTW Transport (04120)	17.715			1.577	464	2.041	16.138	16.423	15.004	13.588	12.311
ZTW Zuiveringsinstallaties (04100)	80.384			8.512	2.106	10.618	71.872	71.261	69.439	65.114	64.349
Totaal Materiële vaste activa	215.053	92.185	-51.369	19.011	5.634	24.646	236.858	255.550	255.921	250.684	250.477
Totaal In exploitatie	290.082	92.543	-51.369	22.080	6.117	28.197	309.176	328.137	326.278	318.792	316.287
Immateriële vaste activa											
Bijdr.aan act.in eigendom v/h Ryk(02020)											
Bydr.activa eigend.openb.lichamen(02030)											
Overige immateriële vaste activa (03090)	45	1.710			1	1	1.710	199	410		
Uitg. onderzoek en ontwikkeling (01020)											
Immateriële Vaste Activa (010010)											
Totaal Immateriële vaste activa	45	1.710			1	1	1.710	199	410		

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 1-1-2018	Vermeer- deringen 2018	Vermin- deringen 2018	Afschrijving 2018	Rente 2018	Kapitaal- lasten 2018	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021	Boekwaarde 31-12-2022
Materiële vaste activa											
Bedrijfsgebouwen (04050)											
Gronden en terreinen (04010)											
Overige Bedrijfsmiddelen (04040)											
Vervoermiddelen en Werktuigen (04020)											
Watergangen en Kunstwerken (04070)	17.323	5.653	-764		454	454	8.039	5.234	6.850	1.500	2.000
Waterkeringen (04060)	176	100			5	5	115	800			
Wegen (04080)	968	417			25	25	417				
ZTW Slibverwerking (04110)	5.628	3.010			147	147	5.494	4.891	8.350	8.403	
ZTW Transport (04120)	67	200			2	2	267				
ZTW Zuiveringsinstallaties (04100)	65	4.662			2	2	4.727	6.552	5.187	4.500	
Totaal Materiële vaste activa	24.227	14.042	-764		635	635	19.060	17.477	20.387	14.403	2.000
Totaal Onderhanden werk	24.272	15.752	-764		636	636	20.770	17.676	20.797	14.403	2.000
Financiële vaste activa											
Financiële vaste activa											
Aandelen en deelnemingen	239				6	6	239	239	239	239	239
Vorderingen	7.126	-1.957	-447				4.974	3.958	3.016	1.867	1.292
Totaal Financiële vaste activa	7.365	-1.957	-447		6	6	5.213	4.197	3.255	2.106	1.531
Totaal Financiële vaste activa	7.365	-1.957	-447		6	6	5.213	4.197	3.255	2.106	1.531
Eindtotaal	321.718	106.339	-52.581	22.080	6.759	28.839	335.158	350.010	350.330	335.301	319.819

Bijlage 3 Staat van reserves

Staat van reserves 2018

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Storting	Onttrekking	Resultaat bestemming	Saldo per 31-dec
Algemene reserves					
811001 Res.Progr. Veilige Waterkeringen	3.717		-1.550		2.167
811002 Res.Progr. Watersysteem op orde	8.358		-3.450		4.908
811003 Res.Progr. Afdoende Gezuiverd sted.water	4.815				4.815
811004 Res.Progr. Wegen op orde	5.675				5.675
811005 Res.Progr. Algemene beleidstaken	70	794			864
Totaal Algemene reserves	22.634	794	-5.000		18.428
Bestemmingsreserves					
813001 Res. egalisatie Subsidie SVI-DRSH(Kwal)	587		-316		271
813002 Res. egalisatie Cross Border Lease(Kwal)	591		-591		0
813004 Bestemmingsres. gegarand. geldlening HVC	1.067	82			1.148
813005 Bestemmingsreserve reorganisatie WSHD	1.829		-450		1.379
813006 Bestemmingsres. dijkversterkingen	2.733				2.733
813007 Bestemmingsres. verstrekking fractieverg	0				0
813009 Bestemmingsres. Vervangingsinvest. Wegen	600		-300		300
813010 Budgetoverhevelingen	661		-293		368
813012 Reserve Egalisatie geactiveerde lasten	7.840	1.632			9.472
813014 Bestemmingsres. Baggeren	125				125
813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	1.232				1.232
813016 Bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon	368				368
813017 Bestemmingsreserve Rente-egalisatie	2.869	1.994	-1.381		3.482
813018 Bestemmingsreserve Educatie	160				160
813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	460				460
813020 Bestemmingsreserve onderhoud wegen	39				39
Totaal Bestemmingsreserves	21.161	3.707	-3.331		21.537
Egalisatiereserves					
812001 Reserve Tariefegalisatie Watersysteemhef	750	4.500	-500		4.750
812002 Reserve Tariefegalisatie Zuiveringsheff.					
Totaal Egalisatiereserves	750	4.500	-500		4.750
Totaal reserves	44.545	9.001	-8.831		44.715

Staat van reserves 2019

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Storting	Onttrekking	Resultaat bestemming	Saldo per 31-dec
Algemene reserves					
811001 Res.Progr. Veilige Waterkeringen	2.167				2.167
811002 Res.Progr. Watersysteem op orde	4.908				4.908
811003 Res.Progr. Afdoende Gezuiverd sted.water	4.815				4.815
811004 Res.Progr. Wegen op orde	5.675		-250		5.425
811005 Res.Progr. Algemene beleidstaken	864	614			1.478
Totaal Algemene reserves	18.428	614	-250		18.792
Bestemmingsreserves					
813001 Res. egalisatie Subsidie SVI-DRSH(Kwal)	271		-271		0
813004 Bestemmingsres. gegarand. geldlening HVC	1.148	77			1.225
813005 Bestemmingsreserve reorganisatie WSHD	1.379		-230		1.149
813006 Bestemmingsres. dijkversterkingen	2.733				2.733
813009 Bestemmingsres. Vervangingsinvest. Wegen	300		-200		100
813010 Budgetoverhevelingen	368				368
813012 Reserve Egalisatie geactiveerde lasten	9.472	860			10.332
813014 Bestemmingsres. Baggeren	125				125
813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	1.232				1.232
813016 Bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon	368				368
813017 Bestemmingsreserve Rente-egalisatie	3.482	995	-1.000		3.477
813018 Bestemmingsreserve Educatie	160				160
813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	460				460
813020 Bestemmingsreserve onderhoud wegen	39				39
Totaal Bestemmingsreserves	21.537	1.932	-1.701		21.768
Egalisatiereserves					
812001 Reserve Tariefegalisatie Watersysteemhef	4.750		-2.250		2.500
812002 Reserve Tariefegalisatie Zuiveringsheff.	0	1.000			1.000
Totaal Egalisatiereserves	4.750	1.000	-2.250		3.500
Totaal reserves	44.715	3.546	-4.201		44.061

Staat van reserves 2020

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Storting	Onttrekking	Resultaat bestemming	Saldo per 31-dec
Algemene reserves					
811001 Res.Progr. Veilige Waterkeringen	2.167				2.167
811002 Res.Progr. Watersysteem op orde	4.908				4.908
811003 Res.Progr. Afdoende Gezuiverd sted.water	4.815				4.815
811004 Res.Progr. Wegen op orde	5.425				5.425
811005 Res.Progr. Algemene beleidstaken	1.478	614			2.092
Totaal Algemene reserves	18.792	614			19.406
Bestemmingsreserves					
813004 Bestemmingsres. gegarand. geldlening HVC	1.225	75			1.300
813005 Bestemmingsreserve reorganisatie WSHD	1.149		-230		919
813006 Bestemmingsres. dijkversterkingen	2.733				2.733
813009 Bestemmingsres. Vervangingsinvest. Wegen	100		-100		0
813010 Budgetoverhevelingen	368				368
813012 Reserve Egalisatie geactiveerde lasten	10.332	874			11.206
813014 Bestemmingsres. Baggeren	125				125
813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	1.232				1.232
813016 Bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon	368				368
813017 Bestemmingsreserve Rente-egalisatie	3.477	286	-1.000		2.763
813018 Bestemmingsreserve Educatie	160				160
813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	460				460
813020 Bestemmingsreserve onderhoud wegen	39				39
Totaal Bestemmingsreserves	21.768	1.235	-1.330		21.673
Egalisatiereserves					
812001 Reserve Tariefegalisatie Watersysteemhef	2.500		-1.500		1.000
812002 Reserve Tariefegalisatie Zuiveringsheff.	1.000	750			1.750
Totaal Egalisatiereserves	3.500	750	-1.500		2.750
Totaal reserves	44.061	2.599	-2.830		43.830

Staat van reserves 2021

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Storting	Onttrekking	Resultaat bestemming	Saldo per 31-dec
Algemene reserves					
811001 Res.Progr. Veilige Waterkeringen	2.167				2.167
811002 Res.Progr. Watersysteem op orde	4.908				4.908
811003 Res.Progr. Afdoende Gezuiverd sted.water	4.815				4.815
811004 Res.Progr. Wegen op orde	5.425				5.425
811005 Res.Progr. Algemene beleidstaken	2.092	614			2.706
Totaal Algemene reserves	19.406	614			20.020
Bestemmingsreserves					
813004 Bestemmingsres. gegarand. geldlening HVC	1.300	59			1.359
813005 Bestemmingsreserve reorganisatie WSHD	919				919
813006 Bestemmingsres. dijkversterkingen	2.733				2.733
813010 Budgetoverhevelingen	368				368
813012 Reserve Egalisatie geactiveerde lasten	11.206	876			12.082
813014 Bestemmingsres. Baggeren	125				125
813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	1.232				1.232
813016 Bestemmingsreserve Friciekosten Aquon	368				368
813017 Bestemmingsreserve Rente-egalitatie	2.763	294	-1.000		2.057
813018 Bestemmingsreserve Educatie	160				160
813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	460				460
813020 Bestemmingsreserve onderhoud wegen	39				39
Totaal Bestemmingsreserves	21.673	1.229	-1.000		21.902
Egalisatiereserves					
812001 Reserve Tariefegalitatie Watersysteemhef	1.000		-1.000		0
812002 Reserve Tariefegalitatie Zuiveringsheff.	1.750	500			2.250
Totaal Egalisatiereserves	2.750	500	-1.000		2.250
Totaal reserves	43.830	2.343	-2.000		44.173

Staat van reserves 2022

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Storting	Onttrekking	Resultaat bestemming	Saldo per 31-dec
Algemene reserves					
811001 Res.Progr. Veilige Waterkeringen	2.167				2.167
811002 Res.Progr. Watersysteem op orde	4.908				4.908
811003 Res.Progr. Afdoende Gezuiverd sted.water	4.815				4.815
811004 Res.Progr. Wegen op orde	5.425				5.425
811005 Res.Progr. Algemene beleidstaken	2.706	614			3.320
Totaal Algemene reserves	20.020	614			20.634
Bestemmingsreserves					
813004 Bestemmingsres. gegarand. geldlening HVC	1.359	43			1.402
813005 Bestemmingsreserve reorganisatie WSHD	919				919
813006 Bestemmingsres. dijkversterkingen	2.733				2.733
813010 Budgetoverhevelingen	368				368
813012 Reserve Egalisatie geactiveerde lasten	12.082	876			12.958
813014 Bestemmingsres. Baggeren	125				125
813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	1.232				1.232
813016 Bestemmingsreserve Friciekosten Aquon	368				368
813017 Bestemmingsreserve Rente-egalisatie	2.057	631	-1.000		1.688
813018 Bestemmingsreserve Educatie	160				160
813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	460				460
813020 Bestemmingsreserve onderhoud wegen	39				39
Totaal Bestemmingsreserves	21.902	1.550	-1.000		22.452
Egalisatiereserves					
812002 Reserve Tariefegalisatie Zuiveringsheff.	2.250	250			2.500
Totaal Egalisatiereserves	2.250	250			2.500
Totaal reserves	44.173	2.414	-1.000		45.586

Bijlage 4 Staat van voorzieningen

Staat van voorzieningen (begroot) 2018

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Vermeerderingen	Interne verminderingen	Externe verminderingen	Saldo per 31-dec
Arbeidsgerelateerde verplichtingen					
850001 Voorz.Pens.-,wachtgld,IZR(vm)Pers.&Best.	6.172	100		-675	5.597
850003 Vrз. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	2.735	252		-89	2.898
Totaal Arbeidsgerelateerde verplichtingen	8.907	352		-764	8.495
Overige voorzieningen					
855002 Vrз.grensoverschр.afvalw.Schieland&Delfl	1.002				1.002
Totaal Overige voorzieningen	1.002				1.002
Totaal voorzieningen	9.910	352		-764	9.498

Staat van voorzieningen (begroot) 2019

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Vermeerderingen	Interne verminderingen	Externe verminderingen	Saldo per 31-dec
Arbeidsgerelateerde verplichtingen					
850001 Voorz.Pens.-,wachtgld,IZR(vm)Pers.&Best.	5.597	100		-675	5.022
850003 Vrз. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	2.898	246		-74	3.070
Totaal Arbeidsgerelateerde verplichtingen	8.495	346		-749	8.092
Overige voorzieningen					
855002 Vrз.grensoverschр.afvalw.Schieland&Delfl	1.002				1.002
Totaal Overige voorzieningen	1.002				1.002
Totaal voorzieningen	9.498	346		-749	9.095

Staat van voorzieningen (begroot) 2020

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Vermeerderingen	Interne verminderingen	Externe verminderingen	Saldo per 31-dec
Arbeidsgerelateerde verplichtingen					
850001 Voorz.Pens.-,wachtgld,IZR(vm)Pers.&Best.	5.022	100		-675	4.447
850003 Vrз. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	3.070	256		-65	3.261
Totaal Arbeidsgerelateerde verplichtingen	8.092	356		-740	7.708
Overige voorzieningen					
855002 Vrз.grensoverschр.afvalw.Schieland&Delfl	1.002				1.002
Totaal Overige voorzieningen	1.002				1.002
Totaal voorzieningen	9.095	356		-740	8.711

Staat van voorzieningen (begroot) 2021

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Vermeer- deringen	Interne vermin- deringen	Externe vermin- deringen	Saldo per 31-dec
Arbeidsgerelateerde verplichtingen					
850001 Voorz.Pens.-,wachtgld,IZR(vm)Pers.&Best.	4.447	100		-675	3.872
850003 Vrz. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	3.261	255		-61	3.455
Totaal Arbeidsgerelateerde verplichtingen	7.708	355		-736	7.327
Overige voorzieningen					
855002 Vrz.grensoverschr.afvalw.Schieland&Delfl	1.002				1.002
Totaal Overige voorzieningen	1.002				1.002
Totaal voorzieningen	8.711	355		-736	8.330

Staat van voorzieningen (begroot) 2022

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo per 1-jan	Vermeer- deringen	Interne vermin- deringen	Externe vermin- deringen	Saldo per 31-dec
Arbeidsgerelateerde verplichtingen					
850001 Voorz.Pens.-,wachtgld,IZR(vm)Pers.&Best.	3.872	100		-675	3.297
850003 Vrz. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	3.455	255		-61	3.649
Totaal Arbeidsgerelateerde verplichtingen	7.327	355		-736	6.946
Overige voorzieningen					
855002 Vrz.grensoverschr.afvalw.Schieland&Delfl	1.002				1.002
Totaal Overige voorzieningen	1.002				1.002
Totaal voorzieningen	8.330	355		-736	7.949

Bijlage 5 Staat van vaste schulden

Leningnr.	Instelling	Oorspr. bedrag lening	Jaar van opname	Rente %	Looptijd lening	(bedragen x € 1.000)		2018							
						Annuiteiten/ lineair (A/L)	Verval- datum aflossing	Restant lening 1-1	Vermeer- dering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd
Afgesloten geldleningen															
10.013.434	NWB	454	1995	7,7500%	25	L	01-04	54		18		36	4	3	2
10.013.859	NWB	454	1996	6,4600%	25	L	03-01	73		18		54	5	4	3
10.013.964	NWB	1.361	1996	6,5500%	20	L	01-05								0
10.014.340	NWB	2.723	1996	5,9500%	20	L	05-12								0
10.014.373	NWB	1.361	1997	4,0000%	20	L	15-01								0
10.014.777	NWB	2.269	1997	5,7500%	20	L	09-10								0
10.014.880	NWB	1.815	1997	5,6500%	20	L	05-12								0
10.014.973	NWB	1.361	1998	5,2600%	20	L	13-01	68		68			4		0
10.015.363	NWB	908	1998	4,8700%	20	L	02-09	45		45			2	1	0
10.015.557	NWB	2.269	1998	4,4500%	20	L	09-12	113		113			5	5	0
10.015.669	NWB	2.269	1999	4,2500%	20	L	21-01	227		113		113	10	5	1
10.021.899	NWB	3.000	2002	5,3900%	20	L	24-05	750		150		600	40	36	4
10.022.034	NWB	1.000	2002	5,0000%	25	L	07-08	400		40		360	20	19	9
10.022.357	NWB	1.000	2002	4,7300%	25	L	27-12	400		40		360	19	19	9
10.022.751	NWB	4.000	2003	4,1600%	25	L	12-06	1.760		160		1.600	73	70	10
10.022.943	NWB	2.000	2003	4,7650%	25	L	04-11	880		80		800	42	41	10
10.023.081	NWB	2.000	2004	4,4400%	20	L	14-01	700		100		600	31	27	6
10.023.180	NWB	4.000	2004	4,2100%	20	L	31-03	1.400		200		1.200	59	53	6
10.024.194	NWB	100.774	0	5,0600%	30	L	3-1								0
10.024.197	NWB	50.000	2005	3,7000%	25	L	29-12	26.000		2.000		24.000	962	962	12
10.024.369	NWB	26.768	2004	3,9250%	25	L	30-12	12.849		1.071		11.778	504	504	11
10.024.939	NWB	30.000	2007	4,2425%	25	L	01-03	18.000		1.200		16.800	764	721	14
10.026.173	NWB	30.000	2009	4,1500%	10	L	01-06	6.000		3.000		3.000	249	176	1
10.029.074	NWB	100.774	2016	1,6250%	50	L	25-05	98.759		2.015		96.743	1.605	1.585	48
10.029.163	NWB	15.000	2016	0,5950%	15	L	05-07	14.000		1.000		13.000	83	80	13
10.029.164	NWB	15.000	2016	0,2590%	10	L	01-07	13.500		1.500		12.000	35	33	8
EIB	EIB	30.000	2016	0,7090%	30	L	21-07	29.000		1.000		28.000	206	202	28
58.183	ASN bank N.V.	30.000	2008	4,3250%	20	L	27-03	16.500		1.500		15.000	714	664	10
Totaal								241.478		15.433		226.045	5.435	5.211	

Leningnr.	2019							2020								
	Restant lening 1-1	Vermeer- dering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd	Restant lening 1-1	Vermeer- dering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd
Afgesloten geldleningen																
10.013.434	36		18		18	3	2	1	18		18			1		0
10.013.859	54		18		36	4	2	2	36		18		18	2	1	1
10.013.964								0								0
10.014.340								0								0
10.014.373								0								0
10.014.777								0								0
10.014.880								0								0
10.014.973								0								0
10.015.363								0								0
10.015.557								0								0
10.015.669	113		113			5		0								0
10.021.899	600		150		450	32	27	3	450		150		300	24	19	2
10.022.034	360		40		320	18	17	8	320		40		280	16	15	7
10.022.357	360		40		320	17	17	8	320		40		280	15	15	7
10.022.751	1.600		160		1.440	67	63	9	1.440		160		1.280	60	56	8
10.022.943	800		80		720	38	38	9	720		80		640	34	34	8
10.023.081	600		100		500	27	22	5	500		100		400	22	18	4
10.023.180	1.200		200		1.000	51	44	5	1.000		200		800	42	36	4
10.024.194								0								0
10.024.197	24.000		2.000		22.000	888	888	11	22.000		2.000		20.000	814	814	10
10.024.369	11.778		1.071		10.707	462	462	10	10.707		1.071		9.636	420	420	9
10.024.939	16.800		1.200		15.600	713	670	13	15.600		1.200		14.400	662	619	12
10.026.173	3.000		3.000			125	52	0								0
10.029.074	96.743		2.015		94.728	1.572	1.552	47	94.728		2.015		92.712	1.539	1.520	46
10.029.163	13.000		1.000		12.000	77	74	12	12.000		1.000		11.000	71	68	11
10.029.164	12.000		1.500		10.500	31	29	7	10.500		1.500		9.000	27	25	6
EIB	28.000		1.000		27.000	199	195	27	27.000		1.000		26.000	191	188	26
58.183	15.000		1.500		13.500	649	599	9	13.500		1.500		12.000	584	534	8
Totaal	226.045		15.206		210.839	4.976	4.756		210.839		12.093		198.747	4.527	4.384	

Leningnr.	2021							2022								
	Restant lening 1-1	Vermeer- dering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd	Restant lening 1-1	Vermeer- dering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd
Afgesloten geldleningen																
10.013.434								0								0
10.013.859	18		18			1		0								0
10.013.964								0								0
10.014.340								0								0
10.014.373								0								0
10.014.777								0								0
10.014.880								0								0
10.014.973								0								0
10.015.363								0								0
10.015.557								0								0
10.015.669								0								0
10.021.899	300		150		150	16	11	1	150		150			8	3	0
10.022.034	280		40		240	14	13	6	240		40		200	12	11	5
10.022.357	280		40		240	13	13	6	240		40		200	11	11	5
10.022.751	1.280		160		1.120	53	50	7	1.120		160		960	47	43	6
10.022.943	640		80		560	30	30	7	560		80		480	27	26	6
10.023.081	400		100		300	18	13	3	300		100		200	13	9	2
10.023.180	800		200		600	34	27	3	600		200		400	25	19	2
10.024.194								0								0
10.024.197	20.000		2.000		18.000	740	740	9	18.000		2.000		16.000	666	666	8
10.024.369	9.636		1.071		8.566	378	378	8	8.566		1.071		7.495	336	336	7
10.024.939	14.400		1.200		13.200	611	568	11	13.200		1.200		12.000	560	518	10
10.026.173								0								0
10.029.074	92.712		2.015		90.697	1.507	1.487	45	90.697		2.015		88.681	1.474	1.454	44
10.029.163	11.000		1.000		10.000	65	63	10	10.000		1.000		9.000	60	57	9
10.029.164	9.000		1.500		7.500	23	21	5	7.500		1.500		6.000	19	17	4
EIB	26.000		1.000		25.000	184	181	25	25.000		1.000		24.000	177	174	24
58.183	12.000		1.500		10.500	519	470	7	10.500		1.500		9.000	454	405	6
Totaal	198.747		12.074		186.672	4.208	4.066		186.672		12.056		174.616	3.890	3.749	

Bijlage 6 Staat van personeelslasten en formatie

Afdeling	Formatie	42010 Salarissen huidig personeel en bestuur	42020 Sociale premies	42040 Overige personeels- kosten	42050 Personeel van derden	Totaal personeels- lasten
<i>(bedragen x € 1.000)</i>						
100 Algemeen bestuur		159	25	86		270
110 Dagelijks bestuur		429	5	17		451
200 Directieraad	2,00	267	48	33	0	348
260 Kosten Ondernemingsraad				12		12
330 Afd. Financiën	28,52	1.748	426	54	25	2.254
360 Afd. Personeel en Organisatie	9,85	662	162	709	0	1.533
390 Bestuurlijke en Juridische Zaken	36,92	2.427	592	76	314	3.410
610 Afd. Vergunningverlening	23,62	1.470	336	42	18	1.866
620 Afd. Handhaving	14,05	830	199	26	10	1.065
780 Zuiveren en Onderhoud	92,07	5.043	1.205	152	676	7.076
810 Plannen & Regie	49,28	3.600	860	110	421	4.991
830 Projecten & Uitvoering	65,00	4.545	1.098	136	1.310	7.088
Beheer & Operatie						
320 Facilitaire Zaken	23,44	1.253	296	421	73	2.043
840 Beheer & Onderhoud	89,37	4.840	1.045	134	607	6.625
850 Advies & Automatisering	71,89	4.483	1.112	137	582	6.314
Totaal	506,01	31.754	7.411	2.145	4.036	45.346

Bijlage 7 Financiering investeringsprojecten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
<u>Te financieren vaste activa:</u>					
Boekwaarde activa saldo 1-1	321.718	335.158	350.010	350.330	335.301
Mutaties activa	13.440	14.852	320	-15.029	-15.482
Boekwaarde activa saldo 31-12	335.158	350.010	350.330	335.301	319.819
<u>Financieringsmiddelen:</u>					
Reserves saldo 1-1	41.676	41.233	40.584	41.067	42.116
Mutaties reserves	-443	-649	483	1.049	1.783
Reserves saldo 31-12	41.233	40.584	41.067	42.116	43.899
Geldleningen saldo 1-1	251.478	241.045	255.089	263.746	255.272
Aflossingen geldleningen	-15.433	-15.956	-14.343	-15.474	-15.806
Geldleningen saldo 31-12	236.045	225.089	240.746	248.272	239.466
Totaal financieringsmiddelen 1-1	293.154	282.278	295.673	304.813	297.388
Mutaties financieringsmiddelen	-15.876	-16.605	-13.860	-14.425	-14.023
Totaal financieringsmiddelen 31-12	277.278	265.673	281.813	290.388	283.365
<u>Financieringsbehoefte:</u>					
Financieringsbehoefte per 1-1	38.564	52.880	54.337	45.517	37.913
Mutatie financieringsbehoefte	29.316	31.457	14.180	-604	-1.459
Financieringsbehoefte per 31-12	67.880	84.337	68.517	44.913	36.454
Gemiddelde financieringsbehoefte	53.222	68.609	61.427	45.215	37.184
Voorfinanciering HWBP (20%)					
Afwikkeling HWBP (ontvangst subsidie)	-10.000				
	-10.000				
Gemiddelde financieringsbehoefte incl. HWBP	43.222	68.609	61.427	45.215	37.184
Financiering met kortlopende middelen (kasgeldlimiet)	39.000	39.000	39.000	39.000	37.183
Financiering met langlopende middelen (restant)	15.000	30.000	23.000	7.000	
Financiering met kortlopende middelen (HWBP)	-10.000				
<u>Rentelasten:</u>					
Rente afgesloten vaste geldleningen (zie bijlage 5)	5.211	4.756	4.384	4.066	3.749
Rente kortlopende geldleningen	195	293	390	390	372
Rente agio	1.171	1.171	1.171	1.171	1.171
Rente af te sluiten langlopende leningen	191	755	1.393	1.703	1.701
Netto-rentelasten ten laste van de programma's	6.768	6.975	7.338	7.330	6.993

Bijlage 8a Overzicht en toelichting geplande investeringsprojecten 2017-2022

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie	Voorbereiding / Onderzoek	Bruto investering	Bijdragen en Subsidies	Netto investering	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020	Netto 2021	Netto 2022
Waterkeringen																	
1	7202200013	Voorz. brede blik waterkeringversterking	diverse gemeenten	2014	2014	2017	2017	-									
2	7202200014	Zettingsvloeiing V3T gedSpijkenisserbrug	Spijkenisse	2017	2018	2017	2018	V	1.610	-1.449	161	161					
3	7202200015	Realisatie Zettingsvloeiing V3T	diverse gemeenten	2022	2023	2022	2023	-	40.000	-36.000	4.000						2.000
Som Waterkeringen									41.610	-37.449	4.161	161					2.000
Water																	
4	7103000014	Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne/KVW	Westvoorne	2018	2020	2018	2021	V	410		410		10	50	350		
5	7103100202	Gemaal hoofdland en waterkwal. Zwijndr	Zwijndrecht	2012	2012	2018	2019	V	223		223		23	200			
6	7103100227	Plaatselijk verdiepen	Dordrecht	2013	2015	2018	2019	V	252		252		252				
7	7103100263	Totale NBW opgave landel. gebied t/m2017	diverse gemeenten	2015	2017	2019	2020	-	947		947			412	535		
8	7103100275	verbreding hoofdwatergang toldijk	Nissewaard	2013	2014	2018	2020	V	965		965		350	615			
9	7103100285	Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer	Nissewaard	2016	2017	2018	2019	V	162		162		132	30			
10	7103100287	Overconstructie met verbr. (vieramb.)	Nissewaard	2016	2017	2018	2019	V	130		130		80	50			
11	7103100301	Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve	Korendijk	2016	2017	2017	2018	-	2.257		2.257	76	2.181				
12	7103100307	Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2	Cromstrijen	2018	2019	2018	2021	V	6.415		6.415		400	2.200	3.500	315	
13	7103100315	Vervangn persleiding Immanuel Kantstraat	Rotterdam	2015	2016	2017	2019	-	1.071		1.071	50	600	421			
14	7103100322	Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61	Westvoorne	2017	2017	2018	2019	V	105		105		100	5			
15	7103100324	Inlaat Fortlaan	Cromstrijen	2017	2018	2017	2019	-	299		299	20	200	79			
16	7103100337	PeilopzetOudendyk(peilbesluitDeEendragt)	Korendijk	2017	2017	2018	2019	V	163		163		23	140			
17	7103100338	Renovatie Gemaal Stellendam	Goeree Overflakkee	2017	2018	2017	2020	-	754		754	50	142	550	12		
18	7103100341	KRW opgave Afwatering Voorne- Oost	Oostvoorne	2018	2019	2018	2019	V	622	-414	207		207				
19	7103100342	Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005	Hoogvliet	2018	2018	2018	2019	V	325		325		325				
20	7103100344	NBW 2017-2027 Peilvak 17e s'Gravendeel	Strijen	2018	2019	2018	2019	V	260		260		260				
21	7103100345	Optimalisatie Watervoorz Brielse Meer	Brielle	2018	2018	2018	2021	V	2.000	-1.800	200					200	
Som Water									17.359	-2.214	15.145	196	5.285	4.752	4.397	515	

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aan- vang	Oorspr. Jaar van reali- satie	Jaar van aan- vang	Jaar van reali- satie	Voorbe- reiding / Onder- zoek	Bruto inves- tering	Bijdra- gen en Subsi- dies	Netto inves- tering	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020	Netto 2021	Netto 2022
	Zuiveren																
22	7304000055	Rwzi RdamDokh:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	Rotterdam	2016	2016	2019	2020	-	350		350				350		
23	7304000057	Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	Binnenmaas	2013	2014	2017	2019	-	1.846	-185	1.662	67	200	1.395			
24	7304000062	Bijdrage ren. rioolgemaal Drechtwaard	Barendrecht	2014	2015	2018	2018	-	135		135		135				
25	7304000063	Bijdrage aan R'dam (afvalwtranspsysteem)	Rotterdam	2021	2022	2021	2022	-	300		300						300
26	7304100118	Online meters waterlijn rwzi's	diverse gemeenten Rotterdam	2018	2019	2018	2019	V	4.100		4.100		2.100	2.000			
27	7304100119	Vernieuwen perslucht ringleidingDokhaven	Rotterdam	2018	2019	2018	2019	V	100		100		100				
28	7304100120	Kettingruimers Dokhaven	Rotterdam	2019	2020	2018	2020	O*	400		400			400			
29	7304100123	Roostergoedinstallatie rwzi Dordrecht	Dordrecht	2019	2020	2019	2020	V/O*	1.300		1.300			650	650		
30	7304100124	TA Dokhaven	Rotterdam	2018	2020	2018	2020	V	2.200		2.200		1.100	1.100			
31	7304100125	Afsluiters B-trap Dokhaven	Rotterdam	2018	2019	2018	2019	V	500		500		250	250			
32	7304100126	Semafoonmroepsysteem rwzi's	diverse gemeenten Rotterdam	2018	2019	2018	2019	V	200		200		100	100			
33	7304100127	Afsluiters effluentbemaling rwzi Dokh	Rotterdam	2018	2019	2018	2019	V	200		200		100	100			
34	7304100130	Beluchtingscircuit rwzi Goedereede	Goedereede	2018	2019	2018	2019	V	1.300		1.300		650	650			
35	7304100132	Kettingruimers Dokhaven (2020)	Rotterdam	2020	2020	2018	2020	-	750		750				750		
36	7304100133	Kettingruimers Dokhaven (2021)	Rotterdam	2021	2021	2018	2022	-	750		750					750	
37	7304100134	Kettingruimers Dokhaven (2022)	Rotterdam	2022	2022	2018	2022	-	500		500						500
38	7304100708	Dokhaven bellenbeluchting B-trap	Rotterdam	2014	2016	2017	2021	-	2.940		2.940	65	262	1.245	1.115	253	
39	7304210021	Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)	Rotterdam	2017	2019	2018	2018	V	664		664		664				
40	7304210023	Slibindikking,slibontwater. Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2016	2018	2021	V	294		294			20	52	222	
41	7304210025	Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2015	2017	2020	-	226		226	6	23	150	47		
42	7304210026	Verwerving grond Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2015	2019	2019	-	200		200			200			
43	7304210027	Aanleg rondweg	Rotterdam	2015	2016	2019	2022	-	80		80				50	30	
44	7304210035	Trafo's Sluisjesdijk	Rotterdam	2018	2019	2018	2019	V	100		100		100				
45	7304210036	Centrifuges Sluisjesdk pompen ontw.slib	Rotterdam	2019	2021	2019	2021	V	3.900		3.900			1.300	1.300	1.300	
	Som Zuiveren								23.335	-185	23.150	138	5.784	9.560	4.314	2.555	800

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie	Voorbereiding / Onderzoek	Bruto investering	Bijdragen en Subsidies	Netto investering	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020	Netto 2021	Netto 2022
46	7405210017	Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge	Goeree-Overflakkee	2008	2009	2018	2020	-	680		680	680					
47	7405210021	F244 Klaaswaal-Westmaas	Cromstrijen	2010	2010	2018	2019	-	1.430	-1.330	100			100			
48	7405210031	Bijdr reconstr kruising N217-Stougjesd	Oud Beijerland	2006	2006	2017	2017	-	250		250	250					
49	7405210036	Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Meliss	Goeree-Overflakkee	2007	2008	2018	2018	-	204		204	204					
50	7405210040	Verv.buswisselstr.Industrieweg-Rdamseweg	Ridderkerk	2015	2015	2017	2018	-	150		150		150				
51	7405210041	Verv. VRI (A15) Rotterdamseweg te Rkerk	Ridderkerk	2011	2012	2017	2018	-	200	-30	170		170				
52	7405210042	VRI Rdamseweg-Donkerslootweg	Ridderkerk	2015	2015	2017	2018	-	250	-100	150		150				
53	7405210043	VRI Vlietlaan-Rotterdamseweg	Ridderkerk	2015	2015	2017	2018	-	250	-40	210		210				
54	7405210048	Vervanging openbare verlichting	diverse gemeenten	2014	2015	2017	2017	-	270		270	270					
55	7405210049	Verv. openb. verlichting (jaarschyf2015)	diverse gemeenten	2015	2015	2017	2017	-	270		270	270					
56	7405210050	Verv. openb. verlichting (jaarschyf2016)	diverse gemeenten	2016	2016	2017	2017	-	360		360	360					
57	7405210051	Verv. openb. verlichting (jaarschyf2017)	diverse gemeenten	2017	2017	2017	2017	-	360		360	360					
58	7405210052	Verv. openb. verlichting (jaarschyf2018)	diverse gemeenten	2018	2018	2018	2018	-	145		145		145				
59	7405210053	Verv. openb. verlichting (jaarschyf2019)	diverse gemeenten	2019	2019	2019	2019	-	145		145			145			
60	7405210055	Rotterdamseweg II	Ridderkerk	2017	2017	2017	2018	-	1.050		1.050	84	967				
61	7405210057	Molendijk/Geldersedijk	Goeree-Overflakkee	2018	2018	2018	2018	-	175		175		175				
62	7405210058	Hoekseweg Strijen	Strijen	2018	2018	2018	2018	-	225		225		225				
63	7405210059	Nieuwe Achterweg	Westvoorne	2018	2018	2018	2018	-	100		100		100				
64	7405210062	Wegenbeheerprogramma 2016-2021	diverse gemeenten	2019	2021	2019	2021	-									
65	7405210068	VRI Rotterdamseweg - industrieweg	Rotterdam	2018	2018	2018	2018	V/O*	175		175		175				
66	7405210069	Bijdrage reconstructie N489	Oud Beijerland	2018	2019	2018	2019	V/O*	267		267		267				
67	7405210070	Bijdrage reconstructie A29-N487	Cromstrijen	2018	2019	2018	2019	V/O*	150		150		150				
	Som Wegen								7.106	-1.500	5.606	2.478	2.884	245			

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie	Voorbereiding / Onderzoek	Bruto investering	Bijdragen en Subsidies	Netto investering	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020	Netto 2021	Netto 2022
Algemene beleidstaken																	
68	7607320001	Vervangen surveillancevaartuig (RIB)	Nvt	2020	2020	2020	2020	-	60		60				60		
69	7610000005	Waterschapsverkiezingen 2019	N.v.t.	2018	2019	2018	2019	-	1.700		1.700		1.700				
70	7610000006	Vervanging software grondzaken	N.v.t.	2017	2017	2017	2018	-	90		90	45	45				
Som Algemene beleidstaken									1.850		1.850	45	1.745		60		
Ondersteuning en bedrijfsvoering																	
71	7811500092	Planmatige vervanging rekencentrum 2019	N.v.t.	2019	2019	2019	2019	-	1.500		1.500			1.500			
72	7811500094	IRIS OWA en Ecolims	N.v.t.	2018	2018	2018	2018	-	133		133		133				
73	7811800019	Materieel civiel&cultuurtechn.Onderh2015	N.v.t.	2015	2015	2018	2018	-	540		540		540				
74	7811800020	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2016	N.v.t.	2016	2016	2018	2018	-	350		350		350				
75	7811800021	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2017	N.v.t.	2017	2017	2018	2018	-	350		350		350				
Som Ondersteuning en bedrijfsvoering									2.873		2.873		1.373	1.500			
Eindtotaal																	
									94.133	-41.348	52.785	3.018	17.071	16.057	8.771	3.070	2.800

Toelichting geplande investeringsprojecten 2017-2022

Programma Waterkeringen

1. 7202200013 Voorz. brede blik waterkeringversterking
De voorziening Brede Blik is bedoeld voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingsprojecten, eindigend in 2017. Onttrekkingen uit de geplande investering vinden plaats per VV-besluit. Onttrekkingen tot nu toe betreffen Hellevoetsluis (€ 200.000, Burap 2-2014) en Spui Oost € 5.000 (Burap 1-2016). Afsluiting van dit krediet is voorzien in 2017.
2. 7202200014 Zettingsvloeiing V3T gedSpijkenisserbrug
Op het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) staat het project 'Zettingsvloeiing V3T'. Eén van de locaties van het versterkingsproject is gelegen bij de Spijkenisserbrug. Voor deze locatie is er een goede mogelijkheid om samen te werken met Rijkswaterstaat (RWS). Op 11 april 2017 heeft het college van D&H ingestemd met de samenwerking met RWS, het formaliseren van deze samenwerking met RWS en het in gang zetten van de subsidieaanvraag naar het HWBP. Tevens is door het college van D&H besloten om deze investering als nieuwe investering op te voeren bij Burap 1 – 2017.
3. 7202200015 Realisatie Zettingsvloeiing V3T
In de verlengde 3e toetsronde in 2013 bleek circa 7 km van de primaire waterkering niet te voldoen aan de wettelijke voorschriften behorende bij het faalmechanisme zettingsvloeiing. Dit heeft geleid tot het HWBP-project 16E: 'Zettingsvloeiing V3T'. Doel van dit project is ervoor te zorgen dat de primaire waterkeringen weer aan de wettelijke normen voldoen. De varianten zullen worden onderzocht in 2018/2019 in de verkenningsfase van dit project welke in de exploitatie is opgenomen. Daarna volgt de planuitwerkingsfase 2020/2021, eveneens opgenomen in de exploitatie. De realisatiefase staat gepland als investering voor 2022/2023.

Programma Water

4. 7103000014 Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne/KVW
In de vergadering van het college van D&H van 3 mei 2016 zijn voor het gebied Voorne-Putten de peilbesluiten Noordrand van Voorne en Klein Voorne West vastgesteld. In het beoogde project worden enkele twee kleine gemalen van nieuwe automatiseringsapparatuur voorzien, wordt een inlaat vervangen en geautomatiseerd, worden stuwen vernieuwd en worden schade beperkende maatregelen vanwege peilaanpassingen uitgevoerd. In de aanloop naar het vrijmaken van het krediet is een SSK-raming opgesteld waaruit bleek dat de originele raming, groot € 163.000, te laag is. De stijging is gebaseerd op de recente SSK-raming waarin rekening is gehouden met ouderdom/techniek van bestaande kunstwerken en de consequenties daarvan, een bedrag voor risicoreservering, het begroten van de gedetailleerde activiteiten per maatregel, het huidige prijspeil en ruimte voor nadere detaillering van het definitieve ontwerp. Door een nauwkeurigere uitwerking van de maatregelen en toepassing van de SSK-systematiek sluit de investering op € 410.000.
5. 7103100202 Gemaal hoofdland en waterkwaliteit Zwijndrecht
In het noordwesten van de gemeente Zwijndrecht is de waterkwaliteit onvoldoende. Door het watersysteem in dit gebied te verversen, zal de waterkwaliteit verbeteren. De aanleg van een pomp met een leiding maakt verversing van het water mogelijk. Hiermee wordt een prioritair knelpunt opgelost.
6. 7103100227 Plaatselijk verdiepen
Plaatselijk verdiepen van het waterlichaam Stadspolders te Dordrecht is een KRW resultaat plichtige maatregel ter verbetering van de waterkwaliteit. Realisatie van de verdieping was bedacht in combinatie met gepland reguliere baggerwerk. Dit bleek in de praktijk niet mogelijk te zijn waardoor de synergievoordelen zijn vervallen. De IBC uit 2014 is geactualiseerd. De kosten bedragen op basis van de SSK-raming € 252.000 en zijn daarmee hoger dan de raming die in de Programmabegroting 2017-2021 was opgenomen.

7. 7103100263 Totale NBW opgave landelijk gebied t/m 2017
 Voor de wateropgave in het landelijk gebied resteert het Oude land van Strijen (peilgebieden H14.002, H14.004, H14.005, H14.007, H14.008, H14.009, H14.010, H14.016 en H14.017). Een gebiedsproces wordt opgesteld met als doel te komen tot een toekomstig bestendig watersysteem dat voldoet aan de huidige provinciale normering of een door alle stakeholders geaccepteerde bijgestelde gebiedsnormering.

8. 7103100275 Verbreding hoofdwatgang toldijk
 In dit project dient het watersysteem ten zuidoosten van de kern van Spijkenisse vergroot te worden zodat er voldoende water richting het nieuwe gemaal Putten kan afstromen. Op basis van variantenstudies is een voorkeursalternatief gekozen en uitgewerkt dat afwijkt van de eerder geplande en geraamde oplossing. De investering bedraagt op basis van de SSK-raming € 965.000 en overschrijdt substantieel het bedrag dat in de begroting was voorzien. Oorzaken zijn onder andere een incomplete eerste raming, kostenactualisatie, de toepassing van nieuwe normeringen, een andere werkwijze en het opnemen van een risicoreservering. Om het water tijdig en in voldoende mate naar het gemaal te transporteren, moeten watergangen en kunstwerken veel groter gemaakt worden en zal meer grondverwerving nodig zijn dan in de eerste oplossingsrichting was aangenomen. De uitvoering staat gepland voor 2018 en 2019.

9. 7103100285 Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer
 Onderdeel van het KRW-programma is de realisatie van een tiental vispaaiplaatsen in het waterlichaam Brielse Meer. De IBC is al eerder opgesteld en vanwege prioritering doorgeschoven. De realisatie van de maatregel is voorzien in 2018/2019 en gereed eind 2019. De beschikbaarheid van voldoende locaties is geen risico meer en verwerking in de recent bijgestelde SSK-raming is aanleiding geweest het benodigde krediet naar beneden bij te stellen.

10. 7103100287 Oeverconstructie met verbr. (vieramb.)
 In het kader van de waterkwaliteit dient langs het KRW-waterlichaam Vierambachtenboezem-Oost in Spijkenisse een 400 meter lange natuurvriendelijke oever aangelegd te worden. Vanwege herprioritering is dit project doorgeschoven voor realisatie naar 2018 en 2019. De IBC is geactualiseerd evenals de SSK-raming en de planning met inachtnaam van de huidige risico's. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de raming van het krediet van € 125.000 naar € 130.000.

11. 7103100301 Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve
 In de KRW-waterlichamen Piershilse Gat en Delta Hoeve worden meerdere natuurvriendelijke oevers, met een totale lengte van 3,3 strekkende km aangelegd om aan de KRW resultaatplicht te voldoen. De uitwerking van de maatregelen is gereed. De voorbereidingen zijn gestart. De planning is op basis van risico's opgesteld en het project eindigt hiermee in 2019.

12. 7103100307 Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2
 Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2 betreft het scheiden van aan- en afvoer van het watersysteem Torenstee en renovatie en mogelijke capaciteitsuitbreiding van gemaal Cromstrijen. Het project start in 2018, waarbij de uitvoering van de werkzaamheden gepland zijn van 2019 t/m 2021. De raming uit 2014 is op basis van de huidige risico's geactualiseerd en komt uit op € 6,4 miljoen.

13. 7103100315 Vervangn persleiding Immanuel Kantstraat
 Gemaal Spinozaweg in de gemeente Rotterdam levert momenteel niet de geïnstalleerde capaciteit onder andere door drukverlies in het laatste deel van de persleiding ter hoogte van de Immanuel Kantstraat. Het laatste gedeelte van de persleiding wordt vervangen door een persleiding met een grotere diameter. Het project wordt in 2017 voorbereid. De planning is op basis van risico's opgesteld en het project eindigt in 2019.

14. 7103100322 Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61
 Voor het peilvak 01-61VP, dat gelegen is ten zuidoosten van de kern van Oostvoorne, is er een wateropgave. Door de aanleg van een nieuwe geautomatiseerde stuw aan de Valweg wordt de

opgave in peilvak 01-61 opgelost. Het project wordt in 2018 voorbereid. De planning is op basis van risico's opgesteld en het project eindigt hiermee in 2019.

15. 7103100324 Inlaat Fortlaan

De inlaat Fortlaan gelegen ten noordwesten van de Torensteepolder in Numansdorp bestaat uit een duiker door de secundaire waterkering. Vanuit het groot onderhoud dient de houten constructie van deze inlaatduiker vervangen te worden door een nieuwe inlaatleiding inclusief automatische op afstandbedienbare afsluitmiddelen. Tevens wordt het achterliggende watersysteem hierop afgestemd door een duiker te vervangen. Het project wordt in 2017 voorbereid. De planning is op basis van risico's opgesteld en het project eindigt in 2019.

16. 7103100337 Peilopzet Oudendijk(peilbesluit De Eendragt)

Voor de effectuering van het peilbesluit De Eendragt dient de maatregel peilopzet Oudendijk ten zuiden van Goudswaard en westen van Nieuwendijk uitgevoerd te worden. Om de peilopzet mogelijk te maken wordt een pomp geplaatst en stuwen, duikers en watergangen aangepast. De voorbereiding is in 2018 gepland. De planning is op basis van risico's opgesteld en het project eindigt hiermee in 2019.

17. 7103100338 Renovatie Gemaal Stellendam

Gemaal Stellendam voldoet niet meer aan de eisen rondom elektrische veiligheid en de aandrijvingen van de pompen zijn sterk verouderd. Het gemaal wordt voorzien van een nieuwe elektrische installatie, de elektromotoren worden vervangen en de bestaande pompen gereviseerd. De voorbereiding van het project is gestart. De planning is op basis van risico's opgesteld en het project eindigt hiermee in 2020.

18. 7103100341 KRW opgave Afwatering Voorne-Oost

Ten oosten van het Kanaal door Voorne ligt een KRW-waterlichaam waarvoor in het KRW-proces is afgesproken om dit waterlichaam over 1 km te verruimen en te voorzien van een oever met voldoende oeverplanten. Met de provincie en de gemeenten van Voorne-Putten is afgesproken dat deze maatregel onderdeel kan uitmaken van het project Kreken Kweken en de bijbehorende subsidievoorwaarden.

19. 7103100342 Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005

Dit project geeft invulling aan het oplossen van een deel van de stedelijke wateropgave van het waterschap zoals opgenomen in het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het betreft een bijdrage aan de gemeente Rotterdam voor het graven van water in peilvak Y03.005 te Hoogvliet. Het project omvat het openleggen van een verduikering en het graven van water wat in verbinding komt te staan met het al bestaande oppervlaktewater.

20. 7103100344 NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas

Naar aanleiding van de wateropgave in "'t Schenkeltje" oostelijk van de Alexanderstraat te 's Gravendeel is gezocht naar mogelijkheden om de opgave in te vullen. Verbetering van de bestaande situatie door ter plaatse van het gemaaltje Kiltunnel een afsluitbare duiker aan te leggen is opgepakt door de gemeente. Bij uitwerking van de oplossing is een alternatief in beeld gekomen wat beter aansluit op de eisen van een te verlenen vergunning voor kruising van de "overige" waterkering. Deze oplossing wordt door de gemeente nu gereed gemaakt om te realiseren. WSHD draagt bij in het project en bewaakt de te behalen doelstelling in het kader van de wateropgave.

21. 7103100345 Optimalisatie Watervoorz Brielse Meer

Gelet op de toenemende verzilting is het gewenst de watervoorziening uit het Brielse Meer te optimaliseren en is hiervoor in het "Deltaprogramma zoetwater" een maatregel opgenomen. In 2015 heeft WSHD het besluit genomen deze maatregel uit te werken en te realiseren door onder andere een tiental inlaten naar de omringende poldergebieden te automatiseren en op afstand bedienbaar te maken. Samen met een nog op te stellen beheerprogramma voor waterinlaat tijdens perioden van verzilting en het plaatsen van chloridemeetpunten moet hiermee een optimalisatie van de watervoorziening ontstaan. In 2017 is een begonnen met de

voorbereidende werkzaamheden en onderzoeken. Financiering van de maatregel is voor driekwart voorzien uit het Deltafonds en een kwart door de partners in de Bernissecommissie.

Programma Zuiveren

22. 7304000055 Rwdm Dokhaven: afvalwatertransport (door Rwdm)

De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de rioolgemaal en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. In het kader van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en diens gevolg de bijdragen) strekken zich uit over meerdere jaren. Deze bijdrage betreft de renovatie van de persleiding van rioolgemaal Holwinde naar de rwzi Hoogvliet. Door de gemeente is aangegeven dat de scope van dit project is verkleind en de planning aangepast. De verlaging van het bedrag wordt enerzijds veroorzaakt door de wijziging van de scope en anderzijds doordat er geen BTW (meer) wordt berekend.

23. 7304000057 Ged. vervanging rioolpersleiding Mijnsheerenland

De rioolpersleiding, met een lengte van ruim 3.000 meter, bestaat voor het grootste deel uit asbestcement (AC) en dateert uit 1965. Vanaf 1993 hebben zich diverse leidingbreuken voorgedaan. Uit onderzoek is gebleken dat op sommige plaatsen de wanddikte van de leiding significant is afgenomen. Deze leiding ligt deels in de berm van provinciale weg N489, die gereconstrueerd gaat worden. De definitieve scope van deze reconstructie is nog niet vastgesteld door de provincie. Op basis van een variantenstudie is het meest optimale persleidingstracé bepaald. De geraamde bijdrage van de gemeente Binnenmaas is naar boven bijgesteld van € 98.000 (opgenomen in de Programmabegroting) naar € 184.500 ten gevolge van het doorberekenen van de interne uren.

24. 7304000062 Bijdrage renovatie rioolgemaal Drechtwaard

Rioolgemaal Drechtwaard is in eigendom en beheer bij de gemeente Barendrecht. Op dit rioolgemaal is een kostenverdeling van toepassing tussen gemeente en waterschap. Deze investering betreft een bijdrage in de kosten van de reeds uitgevoerde renovatie van het rioolgemaal.

25. 7304000063 Bijdrage aan R'dam (afvalwatertransportsysteem)

Rotterdam is reeds enige jaren bezig met de renovatie en optimalisatie van dit stelsel. Per jaarschijf vindt verrekening plaats. De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de rioolgemaal en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. Op basis van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en diens gevolg de bijdragen) strekken zich uit over meerdere jaren.

26. 7304100118 Online meters waterlijn rwzi's

Toepassing van online-meters in het zuiveringsproces is onderdeel van het toekomst gereed maken van de rwzi's. Met deze meetinstrumenten is het mogelijk de bedrijfsvoering van de rwzi's op afstand te doen (project WCK 2.0) en daarmee te zorgen voor efficiencyverbetering van de bedrijfsvoering en betere prestaties van de installaties. Naar de toekomst toe maakt dit zelfsturende rwzi's mogelijk. Het betreft meetinstrumenten voor de waterlijn van de zgn. buiten-rwzi's (excl. rwzi Dokhaven/ Sluisjesdijk).

27. 7304100119 Vernieuwen perslucht ringleiding Dokhaven

De perslucht ringleiding is in slechte staat omdat deze door interne corrosie aangetast is. Een betrouwbare perslucht ringleiding is noodzakelijk omdat het de besturing van de op afstand

bediende afsluiters verzorgt. Zonder lucht kunnen vanuit de centrale controlekamer de besturingsafsluiters niet op afstand worden bediend. Tevens wordt deze perslucht ingezet voor de bediening van (zwaar) gereedschap bij calamiteiten en onderhoudswerkzaamheden. De investering betreft twee nieuwe perslucht buffervaten, nieuwe appendages (overdrukventielen, afsluiters en sensoren), nieuwe luchtverdeelleiding en deels het vervangen van de perslucht ringleiding (distributienetwerk).

28. 7304100120 Kettingruimers Dokhaven

Op rwzi Dokhaven bevinden zich nabezinktanks, tussenbezinktanks en zandverwijderingstanks welke voorzien zijn van kettingruimersystemen. Het doel van dit systeem is om door middel van ruimers/schrapers het drijfslaagslib uit de waterlijn en het bezonken slib/zand op de bodem van de tanks te verwijderen. In totaal heeft rwzi Dokhaven 36 tanks. Uit metingen op slijtage is gebleken dat de eerste kettingruimers met bijbehorende tandwielen en glijgeleiders toe zijn aan vervanging. De overige kettingruimers worden de komende 4 jaren eveneens vervangen. Deze investering hangt nauw samen met de investeringen: 7304100132, 7304100133, 7304100134.

29. 7304100123 Roostergoedinstallatie rwzi Dordrecht

Het vuilvang-rendement van de huidige stappenroosters op de rwzi Dordrecht is laag. Gevolg is dat met name de beluchtingstanks sterk vervuilen met als gevolg een hoger energieverbruik van de beluchtingsinstallatie en hoge onderhoudskosten aan mechanische equipment. Doordat de nieuw te installeren roosters een hoger rendement bedrijfswatergebruik hebben dan de huidige stappenroosters dient tevens voorzien te worden in een nieuwe bedrijfswaterinstallatie.

30. 7304100124 TA Dokhaven

De technische automatisering (TA) bestaat onder andere uit beeldschermen, netwerken, computers, besturingscomputers en overige apparatuur waarmee dit alles is verbonden met de pompen, afsluiters, schakelaars en opnemers. In de periode 2018 tot en met 2020 wordt het verouderde deel van de TA vervangen. Hiermee wordt een robuuste TA opgeleverd die weer voor een lange periode (15 jaar) onderhoudbaar is zodat de instandhouding en besturing van Dokhaven gegarandeerd blijft.

31. 7304100125 Afsluiters B-trap Dokhaven

Om tot uitvoering te komen van het project bellenbeluchting in 2019, moet de B-trap nader worden geïnspecteerd en zijn onderhoudswerkzaamheden noodzakelijk. Het project omhelst onder meer:

- het testen van de afsluiters;
- amoveren van de bediening.

32. 7304100126 Semafoonoproepsysteem rwzi's

Het semafoonoproepsysteem is aan het einde van de technische levensduur en de fabrikant geeft aan dat vervanging op componentniveau niet meer gegarandeerd kan worden. Daarom is het noodzakelijk het (semafoon-)oproepsysteem te vernieuwen. Bij een verstoring of uitval van een rwzi/ rioolgemaal wordt middels een automatische semafoonoproep de dienstdoende procesvoerder gealarmeerd zodat er direct actie genomen kan worden. Het semafoonoproepsysteem is onderdeel van de Technische Automatisering (TA) van WSHD. Met de TA worden installatieonderdelen en werktuigen bestuurd en kunnen de rwzi's en bijbehorende rioolgemaal via beeldschermen worden bediend en bewaakt.

33. 7304100127 Afsluiters effluentbemaling rwzi Dokhaven

Doordat de afsluiters niet meer hun functie vervullen, zijn de afgelopen jaren het effluentwerk, met appendages, en terugslagkleppen niet voldoende onderhouden. Hierdoor kan zowel de werking van de waterkerende afsluiters, als van de effluentpompen voor de komende jaren niet worden gegarandeerd. De werkzaamheden worden uitgevoerd in de effluentafvoer Oost- en West- uitstroomconstructie naar de Maas en betreffen het vervangen van effluent afsluiters, inspectie van de twee effluent leidingen en appendages en het inspecteren en onderhoud van de onderhoudsafsluiters van de effluentpompen.

34. 7304100130 Beluchtingscircuit rwzi Goedereede

In 2015 is bij inspectie van het beluchtingscircuit 3 van rwzi Goedereede ernstige aantasting van het beton geconstateerd. De tanks, gebouwd in 1999, zijn aangetast omdat de coating die moet beschermen tegen sulfaat-aantasting niet meer werkt. In 2016 is het circuit drooggezet en is bij de vervolgininspectie geconstateerd dat de constructie is aangetast en deze alleen door betondelen te vervangen gerepareerd kan worden. Het concrete resultaat is een gerenoveerd beluchtingscircuit-3 op rwzi Goedereede dat de komende 25 jaar weer zijn functie kan vervullen.

35. 7304100132 Kettingruimers Dokhaven (2020)

36. 7304100133 Kettingruimers Dokhaven (2021)

37. 7304100134 Kettingruimers Dokhaven (2022)

Op rwzi Dokhaven bevinden zich nabezinktanks, tussenbezinktanks en zandverwijderingstanks welke voorzien zijn van kettingruimersystemen. Het doel van dit systeem is om door middel van ruimers/schrapers het drijfslaagslib uit de waterlijn en het bezonken slib/zand op de bodem van de tanks te verwijderen. In totaal heeft rwzi Dokhaven 36 tanks. Uit metingen op slijtage is gebleken dat de eerste kettingruimers met bijbehorende tandwielen en glijgeleiders toe zijn aan vervanging. De overige kettingruimers worden de komende 4 jaren eveneens vervangen.

38. 7304100708 Dokhaven bellenbeluchting B-trap

Project heeft tot doel het vervangen van het bestaande beluchtingsysteem door een nieuw energie-efficiënt beluchtingsysteem. Hiermee kan een energiebesparing van 3.000.000 kWh/jaar worden gerealiseerd. Dat is circa 5% van het jaarverbruik van het taakveld Zuiveren en levert daarmee een grote bijdrage aan de doelrealisatie van het MJA3-programma. Door de lage marktprijs voor elektriciteit is er echter op alleen economische gronden geen business case. In het proces van het Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019 is voorgesteld dit project te beschouwen als een maatschappelijke business case waarbij meer aspecten een rol spelen in de afweging dan alleen het bedrijfseconomische. De ALM Dokhaven wordt in 2018 en 2019 uitgevoerd die moet leiden tot een integraal beeld en een toekomstvisie voor deze installatie. Uit de ALM kunnen andere of nog betere alternatieven komen waardoor het risico op een desinvestering niet valt uit te sluiten. Daarom wordt voorgesteld de investeringsbeslissing uit te stellen tot na afronding van de ALM. De geplande investering wordt hiermee doorgeschoven naar 2021.

39. 7304210021 Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Het project omvat een aantal (capaciteits)maatregelen met betrekking tot de gasfakkel, gascompressoren en toevoerleidingen van de slibbuffer. Onderzoek en scope zijn half 2017 gereed. De projectscope is in Q2 in hoofdlijn bepaald (capaciteitsmaatregel gasfakkel) en na de zomer vindt verdere uitwerking plaats in een IBC.

40. 7304210023 Slibindikking,slibontwater. Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Doel van het project is een gelijkmatiger bedrijf van de installatie, het verhelpen van bufferproblemen en het verbeteren van de (proces)prestaties. De projectscope is in Q2 in hoofdlijn bepaald en na de zomer vindt verdere uitwerking plaats in een IBC. De scope van dit project kan van invloed zijn op de uiteindelijke scope van de projecten 'Gassysteem op termijn' en 'Terreinaanpassingen'.

41. 7304210025 Terreinaanpassingen Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. De terreinaanpassingen voorzien in het reduceren van onveilige situaties en logistieke knelpunten, zowel op het terrein zelf als bij het in- en uitrijden. Daarnaast ontstaat meer flexibiliteit en ruimte bij groot onderhoud en projecten. Onderzoek en scopebepaling is half 2017 gereed. De scope kan beïnvloed worden door onderzoek en scopebepaling van het project 'slibindikking en slibontwatering'. De terreinaanpassingen worden voorbereid vanaf eind 2017 en gerealiseerd aansluitend op het gereed komen van het project 'Renovatie

slibgistingtanks'. In het project 'Renovatie slibgistingtanks' is door de opdrachtnemer voorzien in een extra inrit van tijdelijke aard.

42. 7304210026 Verwerving grond Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. De mogelijke grondaankoop is ten behoeve van een rondweg die voorziet in het reduceren van onveilige situaties en logistieke knelpunten op en bij het terrein Sluisjesdijk. Vooralsnog zal eerst worden overgegaan tot huur van terreinen om het project Renovatie Slibgistingtanks doorgang te kunnen laten vinden. Dit door de onderhandelingen rond koop van de gronden meer tijd in beslag nemen dan was voorzien. In 2019 zal opnieuw worden bezien of overgegaan wordt tot aankoop van gronden.

43. 7304210027 Aanleg rondweg

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. De rondweg voorziet, in combinatie met de terreinaanpassingen en grondverwerving, in het reduceren van onveilige situaties en logistieke knelpunten en daarnaast in het creëren van flexibiliteit en ruimte. De start en doorgang van dit project kan alleen plaatsvinden indien de grondverwerving heeft plaatsgevonden.

44. 7304210035 Trafo's Sluisjesdijk

Het gaat bij deze investering om het vervangen van de natte hoogspanningstrafo's door droge hoogspanningstrafo's van dezelfde capaciteit.

45. 7304210036 Centrifuges Sluisjesdijk pompen ontw.slib

De centrifuges, ontwaterd slibpompen en alle bijbehorende randapparatuur zoals aandrijving, besturing, meet- en doseervoorzieningen zijn aan modernisering en/of vervanging toe. Dit geldt ook voor de opslag- en (doseer)voorzieningen ten aanzien van chemicaliën. Deze investering is nodig om de betrouwbaarheid, beschikbaarheid, veiligheid en prestaties te garanderen en te verbeteren.

Programma Wegen

46. 7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge

De bijdrage aan de fietstunnel N215 Nieuwe Tonge en de bijdrage aan de ontsluiting N215 Nieuwe Tonge zijn twee opgaves voor het waterschap. De provincie heeft er één project van gemaakt en één bijdrageverzoek aan het waterschap gedaan. Hierdoor wordt voorgesteld om de projecten 7405210015 Bijdrage fietstunnel N215 Nieuwe-Tonge (€ 125.000) en 7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge (€ 200.000) samen te voegen tot: 7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge (€ 325.000).

Daarnaast valt de bijdrage hoger uit dan voorzien. Met de provincie Zuid-Holland en de gemeente Goeree Overflakkee wordt gewerkt aan de aanpak van de ontsluiting van Nieuwe Tonge. Het betreft in deze een bijdrage aan de realisatie van een rotonde en een ongelijkvloerse kruising. Door een andere noodzakelijke oplossingsrichting in het ontwerp zijn de kosten hoger. Hierdoor is de gevraagde bijdrage door de provincie ook hoger dan nu is voorzien. De extra bijdrage betreft € 355.000.

47. 7405210021 F244 Klaaswaal-Westmaas

De aanleg van dit fietspad is opgenomen in het nieuwe Uitvoeringsprogramma Fiets van de provincie (komt uit de overprogrammering van het provinciaal fietspadenplan 2008). Deze fietsverbinding hangt samen met de aanleg van de Rondweg Klaaswaal door de gemeente Cromstrijen. Zodra er duidelijkheid is over de aanleg van deze rondweg, komt er ook meer duidelijkheid over nut en noodzaak van de fietsvoorziening en bijbehorende financiering. Eind 2017 wordt uitsluitsel verwacht over de haalbaarheid van de rondweg in de gemeenteraad

48. 7405210031 Bijdr reconstr kruising N217-Stougjesdijk
Met de provincie Zuid Holland en de gemeente Oud Beijerland is gewerkt aan de aanpak van de ontsluiting van Oud Beijerland. Er is een nieuwe provinciale weg aangelegd met op de aansluiting van de Stougjesdijk (waterschap) en Kwakscheweg de aanleg van een rotonde. Met de provincie zijn afspraken gemaakt over de hoogte van de bijdrage.
49. 7405210036 Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Melissant
Met de provincie en de gemeente Goeree-Overflakkee wordt gewerkt aan de verbetering van de verkeersveiligheid op en rond de N215 ter hoogte van Dirksland/Melissant. Met de provincie is overlegd over de voortgang van het project, de gewenste bijdrage en de beheergrenzen.
50. 7405210040 Verv.buswisselstr.Industrieweg-Rdamseweg
51. 7405210041 Verv. VRI (A15) Rotterdamseweg te Ridderkerk
52. 7405210042 VRI Rdamseweg-Donkerslootweg Ridderkerk
53. 7405210043 VRI Vlietlaan-Rotterdamseweg Ridderkerk
Deze investeringen zijn onderdeel van de aanpak Rotterdamseweg traject Ringdijk A15. Het behelst onder andere het vervangen van VRI's, onderhoud van de verharding en duurzaam veilig inrichten. De werkzaamheden worden momenteel voorbereid.
54. 7405210048 Vervanging openbare verlichting
Op basis van het vastgestelde Wegenbeheerprogramma zal gestart worden met het vervangen van de openbare verlichting voor de jaarschijven t/m 2017 conform de uitgangspunten uit het WgBP, ook ten aanzien van het toepassen van LED-verlichting.
55. 7405210049 Verv. openb. verlichting (jaarschijf 2015)
56. 7405210050 Verv. openb. verlichting (jaarschijf 2016)
57. 7405210051 Verv. openb. verlichting (jaarschijf 2017)
58. 7405210052 Verv. openb. verlichting (jaarschijf2018)
59. 7405210053 Verv. openb. verlichting (jaarschijf2019)
Het areaal aan openbare verlichting is in het kader van het Wegenbeheerprogramma geïntervieweerd. Daaruit is naar voren gekomen dat er sprake is van een vervangingsopgave. Daarnaast zijn doelstellingen opgenomen met betrekking tot de besparing op energiekosten en het verwijderen van overvloedige verlichting.
60. 7405210055 Rotterdamseweg II Ridderkerk
Voor het Wegenbeheerprogramma is geïntervieweerd welke wegen nog niet Duurzaam Veilig zijn ingericht. Ook op een gedeelte van de Rotterdamseweg in Ridderkerk is dit het geval. Met deze herinrichting wordt de verkeersveiligheid verbeterd door het aanbrengen van nieuwe belijning, aanleggen van drempels en het realiseren van een fysieke scheiding tussen de rijstroken voor de bus en het overige verkeer.
61. 7405210057 Molendijk/Geldersedijk
Voor het Wegenbeheerprogramma is geïntervieweerd welke wegen nog niet Duurzaam Veilig zijn ingericht. Ook op de Molendijk/Geldersedijk nabij Dirksland is dit het geval. Met deze herinrichting wordt de verkeersveiligheid verbeterd door het aanpassen van de maximum snelheid, het aanbrengen van nieuwe belijning en het aanleggen van drempels.
62. 7405210058 Hoekseweg Strijen
Voor het Wegenbeheerprogramma is geïntervieweerd welke wegen nog niet Duurzaam Veilig zijn ingericht. Ook op de Hoekseweg nabij Strijen is dit het geval. Met deze herinrichting wordt de verkeersveiligheid verbeterd door het aanpassen van de maximum snelheid, het aanbrengen van nieuwe belijning en het aanleggen van drempels.
63. 7405210059 Nieuwe Achterweg
Voor het Wegenbeheerprogramma is geïntervieweerd welke wegen nog niet Duurzaam Veilig zijn ingericht. Ook op de Nieuwe Achterweg nabij Rockanje is dit het geval. Met deze herinrichting wordt de verkeersveiligheid verbeterd door het aanbrengen van nieuwe belijning en het aanleggen van drempels.

64. 7405210062 Wegenbeheerprogramma 2016-2021

Deze investering is afkomstig uit het WGBP en betreft het duurzaam veilig inrichten van wegen. De gemiddelde investering conform wegen beheerprogramma bedraagt € 325.000 per jaar. Dit houdt in dat voor een periode van 5 jaar gemiddeld € 1.625.000 beschikbaar is. In de jaarschijven 2017 en 2018 is er voor € 1.640.000 geïnvesteerd (gepland, zie investeringsnummers 7405210055, 7405210056, 7405210057, 7405210058 en 7405210059). Voor de jaren 2019, 2020 en 2021 is daarmee geen investeringsruimte beschikbaar. Bij de programmabegroting 2018 worden de investeringen van het wegenbeheerprogramma geactualiseerd.

65. 7405210068 VRI Rotterdamseweg - industrieweg

Uit het oogpunt van verkeersveiligheid en –doorstroming is op diverse kruispunten in beheer bij het waterschap een verkeersregelininstallatie aanwezig. Dit krediet voorziet in de vervanging van de verkeersregelininstallatie op de kruising met de Industrielaan.

66. 7405210069 Bijdrage reconstructie N489

Met de provincie en de gemeente Binnenmaas wordt gewerkt aan de verbetering van de verkeersveiligheid op de N489 ter hoogte van Mijnsheerenland en Westmaas. Deze investering betreft de bijdrage van het waterschap in een pakket aan maatregelen zoals het omvormen van een bestaand kruispunt in een rotonde en het aanpassen van een bestaande aansluiting.

67. 7405210070 Bijdrage reconstructie A29-N487

Ter verbetering van de doorstroming en verkeersveiligheid op de afrit Numansdorp van de A29 reconstrueert Rijkswaterstaat het kruispuntafrit A29/N487. Als betrokken/aansluitend wegbeheerder wordt WSHD verzocht een financiële bijdrage te leveren aan deze reconstructie.

Programma algemene beleidstaken

68. 7607320001 Vervangen surveillancevaartuig (RIB)

De huidige RIB is aan het einde van haar technische levensduur gekomen. Het vaartuig is van vóór 2003 en de complete boot, dat wil zeggen zowel de boot (de luchtkussens zijn versleten) als de motor dienen vervangen te worden.

69. 7610000005 Waterschapsverkiezingen 2019

In 2015 zijn de waterschapsverkiezingen gelijktijdig met de verkiezingen voor Provinciale Staten gehouden. De bestuursperiode bedraagt vier jaar. In 2019 worden de eerst volgende verkiezingen gehouden. Hiertoe is een investeringskrediet van € 1,7 miljoen opgenomen.

70. 7610000006 Vervanging software grondzaken

Grondzaken maakt voor eigendommenbeheer gebruik van de IRIS-module Ergo. De applicatie IRIS en daarmee de module Ergo is vervallen, het onderhoud en ondersteuning is gestopt per 1 januari 2015. De investering heeft betrekking op de aanschaf en implementatie van een nieuw zaakstelsel ter vervanging van de oude. De vervanging betreft derhalve een technische noodzaak.

Programma bedrijfsvoering

71. 7811500092 Planmatige vervanging rekencentrum 2019

Technologische ontwikkelingen niet stil. Om up-to-date te blijven en gebruik te kunnen maken van de voordelen van nieuwe 'proven' technologieën wordt een planmatige vervangingstermijn van 5 jaren gehanteerd.

72. 7811500094 IRIS OWA en Ecolims

Het huidige systeem voor de informatievoorziening over de waterkwaliteit is verouderd en wordt niet meer onderhouden en doorontwikkeld. In 2018 dient derhalve te worden geïnvesteerd in een nieuw informatiesysteem.

73. 7811800019 Materieel civiel&cultuurtechn.Onderh2015

74. 7811800020 Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2016

75. 7811800021 Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2017

Het materieel dat wordt ingezet voor het regulier onderhoud aan watersystemen, waterkeringen en wegen heeft een beperkte levensduur en moet periodiek worden vervangen.

Bijlage 8b Overzicht en toelichting op potentiële investeringsprojecten 2018-2022

Nr	Objectnr	Omschrijving	Jaar van aanvang	Voorbereiding in 2018	Onderzoek in 2018	Onderzoek in 2019
	Waterkeringen					
1	7202100320	Versterking regionale keringen (4st)	2019		x	
2	K2018-081	Zettingsvloeiing V3T	2020		x	x
3	K2018-082	VLRT-4 - Normtraject nr. 20_3	2020		x	
	Water					
4	7103000015	Peilbesluit de Volharding	2019		x	
5	7103000016	Peilbesluit Adrianapolder	2019		x	
6	7103100219	Stations en Hoofdpst techn.autom.Waterbeh	2018		x	
7	7103100232	Onderstatio&hoofdpstTechn.autom.waterbeh	2018		x	
8	7103100250	Verbreden watergang (plaatselijk)	2019		x	
9	7103100252	Ondrstations&hoofdpstTechn.autom.watrbeh	2019		x	
10	7103100258	Stations&hoofdpst techn.automatWaterbeh	2020		x	
11	7103100265	Totaal prioritaire knelpunten	2018		x	
12	7103100281	KRW 2018 - 2021	2021			x
13	7103100282	NBW 2018 - 2027	2018		x	
14	7103100283	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2017)	2018		x	
15	7103100288	Maatregelen Binnenbedijkte Maas	2020		x	
16	7103100289	De Eendragt	2017		x	
17	7103100302	Verb. inlaat Trekdam met Meer&Oude Mol	2019		x	
18	7103100305	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2018)	2018		x	
19	7103100306	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2019)	2019		x	
20	7103100316	NBW 2018-2027, jaarschijf 2019	2019		x	
21	7103100327	KRW investering conform WHP jaarschijf '19	2019		x	
22	7103100328	KRW investering nieuw WHP jaarschijf '18	2018		x	
23	7103100329	KRW investering nieuw WHP jaarschijf '20	2020		x	
24	7103100332	NBW 2018-2027 jaarschijf 2020	2020		x	
25	7103100335	Wateropgave Zwijndrechtsewaard 2017	2018		x	
26	7103100336	Wateropgave Zwijndrechtsewaard 2018	2018		x	
27	7103100340	Prioritaire knelpunten jaarschijf 2020	2020		x	
28	7103300067	Vergroten Inlaatdebiet door automat.Haven	2019		x	
29	7103300117	Voornse Sluis voor bediening op afstand	2019		x	
30	K2018-041	diverse problemen oud beijerland	2019		x	
31	K2018-042	Duiker Boompjesstraat	2019		x	
32	K2018-043	Duiker Dordrecht	2019		x	
33	K2018-044	extra berging VP 152 en VP 157 (peilindicator)	2019		x	
34	K2018-045	Gemaal Biersum	2019		x	
35	K2018-046	Gemaal de Volharding	2019		x	
36	K2018-047**	Gemaal Oostvoornse Meer, pompput 3	2019		x	
37	K2018-048	Gemaal Oudenhorn	2019		x	
38	K2018-049	Inlaat Piershilse Haven	2019		x	
39	K2018-050**	Onderhoud Havendammen Ouddorpse Haven	2019		x	
40	K2018-051	opheffen probleem bemalingsgebied Prinsenheuvel	2019		x	
41	K2018-052**	Reconstructie nvo's De Elzen	2019		x	
42	K2018-053**	vergroten inlaat gemaal dorpsdijk Rhoon	2019		x	
43	K2018-054	Zwijndrecht centrum gemaal Merelstraat	2019		x	
44	K2018-055**	Zwijndrecht centrum onderdeel hevel Strooppot	2019		x	

Nr	Objectnr	Omschrijving	Jaar van aanvang	Voorbereiding in 2018	Onderzoek in 2018	Onderzoek in 2019
45	K2018-056**	Zwijndrecht centrum vervangen duiker Anjerstraat	2019		x	
46	K2018-087	FE21 Valkeniersweide	2020		x	
47	K2018-096	Duiker bij gemaal Sportdorp	2020		x	
48	K2018-097	Duiker Maeterlinkweg	2020		x	
49	K2018-098	extra berging HW 11.2 (peilindicator)	2020		x	
50	K2018-099	Gemaal Arnoldus Botbijlweg	2020		x	
51	K2018-100	Schotbalkenkering sluisdeurendok Hellevoetsluis	2020		x	
52	K2018-101	Gemaal/ Duiker Dijkje Rotterdam	2020		x	
53	K2018-102	Hevelleiding Puttershoek	2020		x	
54	K2018-103	opheffen stank bij ongerioleerde panden HW	2020		x	
55	K2018-104	ophoging kade Boezemloozende Strijensas	2020		x	
56	K2018-105**	Reconstructie bestaande nvo's De Elzen	2020		x	
57	K2018-106	Te lage woonwijk Wilgentuin Rozenburg	2020		x	
58	K2018-116**	Schutsluis Strijensas	2021		x	
Zuiveren						
59	7304100121	TA Zuiveren (exclusief Dokhaven)	2019		x	
60	7304100122	Blowers rwzi Hoogvliet	2019		x	
61	7304100128	Duikschotten rwzi Spijkenisse	2019		x	
62	7304100129	Roostergoedinstallatie rwzi Oud Beij	2019		x	
63	7304100131	Retourslibpompen rwzi Hoogvliet	2019		x	
64	7304210022	PE-doseervoorzieningen Sluisjesdijk	2019		x	
65	7304210024	Deelstroombehandeling Sluisjesdijk	2019		x	
66	7304210037	1-step-Anammox Sluisjesdijk	2019		x	
67	K2018-061	Aanpassing rioolgemaal Achthuizen	2019		x	
68	K2018-062	Bioplastics Dordrecht	2019		x	
69	K2018-063	Duikschotten rwzi Dordrecht	2019		x	
70	K2018-065	Gaswassers en ventilatie Sluisjesdijk	2019		x	
71	K2018-066	ALM ZE Spijkenisse	2019		x	
72	K2018-068	Zandsilo's 1+2 Dokhaven	2019		x	
73	K2018-069	Online meters sliblijn rwzi's	2019		x	
74	K2018-070	Pompen tusseneffluent rwzi Dokhaven	2019		x	
75	K2018-071	Renovatie rioolgemaal Vierpolders	2019		x	
76	K2018-072	Retourslibpompen rwzi Dordrecht	2019		x	
77	K2018-077	Centrifuges rwzi Zwijndrecht	2019		x	
78	K2018-078	Centrifuges rwzi Dordrecht	2019		x	
79	K2018-080	Gashouder Sluisjesdijk	2019		x	
80	K2018-107	Investerings vanuit ALM ZE Heenvliet	2020		x	x
81	K2018-108	Investerings vanuit ALM ZE Hellevoetsluis	2020		x	x
82	K2018-109	Investerings vanuit ALM's Goeree-Overflakkee	2020		x	x
83	K2018-110	Beluchttingscompressoren A-trap Dokhaven	2020		x	x
84	K2018-111	Onthardingsinstallatie rwzi Dokhaven	2020		x	x
85	K2018-112	Verwijdering nieuwe stoffen op 4 rwzi's	2020		x	x
Wegen						
86	K2018-113	Verv Openb verlichting (jaarschijf 2020)	2020	x	x	
87	K2018-114	Vervangen verkeersregelinstallaties	2020	x		x
88	K2018-118	Verv. openb. verlichting (jaarschijf 2021)	2021			x

** project komt als potentiële investering te vervallen.

Toelichting potentiële investeringsprojecten 2017-2022

Programma Waterkeringen

1. 7202100320 Versterking regionale keringen (4st)
In het Uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024 vastgesteld door D&H op 30-6-2015 is opgenomen dat de in 2012/2013 afgekeurde regionale waterkeringen uiterlijk 2020 op orde moeten zijn. In dit project worden de regionale keringen Boezemvliet (Puttershoek), De keen (Strijen) en de Boezem van Dirksland weer op orde gebracht.
2. K2018-081 Zettingsvloeiing V3T
Doel van dit project is om te zorgen dat de primaire waterkering weer aan de wettelijke normen voldoet. De verkenningsfase van dit project start in 2018 en moet leiden tot een voorkeursalternatief in 2019 waarna de planuitwerkingsfase start in 2020. De verkenningsfase van een HWBP project wordt opgenomen als voorbereidingskrediet de andere fasen zijn investeringskredieten.
3. K2018-082 VLRT-4 - Normtraject nr. 20_3
Normtraject 20_3 ligt aan de oostkant van Voorne-Putten. Het normtraject is één van de 13 meest urgente trajecten volgens de KPR analyse (Kennisplatform Risicobenadering) op basis van VNK-2 (Veiligheid Nederland in Kaart). Vanwege de onzekerheid van de scope en gevoeligheid in de omgeving gaat WSHD eerst op basis van gebiedskennis en onderzoek een nadere veiligheidsanalyse opstellen. Op basis van de resultaten zal besloten worden of verdere opvolging noodzakelijk is.

Programma water

4. 7103000015 Peilbesluit de Volharding
In het College van D&H van 1 december 2015 is het concept-peilbesluit De Volharding vastgesteld. De combinatie van een ingediende zienswijze, de wens van een duurzame oplossing, het raakvlak met een KRW-waterkwaliteitsmaatregel, het beschikbare krediet en technisch complexe situatie zijn aanleiding om extra mogelijkheden te onderzoeken voordat wordt overgegaan tot het voorstellen en uitvoeren van een definitief en duurzame maatregel.
5. 7103000016 Peilbesluit Adrianapolder
Voor het peilbesluit Stellendam worden maatregelen genomen om het peilbesluit te effectueren. Het gaat hierbij om maatregelen voor het instellen van een hoger peil in een gedeelte van het peilgebied, gelegen in een deel van de Groote Adrianapolder en het bedrijventerrein Korteweg. De wijze waarop dit op de meest efficiënte wijze kan, wordt onderzocht. Tevens wordt de doorspoeling in de Groote Zuiderpolder onderzocht. De omvang van de investering wordt daardoor bepaald door de uitkomst van de onderzoeken.
6. 7103100219 Stations en Hoofdpst techn.autom.Waterbeh
Het krediet is bestemd voor het vervangen van de gemaalcomputers en hangt samen met 7103100232 Onderstatio&hoofdpstTechn.autom.waterbeh.
7. 7103100232 Onderstatio&hoofdpstTechn.autom.waterbeh
Voortvloeiend uit het werk van het traject "kaders TA" zijn er eind 2013 concrete plannen gemaakt voor de vervanging en doorontwikkeling van de ingezette technische automatisering. Het watersysteem heeft te maken met verschillende en verouderde bedieningssoftware voor de aansturing van de kunstwerken. Kijkend naar de technische mogelijkheden, maar ook naar de opgaven van vandaag de dag (klimaatverandering, duurzaamheid, meer kritische burger), bestaat de behoefte om niet alleen de bestaande software te vervangen voor een meer up-to-date versie, maar om ook echt een paradigma-shift: om gesteld te staan voor de toekomst, wilt WSHD op een wezenlijk andere manier met het watersysteem omgaan. Inmiddels is deze visie opgesteld en de aanpak om dat te bereiken. Een exploratiemanager zal een Plan van Aanpak opstellen.

8. 7103100250 Verbreden watergang (plaatselijk)
 Het plaatselijk verbreden van de watergang en de aanleg van een natuurvriendelijke oever van 1 km is een KRW resultaatplichtige maatregel en noodzakelijk omdat te weinig vegetatie aanwezig is. Op dit moment is slechts een deel van de opgave (500 m) mogelijk te realiseren omdat onvoldoende grond beschikbaar is. Met de gemeente als eigenaar wordt onderhandeld. De gemeente is bezig met het opstellen van een gebiedsvisie waarin deze oevers een plaats moeten krijgen. Uitvoering zal, gelet op de stand van zaken op dit moment, waarschijnlijk niet vóór 2019 haalbaar zijn. De omvang van de investering is gebaseerd op de opgave. De ruimte (m2) die beschikbaar wordt gesteld, zal impact hebben op de omvang van het werkelijk benodigd krediet.

9. 7103100252 Onderstations&hoofdpstTechn.autom.watrbeh
10. 7103100258 Stations&hoofdpst techn.automatWaterbeh
 Zie 7103100232 Onderstatio&hoofdpstTechn.autom.waterbeh

11. 7103100265 Totaal prioritaire knelpunten
 Voor prioritaire knelpunten is een aantal knelpunten uitgewerkt in projecten en apart in de begroting benoemd. Deze post betreft oplossen van nieuwe knelpunten die nog niet afzonderlijk als project zijn weergegeven en binnen drie jaar opgelost moeten worden.

12. 7103100281 KRW 2018 - 2021
 Het betreft een krediet voor maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren om te voldoen aan de KRW resultaatplicht. Het betreft hier het aanpassen van het profiel van 2 waterlichamen en het aanpassen van het peilbeheer in 1 KRW waterlichaam.

13. 7103100282 NBW 2018 – 2027
 Vanaf 2017 tot en met 2027 resteert een opgaaf van circa € 18,5 miljoen voor het aanpassen van de peilgebieden in het stedelijk gebied (conform de Kadernota 2014).

14. 7103100283 Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2017)
 Voor prioritaire knelpunten is een aantal knelpunten uitgewerkt in projecten en apart in de begroting benoemd. Deze post betreft oplossen van nieuwe knelpunten die nog niet afzonderlijk als project zijn weergegeven en binnen drie jaar opgelost moeten worden.

15. 7103100288 Maatregelen Binnenbedijkte Maas
 Voor de Binnenbedijkte Maas zijn meerdere maatregelen voorzien om de waterkwaliteit in dit KRW waterlichaam te verbeteren. In de VV-vergadering van 26 november 2015 is ingestemd met een aangepast maatregelenpakket. In plaats van het geheel afkoppelen van de St. Anthonypolder zal het gemaal gedeeltelijk afgekoppeld worden. Tevens zal de peilinstelling van de gemalen in Polder Moerkerken iets aangepast worden zodat minder water wordt geloosd op de Binnenmaas en meer direct op de Boezemvliet. Deze maatregel (peilinstelling) is gereed. Door minder water op de Binnenbedijkte Maas te lozen zal de belasting van de Binnenbedijkte Maas met nutriënten fors afnemen. Over de maatregel in de St. Anthonypolder (gedeeltelijk afkoppelen) vindt communicatie plaats met de grondgebruikers. De alternatievenstudie is gereed en het opstellen van de IBC is gestart. De IBC wordt in de begroting van 2020 opgevoerd vanwege afhankelijkheid van nader onderzoek en medewerking van betrokken instanties en belanghebbenden. Overleg met belanghebbenden loopt als onderdeel van het gebiedsproces Oudeland van Strijen.

16. 7103100289 De Eendragt
 De opgave voor het bemalingsgebied De Eendragt is opgeknipt in twee fases. Fase 1 betreft de KRW maatregel door het instellen van een meer flexibel peil in peilvak 2.1C (Oost) en het herstellen van het peil (en herdrainage) in peilgebied 2.7. Het instellen van het flexibel peil maakt onderdeel uit van het vastgestelde peilbesluit De Eendragt. De maatregelen zijn uitgewerkt en de projectaanvang is voorzien in 2017. De planning is op basis van risico's opgesteld en het project eindigt hiermee in 2019. Fase 2: Het tweede deel is de verbetering van de doorspoeling De Eendragt (Piershilsche Gat/Vissersvliet). Er wordt op dit moment een analyse uitgevoerd waar beheersmaatregelen uit kunnen volgen.

17. 7103100302 Verb. inlaat Trekdam met Meer&Oude Mol

In de Hoeksche waard, in de polder het Kooiland & Strijense polder, is een waterkwaliteitsprobleem. Het water stroomt vanuit deze polder door het KRW-waterlichaam Meer en Oude Mol. Er zijn enkele varianten mogelijk om het watersysteem te verbeteren. De eerder uitgewerkte voorkeursvariant (2016) blijkt vooralsnog niet maakbaar (grondverwerving).

Daarnaast speelt mee dat voor de gekozen oplossing nog geen draagvlak is en dat er naar alternatieven gezocht wordt. Het project wordt doorgeschoven naar de begroting van 2019. Na aanvullend onderzoek wordt gewerkt naar een maakbare oplossing die duurzaam en in synergie met het Peilbesluit De Volharding is. De omvang van de investering wordt daardoor bepaald door de uitkomst van de onderzoeken.

18. 7103100305 Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2018)

19. 7103100306 Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2019)

Voor prioritaire knelpunten is een aantal knelpunten uitgewerkt in projecten en apart in de begroting benoemd. Deze post betreft oplossen van nieuwe knelpunten die nog niet afzonderlijk als project zijn weergegeven en binnen drie jaar opgelost moeten worden.

20. 7103100316 NBW 2018-2027, jaarschijf 2019

Vanaf 2017 tot en met 2027 resteert een opgaaf van circa € 18,5 miljoen voor het aanpassen van de peilgebieden in het stedelijk gebied (conform de Kadernota 2014).

21. 7103100327 KRW investering conform WHP jaarschijf '19

Het betreft hier een krediet voor maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren om te voldoen aan de KRW resultaatplicht. Het betreft het verruimen van het profiel van 6 KRW waterlichamen en aanpassingen in de waterhuishouding in het Oudeland van Strijen.

22. 7103100328 KRW investering nieuw WHP jaarschijf '18

Het betreft een krediet voor maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren om te voldoen aan de KRW resultaatplicht. Het betreft het verruimen van het profiel van 2 waterlichamen in de Hoeksche Waard en het aanpassen van de vooroevers in de Binnenbedijkte Maas.

23. 7103100329 KRW investering nieuw WHP jaarschijf '20

Het betreft een krediet voor maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren om te voldoen aan de KRW resultaatplicht. Het betreft het verruimen van het profiel in 2 waterlichamen op Voorne-Putten en het aanpassen van het peilbeheer in 1 waterlichaam.

24. 7103100332 NBW 2018-2027 jaarschijf 2020

Voor de invulling van de wateropgave (NBW), het voorkomen van wateroverlast als gevolg van inundatie, is uitgegaan van een 'worst case' benadering (aanleggen van waterberging). Door gedetailleerd onderzoek, bijstellen van aannames door optimalisatie databeheer en definiëren en uitvoeren van projecten is een gedeelte van de wateropgave ingevuld en geprogrammeerd. Dit krediet is om de resterende opgave op te lossen. Het bedrag is gebaseerd op het uWBP en zal na de nieuwe watersysteembeoordeling in 2018 zo nodig worden bijgesteld.

25. 7103100335 Wateropgave Zwijndrechtsewaard 2017

26. 7103100336 Wateropgave Zwijndrechtsewaard 2018

Voor de Zwijndrechtsewaard zal een gebiedsplan worden opgesteld om de wateropgave (NBW) in verschillende peilgebieden op te lossen. De in het gebiedsplan opgenomen maatregelen moeten worden uitgevoerd om de kans op inundatie te verkleinen.

27. 7103100340 Prioritaire knelpunten jaarschijf 2020

Voor prioritaire knelpunten is een aantal knelpunten uitgewerkt in projecten en apart in de begroting benoemd. Deze post betreft oplossen van nieuwe knelpunten die nog niet afzonderlijk als project zijn weergegeven en binnen drie jaar opgelost moeten worden.

28. 7103300067 VergrotenInlaatdebiet door automat.Haven

Dit project komt voort uit het waterplan 's-Gravendeel. Door het automatiseren van het inlaatwerk in de kern 's-Gravendeel direct achter de primaire waterkering en het aanpassen van een aantal stuwen in het stedelijk gebied is het mogelijk om het inlaatdebiet te vergroten en gericht door het stedelijk gebied te sturen zodat er beter doorgespoeld kan worden na overstorten en voorkomen wordt dat er watergangen zijn met stilstaand water. Met deze maatregel wordt tevens voorzien in het oplossen van een knelpunt ontstaan door het sluiten van inlaat Simonsdijkje. In een IBC dient de voorkeursvariant voor de inlaat Haven 's-Gravendeel onderbouwd te worden. In de IBC wordt ook de planning op basis van risico's opgesteld. Hiermee wordt de definitieve einddatum bepaald.

29. 7103300117 Voornse Sluis voor bediening op afstand

In 2016 is de Voornse Sluis in de gemeente Spijkenisse gerenoveerd. De hardware en software zijn hierbij aangepast om bediening op afstand mogelijk te maken. Een aantal werkzaamheden, waaronder het aanleggen van een glasvezelkabel, maken de daadwerkelijke bediening op afstand mogelijk.

30. K2018-041 diverse problemen oud beijerland

In Oud-Beijerland zijn problemen met het watersysteem die als prioritair knelpunt benoemd zijn. Concrete maatregelen moeten worden uitgewerkt om de knelpunten op te lossen.

31. K2018-042 Duiker Boompjesstraat

De duiker Boompjesstraat in Strijen is bouwkundig onderzocht. Hieruit blijkt dat de constructie niet voldoet voor de huidige belasting en versteviging noodzakelijk is. De duiker Boompjesstraat heeft een functie in het watersysteem en waterkering en is een gemeentelijk monument. In de kern van Strijen stroomt de hoofdwatgang "De Keen" onder de Boompjesstraat door. De duiker maakt onderdeel uit van de compartimenteringskeringen en kan in geval van calamiteiten afgesloten worden. Het wegbeheer ligt bij de gemeente en de gemeente heeft plannen om de bovenliggende weg in 2017 – 2019 aan te passen.

32. K2018-043 Duiker Dordrecht

Nabij de Zuidendijk en Haaswijkweg in Dordrecht functioneert het watersysteem niet naar behoren, waardoor omwonenden regelmatig klachten indienen over stank en wateroverlast. In een gezamenlijke aanpak met de gemeente Dordrecht wordt de riolering losgekoppeld en kunnen de twee lange duikers losgekoppeld worden van septic tanks. Uit onderzoek moet blijken hoe het watersysteem aangepast moet worden.

33. K2018-044 extra berging VP 152 en VP 157 (peilindicator)

Om binnen de marges van het regulier peilbeheer het watersysteem op niveau te houden, moet, zoals ook blijkt uit de peilindicator, een aantal maatregelen uitgevoerd worden. Onderzoek zal uitwijzen wat de meest effectieve maatregelen zijn om het systeem robuuster te maken.

34. K2018-045 Gemaal Biersum

35. K2018-046 Gemaal de Volharding

Vanuit de toetsing is deze kunstwerken in de primaire kering afgekeurd. Wanneer Gemaal Putten operationeel is, zal de op leeftijd zijnde gemalen De Biersum en De Volharding in Nissewaard gesloopt worden en de persleiding uit de waterkering verwijderd worden. De waterkering voldoet weer aan wet- en regelgeving. Uit nader onderzoek komen deze 2 projecten te vervallen als potentiële investering. De werkzaamheden zullen via de exploitatie verantwoord worden.

36. K2018-047 Gemaal Oostvoornse Meer, pompput 3

De functie van gemaal Oostvoornsemeer pompput 3 nabij Westvoorne is komen te vervallen door herinrichting van het watersysteem. Hierdoor kan de persleiding uit de waterkering en onder de leidingstraat verwijderd worden en het instroomgedeelte gesloopt worden. De waterkering voldoet weer aan wet- en regelgeving. De werkzaamheden zullen via de exploitatie verantwoord worden. Dit project komt daarom als potentiële investering te vervallen.

37. K2018-048 Gemaal Oudendoorn
 Gemaal Oudendoorn in Oudendoorn dient te worden gerenoveerd. De diesel aangedreven pomp wordt vervangen door een elektrische aangedreven pomp. Daarnaast vindt een bouwkundige renovatie plaats en aanpassing van de persleiding omdat deze is afgekeurd in de verlengde derde toetsronde dijkversterking.

38. K2018-049 Inlaat Piershilse Haven
 De frontwand van Inlaat Piershilse Haven is in de verlengde derde toetsronde afgekeurd. De betonnen inlaatsluis is verlengd met een stalen leiding. Daardoor is er een niet volledig betrouwbare aansluiting en is de leiding gevoelig voor zetting. Bij lage waterstanden in het Spui is het niet mogelijk om water in te laten door de hoogteligging van de inlaatleiding. Een nieuwe hevel moet aangelegd worden, zodat peilbeheer en veiligheid in het achterliggende gebied geborgd kunnen worden. De aanleg van de nieuwe hevel en jaar van uitvoering is afhankelijk van de gebiedsontwikkeling Swaneblake.

39. K2018-050 Onderhoud Havendammen Ouddorpse Haven
 Voor de in stand houding van de dammen van de Ouddorpse Haven moet groot onderhoud plaats vinden. In de voorbereiding is hier nader onderzoek voor nodig. Bij nadere beschouwing blijkt dat dit een exploitatieproject betreft. Dit project komt daarom als potentiële investering te vervallen.

40. K2018-051 opheffen probleem bemalingsgebied Prinsenheuvel
 Voor het toekomstbestendig maken van het peilgebied Prinsenheuvel zal het watersysteem robuuster moeten worden. Onderzoek moet aantonen wat de meest effectieve maatregelen zijn.

41. K2018-052 Reconstructie nvo's De Elzen
 Er is verkennend onderzoek nodig ter voorbereiding van de reconstructie van natuurvriendelijke oevers in De Elzen. Bij nadere beschouwing blijkt dat dit een exploitatieproject betreft. Dit project komt daarom als potentiële investering te vervallen.

42. K2018-053 Vergroten inlaat gemaal dorpsdijk Rhoon
 De maatregel uit waterplan Rhoon is bedoeld om de hoeveelheid water voor het doorspoelen en/of suppleren van het bebouwd gebied van s-Gravendeel te vergroten. Het doel is de slechte waterkwaliteit door de slechte doorstroming te verbeteren. Bij nadere beschouwing blijkt dat dit een exploitatieproject betreft. Dit project komt daarom als potentiële investering te vervallen.

43. K2018-054 Zwijndrecht centrum gemaal Merelstraat
 De werking van het gemaal moet worden afgestemd met een nabij gelegen gemaal van de gemeente Zwijndrecht om effectief te kunnen functioneren voor het waterkwaliteitsbeheer in de wijk Nederhoven. Afspraken met de gemeente een aanpassing van de sturing is hiervoor noodzakelijk.

44. K2018-055 Zwijndrecht centrum onderdeel hevel Strooppot
 Door via de hevel continue een kleine hoeveelheid rivierwater in te laten kan een groter deel van het watersysteem beter worden verversd. Dit zorgt voor een betere waterkwaliteit. Hiervoor zal de sturing van de hevel moeten worden aangepast. Bij nadere beschouwing blijkt dat dit een exploitatieproject betreft. Dit project komt daarom als potentiële investering te vervallen.

45. K2018-056 Zwijndrecht centrum vervangen duiker Anjerstraat
 Door een te kleine duiker kan het water niet snel genoeg worden afgevoerd. Tijdens een periode van hevige neerslag is sprake van een groot risico op wateroverlast. Door de duiker te vervangen door een grotere duiker wordt dit risico aanzienlijk verlaagd. Deze maatregel lost een prioritair knelpunt op en draagt ook bij aan een vermindering van de wateropgave omdat de afvoer van het water beter kan plaatsvinden. Bij nadere beschouwing blijkt dat dit een exploitatieproject betreft. Dit project komt daarom als potentiële investering te vervallen.

46. K2018-087 FE21 Valkeniersweide

De Valkeniersweide is een park in Rotterdam waarvan het watersysteem een slechte waterkwaliteit heeft. Door verversing van de waterpartijen mogelijk te maken wordt de kwaliteit van het watersysteem verbeterd.

47. K2018-096 Duiker bij gemaal Sportdorp

In geval van calamiteit kan het water vanuit Rotterdam niet verdeeld worden naar de diverse gemalen. In het bestuurlijk overleg met gemeente Rotterdam is afgesproken dat door aanpassing van een aantal kunstwerken een koppeling tussen de diverse peilgebieden kan ontstaan. Betere sturing van watersysteem is daardoor mogelijk en wordt wateroverlast beperkt.

48. K2018-097 Duiker Maeterlinkweg

In geval van calamiteit kan het water vanuit Rotterdam niet verdeeld worden naar de diverse gemalen. In het bestuurlijk overleg met gemeente Rotterdam is afgesproken dat door aanpassing van een aantal kunstwerken een koppeling tussen de diverse peilgebieden kan ontstaan. Betere sturing van watersysteem is daardoor mogelijk en wordt wateroverlast beperkt.

49. K2018-098 extra berging HW 11.2 (peilindicator)

Om binnen de marges van het regulier peilbeheer het watersysteem op niveau te houden, moet, zoals ook blijkt uit de peilindicator, een aantal maatregelen uitgevoerd worden. Onderzoek zal uitwijzen wat de meest effectieve maatregelen zijn om het systeem robuuster te maken.

50. K2018-099 Gemaal Arnoldus Botbijlweg

Renovatie van Gemaal Arnoldus Botbijlweg is gelet op de technische staat noodzakelijk. Op de huidige locatie is onderhoud alleen mogelijk door het inzetten van een ponton in de vestinggracht van Brielle. Door het verplaatsen van het gemaal naar een andere locatie wordt onderhoud eenvoudiger en goedkoper.

51. K2018-100 Schotbalkenkering sluisdeurendok Hellevoetsluis

De functie van de sluisdeurendok in Hellevoetsluis is vervallen en de waterkering voldoet niet. Dit dok heeft nog wel een functie in het watersysteem, waardoor een nieuwe inlaat aangelegd moet worden. Na het realiseren van de inlaat moet de waterkering hersteld worden.

52. K2018-101 Gemaal/ Duiker Dijkje Rotterdam

In geval van calamiteit kan het water vanuit Rotterdam niet verdeeld worden naar de diverse gemalen. In het bestuurlijk overleg met gemeente Rotterdam is afgesproken dat door aanpassing van een aantal kunstwerken een koppeling tussen de diverse peilgebieden kan ontstaan. Betere sturing van watersysteem is daardoor mogelijk en wordt wateroverlast beperkt.

53. K2018-102 Hevelleiding Puttershoek

Vanuit de derde toetsronde dijkversterking is gebleken dat hevelleiding Puttershoek geen kathodische bescherming heeft. Uit vooronderzoek moet blijken of er kan worden volstaan met het aanbrengen van kathodische bescherming of dat er een nieuwe hevelleiding aangebracht moet worden.

54. K2018-103 opheffen stank bij ongerioleerde panden HW

In 2014 is een onderzoek uitgevoerd voor de Kaderrichtlijn Water met als doel het bepalen van het effect van lozingen uit ongerioleerde panden op de aangewezen waterlichamen in de Hoeksche Waard. De resultaten hebben uitgewezen dat er geen negatief effect is. Wel veroorzaken deze lozingen lokaal op een aantal waterpartijen een waterkwaliteitsprobleem. Deze prioritaire knelpunten worden nu nader onderzocht of het doelmatig is om deze alsnog aan te sluiten.

55. K2018-104 ophoging kade Boezemloozende Strijensas

Het probleem bij de Boezemloozende Strijensas isesignaleerd bij het herzien van het peilbesluit en via het jaarlijks opstellen van de peilindicator. De te lage boezem zou ook in de toetsing van de secundaire keringen als probleem naar voren moeten komen. Om een normale beheersmarge te kunnen hanteren is het noodzakelijk om de boezemkade op te hogen. Nader onderzoek heeft het doel om het probleem verder te verkennen op noodzaak.

56. K2018-105 Reconstructie bestaande nvo's De Elzen

Bij nadere beschouwing blijkt dat dit een exploitatieproject betreft. Dit project komt daarom als potentiële investering te vervallen.

57. K2018-106 Te lage woonwijk Wilgentuin Rozenburg

Dit betreft een prioritair Knelpunt t.a.v. de wateroverlast. Om in dit gebied het gewenste waterpeil te bereiken, moet het watersysteem robuuster worden. De maatregelen die hiervoor nodig zijn, worden onderzocht.

58. K2018-116 Schutsluis Strijensas

Het metselwerk moet op verschillende plaatsen opnieuw gevoegd en hersteld worden. Voor het herstel van het metselwerk is vooronderzoek noodzakelijk. Na ingediende VTW binnen dijkversterkingsproject HWZ is besloten dit werk niet binnen de dijkversterking aldaar uit te voeren en als apart exploitatieproject uit te voeren. Dit project komt daarom als potentiële investering te vervallen.

Programma Zuiveren

59. 7304100121 TA Zuiveren (exclusief Dokhaven)

De technische automatisering bestaat onder andere uit beeldschermen, netwerken, computers, besturingscomputers en overige apparatuur waarmee dit alles is verbonden met de pompen, afsluiters, schakelaars en opnemers. Oplossingsrichting is om in de periode 2019 tot en met 2022 het verouderde deel van de TA te vervangen. Hiermee wordt een robuuste TA opgeleverd die weer voor een lange periode (15 jaar) onderhoudbaar is zodat de instandhouding en besturing van de rwzi's blijft gegarandeerd.

60. 7304100122 Blowers rwzi Hoogvliet

De blowers van de RWZI Hoogvliet produceren gecompriëerde lucht voor de beluchting van het beluchtingscircuit. Deze blowers zijn verouderd en leiden tot veel (kritische) storingen. De blowers moeten vervangen worden om de betrouwbaarheid van de beluchtingsinstallatie voor de komende 15 jaar te garanderen.

61. 7304100128 Duikschotten rwzi Spijkenisse

Een duikschot is een statisch en constructiedeel van de nabezinktanks tbv de procesvoering die verhindert dat opdrijvend materiaal, wordt meegevoerd over de overstortrand en terechtkomt in het effluent. De directe functie is dat opdrijvend vet en ander drijvend materiaal niet afstroomt naar het effluentgemaal en zo terecht komt in het oppervlaktewater. In de lozingsvoorschriften is opgenomen dat de drijfslag van de zuiveringsinstallatie niet mag terecht komen in het effluent. Om het functioneren van de duikschotten voor de komende 15 jaar te garanderen is het noodzakelijk dit onderdeel van de nabezinktanks te vervangen.

62. 7304100129 Roostergoedinstallatie rwzi Oud Beijerland

In het influentwerk van RWZI Oud-Beijerland is een roostergoed installatie opgenomen. Het doel van deze installatie is om vervuiling van tanks en installatie delen te voorkomen. Om de continuïteit/beschikbaarheid van deze installatie te behouden is een investering noodzakelijk. Hierbij kan met een beperkte investering en zonder aanpassingen aan de bestaande installatie de levensduur van de installatie nog eens met 10 jaar worden verlengd, het is daarom een duurzame keuze zonder grote risico's. Bovenal zorgt een goed functionerende installatie ervoor dat, vervuiling van de zuiveringscircuits en schade aan installatiedelen zoals pompen, (gevolg)kosten kunnen worden voorkomen. De werkzaamheden bestaan uit het vervangen van

slijtdelen, reviseren van aandrijfsysteem en automatisering, conserveren van constructiedelen met als doel de levensduur van de installatie te verlengen.

63. 7304100131 Retourslibpompen rwzi Hoogvliet

De pompen zorgen ervoor dat de bacteriën in het zuiveringslib worden teruggevoerd naar het begin van de zuiveringsinstallatie. In het retourslibstelsel van de waterlijn zijn drie retourslibpompen aangebracht. Bij het falen van dit stelsel zal het natuurlijke zuiveringsproces stil komen te liggen. Dit project betreft de retourslibpompen 1, 2 en 3 van de Waterlijn van RWZI Hoogvliet. De pompen zijn in 1995 geïnstalleerd en zijn geschikt om levensverlengd te onderhouden. Hierbij is een duurzaamheids afweging gemaakt in vervanging of levensverlengde revisie. De pompen functioneren goed, zijn betrouwbaar en leiden tot weinig onderhoudskosten. De pompen zijn in goede staat en wanneer de pompen worden gereviseerd, de slijtdelen worden vervangen zal de continuïteit/beschikbaarheid van de installatie ook voor de komende 10 jaar worden gegarandeerd.

64. 7304210022 PE-doseervoorzieningen Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Het project beoogt het oplossen van capaciteitsproblemen ten aanzien van drinkwater en bedrijfswater voor respectievelijk de aanmaak en dosering van polymeer (PE) en schoonmaakwerkzaamheden.

65. 7304210024 Deelstroombehandeling Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Het project omvat een aantal maatregelen aan de Sharon- en Anammoxreactor (deelstroombehandeling). Eerst is nader onderzoek en scopebepaling nodig. Uitkomst van het onderzoek zou kunnen zijn dat de huidige deelstroombehandeling wordt vervangen door een geheel nieuw concept met meerdere voordelen.

66. 7304210037 1-step-Anammox Sluisjesdijk

In de ALM Sluisjesdijk zijn een aantal kleine maatregelen benoemd om knelpunten op te lossen c.q. de werking te optimaliseren van de deelstroombehandeling (Sharon-Anammox). De maatregelen zijn voorzien in de reeds geplande investering "deelstroombehandeling Sluisjesdijk" en deels belegd bij het groot onderhoud (exploitatie). Verder is geconstateerd is dat de huidige capaciteit van de Anammox-reactor onvoldoende is om de gehele stikstofrijke deelstroom te behandelen. Naast bovenstaande maatregelen is daarom geadviseerd een specifieke deelstroombehandelingsstudie uit te voeren gegeven de leeftijd, het pilot-karakter van de Anammox en de op termijn benodigde renovaties. Een eerste verkenning heeft geleid tot een mogelijk alternatief voor de in de ALM genoemde (autonome) maatregelen in de vorm van een One-step-Anammox-reactor. Het komend half jaar wordt er een variantenstudie uitgevoerd waarvan de resultaten in Q1 worden verwacht.

67. K2018-061 Aanpassing rioolgemaal Achthuizen

Het rioolgemaal Achthuizen voldoet niet aan de afgesproken afnameverplichting met de gemeente Goeree Overflakkee. In 2019 moet worden onderzocht hoe het gemaal kan worden aangepast, zodat het waterschap aan de afgesproken verplichting kan voldoen.

68. K2018-062 Bioplastics Dordrecht

In 2019 wordt onderzocht of er mogelijkheden zijn om op de rwzi Dordrecht bioplastics uit het zuiveringsslib terug te winnen onder andere als invulling van het Opgaveplan Duurzaamheid. Dit gebeurt in afstemming met HVC. Uit eerder onderzoek is gebleken dat het slib van de rwzi Dordrecht kansrijk is.

69. K2018-063 Duikschotten rwzi Dordrecht

Een duikschot verhindert dat opdrijvend materiaal wordt meegevoerd over de overstortrand van de nabezinktank en terechtkomt in het effluent. In de door Rijkswaterstaat gestelde lozingeisen is opgenomen dat de drijfslag van de zuiveringsinstallatie niet terecht mag komen in het effluent en zo vervolgens in de Beneden Merwede. Om het functioneren van de

duikschotten voor de komende 15 jaar te garanderen is het noodzakelijk om dit onderdeel van de nabezinktanks te vervangen.

70. K2018-065 Gaswassers en ventilatie Sluisjesdijk

De gaswassers op Sluisjesdijk hebben als doel om stankoverlast en verspreiding van ziektekiemen te voorkomen. Om dit in de omgeving en voor eigen medewerkers te garanderen is een betrouwbaar gaswas- en ventilatiesysteem op Sluisjesdijk noodzakelijk. De werkzaamheden omvatten het schoonmaken, inspecteren, conserveren en repareren van het in- en exterieur van de gaswassers inclusief de revisie van de mechanische ventilatie. Met deze levensverlengende onderhoudsactie kan de betrouwbaarheid van de gaswasser en het ventilatiesysteem voor de komende 5 jaar weer worden gegarandeerd.

71. K2018-066 ALM ZE Spijkenisse

In 2017 wordt de ALM Spijkenisse uitgevoerd. Uit deze ALM zullen maatregelen volgen die vanaf 2019 moeten worden geïmplementeerd.

72. K2018-068 Zandsilo's 1+2 Dokhaven

De zandsilo's op Dokhaven bufferen het verzamelde zand uit de zuiveringsinstallatie en verzorgen het transport naar de zandtransportcontainers. Om de betrouwbaarheid van de zand afvoerinstallatie voor de komende 10 jaar te garanderen is een levensverlengende onderhoud noodzakelijk. Deze werkzaamheden omvatten het schoonmaken, inspecteren, de reparatie en conservering van de zandsilo's en revisie van de mechanische transportinrichting.

73. K2018-069 Online meters sliblijn rwzi's

Toepassing van online-meters in het zuiveringsproces is onderdeel van het toekomstbestendig maken van de rwzi's. Met deze meetinstrumenten is het mogelijk om de bedrijfsvoering van de rwzi's op afstand te doen (project WCK 2.0) en daarmee gepaard gaande stabielere en efficiencyverbetering van de bedrijfsvoering en betere prestaties van de installaties. Naar de toekomst toe maakt dit op afstand (zelf)sturende rwzi's mogelijk.

74. K2018-070 Pompen tusseneffluent rwzi Dokhaven

De tusseneffluentpompen van RWZI Dokhaven recirculeren het tusseneffluent naar de buffertanks. De tijdige revisie van pompen, aandrijving en vervanging van frequentie omvormers is noodzakelijk om de betrouwbaarheid van deze pompen te garanderen.

75. K2018-071 Renovatie rioolgemaal Vierpolders

Rioolgemaal Vierpolders voldoet op dit moment aan tijdelijke afspraken omtrent de afname verplichting. Om het rioolgemaal ook te laten voldoen aan de toekomstige afnameverplichting en omdat de pompen het einde van de technische levensduur hebben bereikt, is renovatie van dit rioolgemaal noodzakelijk.

76. K2018-072 Retourslibpompen rwzi Dordrecht

In het retourslibstelsel van de waterlijn zijn 3 retourslibpompen. Deze pompen hebben de functie om zuiveringsslib uit de nabezinktanks terug de waterlijn in te brengen zodat het zuiveringsproces gaande blijft. Deze pompen zijn van belang voor de bedrijfsvoering en reeds meer dan 20 jaar oud, economisch afgeschreven en toe aan een levensverlengende revisie.

77. K2018-077 Centrifuges rwzi Zwijndrecht

De centrifuges op de rwzi Zwijndrecht zijn aan het einde van de technische levensduur (bouwjaar: 1992). In 2019 start het onderzoek om deze centrifuges te vervangen.

78. K2018-078 Centrifuges rwzi Dordrecht

De centrifuges op de rwzi Dordrecht zijn aan het einde van de technische levensduur (bouwjaar: 1993). In 2019 start het onderzoek om deze centrifuges te vervangen.

79. K2018-080 Gashouder Sluisjesdijk

De gashouder dient als buffering van het biogas uit de gasproductie. Deze buffering, ofwel tijdelijke opslag, zorgt ervoor dat de WKK (omzetting van gas naar warmte en elektriciteit) efficiënter kan plaatsvinden en draagt bij aan de veiligheid en het voldoen aan vergunningeisen. Het doel van deze investering is dat na de vervanging of de renovatie de buffercapaciteit van de gashouder van de WKK weer efficiënt en betrouwbaar kan functioneren.

80. K2018-107 Investerings vanuit ALM ZE Heenvliet

In 2018 wordt de ALM Heenvliet uitgevoerd. Uit deze ALM zullen maatregelen volgen die vanaf 2020 moeten worden geïmplementeerd.

81. K2018-108 Investerings vanuit ALM ZE Hellevoetsluis

In 2018 wordt de ALM Hellevoetsluis uitgevoerd. Uit deze ALM zullen maatregelen volgen die vanaf 2020 moeten worden geïmplementeerd.

82. K2018-109 Investerings vanuit ALM's Goeree-Overflakkee

In 2017 worden de ALM's op Goeree Overflakkee uitgevoerd. Uit deze ALM's zullen maatregelen volgen die vanaf 2020 moeten worden geïmplementeerd.

83. K2018-110 Beluchtingscompressoren A-trap Dokhaven

De beluchtingscompressoren van de A-trap van de rwzi Dokhaven zijn aan het einde van hun levensduur. Het onderzoek naar de vervanging zal in 2020 starten.

84. K2018-111 Onthardingsinstallatie rwzi Dokhaven

De onthardingsinstallatie van de rwzi Dokhaven is aan het einde van zijn levensduur. Het onderzoek naar de vervanging zal in 2020 starten.

85. K2018-112 Verwijdering nieuwe stoffen op 4 rwzi's

Momenteel wordt er landelijk een hotspotanalyse uitgevoerd naar het effect van medicijnen in het effluent van de rwzi op het ontvangende oppervlaktewater. Aangezien bij WSHD 16 van de 20 rwzi's lozen op ruim ontvangend oppervlaktewater, wordt verwacht dat met name de verwijdering van nieuwe stoffen moet worden onderzocht op de 4 rwzi's die lozen op eigen water. Dit onderzoek zal vanaf 2020 starten.

Programma Wegen

86. K2018-113 Verv Openb verlichting (jaarschijf 2020)

Dit betreft een vervangingsinvestering en wordt ingezet voor het vervangen van openbare verlichting ouder dan 40 jaar, zoals opgenomen in de kadernota 2014. De exacte locatie wordt een jaar daarvoor bepaald.

87. K2018-114 Vervangen verkeersregelinstallaties

Dit betreft een vervangingsinvestering en wordt ingezet voor vervanging van de verkeersregelinstallaties Gebroken Meeldijk en Hoekseweg-Keizersdijk. Dit vanwege einde technische levensduur.

88. K2018-118 Verv. openb. verlichting (jaarschijf 2021)

Dit betreft een vervangingsinvestering en wordt ingezet voor het vervangen van openbare verlichting ouder dan 40 jaar, zoals opgenomen in de kadernota 2014. De exacte locatie wordt een jaar daarvoor bepaald.

Bijlage 9 Verdeelsleutels ondersteunende beheerproducten en afdelingskostenplaatsen

De volgende verdeelsleutels worden voor de ondersteunende beheerproducten en afdelingskostenplaatsen gehanteerd:

Verdeelsleutel	Ondersteunend beheerproduct / boekingsnummer / afdelingskostenplaats
Aantal werkplekken in het hoofdkantoor gebaseerd op het aantal beschikbare werkplekken (incl. uitloop) per afdeling	- Huisvesting Ridderkerk - Informatiebeleid en automatisering - Centrale geografische info - Interne faciliteiten
Vastgestelde formatie per afdeling	- Personeelsbeleid en -beheer - Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid en beheer - Alg. bestuurlijk juridische ondersteuning - Centrale inkoop - Centraal management - Concerncontrol - Organisatiebeleid en -beheer - Comptabiliteit - Interne voorlichting
Naar rato van de geraamde uren per product	- Afdelingskostenplaats Advies en automatisering - Afdelingskostenplaats Concern control - Afdelingskostenplaats Directieraad - Afdelingskostenplaats Bestuurlijke- & juridische zaken - Afdelingskostenplaats Financiën - Afdelingskostenplaats Vergunningverlening - Afdelingskostenplaats Handhaving - Afdelingskostenplaats Technologie & Beleid - Afdelingskostenplaats Technisch Onderhoud - Afdelingskostenplaats Zuiveren - Afdelingskostenplaats Plannen & Regie - Afdelingskostenplaats Projecten & Uitvoering - Afdelingskostenplaats Beheer & Onderhoud
100% naar de afdelingskostenplaats Beheer & Onderhoud	Huisvesting Werkplaatsen
50% naar de afdelingskostenplaats Technisch onderhoud en 50% naar de afdelingskostenplaats Zuiveren	Huisvesting Dokhaven
Aantal voertuigen per afdeling exclusief algemene voertuigen.	Rij- en tractiemiddelen
Naar verhouding van de boekwaarde per 1 januari begrotingsjaar per afdeling	Kapitaallasten rij- en tractiemiddelen
100% naar boekingsnummer financieringsresultaat	Saldo hulpkostenplaats kapitaallasten

Bijlage 10 Verdeelsleutels beleidsproducten naar de taken (kostendragers)

Programma	Beleidsproduct	Watersysteem	Zuiveren	Wegen
Waterkeringen	Plannen,instrumenten®isters waterker.	100%		
	Versterken waterkeringen	100%		
	Behouden waterkeringen	100%		
	Calamiteiten waterkeringen	100%		
Water	Plannen,instrumenten®isters water	100%		
	Droge voeten	100%		
	Voldoende water	100%		
	Schoon en gezond water	100%		
	Baggeren	100%		
	Vaarwegbeheer	100%		
	Calamiteiten water	100%		
	Samenwerken in de afvalwaterketen	100%		
Zuiveren	Plannen,instrumenten®isters zuiveren		100%	
	Gezuiverd afvalwater		100%	
	Calamiteiten zuiveren		100%	
Wegen	Plannen,instrumenten®isters wegen			100%
	Berijdbaarheid			100%
	Verkeersveiligheid			100%
	Calamiteiten wegen			100%
Algemene beleidstaken	Bestuur	45%	45%	10%
	Externe communicatie	45%	45%	10%
	Waterwet	90%	10%	
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene lasten en baten	45%	45%	10%
	Onvoorzien	45%	45%	10%
	Belastingen			
	Exploitatiesaldo			

De verdeelsleutels worden jaarlijks bij het opstellen van de begroting getoetst en indien nodig bijgesteld.

Bijlage 11 Lijst van afkortingen

AC	Asbestcement
ALM	Asset Lifecycle Management
ANNAMOX	ANNaerobic AMmonium OXidation
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
Arbo	Arbidsomstandigheden
AWA	Activeren, Waarderen en Afschrijven
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
BAW	Bestuursakkoord Water
BBVW	Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
BBK	Besluit bodemkwaliteit
BBL	Beroepsbegeleidende Leerweg
BBS	Beeld Bedien Systeem
BBV	Besluit Begroten & Verantwoorden
BEC	bio-energiecentrale
B&W	Burgemeester en wethouders
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHV	Bedrijfshulpverlening
Bor	Besluit omgevingsrecht
BRTN	Beleidsvisie recreatietoervaartnet
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
BTW	Belasting over de Toegevoegde Waarde
Burap	Bestuursrapportage
BWK	Bestuurlijk Akkoord Waterketen
BWK	Boezemwaterkering
Ca	Circa
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
C2C	cradle to cradle
CBL	Cross border Lease
CBP	Calamiteitenbestrijdingsplan
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA	Christen Democratisch Appèl
CENIRELTA	Cost-Effective NITrogen REmoval from waste water by Low-Temperature Anammox
Cfm	Conform
CMK	Compenserende maatregelen kierbesluit
CPB	Centraal Planbureau
CO2	Koolstofdioxide
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CU	ChristenUnie
CWK	Compartimentswaterkering
DAS	Dynamisch Aankoop Systeem
DBFMO	Design (ontwerp), Built (bouw), Finance (financiering), Maintain (onderhoud) en Operate (exploitatie)
D&H	Dijkgraaf en heemraden
DGWP	Deelgemeentelijk Waterplan
DOB	Duurzaam onkruidbeheer
DR	Directieraad
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DIV	Documentaire Informatievoorziening
DV	Duurzaam Veilig
E&C	Engineering & Construct
EEP	Energie Efficiency Plan
(e)- HRM	Electronic Human Resource Management
EIB	Europese Investeringsbank
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie
ETW	Erftoegangswegen
EU	Europese Unie

Excl.	Exclusief
FTE	Fulltime-equivalent
GAP	Gemeentelijk AfkoppelPlan
GBKN	Grootschalige Basiskaart Nederland
GBLT	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn
GDI	Generieke Digitale Infrastructuur
GEP	Goed ecologisch potentieel
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
GWW	Grondweg- Weg- en Waterbouw
GI	Geografische Informatie
GO	Goeree-Overflakkee
GOAW	Grensoverschrijdend afvalwater
GOW	Gebiedsontsluitingswegen
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GS	Gedeputeerde Staten
ha.	hectare
HDN	Hollandse Delta Natuurlijk
HHSK	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
HIA	Hendrik-Ido-Ambacht
HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	Het Waterschapshuis
HWZ	Hoekse Waard Zuid
IBC	Initiële Businesscase
IBO	Inspectie Beheer & Onderhoud
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IKB	Individueel KeuzeBudget
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISA	Integrale Samenwerking Afvalwaterketen
KAM	Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
km	kilometer
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KPI	Kritische Prestatie Indicatoren
KRW	Kaderrichtlijn Water
KVW	Klein Voorne West
Kwh	Kilowattuur
LBO1	Landelijke beoordeling overstromingskansen 1
Led	Light emitting diode
LNC	Landschap, natuur en cultuur
m	meter
MBH	Commissie Middelven, Bestuurlijke Zaken en Handhaving
MBR	Muskusrattenbeheer
MD	Management Development
MES	Maatschappelijk efficiënt en solide
MLV	Meerlaagsveiligheid
Ministerie van BIZA	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Ministerie van EZ	Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
MIP	Meerjaren investeringsplan
MJA	Meerjarenafpraak energie-efficiency
MJBP	Meerjarenbeleidsplan
Mln.	Miljoen
Mm	Millimeter
MOP	Meerjaren onderhoudsplan
Mor	Ministeriële regeling omgevingsrecht
MVI	Maatschappelijke Verantwoord Inkopen
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
n.v.t.	niet van toepassing
N.B.	Nota bene
NBd	Nationale Bewegwijzeringsdienst
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water

NEN	Nederlandse norm
nHWBP	Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma
NVO	Natuurvriendelijke oever
NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
NWP	Nationaal Waterplan
OAS	Optimalisatie Afvalwater Studie
Obv	Op basis van
OHW	Onderhanden werk
OTO	Opleiden, trainen en oefenen
OV	Openbare verlichting
OZB	Onroerendzaakbelasting
PDCA	Plan Do Check Act
PE	Polymeer
P&C	Planning en control
P&O	Personeel en organisatie
PEHS	Provinciale Ecologische HoofdStructuur
PFO	Portefeuillehoudersoverleg
PI	Prestatie-indicator
PID	Project Initiatie Document
PK	Personeel en organisatie en kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
PM	Pro memorie
PRINCE	Projects In Controlled Environments
PvdA	Partij van de Arbeid
PWK	Primaire waterkering
PZH	Provincie Zuid-Holland
RAO	Regionaal Ambtelijk Overleg
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RBS	Royal Bank of Scotland
RBVW	Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
RIB	Rigid Inflatable Boat
RI&E	Risico-inventarisatie en - evaluatie
Rinew	Rotterdam Innovative Nutrients Energy and Water
RISMAN	Risicomanagement
RoSa	Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen
ROSSA	Resource Oriented Sanitation Services in Adama
RPV	Regionale projectgroep verkeersveiligheid
RUD	Regionale uitvoeringsdienst
RWS	Rijkswaterstaat
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SAW	Sectorale Arbeidsvoorwaarden
SER	Sociaal-Economische Raad
SGBP	Stroomgebiedbeheersplannen
SGP	Staatkundig Gereformeerde Partij
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SNIP	Spelregelkader Natte Infrastructuurprojecten
S&P	Standard & Poor's
SOHW	Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard
SPI	Standardized Precipitation Index
SPP	Strategische Personeelsplannen
SROI	Social Return on Investment
SSC	Shared Service Centre
SSK	Standaard Systematiek voor Kostenramingen
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
SVB	Slibverwerkingsbedrijf
SVI	Slibverbrandingsinstallatie
SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling
SWOV	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
TA	Technische Automatisering
TABP	Technische automatisering en besturingsprocessen
T-2	Huidig jaar minus 2 jaar (terug)
UvW	Unie van Waterschappen
uWBP	Uitwerkingsprogramma Waterbeheerplan

VBC's	Visstandbeheercommissies
VCA	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers
V&W	Verkeer en Waterstaat
v.e.	Vervuilingseenheden
VLRT-4	Vier vervroegde landelijke rapportage toetsing
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VP	Voorne-Putten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRI's	Verkeersregelinstallaties
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VTW	Verzoek tot Wijziging
VV	Verenigde Vergadering
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
V3T	Verlengde 3 ^e toetsing
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAC	WaterschapsActieCentrum
Water	Commissie Waterhuishouding en Waterzuivering
WBI	Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium
WBP	Waterbeheerprogramma
WCK	Waterschapsbrede controlekamer
wet Hof	Wet Houdbare overheidsfinanciën
WGBP	Wegenbeheerprogramma
WHD	Waterschapspartij Hollandse Delta
WHW	Wet Herverdeling Wegenbeheer
Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
WM	Wet milieubeheer
WN	Water Natuurlijk
WNT	Wet Normering Topinkomens
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WP	Waterplan
WS	Watersystemen
WSHD	Waterschap Hollandse Delta
WSRL	Waterschap Rivierenland
WGC	Watergovernance
WCMS	Water Crisis Management systeem
Wtw	Waterwet
WWV	Commissie Waterkering, (Vaar)Wegen en Vergunningverlening
ZB	Zuiveringsbeheer
ZHEW	Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden
Z-Info	Zuiverings Informatiesysteem
ZTW	Zuiveringstechnische Werken
ZUIS	Zuiverings Informatiesysteem



waterschap
**Hollandse
Delta**